

Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano
LXXV aniversari (1934-2009)

Edició: Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano. Comissió 75 aniversari

Textos: Joan Castelló Lli

José Alberto López i José Miquel Gil

Presidents i Falleres Majors, fallers i falleres de Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano

Escaneig i coordinació fotogràfica: Chelo Yuste Vivas

Disseny i maquetació: www.teresadiaz.com

Impressió i enquadernació: Lithos, tfo. 961372023

Coordinació general: José Alberto López i José Miquel Gil

El present llibret ha concursat a la convocatòria dels premis de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià.

Este llibre està patrocinat per la Regidoria de Cultura de l'Excm. Ajuntament de València.

Philippe V

Paraules del President de la Generalitat Valenciana

Situada en un enclavament de la ciutat de gran tradició fallera, la Falla Sagunt-Bda.Sant Antoni-Pare Urbano, celebra enguany el 75 aniversari de la seua fundació, mantenint viva al llarg de tot este temps, la nostra festa més universal i servint com a espai de trobada i convivència pels veïns d'este popular barri de la nostra ciutat.

75 anys de vida fallera donen molt de si i per això la Comissió ha volgut deixar constància en un llibre commemoratiu que arreplegue en les seues pàgines una trajectòria plena d'èxits i evoque, amb nombrosos testimonis gràfics, escenes i moments que pel seu significat, són ja història viva de la falla.

Però més enllà del que esta publicació significa per a vosaltres i per al barri de Sagunt, el més important és que la falla, després de 75 anys d'existència, continua sent un espai d'unió i de camaraderia, a més d'una permanent invitació a viure plenament la nostra festa per excel·lència.

Aprofite per això les pàgines d'este llibre per a desitjar la gran família fallera de la Falla Sagunt-Bda.Sant Antoni-Pare Urbano, unes celebracions carregades d'emoivitat i a continuar sent testimoni viu de les nostres millors tradicions festives.

Francisco Camps i Ortiz

Paraules de l'Alcaldesa de València

Des de fa 75 anys el món faller està representat en el barri de Sagunt per la Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano; una Comissió que en este exercici 2009 passa a formar part del selecte grup de falles de la qual antiguitat i experiència aconseguix els tres quarts de segle. Unes efemèrides que sens dubte fan que este siga un any singular, especial i inoblidable.

Per tot això, és un honor poder participar en este Llibre commemoratiu –que amb tanta il·lusió i tant d'esforç la “Comissió 75 Aniversari” ha preparat- i expressar la meua més sincera felicitació i el meu més emocionat record per a tots aquells, dones i hòmens, xiquetes i xiquets, que s’han sentit i senten partícips de la vida valenciana a través de la seua pertinença a la volguda Falla Sagunt-Bda.Sant Antoni-Pare Urbano.

Com a Alcaldesa de València, agraiisc la vostra intensa labor per a deixar constància en este Llibre del que han sigut 75 anys d’intensa activitat fallera en el barri de Sagunt perquè és un bell i testimonial exemple d’amor per València i per les nostres més internacionals festes.

Felicitats i enhorabona.

Rita Barberá i Nolla

Paraules del President de Junta Central Fallera

Acostar-se a la història de la festa fallera des del punt de vista tan particular d'una comissió fallera és sempre emotiu i didàctic per la quantitat d'imatges i vivències que han succeït. I més en el vostre cas, Sagunt-Barri de Sant Antoni-Pare Urbano, amb 75 anys a les vostres esquenes des que va plantar aquella falla de 1934. De tots estos anys, sempre hi ha alguna vivència, alguna imatge, algun record que perviurà en la memòria col·lectiva de la vostra comissió, però segur que este llibre commemoratiu d'aquella llunyana falla vos porta a la memòria molts bons moments, bons premis de falla o altres activitats, o alguna altra com la mes pròxima en el record del primer premi de carrers adornats del 2005.

És per això motiu de satisfacció per al col·lectiu faller, i per al lector en general, poder tindre entre les seues mans la present publicació. Sens dubte, és un gran esforç editorial dins de la vostra modesta comissió que recopila de manera exhaustiva tota la informació i documentació històrica, gràcies a un equip que em consta ha realitzat un treball complex i complet durant mesos.

Finalment, i en nom del col·lectiu faller al qual represente, desitjar-vos un any faller que acabe com el va planejar al principi, amb el remat d'algun primer premi que sempre és anhelat. Em despedisc, tot agraint-vos m'hàgeu oferit esta oportunitat per mitjà d'estes paraules d'acostar-me un poc més a la vostra comissió.

Félix Crespo Hellín

Paraules del President més antic de la comissió

Com a President més antic, em demanen escriga unes paraules per a este Llibre commemoratiu del 75 Aniversari de la nostra volguda Falla. I amics, per a mi és un honor i un gran orgull. Vaig nèixer en el carrer Sagunt i l'any 1960 vaig entrar a formar part de "la Falla del meu carrer" i a poc a poc em vaig anar donant compte que podia ser la meua segona casa. Una casa modesta però amb un esperit de superació enorme. Només cal recordar els nostres Casals i com d'aquells humils "Bodegas Vercher" o "Llimonería", hem passat a l'actual, que amb 170 metres quadrats, se'ns està quedant xicotet afortunadament. Com xicotets es van quedar els emplaçaments de la Falla en "La Creu", en el "Carreró dels Pilons", etc... I així, posant un gra d'arena entre tots, hòmens i dones d'esta barriada, hem arribat al "75". No vull ni puc acabar estes breus però per a mi intenses línies, sense tindre un entranyable record per a tots aquells que van quedar en el camí i que segur que, estiguen on estiguen, també celebraran amb nosaltres este entranyable aniversari de la seua també segona casa. Un abraç i moltes felicitats per a tots.

José Milián i Serrano

Paraules del Faller més antic de la comissió

Em demanen que escriga alguns dels meus records com a faller per a inserir el text en estes Memòries de la nostra Falla. Encara que no sóc un expert narrador, em resulta molt agradable poder contar coses de la meua vida fallera, que per cert, és molt extensa...

Començaré per recordar el meu primer any com a faller. Esta important data va ser en l'exercici 1951-52. D'açò fa quatre dies... Tenia com a president al Sr. Manolo Cuñat i jo, que mai abans havia sigut faller, vaig trobar en esta chicoteta Comissió moltes satisfaccions. Formàvem una gran família que és el que ha de caracteritzar a l'ambient faller: ser i sentir-se com una gran família. En una Comissió no ha d'haver diferència de classes i açò és el que em va seduir des del principi i durant tots estos anys.

Durant molts exercicis vaig ser el Delegat d'Infantils. Va ser "la repanocha" i molt, molt divertit. Ho passàvem de cine ab els "peques" que hui en dia són els hòmens i dones que dirigixen els moviments de la nostra Falla. De fet, crec que ho fan formidable i cada dia la engrandixen més ab el seu desinteressat treball. I això té molt de valor per a mi.

Per a acabar, vull afègir que continueu volent a la nostra Falla i a València ab totes les vostres forces. Un abraç molt fort per a tots els components d'esta Comissió Fallera, i com no podia ser de cap altra manera, per a tots els veïns i amics de la nostra entranyable barriada.

Francisco Cebrián i Martínez

La falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano
fa història en el seu LXXV aniversari

"De València a Nova York..." de Carles Cortina (Plaça Mariano Benlliure, 1928)

L'existència documentada de falles, enteses com a cadafals satírics destinats a ser consumits pel foc, es remunta a la segona mitat del segle XVIII. No és casualitat que aparegueren a València, una ciutat en què, des de molts segles abans, es donaven cita una sèrie de rituals relacionats amb el foc, com el costum de cremar fogueres per a despedir l'hivern i rebre la primavera (que el cristianisme va associar a l'advocació de Sant Josep), o la de tirar al foc el parot o ninot de mitja quaresma.

Altres tradicions que han coadjuvat a conformar l'estructura festiva de les falles han sigut la tradició literària satírica (col·loquis, raonaments, romanços...), com a antecedent dels versos de falles i dels primers llibrets; l'arquitectura barroca efímera (arcs triomfals i altars), que va ser traslladada inicialment a la construcció dels cadafals, i les festes veïnals de carrer, que, en molts casos, van servir de germen per a la creació de les primeres comissions falleres.

De les primitives fogueres, fetes a base de fustes o amuntonant trastos vells, es va passar a una espècie de entaulat en el que es representava una escena satírica integrada per diversos ninots. A estes composicions la premsa de l'època les anomenava "falles monumentals",

Història de Les Falles

Joan Castelló Lli, periodista.
Javier Mozas Hernando, documentalista.
Associació d'Estudis Fallers (ADEF)

D'esquerra a dreta, "La llei de l'embut" de Regino Mas (Plaça del Mercat Central, 1944), "La rosa dels vents" dels germans Fontelles (Plaça del Doctor Collado, 1953), i "Suplicis" de Juan Huerta (Baileñ-Xàtiva-Ferroviària, 1961).

“falles d'ostentació” o de “rumb” per a diferenciar-les de les simples fogueres de trastos vells.

D'origen popular i modest, amb important participació de veïns del barri, les falles, dedicades a criticar personatges populars o característics (més pels seus vicis que no per les seues virtuts) del barri on es plantaven, eren construïdes en estos primers moments per gent treballadora amb alguns coneixements de fusteria o amb habilitats manuals. En estos moments d'inici de la festa, importava més allò que es deia (la crítica) que la forma amb la qual es deia (la tècnica). En conseqüència, és a partir de la segona meitat del segle XIX quan el poble pla troba en les falles el mitjà adequat per a criticar (i posar en solfa càustica) no sols els costums i la moral, sinó les diferències socials i les actuacions dels partits polítics. Van sorgir així, unes vegades de manera successiva i unes altres de manera quasi simultània, la falla satírica, la falla eròtica, la falla política i la falla apologètica. La crítica mordaç i a vegades despietada cap als poders públics, les burles als comportaments de les classes acomodades i els problemes d'ordre públic en els quals desembocaven algunes de les al·lusions que contenien les falles, van induir al poder municipal a instaurar una política de repressió a través de la censura prèvia dels esbossos i de l'aplicació d'arbitris a les falles (que, en este primer període, van estar vigents entre els anys 1872 i 1886), amb la qual cosa s'aplicava una política contundent “para «suavizar» la violenta rudeza popular y atemperar su supuesta explosividad instintiva”.

L'estratègia per a suavitzar les crítiques, encara que abrigada amb l'objectiu de transformar i modernitzar la festa a través de la “correcció, delicadesa i puresa”, es va canalitzar cap a la creació dels premis a les millors falles. La primera proposta, de 1887, va partir de la revista *La Traca*, que creà dos premis per a les falles que més es distingiren “per la seua originalitat i grandesa”.

A esta tendència es va sumar Lo Rat Penat el 1895, quan va fer una crida a totes les societats valencianes perquè “ayudaran a la fiesta con su colaboración, fomentando el buen gusto y arte en su confección”. En conseqüència, per a obtenir el premi, l'accent es posava més en “l'art” que no en el contingut satíric.

Des de llavors, les falles van començar a ser fetes per artistes de l'època, com el que va realitzar la falla del primer premi del 1899, plantada a la plaça de la Pilota, en la construcció de la qual es veia la mà de l'artista Vicent Pellicer. Esta tendència cap a la professionalitat artística es va veure potenciada a partir del 1901, quan l'Ajuntament de València va assumir el cost econòmic de premiar la millor falla.

D'este període destaquen algunes de les primeres falles mítiques, com *La Margot* de Pedro Guillem (Plaça del Doctor Collado, 1912), *El municipi i els fematers* de Enrique Guillot (Plaça del Doctor Collado, 1921), *De València a Nova York en les ales d'un parot* de Carles Cortina (Plaça de Marià Benlliure, 1928); *La roda del món* de Carles Cortina (Plaça del Mercat, 1929); *La tortà del dimoni* de Vicent Benedito (Conde Salvatierra-F. Blanquells, 1931), *El capital* (Plaça de la Regió Valenciana, 1934) o *El comerç de la taronja* de Canet i Ramil (Plaça Na Robella, 1936)

Ja el 1937, durant la Guerra Civil, l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura de València va encarregar quatre falles anti-feixistes al Sindicat d'Art Popular (CNT) destinades “a reivindicar el caràcter popular dels cadafals contra el virtuosisme professional, i la validesa del bast ninot de cartró com a alternativa als caps de cera”. Gori Muñoz va fer els esbossos de les quatre falles: *Coses d'ara*, *El betlem d'enguany*, *La catedral* i *La balança del món*. En la construcció van participar artistes fallers, com ara Modest González i Regino Mas, a més de diversos il·lustradors, pintors i escultors, desigualment lleials a la causa republicana.

Després de la contesa (1936-1939), el règim del general Franco va establir unes directrius estètiques (denominades *Rumbos del Orden Nuevo*) que, amb la pretensió de reforçar el caràcter popular i eliminar tota concessió grollera i a la crítica política, va facilitar la generalització d'un estil barroc “entre l'academicisme i el costumisme pintoresquista”.

Uns anys després, el 1942 sorgix la Secció Especial com a conseqüència de l'augment del nombre de falles plantades (35 en 1940, 42 en 1941 i 78 en 1942) i amb la pretensió de consagrar un grup d'elit entre les comissions que apostaven decididament per un monument artístic que “no fóra una crítica despiedada o al·lusió acerba”, sinó “un senzill comentari objectiu, desapassionat i fins a amable de fets de màxima actualitat pàtria o internacional... allunyats dels temes polítics, per a no incórrer en la fàcil i grossera injúria”.

En la dècada dels quaranta, Regino Mas va plantar falles que han romàs en la retina dels aficionats per la fermesa dels seus cadafals,

“La temptació” de Alfredo Ruiz
(Plaça del Pilar, 1974).

per la qualitat escultòrica de les seues figures, per l'elegància de les seues composicions, per la temàtica costumista i de sàtira social, i per la purna d'enginy amb què va dotar als seus ninots.

En la Plaça del Mercat, el mestre de Benifaió va realitzar falles de gran perfecció al reproduir models clàssics, amb figures com el Moisès (*La llei de l'embut*, 1944), Mercuri (*Comerç*, 1946), l'Hèrcules d'Antonio Canova (*Lluita lliure*, 1948) o el gran galió (*Batalla comercial*, 1949).

En la primera mitat de la dècada dels cinquanta es va mantindre el domini de Regino Mas, que en la mateixa plaça del Mercat va realitzar falles més populars, menys compromeses i més costumistes com *Buscant Nóvio* (1950), *La moda* (1952), *L'estiueig* (1953) o *Sóc la vaca lletera* (1955), encara que a este període pertanyen remats que, amb el pas del temps, encara s'evocuen com el Miquelet humanitzat de *Gran València* (1951) o la Cíbeles de *Subvencions* (1954). L'últim gran triomf de Regino Mas va arribar en 1958 amb la falla *Sobre rodes* plantada en el carrer de Convent Jerusalem.

De totes maneres, la gran revolució d'esta dècada va arribar de la mà de Juan Huerta, un escultor que es va formar en el taller de Regino Mas i que va introduir la tècnica de modelatge íntegre en cartó: primer dels ninots (deixà de costat els caps de cera i les robes per a vestir-los) i després de tota la falla (*Turisme*, Avinguda José Antonio-Duc de Calabria, 1956). El seu gran èxit va arribar en 1957 amb *Els temps canvien*, en la mateixa comissió del barri de Russafa.

Entre les falles més destacades d'esta dècada cal citar també *Què monos* (Na Jordana, 1956), realitzada per Modesto González, y *La lluita per la vida*, realitzat en 1959 per un novell Salvador Debón per a la comissió de Visitació-Orihuela i que va suposar que, per primera vegada en la història, el primer premi creuara el riu Túria, confirmant l'expansió fallera pels nous barris de la ciutat.

Els seixanta va ser una dècada de consolidació que, a més, va donar pas a una de les etapes més brillants de la història de les falles, ja que els cadafals van guanyar en monumentalitat de la mà d'una brillant generació d'artistes que eren, a més, grans escultors i que se n'aniran alternant en el primer lloc del podi: Vicente Luna, Juan Huerta, Salvador Debón i Julián Puche.

Una falla molt especial d'este període va ser *La fama* (Plaça del Doctor Collado, 1960), perquè el seu artista, Salvador Debón, va utilitzar cossos de ballarines per a representar els ossos i les cavitats dels ulls i el nas d'una estrambòtica calavera, que, d'esta manera, mitigava el seu aspecte tètric amb referències desenfadades, com ho era també que portara bigots, unes cabelleres com pentinat i una boina com tocat.

Un any després, Debón va fer un pas més en esta tècnica i va realitzar el dimoni de la rematada de *Sí, sí però vaca* (Doctor Collado, 1961) amb la superposició d'unes 200 figures entrelaçades (figures de dona, serps, àmfores, mans, dits...), que anaven conformant la

"Naufraguen les tradicions" de Julián Puche (Na Jordana, 1975).

imatge d'un llucifer d'uns deu metres d'alçària. Eixe any de 1961 va ser un dels més complets de la història amb un primer premi per a Vicente Luna amb *Els tornejos*, el primer d'una sèrie de tres que es completaran amb *La campanà* (Convent Jerusalem, 1962) i *Va bola* (Plaça del Mercat Central, 1963). Juan Huerta va realitzar també en estos anys les seues millors obres, entre les que es troben les seues premiades *Noé i el segle XX* per a Convent Jerusalem (1964) i *Pirateries* per a la plaça de El Pilar (1966), però també una altra inoblidable, *Suplicis* per a Bailén-Xàtiva (1961).

Amb *Es xopà fins la moma* (Na Jordana, 1965), una superposició d'elements des del cos central a la rematada (palangana, onades d'aigua, sirenes, safa i un altre grup de sirenes més xicotet), Julián Puche va assentar les bases amb què refermar un èxit que li somriurà en el primer quinquenni de la següent dècada.

La dècada es va tancar amb tres primers premis consecutius de De-bón, dos d'ells en la plaça de El Pilar: *La nit* (1967) i *La caça* (1968), que són dos clars exponents de la caricatura expressiva, i *La Primavera* (Doctor Collado, 1969), amb un rematada (la parella de sargantanes) que arrancava des de la mateixa base.

Al fil de les noves tendències artístiques, els seixanta van ser també anys d'atreviments formals i falles transgressores. El primer a iniciar este camí va ser Ricardo Rubert, amb *Gepes acabades d'eixir de l'ou* (Plaça del Mercat, 1961), una falla desintegrada amb referències a l'art decó i al pop-art, i *Arbre genealògic* (Plaça del Mercat, 1962), una visió surrealista de la por que és recordada també perquè els integrants de la *cuadrilla* de la plantà es van vestir de toreros.

Ja en la dècada dels setanta i amb falles que per primera vegada superen el milió de pessetes, Convent Jerusalem i plaça d'El Pilar (amb quatre i tres primers premis, respectivament), seran les comissions

D'esquerra a dreta, "La fam...a" de Vicente Agulleiro Aquilella (Plaça del Pilar, 1984), "Caceres" de Julio Monterrubio (Plaça del Pilar, 1992) i "De la festa, la vespra" de Miquel Santaaulalia (Na Jordana, 1997).

que passaran a primer pla, encara que també tindran el seu moment de glòria Na Jordana, Ferroviària i la Plaça de La Mercé.

Una nova generació d'artistes, nascuts en la postguerra, prendrà el relleu generacional i imposarà una falla de trets més caricaturescos i satírics. Són els anys de José Martínez Mollá, Alfredo Ruiz, Miguel Santaaulalia, José Luis Ferrer, Manolo Martín i Vicente Agulleiro, als que cal afegir a un José Pascual "Pepet" i a un Julián Puche ple-tòric en el que va ser la recta final de la seua carrera professional.

De Julián Puche cal destacar *Xoriços* (Convent Jerusalem, 1970), *La selva* (Convent Jerusalem, 1971) i, sobre tot, *Naufraquen les tradicions* (Na Jordana, 1975), una magistral falla apològica sobre la gradual desaparició dels costums valencians que destacava per la seua bella composició, la força expressiva de les seues figures i la riquesa de l'ornamentació.

José Martínez Mollá va destacar en un primer moment amb falles caricaturesques de traços exagerats i grotescos com la mona de la *La Publicitat* (Ferroviària, 1973) o els trets humanitzats del sol i la lluna en *El rapte d'Europa* (El Pilar, 1977), per a donar després un gir cap al classicisme i el barroc més pur amb la carrossa i l'au fènix de *El pas del temps* (El Pilar, 1978).

Des de les seues primeres produccions en la Secció Especial, Alfredo Ruiz va deixar una empremta personal amb un modelatge que eliminava qualsevol aspecte superflu i que utilitzava la pintura, per mitjà de l'harmonia cromàtica i els tons suaus, per a trobar una nova dimensió a la caricatura a través dels sentiments i la tendresa, com en *La temptació* (El Pilar, 1974). A partir de *Natura morta* (El Pilar, 1982) va mampendre una renovació estètica basada en la síntesi formal i el compromís social, que el van convertir en el capdavanter de la modernitat, encara que va ser precisament per això pel que es quedarà sense treball en la Secció Especial.

Un altre artista que va entrar en la fama en este període va ser José Pascual "Pepet" que, a una caricatura agressiva i deforme, afegix la seua mestria per a crear estructures amb equilibris aparentment impossibles gràcies a una estudiada compensació de volums. Els seus exemples més paradigmàtics en este període són: *La vida és un antifàç* i *La caça* (Convent Jerusalem, 1976 i 1979).

Els huitanta van ser un període amb un galopant creixement econòmic, perquè en deu anys es va passar dels quasi tres milions de pessetes de mitjana que costava un monument faller (1980), a que algunes comissions superaren els cinc milions de pessetes (El Pilar i Na Jordana en 1984) i que, poc després, hi haguera algún pressupost que s'aproximara als deu milions de pessetes (L'Antiga de Campanar, 1989).

En esta dècada la comissió de Regne de València-Mestre Serrano va viure una etapa tan curta com fulgurant d'ascens a l'Olimp faller i caiguda a l'infern de l'oblit: va passar del primer premi aconseguit en 1981 a la pèrdua de categoria després de l'exercici de 1984. Ta-

"El desafiament"
de Pedro Santaaulalia
(Nou Campanar, 2007).

lonari en mà (perquè van pagar 4 milions de pessetes, la quantitat més alta oferida fins llavors), van contractar José Luis Ferrer Vicent ("Regino" el borrianero), tan irregular com genial, qui va realitzar *Amb la música a una altra part*, una composició eclèctica entre classicisme i caricatura, amb senyals al folklore valencià, que va aconseguir el primer premi.

Si hi ha un artista guanyador indiscutible en els huitanta eixe és Vicente Agulleiro, amb cinc primers premis. Encara que el seu primer èxit el va collir a Na Jordana (*Els jocs*, 1980), amb uns cavallets de cos central que posseïa moviment, Agulleiro va forjar la seua fama en la Plaça d'El Pilar, on va aconseguir altres quatre màxims guardons, tres d'ells seguits: *El Carnestoltes* (1983), *La fam...a* (1984) i *Faroleros* (1985). El quint va ser *La creació* (1987).

Altres artistes amb èxits en els huitanta en la comissió de Na Jordana son Manolo Martín amb *Els pecats capitals* (1982), que inclou un dels rostres de dona més bells de la història de les falles; Miguel Santaaulalia amb *El barri* (1986), i Agustín Villanueva amb *La Comoditat Valenciana* (1988).

La dècada es va tancar amb el debut i triomf de L'Antiga de Campanar i Ramón Espinosa amb *L'erotocrónica*, una proposta basada en l'estètica del còmic i amb un remat d'alt contingut eròtic. Per segona vegada en la història de les falles, el primer premi de la ciutat de València va creuar el riu Túria per a anar a un barri de la perifèria. A l'empar de la bonança econòmica dels noranta, sobretot durant l'últim quinquenni del segle XX, comissions modestes de barri, amb algun patrocinador ocasional, van trencar barreres i van iniciar una carrera per figurar en la Secció Especial, encara que només fóra per u, dos o, com a màxim, tres anys, com els va a ocórrer a la majoria de les huit que en este període s'aguaiten al gran aparador de les fa-

lles de València: Bisbe Amigó-Conca (1991, 1992 i 1993), Sapadors-Vicente Lleó (1994), Blanquerías (1994 i 1995), Avinguda Burjassot-Carretera Paterna (1996 i 1997), Vall de Laguar-Pare Ferris (1996) i Yecla-Cardenal Benlloch (1996). A elles es va sumar l'Avinguda de l'Oest, que ja va estar en la categoria en els anys cinquanta i seixanta, i que durant un any (1993) va situar-se de nou entre les grans. Només Sueca-Literat Azorín, que després del ja llunyà 1966 va tornar a la màxima categoria en 1998, i Avinguda Burjassot-Pare Carbonell, que es va mantindre entre 1995 i 2005, van aconseguir tindre continuïtat en els anys següents.

Des d'un punt de vista de materials, la gran aportació d'este període va ser la generalització de l'ús del polieuretano expandit o suro blanc, que va permetre als artistes una major versatilitat i augmentar la grandària de les figures, aconseguint cotes d'espectacularitat fins ara mai vistes. Vicent Almela, a la falla Espartero, va ser un dels primers introductors d'esta tècnica. Esta tendència al gegantisme va continuar al segle XXI, amb cadafals que trencaren totes les mides establides fins el moment.

Des d'un punt de vista organitzatiu, es va posar en marxa la Federació de Falles d'Espcial amb l'objectiu d'aconseguir ajudes i un finançament extraordinari per a les comissions integrades en ella.

No obstant això, el més destacat dels noranta va ser la renovació estètica mampresa amb èxit per Julio Monterrubio, la consagració de Miguel Santaaulalia com un dels grans mestres de les últimes dècades del segle XX, les falles-espectacle (que incorporen noves tecnologies audiovisuals) i la incorporació al disseny de les falles de professionals procedents del món del còmic valencià.

Des del seu taller a Carcaixent, Julio Monterrubio va sorprendre a l'inici dels noranta amb una nova estètica que fugia de les rebuscades formes barroques, buscava línies pures i dotava a la caricatura d'un gest amable i innocent. Amb este canvi estètic, en el que va tindre molt a veure la col·laboració del seu fill Julio Sergio, Monterrubio, que va obtindre quatre primers premis, va crear escola amb falles com *Caceres*, *Érase una vez*, *Ball de màscares* i *El somni...* (El Pilar, 1992, 1998, 1999 i 2003, respectivament).

L'altre gran triomfador dels noranta va ser Miguel Santaaulalia, que va desplegar un ampli ventall d'estructures compostives, en les que la caricatura va ser el tret predominant i la càrrega satírica dels seus continguts el gran valor afegit. A més, en algunes d'elles (1993 i 1994) va saber combinar modernitat i tradició amb la incorporació d'un ampli equip de col·laboradors, entre il·lustradors, modistes i indumentaristes. Les falles amb què va obtindre el primer premi van ser: *El verí del teatre*, *Ací és Hollywood* i *De la festa, la vespra* (Na Jordana 1994, 1995 i 1997, respectivament).

Mereixen també una menció les falles-espectacles que van sorgir al llarg de l'última dècada del segle XX i que van aconseguir atraure l'atenció del públic i els mitjans de comunicació. Van ser falles que,

"Descobriments del segle XVIII"
de Francisco López Albert
(Convent Jerusalem, 2001).

amb una composició que experimentava amb noves tipologies, incorporaven efectes especials audiovisuals, com música, llum, rajos làser..., a més d'incloure entre la seua estructura interior alguna exposició de caràcter monogràfic. Moltes d'estes propostes es van generalitzar anys més tard en les principals falles de la secció.

L'iniciador d'este camí va ser Agustín Villanueva amb *El temple de l'home* (Convent Jerusalem, 1992), primera part d'una trilogia que va tindre la seua continuïtat amb la premiada *Mantis viatgera* i amb *Retrobament en Convent* (Convent Jerusalem, 1993 i 1995).

L'entrada del tercer mil·lenni va originar una autèntica revolució per a la Secció Especial, perquè va suposar l'ampliació del nombre de participants, va incorporar una nova generació de jòvens artistes i va consolidar la figura dels patrocinadors, que van fer que els pressupostos cresqueren geomètricament fins a superar en un primer moment els 600.000 euros (100 milions de les antigues pessetes) i aplegar després al milió d'euros.

L'entrada en escena de la comissió Pediatra Jorge Comín-Serra Calderona "Nou Campanar", presidida per Juan Armiñana, va trencar tots els esquemes vigents fins a eixe moment. Amb pressupostos esgarrifosos va fitxar els millors artistes i va crear un abisme econòmic sobre els seus rivals tradicionals.

A partir de l'any 2000, una nova generació d'artistes (encapçalada per Pedro Santaaulalia, Paco López i Pere Baenas), va començar a situar-se en les comissions més rellevants i van prendre el relleu als mestres que havien sigut el referent en els últims anys: Miguel Santaaulalia, Julio Monterrubio, Manolo Martín, José Pascual "Pepet" i José Martínez Mollá. Es va produir també l'anhelat debut de José Puche en Especial (Exposició, 2003), alhora que el tàndem format per José Latorre (Mestre Major del Gremi) i Gabriel Sanz, amb una ja dilatada trajectòria forjada pas a pas, va aconseguir arribar la cima amb *Mare natura* (Na Jordana, 2003).

De totes maneres, el més destacat d'estos anys ha sigut el creixement geomètric dels pressupostos pagats per les comissions capdavanteres, la qual cosa ha permés als artistes formar equips de treball molt competitius. Als tradicionals especialistes en fusteria, escultura i pintura, s'han sumat ara els dibuixants, dissenyadors i guionistes, que són els puntals per a tirar endavant projectes que han guanyat, no sols en volum i composició, sinó també en continguts temàtics.

De totes maneres, els esplèndids pressupostos només se'ls manegen unes quatre o cinc comissions. La primera a iniciar esta carrera va ser Convent Jerusalem, que va començar pagant a Paco López 21 milions de pessetes (128.000 euros) l'any 2000 per a ampliar-se'ls a 25 milions de pessetes (150.000 euros) en 2001 i a 174.000 euros en 2002. Un any després, en 2003, El Pilar i Sueca-Literat Azorín van pagar 198.000 euros a Julio Monterrubio i Pedro Santaaulalia, respectivament. Finalment, Nou Campanar va retribuir a Pedro Santaaulalia amb 270.000 euros en 2004, 360.000 euros en 2005,

"Mare Natura"
de José Latorre i Gabriel Sanz.
(Na Jordana, 2003).

600.000 euros en 2006 i quasi un milió d'euros en 2008.

Un altre fenomen a destacar en este primer quinquenni del segle XXI ha sigut l'aparició d'empreses o factories que realitzen el disseny i la digitalització del projecte amb diferents nivells d'acabat: només el seccionat en suro blanc o amb les figures ja desbastades i remodelades.

LES FALLES DE LA PLAÇA DE L'AJUNTAMENT

Des de 1942 s'ha plantat una falla d'especials característiques en la plaça major de la ciutat, que al llarg de les últimes sis dècades ha rebut el nom de Plaça del Cabdill, Plaça del País Valencià i Plaça de l'Ajuntament.

En un primer moment, els seus promotors van ser una sèrie de prohoms, que la van finançar i la van oferir a la ciutat perquè fóra el principal reclam de les festes i un dels exponents del millor art de la festa, ja que, fins a dècades recents, ha tingut un dels pressupostos més alts de cada exercici.

La primera falla, realitzada pel mestre Regino Mas en 1942, va ser el *So Quelo*, un greixut hortolà que s'havia convertit en nou ric gràcies a l'estraperlo i al gran valor de l'agricultura en els anys de postguerra.

En els anys següents es van realitzar diverses versions d'este mateix personatge: el *So Quelo alcalde* (1944), *aviador* (1945), *former* (1946) o *banquer* (1947), amb la pretensió que els diferents gremis de la ciutat col·laboraren en el finançament de la falla.

En els anys cinquanta, els artistes fallers més destacats van plantejar propostes de falla tradicional, seguint l'academicisme imperant en eixa època. Es poden citar ací *Carabassa al forn* dels germans Fontelles (1952), *La font del desitg* de Vicente Pallardó (1957) o *Ajuda a València* de Juan Huerta (1958).

La més coneguda excepció a la concepció tradicional de les falles d'esta dècada va ser l'esbós elaborat per Salvador Dalí per encàrrec de la Comissió del Foc per a la Plaça del Cabdill el 1954, pel qual va cobrar la quantitat de 50.000 pessetes. Octavio Vicent, catedràtic d'escultura, va ser el responsable de materialitzar este projecte de falla surrealista, que considerava “una mostra d'art que s'allunyava del context habitual de l'artesanía fallera”.

Amb els anys seixanta es va obrir una etapa (que s'estendrà fins els primers anys dels setanta) de reproduir monuments rellevants del món, com la *Fontana de Trevi* realitzada per Vicente Pallardó (1957), la *Torre Eiffel* realitzada per José Barea (1966), la *Torre de Pisa* del germans Fontelles (1969), el *Colós de Rodas* de Octavio Vicent (1970 i 1971) o l'*Estàtua de la Llibertat* de Vicente Luna (1973).

És precisament Vicente Luna l'artista que aconseguirà plantar les falles més emblemàtiques fins a convertir-se en la icona d'esta demarcació, amb monuments memorables com *Els atributs d'Atenea* (1974), *La serp de mar* (1975), *La Vanitat* (1976), *La nova Torre de Babel* (1977), *La Pol·lució* (1979) i *El Juí final* (1980).

Encara que han predominat les propostes de caire clàssic, este emplaçament també ha servit perquè alguns artistes plantejaren projectes nous, en un intent d'acostar les propostes estètiques de l'art modern a les falles. En este apartat cal mencionar Josep Barea i la seua proposta dadaista de *Els qui es posen les botes* (1967), als germans Fontelles pel seu intent d'aproximació al pop art en *Embussos de trànsit* (1968) i a Ricardo Rubert, el capdavanter de la modernitat, amb *El nou cavall de Troia* (1963) i "Pese a tants".

La crisi econòmica del petroli de finals dels setanta va propiciar que els promotors privats d'esta falla cediren els drets al nou ajuntament democràtic per una simbòlica pesseta. Vicente Luna, que va seguir com a artista, va realitzar per al primer any d'este període un projecte evocador de la nova etapa política que s'iniciava a Espanya: *Concorde, concòrdia*.

A partir de mitjans dels huitanta, la llavors Plaça del País València es va convertir en l'escenari de noves propostes estètiques dutes a terme per Manolo Martín: *Una estoreta velleta* (1986), on recupera l'estructura dels primitius cadafals de trastos vells, *Perquè el foc només siga un espill* (1987), amb un cadafal convertit en una mena de decorat teatral, i *Ho tenim tot davall, però...* (1988), que feia referència a les contínues obres i excavacions a la ciutat.

La polèmica provocada per estes propostes i el canvi de color polític en l'Ajuntament va fer que, a partir de 1989, la falla municipal fóra realitzada per artistes de renom que, o bé obrien un parèntesi dins de la seua activitat, com va ser el cas de Miguel Santaaulalia (*Vòlguts Reis Mags*, 1989), o bé pràcticament culminaven la seua trajectòria professional, com va ser el cas de José Martínez Mollá (*Tirant lo Blanch* -1990-, *En la terreta de l'art* -1991-, *La muntanya de la cultura* -1993- o *Cultura 98* -1998-), de José Pascual Pepet (*Homenatge a Sorolla* -1995- i

D'esquerra a dreta, "La correguda de bous surrealista" de Octavio Vicent/S. Dali (Plaça del Cabdill, 1954), "La vanitat" de Vicente Luna (Plaça del Cabdill, 1976) i "L'estoreta velleta" de Manuel Martín (Plaça del País Valencià, 1986).

D'esquerra a dreta, "En la terra de l'art" de José Martínez Mollá (Plaça de l'Ajuntament, 1991), "I tu qué pintes?" de Alejandro Santaaulalia Serrán (Plaça de l'Ajuntament, 2005), i "Desitjes el que desitjes..." de J. Latorre-G. Sanz (Plaça de l'Ajuntament, 2008).

A Europa -1996-) y de Vicente Agulleiro (*València cap al 2000* -1999- i *Tercer mil·lenni* -2000-).

Amb el final del segle XX i els primers compassos del XXI, la falla de l'Ajuntament va deixar de ser un reducte d'artistes de renom per a convertir-se en el banc de proves en el que es van donar a conèixer nous valors de l'art faller, com Pedro Santaaulalia (*Adéu segle XX*, 2001), Pere Baenas (*Mare Nostrum*, 2002) o Alejandro Santaaulalia (*I tu qué pintes?*, 2005). La falla municipal els va servir de trampolí per a donar el bot a la Secció Especial, amb majors pressupostos econòmics, o iniciar nous projectes empresarials. Esta experiència amb jòvens promeses va durar poc i de nou van tornar a la plaça de l'Ajuntament artistes amb llarga experiència en la recta final de la seua professió, com Ramón Espinosa (*Imagine*, 2006), o que, momentàniament, s'han quedat fora de la Secció Especial, com Latorre-Sanz-Latorre-Sanz (*Desitjes el que desitjes...*, 2008).

LES FALLES INFANTILS

Des de la seua mateixa aparició, els xiquets sempre han estat presents en el món de les falles, bé com a simples espectadors, bé com a mà d'obres auxiliar en algunes tasques bàsiques o bé imitant els cadafals que feien els majors.

Soler i Godes ja parla d'incidències protagonitzades pels xiquets durant la celebració d'actes fallers durant la segona mitat del segle XIX i inclús de l'existència de falles realitzades per xiquets en este mateix període: el 1874 els alumnes de les Escoles Pies plantaren una falleta amb el lema *Donde menos se piensa, salta la liebre*; el 1904 uns xiquets del carrer Pelayo reproduïren, amb més il·lusió que mitjans, la falla gran que s'havia plantat en eixe mateix carrer, dedicada al polític Romero Robledo disfressat de pallasso.

La tradició també ha deixat en l'imaginari col·lectiu la participació dels xiquets en alguns actes que la tradició ha fixat en l'origen mateix de les falles: la presència activa en l'arreglegá de trastos vells per a realitzar el cadafal (que ha derivat en el Cant de l'estoreta) o la participació en la venda dels primers llibrets en la contornada de la falla ("A dos cèntims el llibret").

Amb les primeres dècades del segle XX comencen a proliferar les falles fetes per xiquets. El 1925, el diari *Las Provincias* es feia ressò de l'aparició de les denominades "falles de porteria", fetes per xiquets amb bastidors i ninots, que es plantaven en el carrer i que de nit es guardaven en els portals per a evitar que foren destrossades.

Les falles infantils van aconseguir una gran notorietat durant la II República gràcies al concurs convocat per la revista *Los Chicos*, una publicació dirigida a la població infantil i juvenil que es repartia com a suplement setmanal del diari *El Mercantil Valenciano* i que tenia com a protagonista a un xiquet anomenat Colilla i al seu ànec Banderilla.

Durant els anys 1934, 1935 i 1936, la convocatòria de *Los Chicos* va ser secundada per quasi un centenar de grups d'amics de tots els barris de la ciutat de València, que es construïen les seues pròpies falles i que competien pels premis i per veure publicada la seua foto en la revista.

Després de l'obligat parèntesi imposat per la Guerra Civil espanyola (1936-1939), les falles infantils van rebre un nou impuls de la mà del periodista Vicente Ros Belda que, a través de l'emissió infantil de *Ràdio València*, va reprendre el concurs, al què de nou es van sumar els xiquets valencians.

Els personatges del programa infantil (la fada Maribel, el xiquet Turulete, el professor Sisebut, la bruixa Piñones, el mag Pelón, el caçador Singa, l'home invisible...) van ser també el reclam per a convocar les primeres edicions de la Cavalcada Infantil, que venia a ser la traslació de la cavalcada del Ninot.

En estos anys, les comissions infantils estaven integrades per grups d'amics i no era obligatori pertànyer a una comissió adulta, per la qual cosa hi havia anys en més comissions infantils que d'adults. En els anys cinquanta el reglament sorgit del II i III Congrés Faller (celebrats el 1955 i 1958) va avortar eixa llibertat de creació de comissions infantils i va imposar l'obligació del tutelaje d'una comissió adulta. Moltes comissions infantils van buscar la protecció d'una comissió adulta veïna i altres simplement van desaparèixer.

Des de llavors també, les falles infantils van deixar de fer-les els propis xiquets per a encarregar-les a l'artista professional que feia la gran. Este, al seu torn, solia passar l'encàrrec a algun jove aprenent del taller amb inquietuds artístiques i ganes de convertir-se en artista faller. Les falles infantils es van convertir així en el trampolí de què van sorgir la majoria d'artistes de les dècades següents. Encara en l'actualitat és prou habitual que l'artista comence la seua trajectòria

"Animació - La pintura" de Alfredo Ruiz
(Av. Pérez Galdós-Calixto III, 1972).

en falles infantils i després done el pas a les grans, com ha passat amb Francisco López Albert, Juan Carlos Molés, Vicente Almela o Emilio Miralles, entre altres.

Entre els anys cinquanta i seixanta, la temàtica de les falles infantils es va nodrir dels contes i llegendes, especialment de les pel·lícules i personatges de Disney, i de les tradicions valencianes. Com a artistes destacats podem citar Vicente Cosí, José Fabra, José Gómez Sanfrancisco, Vicente Domingo Timoner, els germans Ferrer, Juan José Ridaura, i Ramón Sanchis

El creixement del nombre de comissions i les limitacions del sistema de classificació existent (amb dos úniques seccions fins 1972, la A i la B, segons l'alçària del cadafal) van obligar a fer una reestructuració durant la primera mitat de la dècada dels setanta i a crear la Secció Especial infantil en 1976, que es va convertir així en l'aparador d'uns monuments que rivalitzaven en perfecció, detalls i composició amb els grans.

En els primers compassos d'esta primera etapa va destacar l'artista Juan Canet que va aconseguir tretze primers premis de la Secció Especial al llarg de la seua carrera professional, d'ells nou consecutius per a la comissió d'Espartero-Gran Via Ramón i Cajal. Les seues composicions, amb una estètica barroca, minuciositat en el detall i bigarrament de figures, van crear escola durant més d'una dècada. Algunes de les falles més recordades de Juan Canet van ser *Manjingam les tradicions* (Espartero, 1978), *València artesana i marinera* (Espartero, 1984), *València mora i cristiana* (Espartero, 1986), *La primavera* (Espartero, 1988), *Els xinesos i els valencians, cosins germans* (Na Jordana, 1989) i *València, bressol d'artistes* (Na Jordana, 1990).

Altres artistes de falles infantils que van desenvolupar la seua activitat entre els anys setanta i huitanta van ser Vicente Lorenzo, Roberto Martí Planes, Joaquín Gómez Perelló, Luis Boix, Joaquín Gómez Luna, Antonio Ramos, Caridad Pinto i Hermògenes Arocas.

Un fita important es va aconseguir en 1987 quan l'Ajuntament de València va decidir construir la falla infantil municipal. Fins llavors, la Fallera Major infantil de València no tenia falla pròpia i en la nit de la cremà tènica que acudir a la falla que hi havia guanyat el primer premi. La primera falla infantil municipal va ser *València, art i artistes* (1987), realitzada per Armando Serra, que va fer també les de 1988 i 1989. Després van prendre el relleu Luis Boix, Francisco Ribes, Juan Carlos Molés, Moisés Alarcón, Bernardo Estela, Javier Fernández, Joan S. Blanch i Ceballos-Sanabria.

El gust per un barroquisme exacerbant va canviar a partir de 1987, con Miguel Santaaulalia Jr., i, sobre tot, de 1991, quan Julio Sergio Monterrubio va conquistar el primer premi de la Secció Especial amb una composició que, sense abandonar el gust pel classicisme, presentava un modelatge per plans de les cares de les figures.

A partir d'eixe any, una nova generació de jòvens artistes pren el relleu amb estètiques diferents entre si, ja que mentres uns desenvolu-

"Jugant amb l'espai" de Francisco López Albert (Arxiduc Carles-Xiva, 1996).

pen un nou neoclassicisme no tan recarregat en els detalls i amb una estilització en les formes, altres intenten una aproximació al món del còmic o tornen la seua mirada cap al realisme de la quotidianitat. Apareixen així noms que donaran una etapa d'esplendor a les falles infantils com Francisco López Albert, Juan Carlos Molés, Manuel Blanco Sancho i Bernardo Estela, entre els primers, i José Luis Santes, Joan S. Blanch, Paco Roca i Pedro Rodríguez Marín, entre els segons.

Altres artistes decidixen transitar pel difícil camí de la innovació, amb propostes estètiques més arriscades i destrossadores, que partixen de la simplificació de les formes i que inclouen continguts més compromesos amb la realitat social i ambiental. Alfredo Ruiz va ser el precursor i el més destacat representant d'esta tendència, en la que també podem citar a José Manuel Alares, Marisa Falcó-Paco Pellicer (*Fet d'Encàrrec*), Vicente Almela i Víctor Valero.

Els grans pressupostos arriben també a les falles infantils amb el final del segle XX, la qual cosa obliga els artistes a omplir tot l'espai disponible, ja que les dimensions estan acotades a unes mesures limitades: unes bases de 2 metres de costat per una altura de 2,5 metres, puix a partir dels anys noranta els cadafals infantils creixien de forma desmesurada i pareixien voler competir en els grans de les seccions inferiors.

Al caliu d'estos pressupostos, en els últims anys hem assistit a la tornada a les falles infantils de grans artistes ja consagrats en les falles grans (com Miguel Santaaulalia i Julio Monterrubio), que han competit amb valors emergents com Javier Fernández, Ceballos-Sanabria, Javier Igualada, Vicente-F Lorenzo Albert. A l'empar d'estos autèntics monuments que al llarg del temps s'han construït de tan diverses formes com s'ha relatat fins ací, van anar sorgint moltes

D'esquerra a dreta, "València artesana i marinera" de Juan Canet (Espartero-G.V. Ramón y Cajal, 1984) i "On aneu amb eixa pinta?" de José Luis Santes (Albacete-Marvà, 1992).

D'esquerra a dreta, "Un dia a Venecia" de Miquel Santaaulalia Serrán (Duque de Gaeta-Pobla de Farnals, 2002) i "Cançó de bressol" de Julio Monterrubio (Nou Campanar, 2006).

activitats per a poc a poc anar fent gran la Festa de les Falles. Serien incomptables les dites activitats, per la qual cosa a continuació es detallen dos d'elles que són de les més representatives o importants i que tenen molt a veure amb l'ànim dels fallers per a engrandir la seua gran Festa.

L'OFRENA

L'*Ofrena* és un dels actes estel·lars de les Falles, encara que la seua incorporació al programa de festejos ha sigut relativament recent. El primer antecedent de què es té constància es remunta a 1941, amb la denominada "Festa de la Clavariesa", que va suposar la introducció del culte a la Mare de Déu en una celebració que fins llavors havia estat dedicada en exclusiva a Sant Josep.

En eixa primera ocasió, la Fallera Major de València i la seua Cort d'Honor van assistir a una missa solemne en la capella de la Basílica de la Mare de Déu dels Desemparats, al terme de la qual van realitzar una *Ofrena de Flors* a la patrona de València. En acció de gràcies, els responsables religiosos del temple van entregar uns pans beneïts que, a continuació, les falleres van anar a oferir-los, "en una caravana de landós", a les autoritats locals: Capità General, Governador Civil i Alcalde.

Quatre anys després, el que havia sigut un acte religiós de caràcter més prompte íntim va cobrar una especial rellevància i projecció exterior. Francisco Pérez Puche i Vicente Lladró, en el seu llibre "Fallas en su tinta: 1938-75", descriuen així esta primera Ofrena de la història: "En 1945 s'organitza l'arribada d'un barco faller -el J.J. Sister- noliejat per la Casa de València a Barcelona. El dissabte 17 de març, a la vesprada, les *bellestes falleres* acudixen a rebre al barco en el port i, més tard, partint del pont d'Aragó, s'organitza una comiti-

va de comissions que desfilen a peu fins a la Basílica de la Mare de Déu, on ha de fer-se una ofrena floral i cantar-se una salve”.

“La Fallera Major va al front i *les bellestes* de Madrid, Barcelona, Alacant i Castelló, amb les seues Corts d’Honor, l’Alcalde, la JCF i les comissions que volen sumar-se, completen el seguici. Pont d’Aragó, Navarro Reverter, Glorieta, Pau, plaça de la Reina i plaça de Saragossa és l’itinerari seguit fins al temple, on el capellà, Pascual Llopis, pronuncia una homilia. Les falleres depositen els seus rams i un muntó de flors va quedar format en les grades de l’altar. A l’eixida del temple, tots els assistents, i el públic, van entonar el *València canta* que va arredonir l’acte”.

Fins a 1948, l’Ofrena va seguir realitzant-se en l’interior de la Basílica, corroborant així l’aspecte religiós amb què va sorgir, encara que en 1949, i davant del creixement del nombre de comissions que volen participar, es va optar per depositar les flors en la part exterior del recinte religiós. Amb el temps, les flors se van anar col·locant formant un tapís. En èpoques més modernes, José Azpeitia va modelar un bust de la Mare de Déu com a part d’una estructura de fusta que permet reproduir la imatge de *la Geperudeta* amb els rams de flors de les falleres.

La participació de comissions va anar creixent en anys posteriors amb la mateixa intensitat que la calor amb què va acollir el públic esta celebració, a cavall entre la desfilada cívica i la processó, fins a convertir-se en un dels eixos centrals de la festa, tant per la seua vistositat i fervor religiós com per la capacitat de mobilització. L’any 2008 un poc més de cent mil persones van desfil·lar en este seguici, en el que es dona també una cert protagonisme tant de falleres i fallers com de comissions, que des de sempre han mantingut una espècie de competició per lluir les seues millors gales o presentar les més espectaculars cistelles de flors.

La forma de celebració ha anat canviant i evolucionant al llarg dels anys. Al principi, adults i infantils desfilaven conjuntament el 18 de març per a realitzar l’*Ofrena floral a la Mare de Déu dels Desemparats*. Les comitives van passar prompte d’uns pocs milers de persones a 13.500 en 1960, un any en què es va disparar l’afany de participar davant de la presència de la néta de Franco com a Fallera Major Infantil de València.

El nombre va continuar creixent de forma important, fins al punt que la Junta Central, que en un principi va témer que l’Ofrena se li escapara de les mans per la seua excessiva magnitud, va haver d’adoptar l’acord de prohibir la participació de xiquets menors de cinc anys “perquè ralentinzen el seguici”. En eixos moments, el criteri va ser aconseguir una desfilada àgil que no arribara a cansar el públic, per a la qual cosa van considerar convenient desterrar tota concepció maratoniana.

Els fallers no van fer molt de cas a les indicacions de la JCF si es jutja pel nom de participants registrats en 1966: ni més ni menys

que 20.000 persones, que van fer que la desfilada, que va començar a les 17.30 hores, acabara a hores intempestives (les onze de la nit), sobretot per la presència de xiquets menuts en la comitiva.

Les cròniques dels dos diaris matutins de València van ser conclouents. Una crònica de *Levante* afirmava que la incorporació de “les nombroses comissions infantils” ha fet que “la duració s’haja prolongat, si és possible, en l’horari previst”. Per la seua banda, *Las Provincias* ressaltava que “el festeig pot arribar a fer-se incòmode, tant per als desfilants com per als espectadors. Pel que, creiem, es fa aconsellable reconsiderar el sistema de la seua celebració”.

La Junta Central va prendre cartes en l’assumpte, i en 1967 es va realitzar per primera vegada una *Ofrena* dividida en dos parts, encara que es va continuar mantenint el dia 18 per a la seua celebració: al matí van desfilat les comissions infantils en un recorregut més curt, mentres que a la vesprada van desfilat les comissions adultes. Els dirigents de la JCF van optar, en definitiva, per fraccionar este acte, abans que prendre mesures dràstiques que limitaren el nombre de participants per cada comissió.

El resultat va ser que en esta nova *Ofrena* van participar 30.000 persones: 10.000 xiquetes i xiquets al matí en tres hores de desfilada, i 20.000 adults per la vesprada-nit, en un seguici de quasi cinc hores de duració i que va ser retransmés parcialment per Televisió Espanyola. Les xifres de participació no sols no es van estabilitzar sinó que van créixer en progressió en els anys següents. En 1968 es van aconseguir els 35.000 participants i en 1969 eixa xifra es va situar en 40.000, en un any en què les dos ofrenes van sumar 10 hores de desfilada, només interromput per el descans de dos hores que l’organització es va concedir per a dinar.

Amb l’arribada de les falles de 1970 l’*Ofrena* es va desdoblar en dos dies: les comissions infantils van desfilat el 17 a la vesprada i les adultes el 18 a la vesprada, amb la qual cosa es va aconseguir ampliar les “hores hàbils” per a donar entrada als milers i milers de valencianes i valencians que cada any s’incorporaven a rendir tribut a la *Maredeueta*.

Per a evitar “excessos” dels majors, la Junta Central va emetre unes normes reguladores, publicades a tota pàgina en els diaris locals, en les que demanava “disciplina i col·laboració” de les comissions per a aconseguir una agilitat en la desfilada, sobretot en l’infantil. Segons estes disposicions, es prohibia “la desfilada de xiquetes de més de 14 anys, el pas de persones vestides de particular, la presència de mares i familiars acompanyant als xicotets i l’ús de llaços i corbates en els trages dels fallers”. A més, per a garantir l’orde i la seguretat, les xiquetes i els xiquets, que obligatòriament desfilaran de set en fons, deuran “anar acompanyats per membres de la comissió, convenientment vestits, en la proporció d’un per cada deu desfilants”.

La normativa era d’impossible compliment, perquè les mares “no sols volen vigilar de prop als seus fills, sinó que volen veure’ls entrar en la

plaça de la Mare de Déu al compàs de la música”. El resultat va ser cinc hores i mitja de desfilada i 25.000 participants, als qui cal afegir els 30.000 adults que van intervindre l’endemà, amb el que es va ardonir la xifra de 55.000 persones en esta nova modalitat d’Ofrena.

En els anys següents es van produir lleugers increments de la participació, sobretot entre els adults, ja que els infantils es van estancar entorn de les 25.000 persones. A pesar d’això, en 1972 es van registrar alguns incidents pels retards i desorganització en l’Ofrena. Per a establir l’orde d’intervenció, la Junta Central havia comunicat a cada comissió el lloc de concentració i l’hora d’incorporació a la desfilada. Al principi, tot va discórrer segons el guió previst, però en el moment que van començar a acumular-se els retards van sorgir els problemes. Al no existir un número d’orde, sinó una hora d’eixida, va haver comissions que van voler fer valdre el dret de desfilat a la seua hora sense tindre en compte que altres encara no havien pogut incorporar-se al seguici. Va haver enfrontaments i paraules majors que van obligar a intervindre a la Policia per a restablir l’orde. Com a conseqüència d’este altercat, algunes falles van decidir no participar i van tornar a la seua demarcació.

Després d’este incident, *Las Provincias* va publicar una nota en la seua edició del 18 de març en què deixava patent la desorganització i el desconcert del dia anterior: “Les ofrenes estan necessitades de organització i inclús d’una reforma. D’una reforma que, al nostre entendre, només pot vindre pel camí de la reducció de la multitudinària concurrència”.

Estos enfrontaments van ser una de les causes del relleu de José María Pizcueta Renau com delegat de falles infantils, càrrec en què únicament va estar eixe exercici. El seu substitut va ser Juan Gómez Ortí, que va exercir eixes funcions fins a les falles de 1979.

Una de les primeres mesures adoptades pel nou delegat va ser reunir tots els presidents de falles en l'hemicicle municipal per a comunicar-los que “no desitjava que la policia tornara a estar present en l'Ofrena Infantil i que foren les pròpies falles les que buscaren la solució més idònia”. La proposta va ser realitzar, en 1973, dos itineraris per a descongestionar el pas de comissions. Un dels recorreguts continuaria eixint, com era tradicional, des de la Glorieta i discorreria pel carrer de la Pau, mentres que l'altre tindria el seu origen en l'avinguda de l'Oest i travessaria el carrer Sant Vicent. Estos itineraris, amb alguns retocs, han continuat fins a l'actualitat.

Els problemes originats per la massificació de les falles van ser considerats per la premsa com un perill per al futur de la festa. *Las Provincias* publicava el 16 de març de 1974 el comentari següent: “Deliberadament passarem per alt el tema de la llarguíssima duració de les ofrenes, per ser este un tema massa conegut, les solucions del qual, perfectament clares per als que organitzen la festa, no volen adoptar-se intencionadament. Algun dia, quan no hi haja més remei, caldrà tallar de soca-rel i reduir el nombre de falles. Però això, com diem des de fa uns anys, ja vindrà pel seu propi pes més tard o més prompte”.

O este altre publicat el 19 de març de 1978 en la secció *Falleries* i firmat pel *Faller Major*: “Despús-ahir no va ser l'Ofrena Infantil. Això no és veritat. No va ser l'Ofrena Infantil realment, perquè a cada falleret o fallereta l'acompanyaven ties, mares, pares, cosines, germanes, cunyades, nebodes, padrins de confirmació, futurs sogres i sogres, ames de llet i la resta de prole emparentada”.

Encara patirà l'Ofrena una nova reorganització, que serà efectiva a partir de 1981. El sistema de participar els infantils un dia i els adults el següent (com s'havia realitzat en els últims anys) tampoc va quallar i es va convertir, a la llarga, en un nou focus de controvèrsia, perquè obligava a les comissions a realitzar dos desplaçaments i a estar pendents durant dos vesprades de les desfilades per a portar flors a la patrona.

Per a unificar la participació de cada comissió en un sol dia es va establir que infantils i adults desfilarien el mateix dia, per a la qual cosa les 311 comissions existents en 1981 es van repartir per sectors entre els dies 17 i 18, ja que l'*Ofrena* va seguir realitzant-se durant les dos jornades consecutives prèvies a la festivitat de Sant Josep.

Durant els últims anys dels setanta la participació en l'Ofrena es va situar entre 55.000 i 60.000 persones (de les quals unes 25.000 eren xiquets), encara que amb els primers anys huitanta eixa xifra se va anar ampliant, primer fins als 80.000 participants (pràcticament al 50 per cent entre adults i infantils), per a arribar en 1991 als 95.529 assistents, dels quals 45.361 van ser xiquetes i xiquets. Cal deixar constància que en les xifres globals està inclosa la participació d'entre huit mil i deu mil músics.

A partir d'eixe any es va produir un lent declinar del nombre de persones que acudien a la desfilada, que anirà disminuint a 91.170 participants (d'ells 35.291 infantils) en 1993, per a seguir la corba descendent en 1995 i situar-se en 89.676 assistents (d'ells 32.281 xiquets) i quedar fixat en 1997 en 84.614 persones (d'elles 29.283 infantils).

En els últims anys del segle XX i primers compassos del XXI, la participació va tornar a recuperar-se fins a superar la barrera dels 100.000 participants.

LA PIROTÈCNIA EN LES FALLES

Els pobles orientals (xinesos, indis i egipcis, principalment), van ser els primers a experimentar amb substàncies que reaccionaven amb el foc, com a sofre, resines, nafta o greixos. Va sorgir així, d'una manera molt primitiva, la pirotècnia o tècnica del foc.

En el segle VII a.C., els grecs van inventar una mescla incendiària coneguda com a *Foc grec* que va ser molt utilitzada com a arma de guerra en l'antiguitat. En els primers segles de la nostra era, els romans, en les seues festes dedicades a Vulcà i Vesta, van utilitzar substàncies aromàtiques per a donar al foc una major vistositat. Van sorgir així els primers focs artificials, sense color, elaborats amb nafta i l'addició de minerals com a colofònia, sofre, salnitre o oli de llinosa. Amb la invenció de la pólvora en la Baixa Edat Mitjana arranca la història de la pirotècnia moderna, que evoluciona des de l'inicial foc terrestre (com la pirotècnia de pals dels segles XIV al XVIII), fins a la generalització, durant el segle XIX, del foc aeri (gràcies a la carcassa) i l'aparició del color (gràcies al clorat potàssic i a la utilització de metalls com el magnesi i l'alumini). L'etapa de màxima esplendor s'aconsegueix en els segles XX i XXI amb la denominada pirotècnia tecnològica, que utilitza la ignició elèctrica i la disparada digitalitzada. Apareixen així els espectacles multimèdia (els piromusicals), els efectes especials per al cine i la pirotècnia sobre monuments.

Les festes de les falles de València han tingut, pràcticament des dels seus inicis, l'acompanyament consubstancial dels coets (com el tró de bac o el masclet) i les traques, a les que, amb el pas del temps, s'han anat sumant altres enginys pirotècnics de gran acceptació popular com les mascletaes i els castells de focs artificials.

En 1902 van aparéixer per primera vegada a València les caixes de trons de bac, que van ser molt mal acollides pel públic i la premsa, que va arribar a publicar que, en eixe primer any, "es va fer enorme consum i van causar dany en els trages de moltes senyores". Amb el pas del tems, els trons de bac s'han convertir en element imprescindible de les despertaes.

A la traca correguda que disparaven els traqueros valencians a finals del segle XIX i primeres dècades del segle XX es va anar afegint el foc aeri i un final més contundent, donant origen així a la mascletà moderna, que es va consolidar com a espectacle pirotècnic entre finals de la dècada dels quaranta i els primers compassos dels

cinquanta del passat segle XX.

En una mascletà tradicional es poden distingir tres fases:

-Inici: es posa en marxa amb els trons d'avís i contínia amb traca valenciana i els anomenats principis o tirs aeris (amb candeles, monotiros i fums de colors).

-Desenvolupament o cos de la mascletà: es caracteritza per un desenvolupament ascendent en potència i per la vivor o acceleració de les detonacions. S'inclouen ací les traques amb trons colpejadors, els morters o cantarelles, els canons de masclets i les descàrregues de trons, tot això amb el corresponent acompanyament aeri.

-Final o apoteosi: consta d'una entrada o enllaç, el terratrémol, el bombardeig i el tancament final.

La incorporació de les mascletaes al programa oficial de les falles de València es va produir en el primer terç del segle XX. El 19 de març de 1932, coincidint amb la festivitat de Sant Josep, es va realitzar la disparada d'un engrallat en la llavors plaça d'Emilio Castelar, enfront de l'Ajuntament. Dos anys després, el 14 de març de 1934, Luis Brunchú disparava la primera mascletà en eixe mateix emplaçament.

La Guerra Civil i els durs anys de postguerra van postergar la tornada de les mascletaes fins a 1945. En eixa ocasió la disparada va tindre dos protagonistes: Antonio Caballer (11 de març) i Manuel Martínez (12 de març) que van disparar les dos úniques mascletaes d'eixe any en la plaça del Cabdill.

En els anys següents, les mascletaes es van consolidar com a espectacle en els dies previs a les falles fins que, a partir de 1948, van quedar institucionalitzades durant tota la setmana fallera (del 12 al 19 de març). Els pirotècnics seleccionats en esta primera ocasió per als tres dies grans de la festa van ser Basilio Mas (17 de març), la vídua de Manuel Martínez (18 de març) i l'empresa Obrera Pirotècnica de Moncada (19 de març).

En els anys 1970 i 1971 es va celebrar un concurs internacional de carcasses que no va arribar a arrelar-se en la festa. En 1986 es va reprendre novament la iniciativa, encara que va ser una experiència sense continuïtat per l'escàs interès del públic i pirotècnics.

Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics, les disparades sen van anar ampliant progressivament, primer durant els primers caps de setmana de març (1981), i després a partir del 9 de març (1985) i del 3 de març (1986). El primer any en què es va establir la seqüència de l'1 al 19 de març va ser 1987.

La modernitat i la sofisticació també tenen cabuda en la mascletà. En 1998 l'empresa Arnal va realitzar una "mascletà d'olors", denominada així perquè a l'esclatar els colpejadors desprenien una determinada fragància.

Una altra novetat pirotècnica va ser la introducció, a partir de l'any 2000, de la denominada mascletà napolitana o aèria, que es dispara des de llavors en la platja de Les Arenes. La característica més destacada d'este espectacle són les enormes peces cilíndriques de temps o repetició d'efectes, que exploten mentres cauen.

En 2001 i 2002 es va celebrar un concurs de mascletaes per mitjà de votació popular en Internet, patrocinat per la Junta Central Fallera i organitzat pel portal *piroart.com*.

Seguint camins de modernitat i d'investigació i desenvolupament (i+d), l'any 2005 Europlà va presentar la primera experiència de ritmes complexos a l'oferir una batucada (per mitjà de la percussió) en la disparada del 15 de març. En 2006, també el 15 de març, la mateixa firma va donar un pas més al tocar amb trons *La xicoteta serenata nocturna* de Mozart.

Finalment, el 8 de març del 2006, l'empresa Martí va estrenar una nova varietat de mascletà: la piro-percussió, que s'activava quan un percussionista tocava una espècie de bateria elèctrica. A cada colp de les baquetes, una membrana electrònica activava uns trons en la zona de focs.

L'altre gran espectacle pirotècnic que té lloc en les falles és el castell de focs artificials. A València este espectacle nocturn va començar a utilitzar-se en 1909, amb motiu de l'Exposició Regional. Consistix en el llançament de grans col·leccions de focs artificials, en les que es busca una composició artística i un bell i variat colorit, tot això acompanyat d'efectes de so i visuals.

Per a aconseguir estes composicions s'utilitzen diferents tipus de carcasses:

-**Les carcasses esfèriques**, com les peònies (o d'obertura sense deixar rastre) i crisantems (que deixen un traç o solc)

-**Les carcasses de figures geomètriques** amb diferents efectes (com a garlandes, cartetes i palmera).

S'utilitzen també altres recursos com les brunzidores, els xiulets, les sirenes, les xitxarres i les rodes de pujada (simple, doble o triple).

La introducció dels castells artificials en les falles es remunta també al primer terç del segle XX. En 1934 es va disparar en la llavors plaça d'Emilio Castelar de València el primer castell de focs artificials amb motiu de les falles. Va ser el 17 de març i va estar a càrrec de Vicente Caballer.

Després d'esta primera experiència, els castells de focs artificials no van tornar a la gran plaça de València fins a 1943, any en què es van realitzar quatre disparades a càrrec d'Antonio Caballer (16 i 17 de març) i Luis Brunchú (18 i 19 de març).

Un any després, en 1944, la Junta Central Fallera va instaurar la celebració de la nit del foc. Antonio Caballer va ser el primer pirotècnic que va realitzar este tir que, curiosament, es va realitzar el 16 de març.

Entre 1944 i 1955, la *nit del foc* es celebrava en els primers dies de falles, com el 15 de març (entre 1947 i 1950), el 16 de març (en 1944 i 1945) o el 17 de març (en 1946). Entre 1951 i 1955 es va traslladar al 18 març i va ser a partir de 1956 quan la nit del foc va passar al 19 de març, com a acte previ a la cremà de la falla de la plaça del Cabdill. Després de 30 anys, en 1987 els castells de focs artificials van eixir de la llavors plaça del País Valencià i es van traslladar a l'Albereda, alhora que la nit del foc passava a celebrar-se novament el 18 de març. Brunchú va ser qui va realitzar la primera nit del foc en este nou emplaçament.

En els anys 1968 i 1970 es va celebrar a València un efímer concurs internacional de castells de focs artificials. La iniciativa va ser represa en 1979 per la Diputació de València, que el va reconvertir en Festival Internacional de Pirotècnia i el va traslladar a la nit del 8 d'octubre, vespra del Dia de la Comunitat Valenciana.

L'últim espectacle relacionat amb el foc i la pirotècnia que s'incorpora a la festa de les falles és la cavalcada del foc o correfocs. La iniciativa es va posar en marxa en les falles de 2005 i va anar a càrrec de la Gorgera de Dimonis de Massalfassar i l'Associació d'Estudis Fallers (ADEF).

Esta desfilada, que se celebra en la vesprada del 19 de març, està concebuda com un ritual previ a la cremà de falles, ja que en ella es fusiona la dansa amb el ritual del foc, perquè, al so de la música, intervenen animals mitològics com ara dracs i bous de foc.

Història de la Falla Sagunt-Barriada Sant Antoni-Pare Urbano

Joan Castelló Lli, periodista. Javier Mozas Hernando, documentalista. Associació d'Estudis Fallers (ADEF)

LA DEMARCACIÓ: EL CARRER SAGUNT I LA SAÏDIA

El carrer Sagunt, un dels de major solera de la ciutat de València, ha sigut històricament la principal via d'accés nord a la ciutat perquè, no en va, formava part de la imperial Via Augusta que, des dels primers segles de la nostra era, comunicava Roma amb Cadis.

Conegut també com a carrer Murviedro i, més antigament com Camí de Sant Julià, a través del seu traçat irregular i en zig-zag es canalitzava el trànsit i el comerç que arribaven a València des d'Aragó, Catalunya i els pobles limítrofs de l'Horta.

Històricament, el carrer ha tingut una intensa activitat comercial, perquè en ella es trobaven botigues d'especiers, droguers, venedors de draps, *sastres o alfayates*, canterers, carnisseres, brunyidors, canvistes, estorers, esparters, pelleters, guarnicioners...

A finals del segle XI existien dos ravals en el marge esquerre del riu Túria: el de l'Alcúdia i el de Villanueva, que concentraven una important població per la construcció en els seus voltants tant de les muralles de la ciutat com l'Alcázar i el posterior Palau Reial. Anteriorment, els àrabs havien alçat finques de descans o *almunies* amb grans jardins, que els repobladors vinguts amb el rei Jaume I van convertir en terres de cultiu.

Després de la conquesta de València per Jaume I, l'actual carrer Sagunt, que es trobava entre els jardins de l'Alcúdia i el Pla de la Saïdia, va ser el carrer major d'este raval, una espècie de "porta de la ciutat i finestral de l'horta", segons la denomina Juan Luis Corbín Ferrer.

Després de la Capitulació de València, molts moros es van instal·lar en la contornada d'esta via, que també va ser coneguda per això com "El xicotet Alger" o "Argelet".

En el pla de Saïdia i l'Alcúdia es van ubicar successivament importants monestirs, com el Gratia Dei de monges cistercenques (1260), que va manar construir Teresa Gil de Vidaure, esposa de Jaume I; el de les monges Saleses de la Visitació, que va donar origen a l'actual carrer del mateix nom, i el de la Trinitat (1256), regit inicialment per monjos Trinitaris i després per religioses Franciscanes de Clausura (Clarisses).

Altres convents de la zona van ser el dels religiosos de la Mercé dedicat a Sant Pere Nolasco, construït en 1629 i ubicat en la placeta que actualment ocupa el mercat del mateix nom; el dels Carmelites Descalçats (1884) del carrer Sant Joan de la Creu i el de Sant Julià (en l'actual carrer Fra Pere Vives).

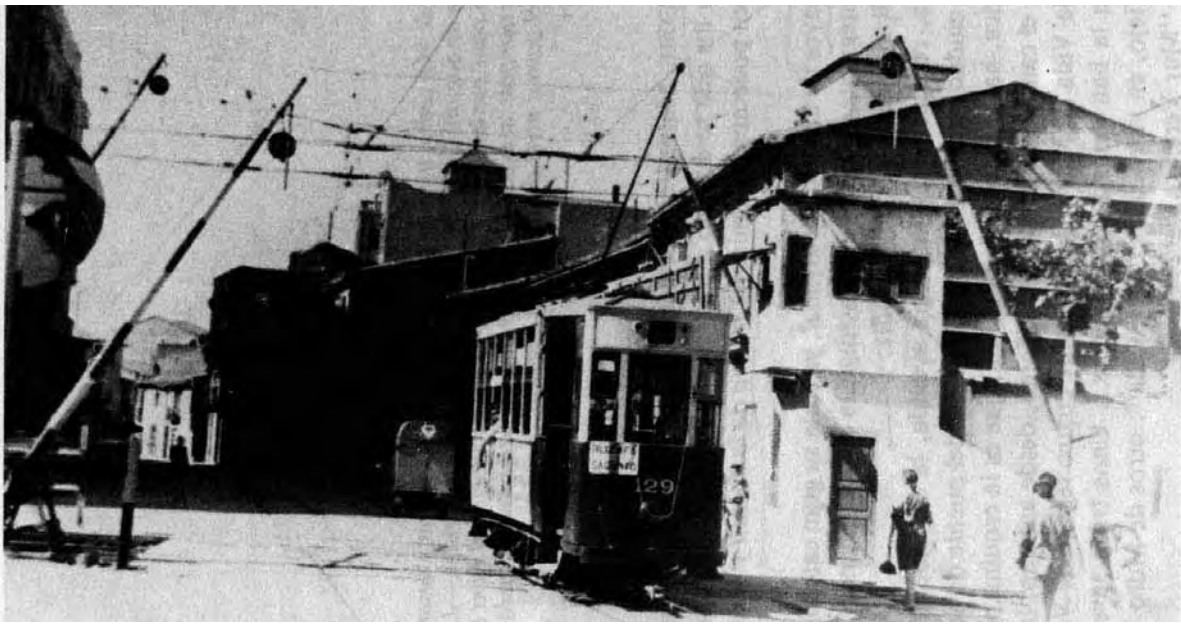
També van tindre presència rellevant en la zona l'orde dels Antonians, amb hospital i església dedicada a Sant Antoni Abat, així com la del Cister (en el Pla de Sant Bernat), la de Sant Jeroni i la dels Agustins (en el monestir de Santa Mònica).

Este raval va contar també amb un hospital o leproseria. Un poc abans d'arribar a la Torre de la Unió (lloc conegut també com Creu de Moncada), en la part dreta del carrer Sagunt, es trobava l'ermita de Sant Llätzer, al costat de la qual va existir una leproseria des de 1254, poc després de la conquesta de València pel rei Jaume I. El llätzaret es va mantindre fins a la creació, per una butlla del Papa Lleó X de 1514, de l'Hospital General, que va ser el resultat de unificar l'Hospital dels Innocents i els tres hospitals per a pobres: el de Sant Llätzer, el de la Reina i el d'Enclapes.

L'ermita va continuar amb les seues funcions i amb el pas dels segles es va convertir en parròquia. Fins a les últimes dècades del segle XX encara es va mantindre en peu una part de l'edifici, amb fatxada allargada, un arc de mig de punt i l'espadaña que albergava una antiga campana.

Per a comunicar els ravals del marge esquerre del riu Túria amb el recinte murallat de la ciutat de València es van construir dos ponts: el de Serrans, que va ser el primer que establia una comunicació directa de la vila amb estes alqueries, i el de la Trinitat.

El primer pont de Serrans es va construir el 1243, durant el regnat de Jaume I, encara que en 1349 es va realitzar un altre més sòlid de carreuat que va ser destruït per la gran riuada de 1517. Un any després, la Fàbrica de Murs e Valls va construir l'actual, també de carreuat, de nou arcs apuntats.

El Pont de la Trinitat, anomenat així perquè conduïa al monestir del mateix nom (a l'inici de l'actual carrer Alboraia), va ser construït en 1402 amb pedra carreu i ha suportat sense desplomar-se totes les inundacions del riu Túria. Està construït en el eix de l'antic carrer del Cardo, una via romana que feia el trajecte nord a sud.

Històricament el carrer Sagunt ha sigut denominat Morvedre, Molvedre i Murviedro, fins que en 1868 l'Ajuntament va aprovar l'actual denominació. L'erudit Orellana ja establí a finals del segle XVIII que el carrer arrancava "en el cap del pont de Serrans, o Santa Mònica, fins a la torre de La Unió, que és el cantó per a entrar en el camí de Moncada".

El llarg traçat del carrer, delimitat pel llit de les séquies de Mestalla pel sud i Rascanya pel nord, ha fet que es distingeixen clarament dos trams: un fins a l'inici del camí i Creu de Moncada, i un altre des d'eixe punt fins al camí de Trànsits (actual avinguda del Primat Reig) en la seua confluència amb la carretera de Barcelona (actual avinguda de la Constitució).

El primer dels trams, ja en la seua part final, estava travessat per la línia de ferrocarril de via estreta a Lliria, que partia de l'Estació del Pont de Fusta, construïda a finals del segle XIX. Este traçat s'ha reconvertit en l'actualitat en una moderna línia de tramvia. En el segon tram s'alternaven les cases amb grans superfícies d'horta, que han conformat el barri de Sant Antoni.

En este carrer de Sagunt i la seua contornada vivien llauradors i menestrals, junt amb alguns nobles que tenien ací les seues *almunies* o palaus amb grans horts i jardins, com la casa del marquès de Quirra, la del duc de Medinaceli, la del duc de Segorbe, la del marquès de Moya o la del baró de Ruaya. També existien, almenys, 22 molins (com els de Villacampa, Saïdia, Trinitat, Tarongers o Farinós)

que eren moguts per les aigües de les dos séquies principals que travessaven el barri.

Ja en el segle XX, en el carrer Sagunt s'havien instal·lat unes indústries amb una important activitat. Dos d'elles es dedicaven a la elaboració de l'oli: eren la de Casanova (dedicada a l'oli d'oliva) i la d'Enric Vallbona (que fabricava oli de coco i, com subproducte, el sabó de coco).

En el tram final del carrer estava situada també un altra indústria, propietat de la vídua de Bou i dedicada a fabricar sacs de arpillera, molt apreciats per els llauradors i les indústries agrícoles.

Finalment, al costat mateix del col·legi dels Salesians, en el que hui és l'edifici de la Inspectoria, va estar la fàbrica Paviments Guillem, que va ser la primera indústria a fabricar taulells per a la construcció de 50 x 50.

Un fet decisiu per a la configuració de l'actual barri de Sant Antoni va ser l'arribada dels pares Salesians. El 8 de març de 1899, el senyor Felipe María Rinaldi Bruzzi (en representació de l'Orde dels Pares Salesians) va comprar el Convent de Sant Antoni Abat a les religioses Canongesses de Sant Cristòfol, que, unes dècades abans, el 1835, l'havien adquirit després de la desamortització de Mendizábal.

En els anys següents, els Salesians van adaptar el convent a escola de xiquets, per a la qual cosa van alçar una tercera planta en l'edifici. En dècades següents varen anant ampliant les instal·lacions fins a ocupar una àmplia illa que s'estén pels carrers de Sant Bruno, Sagunt i Primat Reig.

A finals del segle XIX es va fundar també la societat "La Protectora, Societat de Socors Mutus", amb seu en la travessia de Moncada. Els seus socis tenien dret a una atenció mèdica. Hui és un centre cultural amb teatre.

Des que a principis del segle XX es van posar en circulació els tramvies (primer tirats per cavalls i després elèctrics), pel carrer de Sagunt ha circulat el número 6, des de Russafa al carrer Sagunt, que enllaçava al final d'este últim carrer amb els que anaven a la Pobla

de Farnals i Tavernes Blanques (el número 24). L'altre tramvia que circulava per la zona era el 16, des del Mercat d'Abastos a Tavernes Blanques.

El 11 de desembre de 1966 es canvia el tramvia per l'autobús i s'amplia el recorregut del número 6 des de Torrefiel a Sapadors. Actualment també circula l'autobús número 36.

Personatges famosos que han nascut o viscut en el carrer Sagunt o la seua contornada han sigut l'actor Ascensio Mora Roig, el pintor Ignacio Pinazo Camarlench, el ballarí Francisco Miralles Arnau, la cançonetista Concha Piquer (coneguda com la reina de la cobla), Agustín Trigo Mezquida, més conegut com *el doctor Trigo* (que va comercialitzar la *Magnèsia efervescent* i va patentar la fórmula del Trinaranjus), el poeta Josep Monmeneu i els toreros Jaime Marcos "El Choni" i Francisco Villanueva.

En la part final del carrer Sagunt, junt amb l'edifici del Col·legi dels Salesians, s'instal·la també tots els anys el *porrat*, una xicoteta fira de parades de fruites seques amb motiu de la celebració de la festivitat de Sant Antoni. El refrany popular diu: *dels porrats de Gener, el de Sant Antoni és el primer*.

El carrer Sagunt, com mascaró de proa del barri de Sant Antoni, també ha tingut el seu club de futbol, una instal·lació esportiva que durant moltes dècades del segle XX va ser el contrapunt del camp del Vallejo, propietat del Llevant U.D. i situat en l'altre extrem del barri de Saïdia, entre el carrer Alboraya i l'estació del trenet.

La seu del Club Esportiu Sagunt, una entitat patrocinada durant anys per la família Casanova, estava situada en una casa antiga enfront de l'entrada del carrer Pare Urbano, en el que hui es coneix com a finca Vifasa. El camp de futbol estava situat entre l'actual avinguda de la Constitució i el Camí de Moncada, en uns terrenys que hui ocupa el Parc Provincial de Bombers.

LA HISTÒRIA DE LA FALLA

Els antecedents històrics

Un carrer amb tanta transcendència històrica i cultural com el de Sagunt no podia ser alié a la festa de les falles. Les primeres notícies aparegudes en la premsa valenciana sobre les falles daten de mitjan del segle XIX. En 1849, una ressenya publicada en el diari El Cid el 19 de març assegurava que eixe any havia existit "un furor de falles" (es van plantar nou), mentre que El Diari Mercantil parlava de "un renaixement" després que hi haguera "desaparegut eixa manifestació en què els fusters obsequien el seu sant patró".

Les primeres falles es planten en el cor de la ciutat de València, en Ciutat Vella, Velluters i El Carme, i, a poc a poc, s'estenen a altres barris perifèrics de la capital. Un dels primers a incorporar esta festa va ser el de Saïdia.

En 1880 i 1881 ja es van plantar sengles falles en els carrers Sagunt i San Guillem, segons consta en l'Arxiu Històric Municipal de la ciutat

de València. La festa havia tirat prompte les seues arrels, pràcticament des dels mateixos inicis, en este populós barri del nord de la ciutat.

Una dècada després, en 1891, José Martí Andrés, un veí que vivia en el número 81 del carrer Sagunt, sol licitava a l'Ajuntament plantar un cadafal en la dita demarcació. L'any següent es va registrar una altra sol·licitud per a plantar una nova falla en el mateix carrer.

Estos quatre projectes conformen l'inici de la festa fallera en el carrer Sagunt, una demarcació que, des de llavors, ha anat creixent en la mesura que ho ha fet la pròpia barriada, que ha continuat mantenint les característiques d'una població obrera o de classes mitjanes dedicades preferentment al comerç.

Dins d'eixe carrer, la història fallera de la demarcació de Sagunt-Barri de Sant Antoni arranca de forma febaent en 1929 quan Antonio Alabadí Pérez, que vivia en el carrer Sagunt 209, sol licitava autorització municipal per a plantar un cadafal. La falla, realitzada pels artistes R. García Escriba i A. Marzal, portava per lema *La venta de los gatos*.

L'esperit de crítica i sàtira fallera cala prompte entre els veïns i s'estén amb la rapidesa de la pólvora, dins d'una sana competència per portar la festa a tots els racons del barri. En 1930 es torna a plantar una falla al final del carrer Sagunt. En esta ocasió, el sol licitant és Joaquín Aznar Martínez, que viu en el carrer Sagunt 208, i de la seua construcció es van encarregar els artistes Adolfo Ariño Pastor i Vicente Rodilla Zanón. La denominació que apareix registrada en l'Ajuntament es la de Sagunt-Pares Salesians.

En els arxius del Pares Salesians apareixen dos llibrets d'eixa mateixa època: un datat el 1929, en el que queda constància de que el cadafal va ser plantat pel "Centre Don Bosco d'antichs Alumnes de les Escoles Salesianes"; i l'altre de 1930, que inclou el nom de Sagunt-Cooperativa Don Bosco.

En principi, les falles per a les que demanen autorització Antonio Alabadí (en 1929) i Joaquín Aznar (en 1930) són diferents de les plantades en l'interior del col·legi dels Salesians, ja que algunes fonts orals recorden l'existència de dos falles en esta demarcació en 1930.

Hi ha altres tres falles com a antecedents de l'actual comissió: dos plantades en 1931 i 1932 en el carrer Sagunt i una altra de 1936 amb l'emplaçament de Sagunt-Moncada, amb sol·licitud presentada en el consistori per Agustín Arnal Cervera, però no es pot concretar a quina demarcació actual poden pertanyer.

Des de llavors fins a l'actualitat, el barri ha mantingut l'esperit faller amb comissions modestes, arrelades en el seu entorn i que han mantingut la seua identitat, sense deixar-se arrossegar per personalismes ni patrocinis a colps de talonari que descafeïnen l'essència de la festa fallera.

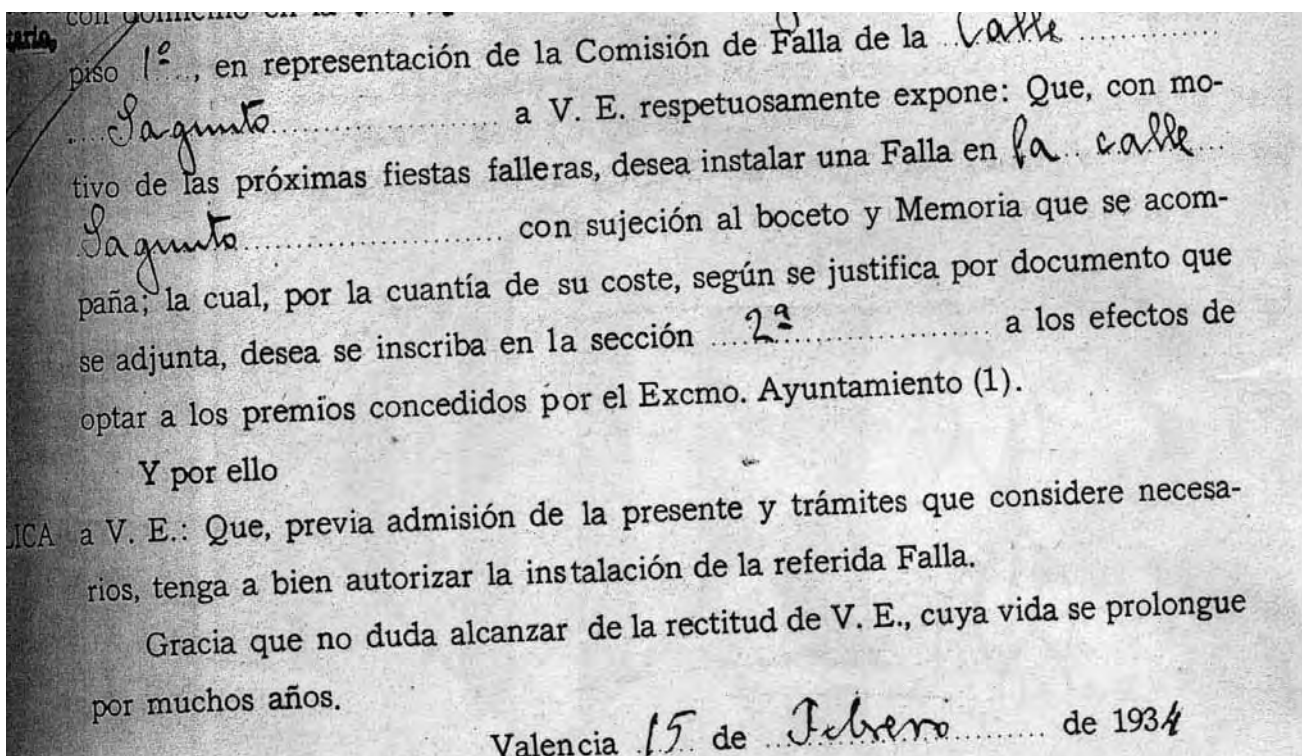
Existix també una dada, la de 1943, que no es pot obviar. Segons consta en l'Arxiu Històric Municipal de València, eixe any es va plantar un cadafal en l'emplaçament de Sagunt-Moncada-Barcelona.

Eixa data de 1943 està a mitat de camí entre les falles promogudes per la comissió de Sagunt-Sant Antoni en 1934 i 1959, per la qual cosa no seria d'estranyar que d'eixa comissió formaren part fallers de Sagunt-Sant Antoni, perquè hi ha fonts orals que indiquen que esta última falla es va plantar durant alguns anys en eixe mateix emplaçament.

El naixement d'una falla (1934-1959)

L'actual falla de Sagunt-Barri de Sant Antoni-Pare Urbano naix oficialment en 1934. El seu fundador i primer president va ser Manuel Cuñat Nuez, conegut popularment amb el sobrenom d'El Llimonero, que va ser el que va presentar la sol·licitud davant de l'Ajuntament. El cadafal portava per lema *L'Horta* i, segons consta en l'Arxiu Històric Municipal, va ser realitzat per La Comissió, encara que segons alguns testimonis orals, Salvador Gómez Descalzo va tindre un paper rellevant en el seu disseny i construcció.

Eren temps de llibertat i d'una agitada activitat política i sindical durant la II República, que eixe any tenia el valencià Ricardo Samper com a president. A València es vivia una etapa de prosperitat gràcies a l'auge de l'agricultura, especialment per l'exportació de taronges. Els habitants del carrer Sagunt encara mantenien la consciència de viure "fora" de València i era molt usual, quan un havia de realitzar alguna gestió administrativa o comercial, dir la frase "me'n vaig a València", ja que havien de creuar el riu Túria per a accedir al centre administratiu i comercial de la ciutat.

Esta falla de 1934 no va tindre continuïtat en els anys següents. Restriccions econòmiques i la Guerra Civil espanyola (1936-1939) van ser les causes que no es tornara a plantar un cadafal en la demarcació fins passats 14 anys. Incansable i inassequible al desànim, Manuel Cuñat va tornar a ser en 1948 el promotor d'una falla que portava per lema *El segle XX*, firmada per la comissió, i que va quedar inscrita en la Secció Tercera, encara que no va obtindre cap premi.

Un període d'intermitències (1950-1970)

De nou es va obrir un parèntesi en l'activitat festera del barri de Sant Antoni. Espanya, i València en particular, estaven immerses durant els anys de la postguerra en una etapa de recessió econòmica com a conseqüència del model econòmic d'autarquia que havia imposat el règim franquista. Esta vegada només va caldre esperar quatre anys perquè, coincidint amb el final del racionament, de nou el barri de Sant Antoni tornara a tindre la seua falla. Va ser en 1952 quan la constància de Manuel Cuñat, assumint novament la presidència, va fer possible plantar una falla amb el lema *Cinelandia*, realitzada per l'artista Luis Toledo.

En este exercici va iniciar la seua activitat el grup de teatre, que amb el pas dels anys, adquiriria un merescut prestigi.

Cada falla plantada en la demarcació de Sagunt-Barri de Sant Antoni suposava obrir un parèntesi d'inactivitat, més o menys prolongat. En 1959 és Juan Vivas Cocoví qui pren les regnes de la comissió i encarrega a l'artista Manuel Ferrer la realització de la falla. El cadafal, amb el lema *El dòlar USA*, va aconseguir els primers premis per a la comissió: un accèssit de la Secció Tercera i el primer premi d'Enginy i Gràcia. Van ser els primers palets que van arribar al casal.

S'iniciava així un trienni d'estabilitat baix la presidència de Juan Vivas, amb tres exercicis consecutius en què s'aconsegueix donar continuïtat a la festa en el barri. Igual que en 1959, en els dos exercicis següents s'encarrega la falla a Manuel Ferrer Montesinos, que construeix *La campanya del silenci* (1960) i *La moda a través del temps* (1961).

En tots estos anys, la comissió no disposava d'un casal propi. Les reunions se celebraven en la planta baixa del taller o en la casa del president, Juan Vivas, conegut com el de "La cistelleria".

En anys posteriors es van utilitzar també locals com el de "Bodegas Vercher", en l'encreuament del carrer Sagunt amb la Travessia de Moncada, en la zona coneguda com "La Creu"; el bar Tamarit, al final del carrer Sagunt; una planta baixa situada en el carrer Sagunt enfront de la Parròquia de Sant Antoni Abat; el soterrani de la finca número 1 del carrer Pare Urbano (que no podia utilitzar-se com a aparcament a l'haver construït la rampa de baixada en un angle recte) o la planta baixa del carrer Pare Urbano número 4.

L'actual casal, situat en la planta baixa del carrer Pare Urbano número 13, va ser habilitat en 1978, encara que al llarg dels últims 30 anys ha sigut sotmés a diverses reformes per a millorar el seu aspecte i condicionar-lo a les necessitats de la comissió, com dotarlo d'oficines, d'una barra de bar i d'un xicotet escenari.

De nou va caldre deixar passar dos anys (1962 i 1963) per a establir un nou rècord intern: quatre anys continuats plantant falla. Pas a pas, la falla va anar consolidant-se i fent-se un lloc entre les nombroses festes de la barriada. En els dos primers exercicis d'este quadrienni es manté Juan Vivas en la presidència, que primer renova amb l'artista Manuel Ferrer (*Aventures de l'estiu*, 1964) i després contracta a Manuel Villalba (*Vixca la taronja*, 1965).

En els dos anys següents hi ha relleus en la presidència i una aposta per jòvens artistes que, amb els anys, escriuran algunes de les millors pàgines de la història de les falles de València de les tres últimes dècades del segle XX. El 1966, coincidint amb la tornada de Manuel Cuñat Nuez a la presidència, Miguel Santaaulalia constrüix *La integració*, mentres que el 1967, durant la presidència de José Gil Molins, José Martínez Mollá realitza *Turisme*, un cadafal que va obtindre el desé premi de la Secció Tercera.

La passió per la pirotècnia sempre ha estat present en la falla de Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano. Encara que va haver etapes de penúria econòmica, mai va faltar un bon pirotècnic (el coeter, com s'anomenava en l'època) per a disparar les traques, mascletàes i castells. Al llarg de la història d'esta comissió s'ha comptat amb els servicis de prestigiosos professionals com Caballer de Moncada (1959), Brunchú (1960 i 1961), Oltra d'Olleria (1964), Greses de Moncada (de 1975 a 1979), Ricardo Caballer de Godella (de 1981 a 1993), Pirotècnia Valenciana de Llanera de Ranos (de 1994 a 2004 i de 2006 a 2009) i Pirotècnia Arnal de Moncada (2005).

Una distinció rebuda amb gran satisfacció (per ser la primera que aconseguia la comissió al marge dels premis de falla) va ser el quint

premi aconseguit en el Concurs de Presentacions de Falleres Majors de 1966. Va ser la justa recompensa a la brillant exaltació d'Amparo Vivó Salavert en la Casa dels Obrers (actual Teatre Talía) de València.

La dècada dels setanta: la continuïtat

Després d'una nova parada de dos anys (1968 i 1969) i espentats pel desenvolupisme que vivia Espanya en este canvi de dècada, la falla reprén l'activitat per a escometre un bienni tornant a la presidència José Gil Molins. En estos dos anys es compta novament amb els servicis de l'artista Miguel Santaaulalia (que per aquell temps encara no havia debutat en la Secció Especial) per a construir en 1970 *El Tenorio* i en 1971 *La tauromàquia*. En cap dels dos casos es va aconseguir palet.

A més, en l'exercici de 1970 es prenia l'acord de nomenar President Perpetu al Senyor Manuel Cuñat Nuez, que havia sigut president i alma mater de la comissió en quatre etapes diferents (1934, 1948, 1952 i 1966), sempre amb una única obsessió: plantar falla i dur la festa a la barriada.

En l'exercici de 1973 la comissió obté una nova fita: trenca el seu últim parèntesi d'inactivitat, s'aconsegueix la tan anhelada continuïtat i s'inicia un període fructífer que, amb més o menys dificultats, s'estén fins a l'actualitat. Queda arrere l'etapa de crisi viscuda en 1971, amb algunes dificultats econòmiques i només nou senyoretetes en la Cort d'Honor de la Fallera Major d'eixe any.

José Gil Molins, en el seu quart mandat com a president, obri en 1973 un quinquenni al front de la comissió contractant l'artista Felipe Guardiola per a realitzar el cadafal *La caça*, que obté el premi 12 de la Segona C, la secció més alta en la que ha militat la comissió en tota la seua història.

Després de l'exercici de 1974 (amb la falla *La pesca* realitzada per Díaz Tarazona), Felipe Guardiola tornarà a plantar la falla en 1975, *Contes per a xiquets*, abans de donar el seu fugaç bot a la Secció Especial (Plaça del Pilar, 1976).

La història de la falla es nodrix també de fets i personatges singulars. És el que va ocórrer en 1975 quan es va nomenar Faller d'Honor als integrants de la "Penya el Flam", un grup d'amics, tots ells fallers incansables (molts havien sigut o serien presidents de la comissió) disposats a donar el millor de si mateixos en benefici de la falla.

D'esta peculiar penya formaven part Manuel Cuñat Nuez, Damián Domínguez, Francisco Cebrián, José Gil Molins, José Martínez Llorra, Rafael Garrote, Ramón Tamarit Broseta, Lázaro Fernández, José Milian i Vicente Candel. El nom de la penya venia donat pel costum de menjar un flam després dels sopars que periòdicament realitzaven. Bo, menjar un flam és un dir... perquè amb un només no es conformaven i algun d'ells va arribar a menjar-se fins una dotzena d'una asentada. El mateix donava que se serviren en un plat, en un poal o en un orinal (per a estrenar-lo). L'única cosa important era menjar-los.

En este mateix any de 1975, la Junta Central Fallera de València concedia a la Falla de Sagunt-Sant Antoni-Pare Urbano el Bunyol d'Argent Col·lectiu i la comissió aprovava per primera vegada disparar tres mascletaes durant el cicle faller (17, 18 i 19 de març).

Entre 1976 i 1979 va ser Vicente José March, un artista amb ofici i una llarga trajectòria professional, l'encarregat de realitzar els cadafals: *Molt de bombo* (1976), *La pau* (1977), *Els tontos* (1978) i *Tauromàquia* (1979), encara que només es va obtenir palet en 1976, a l'aconseguir el Premi 14 de la Secció Quinta.

En estos anys finals de l'etapa del desarrollisme, previs a la crisi del petroli dels setanta, la comissió de Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano va realitzar un esforç econòmic i logístic per a portar en 1973 i 1974 a la Banda de Música Santo Tomás de Villanueva de Ciudad Real. Integrada per 60 xiquets menors de 14 anys, allotjats en el Col·legi Salesià durant els dies de falles, van ser la sensació de les festes falleres de València, ja que van causar l'admiració i van collir càlids aplaudiments del públic en totes les desfilades en què van participar.

A més de la banda de cornetes i tambors formada en 1979 en el si de la comissió, en l'història de la falla cal ressenyar també la participació d'altres destacades agrupacions musicals com la Banda Unió Musical de Casinos (1948 i 1964), Santa Cecília de Foios (1959), Unió Musical del Villar (1960), Banda de Moncofa (1965), Banda de l'Orfeó Valencià de La Vega (1966), Banda Municipal de Vall d'Almonacid (de 1975 a 1978), la Unió Musical del Xúquer de Sumacarcer (1980 i 1981), Unió Musical Mestre Serrano de Cofrents (de 1982 a 1992), Agrupació Musical de Benisanó (1993 i 1994) i Banda de Música de Benimàmet (de 1995 a 2009).

En ple període de la Transició Política, José Martínez Llorca accedix

en 1978 a la presidència, en un exercici en què s'inaugura el casal en el número 13 del carrer Pare Urbano.

Es nomena Presidenta Perpètua a Na Concepció Gascó i es reprén la desfilada del Cant de l'estoreta pels carrers de la demarcació.

José Martínez Llorca completarà un primer cicle de tres anys en la presidència, fins a 1980.

Els huitanta: l'auge de les activitats culturals

Després de la falla realitzada per José Luis Esteban en 1980 (*València, xocolata i bunyols*), Juan García realitzarà els monuments durant huit anys consecutius (de 1981 a 1988, ambdós inclusivament), que li han convertit en l'artista que més continuïtat ha tingut dins de la comissió.

Les falles realitzades per Juan García en este període han sigut: *Bruixeries* (sisé premi d'Enginy i Gràcia de la Secció Tercera C de 1981), *Dificultats* (1982), *Carnestoltes* (1983), *Fent l'indio* (sisé premi de la Secció Tercera B i segon d'Enginy i Gràcia de 1984), *Aniversari* (1985), *El circ* (1986), *Typical Spain* (1987) i *Petardaes* (1988). La dècada dels huitanta es tanca amb la falla realitzada en 1989 per Juan José Borillo que portava per lema *Quan la calor apreta*.

En este període s'alternen en la presidència Rafael Garrote González (1981 i 1984), José Martínez Llorca (1982 i en el bienni 1985-1986), José Milián Serrano (1983), i José Rafael Ots Gil (en el trienni 1987-1989).

En la dècada dels huitanta, la comissió de Sagunt-Sant Antoni comença a destacar en diferents activitats: aconseguix el campionat de futbol sala en dos ocasions (1984 i 1987), el del Truc en 1983, i premis d'activitat fallera atorgats per la Junta Central Fallera (el 43 en 1983, el 52 en 1984 y el 34 en 1985), a més del cinqué premi de la Secció Segona del Concurs de Presentacions de Fallera Major de 1985. L'acte de exaltació de Gloria Almela Marco es va realitzar a la Sala Canal.

A més, el grup de teatre, que compta amb diverses dècades d'antiguitat en el si de la comissió, aconseguix durant les dècades dels huitanta i noranta importants èxits individuals i col·lectius, mantenint la seua activitat fins a l'actualitat.

El primer germen del grup sorgix en els anys seixanta, amb la direcció de Miguel García, un treballador del Teatre Talía de València. En els primers anys de la dècada dels huitanta assumix la direcció Salvador Aranda, que aconseguix un cohesionat quadro d'actors i actrius que destaca en els concursos en llengua valenciana convocats per La Protectora i la Junta Central Fallera.

Altres fets rellevants en esta dècada van ser l'inici del concurs de paelles (1980), l'homenatge tributat a la "sofrida dona del faller" (celebrat també en 1980) i l'organització del primer concurs de Tir Olímpic (1982).

Els noranta: la incursió en carrers adornats i la tornada a escena del quadro artístic

La dècada dels noranta arranca amb la presidència de Francisco Javier Terrones Martí (de 1990 a 1992), continua amb les de José Alberto López Gamón (de 1993 a 1995) i José María Martínez Guillén (1996 i 1997), i es tanca amb el mandat de Jesús Martínez Egido (1998 i 1999).

En la construcció dels monuments se succeïxen Vicente Cebrián, amb *Quina mona mes gran* (1990) i *Gags* (1991); la pròpia Comissió, amb *El carrer de Morvedre* (1992); Hernán Cortés, que es va mantenir durant cinc anys consecutius amb *Molt de soroll* (1993), *El poder* (nové premi de la Secció Quinta A en 1994), *El pas del temps* (segon premi de la Secció Quinta A en 1995), *Trencant aigües* (seté premi de la Secció Quarta B en 1996) i *València a fosques* (cinqué premi i seté d'Enginy i Gràcia de la Secció Quinta A en 1997); i Santiago Rubio amb *L'influència de la dona* (dotzé premi de la Secció Tercera B en 1998) i *La moda* (1999).

Hernán Cortés tornarà a fer els monuments del 2005 i 2006, encara que no aconseguirà les huit falles consecutives realitzades per a la comissió per Juan García entre 1981 i 1988.

Els monuments de la falla Sagunt-Sant Antoni-Pare Urbano han militat tradicionalment en categories modestes, però els fallers i falleres de la comissió no s'han resignat a mantindre's en l'anonimat de la festa i han destacat en diferents activitats culturals i recreatives.

Si en els anys vuitanta va ser el grup de teatre, l'equip de futbol sala i l'equip del truc els que van portar trofeus als aparadors de la comissió, en la dècada dels noranta van ser els treballs dels carrers adornats i la tornada a escena del quadro artístic, els que van portar el nom de Sagunt-Sant Antoni-Pare Urbano a la primera pàgina de l'actualitat fallera.

La direcció del quadro artístic és assumida per José Milián Serrano, i aconseguix crear un grup teatral de gran vàlua artística amb components molt jòvens que en la majoria dels casos no supera la trentena d'edat. Amb la interpretació d'obres d'actualitat, s'aconseguix que "Sagunt Teatre", nova denominació del quadro artístic, torne a sentir-se en la seua plenitud en tots els àmbits socials i fallers de València, aconseguint grans èxits d'interpretació en els concursos i mostres en els que es participa, inclòs el de Junta Central Fallera.

El palmarés inclou premis en els anys 1983 (Premi Peris Celda de teatre en valencià i primer premi en obra curta, categoria B), 1991 (segon premi en obra curta i premi al millor muntatge), 1992 (tercer premi en obra curta i premi al millor muntatge), 1993 (tercer premi en obra curta), 1994 (segon premi en obra curta), 1995 (millor muntatge i premi a la millor obra d'un autor viu) 1996 (segon premi en obra curta) i 1997 (segon premi en obra curta), a més de nombrosos premis individuals, com els premis al millor actor (1991), a la millor actriu (1991 i 1994) i a la millor direcció teatral (1994 i 1995).

La primera incursió en el terreny dels carrers adornats es remunta a 1989, quan s'aconseguix el tercer premi amb l'entusiasme, tenacitat, i direcció de tots els treballs per part de José Alberto López Gamón, sent esta una circumstància que es repetirà en totes les participacions de la Comissió en este concurs.

L'èxit anima als fallers, que segueixen en competició en 1990 i 1991, aconseguint el tercer i quart premi, respectivament.

El llistó del tercer premi pareix infranquejable (s'aconseguix el quart premi en 1993 i de nou el tercer en 1994), per la qual cosa, després d'este últim intent, es decidix deixar de participar i no s'acudirà en els següents deu anys.

Amb energies renovades i un projecte ambiciós i ple d'idees suggeridores, en 2005 es torna a la competició de carrers adornats i s'aconseguix l'anhelat primer premi amb un monogràfic dedicat a Peter Pan realitzat davall la direcció, com no podia ser de cap altra manera, de José Alberto López.

Una altra constant de la falla de Sagunt-Barri de Sant Antoni ha sigut aconseguir una bona harmonia entre la comissió i el veïnat, deixant arrere disputes estèrils entre els uns i els altres que no beneficien ni a la festa ni a la convivència cívica, com quedarà patent en altres barris de València durant la primera dècada del segle XXI. Fruit d'este bon enteniment és la distinció aconseguida en 1997: el Premi extraordinari a la Convivència en el barri.

En esta dècada s'aconseguix també altres guardons, com el nové premi de carrers il·luminats en 1995, el subcampionat de tenisme en 1996 i el primer accésit de carrers il·luminats de 1998. En esta modalitat de carrer il·luminats s'aconseguirà també el dotzé accésit en 2004.

El segle XXI: renovació i un futur esperançador

La falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano afronta el segle XXI amb una progressiva renovació generacional que li permet afrontar un futur esperançador amb un únic objectiu: consolidar la festa fallera i portar-la al seu màxim esplendor l'any 2009, quan es complix el 75 aniversari de la comissió.

La culminació del segle XX i els primers compassos del XXI s'afronten amb les presidències de José Ramón Ballesta Pla (2000 i 2001), Manuel Aparisi Barrachina (2002 i 2003), Pedro M. Pons Álvarez (2004 i 2005), Vicente Fernández Pascual (2006 i 2007), Jesús Tamarit Grancha (2008) i David Gil Sánchez (2009).

Els monuments continuen militant en seccions intermèdies i són realitzats per Ramón Llaveró en 2000 (*Qui aprofita el temps*, premi 13 de la Secció Tercera C) i en 2001 (*Crisi total*, tercer premi d'Enginy i Gràcia de la Secció Quinta A); per Vicente Torres en 2002 (*Pirateries*); per José Ramón Espuig en 2003 (*La mar de car*); per Juan Martínez Gómez en 2004 (*Amor de pares*); per Hernán Cortés García en 2005 (*Visites de l'altre món*) i en 2006 (*Històries d'amor*); i per José Jarauta "Pepo" en 2007 (*Els jocs*), en 2008 (*El circ*) i en 2009.

En la història d'una falla no tots són moments feliços, també hi ha moments dramàtics, com l'ocorregut al novembre del 2007 quan el president de la comissió, Jesús Tamarit Grancha, va patir un greu accident de trànsit que, durant més d'un mes, el va deixar prostrat en la Unitat de Vigilància Intensiva de l'Hospital la Fe de València, debatent-se entre la vida i la mort.

Tota la comissió, formant una pinya de solidaritat, va seguir de prop l'evolució clínica de Jesús i va comprometre el seu treball perquè el funcionament i les activitats de l'exercici faller no es ressentiren. Feliçment, Jesús va experimentar una recuperació extraordinària i podrà celebrar el LXXV Aniversari amb tots els fallers i falleres de la seua comissió.

Els 50 monuments que conformen el període 1929-2009 de la falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano no s'han plantat sempre en el mateix emplaçament. Els primers cadafals de la demarcació es van situar en l'encreuament dels carrers Sagunt i Cheste, esta última via coneguda popularment com "carreró dels pilons" pels mollons de delimitació que existien en la seua entrada.

Un segon emplaçament va ser l'encreuament del carrer Sagunt amb la travessia de Moncada, un lloc conegut com "La Creu", perquè en ell existia una creu de terme adossada al cantó d'un edifici de tres plantes, que, primitivament, indicava el final del terme de València i l'inici de tres camins: el del carrer Murviedro, el camí de Moncada i el camí Reial (a Saragossa i Barcelona).

Els dos últims emplaçaments corresponen al carrer Sagunt en el seu cantó amb el carrer Pare Urbano, on es van plantar els cadafals des de 1973 fins a 1991, i al carrer Pare Urbano en el seu cantó amb el

carrer Luz Casanova, on s'han instal·lat els monuments des de 1992 fins a l'actualitat.

Si la Fallera Major de València es tria de forma democràtica des de 1980, després de les eleccions municipals que van rellevar als consistoris franquistes, en la falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano l'elecció de la seua Fallera Major sempre ha sigut per votació. En un primer moment, totes les falleres participaven com a candidates, encara que posteriorment la votació es realitzava entre aquelles candidates que s'havien presentat per a optar al càrrec.

Estes eleccions s'han realitzat al llarg d'estos 75 anys en diversos locals, com el Teatre de la Falange del carrer Sagunt, el teatre de La Protectora, en el Bar Tamarit o en els diferents casals que ha tingut la comissió.

Una vegada triades les Falleres Majors, les Presentacions s'han realitzat en l'antic teatre "Casa dels Obrers" (hui Teatre Talía), en el teatre dels Salesians, en La Protectora, en la Sala Villar de Catarroja, en la Sala Rossinyol de Meliana, en el Saló Russinyol de Náquera, en la Sala Canal de Pinedo, en la Sala Flumen de València (des del 1992 al 2008, excepte en el 2005) i en el teatre de les Escoles Professionals de Sant Josep (en 2005).

En esta arrancada del segle XXI s'aconseguixen també dos premis que parlen de la bona consciència social de la comissió i la seua perfecta adaptació a les noves tecnologies. Ens referim al Primer Premi al Respecte Mediambiental aconseguit en 2006 i el tercer premi de la Pàgina Web aconseguit en 2005.

Estos han sigut, resumits en quatre ratlles, els fets més destacats de la Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano, que han conformat el seus primers 75 anys d'existència i que han quedat reflectits en este llibre. A partir d'ara comença la preparació d'un altre volum, el del centenari, que també ens agradaria compartir-lo amb tots vostés d'ací a 25 anys.

CARRER SAGUNT

Després de la conquesta de València per Jaume I, alguns moriscos es van establir en els ravals de la ciutat, en la vora esquerra del riu, un dels quals va ser conegut com el “Xicotet Alger” o Argelet. Amb el pas dels segles, uns dels carrers principals d’este barri va ser conegut com Murviedro, que arrancava de la plaça de Santa Mònica i, amb una forma serpentegen-te, acabava en l’encreuament de la carretera de Barcelona (actual avinguda de la Constitució) i amb el camí de Trànsits (actual Primat Reig). El carrer pres el nom de la ciutat de Sagunt, la història del qual es remunta fins als primers pobladors de la Península Ibèrica. Va ser històricament coneguda per l’heroica resistència davant de les tropes cartagineses comandades per Anníbal l’any 218 abans de Crist.

Conquistada poc després pels romans, Sagunt va tindre una gran transcendència política, comercial i cultural per la seua situació geoestratègica junt amb la costa mediterrània, com ho demostren les ruïnes i restes arqueològiques del seu teatre, circ, termes, aqüeducte, restes ceràmiques i numismàtica trobada en la zona.

Durant l’etapa musulmana es va mantindre la prosperitat econòmica i, després de la conquesta per Jaume I, va ser declarada Vila Real. Va ser escenari d’una important batalla durant la Guerra de les Germanies, amb derrota dels agermanados en 1521.

A partir de 1707, després de la victòria de Felipe V i per Decret de Nova Planta, Sagunt va passar a denominar-se Murviedro.

Va tindre un paper destacat durant les guerres de Successió i Independència (assetjada pel mariscal Suchet, va ser defesa heroicament pel Brigadir Andriani) . En 1868, El Govern provisional d’Espanya

Història dels
nostres carrers

li va restituir el nom de Sagunt i en 1875 Alfons XII li va concedir el títol de “Molt il·lustre i lleial ciutat” per haver sigut el primer poble que ho va proclamar rei un any abans, el 21 de desembre de 1874.

En les primeres dècades del segle XX es va crear un important nucli siderúrgic que va donar origen a l'actual Port de Sagunt, primer amb la Companyia Minera Sierra Menera i després l'empresa de producció d'acer Alts Forns del Mediterrani, que va mantindre la seua activitat fins a la dècada dels huitanta, quan va ser desmantellada durant la reconversió industrial.

CARRER PARE URBANO

Conegut anteriorment com a número 122 del Pla, la denominació actual és un homenatge a Luis Urbano Lanaspá, un religiós, teòleg i escriptor nascut a Saragossa en 1882. Va ingressar en l'orde dels Dominics en 1899 i va cursar estudis de Teologia

en la Universitat de Salamanca, arribant a ser Predicador General de l'orde. Posteriorment va ser traslladat a València, on va exercir en la basílica de Sant Vicent Ferrer. En 1915 va fundar la revista literària *Rosas y espinas*. És autor de llibres com *La sabiduría del señor Azcárate en cueros*, *Los prodigios de Limpías*, i *Einstein y Santo Tomás*. Va ser assassinat a l'inici de la Guerra Civil.

CARRER SANT BRUNO

Carrer retolat per acord municipal de 1875. Fundador de l'orde dels cartoixans, va nàixer a Colònia (Alemanya) en 1030 i va morir a Calàbria (Itàlia) en 1101. Conegut com Bruno el cartoixà, va estudiar en Reims i va ser anomenat mestre d'escola de la diòcesi en 1056. Turmentat per la decadència de l'època, Bruno es va refugiar junt amb sis deixebles en un vall al nord de Grenoble (Suïssa), on en 1084 va fundar l'orde dels cartoixans. En 1090, el papa Urbà II, que va ser alumne seu, va anomenar a Bruno conseller personal. En 1094, Bruno va abandonar l'entorn pontifici i es va establir en el monestir cartoixà cridat la Torre, en un paratge remot de Calàbria, prop de Catanzaro, on va morir. Va ser canonitzat en 1514 pel papa Lleó X. La seua festivitat se celebra el 6 d'octubre.

CARRER LUZ CASANOVA

És el nom de la fundadora de les Dames Apostòliques del Sagrat Cor de Jesús i Orde Hospitalària de Sant Joan de Déu. És també el nom del col·legi, on a més de l'ensenyança a xiquets i xiquetes, es proporciona alberg als necessitats. Al desembre de 1988, els veïns van sol·licitar a l'Ajuntament la continuïtat de la retolació d'este carrer.

CARRERÓ DE CHESTE

Conegut popularment pels veïns com "Carreró dels Pilons", a l'haver situats en la seua entrada pel carrer Sagunt uns xicotets monòlits de pedra que rebien el nom de pilons, i era un antic i xicotet camí que unia el carrer Sagunt (més o menys a l'altura del carreró de Guala), amb la carretera de Barcelona, hui avinguda de la Constitució.

Un acord municipal d'abril de 1959 dedica el carrer a Xest, un municipi de la Foia de Bunyol situat entre la Serra de Xiva i el Pla de Quart, que ocupa una superfície de de 71,40 quilòmetres quadrats i amb una població de 7.872 habitants (segons dades del padró de finals de 2007).

Conquistada per Jaume I, al voltant de 1251 va ser donada a Pedro Cornelio i, en 1251, a Ximen Pérez de Arenós i a l'Orde de Montesa. En 1371 li va ser atorgada Carta de Poblament als seus veïns. Després de l'expulsió dels moriscos va quedar reduït a un annex de Riba-roja. El terme de Xest va ser repoblat a finals del segle XVI pel baró Cristóbal Mercader, i va anar recuperant-se demogràficament, al mateix temps que s'iniciava una època de progrés.

Durant les guerres carlines va tindre lloc una important batalla entre este terme i el de Xiva: la Batalla de la Cañada de l'Arena (1836).

CARRERÓ DE VILA

Es trobava situat al final del carrer Sagunt i també servia d'unió entre este carrer i la antiga carretera de Barcelona.

No hi ha dades precises sobre a qui està dedicat este carrer, retolat per acord municipal de 1850. Com a antecedents històrics es pot ressenyar que al febrer de 1291 es va concedir l'escrivania de la procuradoria real de València a Pere Vila. En 1493, va existir un Jacob Vila que va imprimir llibres a València.

CARRERÓ DE GUALA

Es tracta d'una via curta i sense eixida, un atzucat d'antiga existència, i la retolació amb este nom va ser adoptada per l'Ajuntament de València entorn de 1906. Guatla o guala és el nom comú de dos grups d'espècies d'aus de la família del faisà: un grup que comprén una subfamília d'aus euroasiàtiques i les cridades guatles americanes o cuacurts. Entre les primeres es troba la guatla comuna europea, una au migratòria que actualment es cria en granges per a després donar-li solta en les caceres.

SENDA D'ORRIOLS

Antic camí que partia del carrer Sagunt, entre el que va ser convent dels Antonians i el carrer Sant Bruno, cap al poblat d'Orriols, travessant l'actual col·legi Sant Antoni dels Salesians i el camí de Trànsits (actual avinguda de Primat Reig).

ALTRES CARRERS

Altres noms tradicionals de camins i vies d'esta zona, quan eren paratges hortolans, són Braçal d'Alegret, Senda de Marzal, Camí de Farinós i senda de l'Alqueria dels Almenars.

Història d'altres festes del Barri de Sant Antoni

LA FESTA DE SANT ANTONI

L'any 357 de la nostra era, Sant Atanasi, Bisbe d'Alexandria, va escriure la vida de Sant Antoni Abad, un monjo que hi havia mort un any abans, perquè la seua vida siga un model per als cristians. Sant Antoni, nascut l'any 251 a Egipte, era fill d'una família de llauradors acomodats. Va vendre tota la seua hisenda i va viure dedicat a l'oració i a llegir les Sagrades Escripures. Per a lluitar contra la temptació, es va retirar durant 30 anys a una cova-tomba (per a lluitar contra els mals esperits) i després se'n va anar a viure al desert per a combatre el diable. La llegenda diu també que durant la seua estada en el desert va conviure amb animals salvatges, als que va domesticar.

El seu exemple va fer que se li uniren diversos deixebles, que van convertir la soledat del desert en un lloc sant de trobada amb Déu. Va morir en el desert als 105 anys i no va voler solemnes honres fúnebres, com era habitual a Egipte, per la qual cosa va ser sepultat en secret. La seua tomba no ha sigut trobada encara.

Durant l'Edat Mitjana, els monjos van portar per tot el món la imatge de Sant Antoni, que va adquirir gran popularitat per la creença que espantava als mals esperits i curava la malaltia del foc sagrat o mal del foc, que es manifestava amb èczemes en la pell i que arribava a paràlitzar els membres fins a produir la mort de les persones i dels animals.

En 1095, Gaston de Dauphiné va crear en Vienne (França) la Confraria dels Germans Hospitalaris de Sant Antoni Abad, més coneguda com els Antonians, en acció de gràcies perquè el sant va curar el seu fill de la malaltia del mal del foc. Hui sabem que esta malaltia es produïa, tant en hòmens com en animals, per la ingestió de la corfa del ségol (l'ergotina del cornezuelo), un al·lucinogen que produïx febres, èczemes, estats de bogeria i la mort.

Els malalts d'este tipus es curaven en els Hospitals dels Antonians. Segons el professor Antonio Ariño, els monjos aplicaven unguents i preparaven beuratges en què no faltaven ni el greix de porc ni el vi passat per les relíquies del sant. Per a culminar el ritu, encarregaven l'amputació dels membres malalts a cirurgians laics.

La tradició també assenyala que els Antonians, a fi d'obtindre aliments per als necessitats, soltaven per la contornejada del convent uns porquets, que eren alimentats i cuidats pels veïns. El porquet més gros era sacrificat i amb la seua carn alimentaven els pobres i els malalts. Des de llavors, a l'estàtua de Sant Antoni se li va afegir el porquet i va passar a convertir-se en el patró dels animals.

En 1276 esta orde religiosa es va establir en una alqueria de la Ribera de València, en l'actual població de Fortaleny (o xicoteta fortaleza), i va fundar allí un hospital on van arreplegar malalts del mal del foc.

En 1316, els Germans Hospitalaris, que s'havien establert provisionalment en l'Església de Sant Martí de València, van comprar uns terrenys a les afores de València, al costat de l'antiga Via Augusta romana, en el que va ser carrer de Murviedro. Allí van fundar, en 1333, un hospital i van construir una església dedicada a Sant Antoni.

Des de llavors, els monjos beneïen el dia del sant a les cavalleries, que anaven adornades amb branques d'olivera, i donaven de menjar garrofes als animals. En un dels seus escrits sobre Valèn-

cia, Cervantes parla d'una vetusta olivera existent en la punta del convent dels Antonians, en l'arrancada de la Senda d'Orriols. Esta olivera, a la què donaven la volta els animals per a rebre la benedicció, va existir fins a l'any 1737, que va ser arrancada per a realitzar unes obres en l'entrada del convent. Encara hui perdura una frase popular en la barriada per a referir-se a una persona simple: "llàstima que no el porten a rodar l'olivera".

La llegenda i la tradició oral parlen també de l'existència d'un pou, del que es treia l'aigua que, després de ser beneïda, es repartia com a aigua del sant. A esta aigua la creença popular li atribuïa propietats miraculoses per a curar defectes de pronunciació en els xiquets, tal com deixa constància la quarteta següent:

*Si algú no pot parlar be
o no te la llengua neta,
Sant Antoni te un remei:
l'aigua de la campaneta.*

Amb el pas dels anys, la festa va arrelant i cada vegada és més nombrosa la concentració de gent que acudix a la festivitat i que porta porcs, gallines, ànecs o conills per a obsequiar al convent. Els monjos, seguint la tradició de l'hospitalitat, fan menjar per a tots i beneïxen els animals domèstics, que en aquells temps tenien una gran importància per a l'economia i la subsistència de les persones.

Des de llavors, tots els 17 de gener el rector de l'Església de Sant Antoni Abad eixia al carrer a impartir la benedicció a tots els animals que portaven els veïns de la zona, principalment cavalls i animals de granja o domèstics.

En els anys posteriors a la guerra de 1936-39, es va pretendre traspassar l'ancestral patronatge de Sant Antoni Abad sobre els animals a Sant Marcos i traslladar la benedicció d'animals a València

a la parròquia de Sant Joan del Mercat.

En la tardor de 1953, el rector Francisco Serrat va reunir a 17 persones (les mateixes que el dia de la festivitat del sant) per a buscar solucions ràpides i eficaces que permeteren conservar la tradició a València.

Va ser així com eixe mateix any es va fundar la Germanadat de Sant Antoni Abat amb l'objectiu de revalorar

una de les tradicions religioses i costumistes més arrelades del poble valencià, ja que és una festivitat que se celebra en 320 pobles de la Comunitat Valenciana.

El primer president de la Junta de la Germanadat va ser Rafael Ferrando Sales, al front d'una Junta de la que formen part una trentena de persones i tres sacerdots salesians.

En les últimes dècades, la festa de la benedicció d'animals en la Parròquia de Sant Antoni Abat en el carrer Sagunt ha experimentat un espectacular creixement, a l'incorporar-se a la desfilada de la benedicció d'animals grups de cavallerisses de tir i arrossegament, de societats hípiques i de l'Ajuntament de València, que participa amb unitats de la Policia Municipal Muntada i amb els primitius carros de bombers.

Unit invariablement a la festivitat de Sant Antoni és el porrat, una fira que, al llarg del segle XX, va aconseguir una notable celebritat. El refranyer popular ja deixa establert que: dels porrats de Gener, el de Sant Antoni és el primer. En la seua etapa de major apogeu, les parades de joguines i, sobretot, de fruites seques, s'estenien des del Col legi dels Salesians fins al forn de la Creu.

LA FESTA DE LA MARE DE DÉU DEL ROSARI

La història de la devoció que el barri de Sant Antoni professa cap a la Mare de Déu del Rosari està indissolublement unida a l'esdevindre històric de l'Església de Sant Antoni Abad.

L'actual temple parroquial és el resultat d'una successió d'ampliacions i remodelacions realitzades a partir de la primitiva església construïda en el segle XV pels religiosos de la Confraria Hospitalària de Sant Antoni Abat, coneguts popularment com els Antonians, i que ja en 1333 es van instal·lar en este lloc, construint una ermita, un hospital i el seu convent.

Entre 1765 i 1768 es van dur a terme obres per a recobrir els pilars i murs de carreuat gòtic, pintures i arcs ogivals, amb els al·legres i estucs, daurats i motlures que imposaven les noves modes de l'ornament religiós neoclàssic.

Així mateix, l'antiga coberta de fusta, formada per bigues decorades amb precioses pintures mudèjars, va desaparèixer de la vista al ser construïda la volta actual.

Un carreu datat en 1768 i situat en el cantó de l'antic convent i la vella senda d'Orriols ens recorda encara el final d'aquelles obres que van canviar de forma radical la fisonomia del temple parroquial, deixant-lo com hui apareix als nostres ulls.

El nou aspecte que va adquirir l'església va constituir l'última fita important de l'executòria dels Antonians en el seu predi del Camí de Morvedre, ja que la fi de la seua Orde s'acostava.

En 1791, després de ser suprimida l'Orde Antoniana pel Papa Pius VI, els religiosos van abandonar l'edifici, que va quedar deshabitat durant

tretze anys fins que, en 1804, molt probablement a causa del mal estat del convent de Museros, la comunitat dominica de Sant Onofre va adquirir el convent de Sant Antoni Abad amb la seua església.

Ja instal·lats en la nova casa, els religiosos de l'Orde de Predicadors van dedicar bona part dels seus esforços a l'assistència espiritual dels fidels del raval de Sant Antoni i del llavors poble d'Orriols, creant a més una escola per a atendre a la primera ensenyança dels xiquets d'aquella zona de l'horta valenciana. També atendien als vianants que, a la nit, quedaven fora de la ciutat.

Les portes de la València murallada s'obrien al toc de l'alba, que es donava a les cinc i mitja del matí a l'estiu i una hora més tard a l'hivern. En els mesos freds, a les huit de la nit, i en l'estiu a les nou de la nit, es donava el toc d'ànimes des del Micalet, contestant a continuació les campanes de les parròquies, assenyalant amb això l'hora de tancament de totes les entrades a la ciutat, excepte la Porta del Reial, que romania oberta fins a les onze de la nit.

Pel fet que els dominics procedien del seu convent de Museros, anomenat de Sant Onofre, van donar a la seua nova casa un nom que reunira el patronatge de Sant Antoni Abad i el del seu protector, de manera que la casa i església del camí de Morvedre va passar a anomenar-se de Sant Antoni i Sant Onofre.

El naixement de la devoció a la Mare de Déu del Rosari, data del període de 32 anys, de 1804 a 1836, que els religiosos de l'Orde de Predicadors van habitar en este convent.

Ja des de l'inici de la seua estada, els dominics van entronitzar la imatge de la Mare de Déu del Rosari en la capella de la Comunió, la primera de l'esquerra del temple de Sant Antoni.

En aquella època, va ser intensa la devoció i el rés del Rosari. Era cosa freqüent veure en les cases que formaven el raval de Sant Antoni i en les alqueries hortolanes del seu entorn, que les dones de llauradors, artesans i comerciants tingueren el Rosari –de fusta o de nacre, d'atzabeja o d'argent– penjat en la paret de la capçalera del dormitori o junt amb la llar de la cuina. Allí es resava el Rosari quotidianament i de forma molt especial en el mes d'Octubre.

La devoció pel Rosari ha sigut fomentada, des del segle XIII, per 44 Papes i la seua pràctica ha sigut recomanada en més de 200 documents pontificis. Pius XII deia: “Tots, inclús els més senzills i els menys instruïts, troben en l'oració del Rosari una manera fàcil i ràpida per a alimentar i custodiar la pròpia fe”. Joan XXIII definia al Rosari com “la Bíblia dels pobres” i Joan Pau II el considerava com la seua oració predilecta.

En 1836, com a conseqüència del decret de desamortització del ministre d'Hisenda Álvarez de Mendizábal, els religiosos van abandonar el seu convent i esglésies, passant l'edifici a les mans de l'Estat, mentre que el temple va ser cedit a l'Arquebisbat.

Amb posterioritat, el convent va passar a les mans particulars i en 1873 va ser venut a les religioses canongesses de Sant Agustí, que el van habitar fins a 1897. L'any següent entraven els Salesians en l'antic convent, encara que l'escriptura de compravenda no es va formalitzar fins a 1899. La parròquia va ser confiada als nous religiosos deu anys més tard (1909).

Després de la guerra de 1936-39, es va iniciar un nou període que va tindre el seu moment d'esplendor en 1941 amb l'elevació de l'Església de Sant Antoni a la categoria de parròquia. Al novembre d'eixe mateix any, els responsables parroquials van demanar a l'arxidiòcesi que es limitaren a quatre els nou altars del temple i que es col·locara la imatge del Sagrat Cor de Jesús en la Capilla de la Comunió, en compte de la Mare de Déu del Rosari.

Uns anys després es va voler comprar uns terrenys contigus al col·legi, però la seua propietària, Pilar Casanova, viuda de Bou, va posar la condició sine qua non que es reposara la Mare de Déu del Rosari en el seu antic altar.

En les primeres dècades del segle XX, les festes del Rosari estaven organitzades per sis clavaris i duraven quatre dies, coincidint sempre amb el segon diumenge del mes d'octubre, a continuació de les festes septembrines que el barri d'Orriols dedicava al seu patró Sant Jeroni.

Les jornades festives s'obrien amb el repartiment de banderes, bescuits i ciris per a la processó. En els dies de festa tenia lloc la despertà, la cercavila matutina i, a la vesprada, l'entrà de la murta, amb carros guarnits de murta, lliris i brancatges aromàtics.

A les nits se celebrava el ball de Torrent, els divertits col·loquis, les albaes i les serenates amb bandúrries, llaüts, guitarres i algun acordió.

A partir dels anys quaranta, un dels dos dies de ball estava dedicat a les varietés, encara que, per qüestions de la censura, en el programa havia de figurar “balls regionals”. Estos espectacles se celebraven en la plaçeta de casa de l’Ouetter i en el jardí de Feliu (hui Banc de València).

Un dels festejos de major atractiu popular d’aquelles festes era la cavalcada, que sempre se celebrava en dissabte. S’adornaven artísticament els carros, que eren ocupats pels jóvens.

Ja en el dia gran, el de la festivitat de la Mare de Déu del Rosari, se celebrava la missa major i al final dels oficis religiosos s’anomenava des del púlpit als clavaris per a l’any següent.

A continuació es preparaven els calders d’arròs o, més modernament, les paelles, un menjar que es repartia per racions en la porta de l’església, junt amb un panet, una botella de vi i una peça de fruita.

A la vesprada es realitzava la processó, amb un recorregut fins a la casa Riera i tornada pel camí de Moncada per a buscar el carrer de Sagunt pels camins d’horta, on la Mare de Déu era complimentada pels llauradors amb llums de bengala.

Durant la guerra civil espanyola, l’escultura de la Mare de Déu del Rosari va ser amagada per Jerónimo Gil Marco en el buit de l’escala de sa casa. En 1950, a causa del mal estat en què es trobava esta antiga talla, es va encarregar a l’escultor Vicente Bellver una nova imatge pelegrina, que va ser beneïda l’11 d’octubre de 1953.

Els clavaris han dedicat també una part dels seus esforços a realitzar projectes d’interés social, posant un especial èmfasi en la formació cívica, social i ambiental dels jóvens. La iniciativa més important posada en marxa en este terreny ha sigut la creació d’una zona recreativa i d’acampada en el terme d’Alpuente, en la comarca dels Serrans.

Amb esta finalitat, el 31 de gener de 1980 es va constituir la Societat Limitada “Campo y Recreo Las Sabinas”, integrada per un grup de 15 hòmens que van comprar unes parcel·les de terreny amb dos cases i diversos corrals en l’aldea de La Torre, en els voltants d’Alpuente.

En eixos terrenys es va construir un alberg, amb cuines, rebost, menjadors, sales de reunions, dormitoris, subministrament d’aigua i llum, zona d’acampada i piscina, fins a aconseguir un complex rusticoresidencial a disposició de jóvens i majors.

Al llarg de la seua existència, la Confraria també ha estat tocada de la sort. En un sorteig del mes d’abril de 1979, la Loteria Nacional va repartir diversos milions entre nombroses famílies de la barriada que col·laboraven amb la festa del Rosario al resultar premiat el número 11.884.

LA FESTA DE MARIA AUXILIADORA

Amb documentació d'Alfonso Doménech Vitoria, de la Inspecció San José dels Salesians de València

La primera festa dedicada a María Auxiliadora a València es va organitzar uns anys abans de l'arribada dels Pares Salesians a la ciutat. Va ser en 1897 quan les monges Saleses del Convent de la Visitació de Santa Maria, ubicat en el carrer Orihuela, van realitzar una novena a esta advocació de la Mare de Déu, perquè feia 14 anys que les obres de l'església i convent estaven paralizades, a pesar de les gestions i oracions realitzades per les religioses. Segons el "Diari històric de les institucions religioses valencianes", un manuscrit del fons de Nicolau Primitiu que es conserva en la Biblioteca Valenciana, "a penes havien transcorregut alguns mesos, van desaparèixer totes les dificultats i van continuar les obres".

La festa es va celebrar, no el 24 sinó el 31 de maig de 1897, octava de la festivitat de Maria Auxiliadora, coincidint amb la represa de les obres, "les quals van prosseguir amb tal activitat, que abans de complir l'any van acabar".

Com a reconeixement, es va construir una capella dedicada a María Auxiliadora en el pati interior d'este convent, que durant la guerra de 1936 va ser convertit en quarter de la "Columna de ferro". Posteriorment, les monges Saleses el van vendre, perquè patia un procés de gran deteriorament, i es van traslladar a Godella.

Dos anys després de la construcció de la capella, en 1899, van arribar els Pares Salesians a València i en l'Església de Sant Antoni Abad van instal·lar un gran quadro de María Auxiliadora. En 1901, esta pintura va ser substituïda per una imatge de la Mare de Déu.

En 1909 es va crear l'Arxiconfraria de María Auxiliadora, sent la seua primera presidenta la senyora Encarnación Ortells, viuda de Martí. S'aconsegueix així estendre la devoció pel barri, encara que des de 1904 ja se celebraven festes en el seu honor durant el mes de maig i des de 1906 es realitzaven processons pel carrer. En 1910 ja va desfilar l'estendard de María Auxiliadora.

En els anys següents s'incorporen a la festa les vespres (1911), es daura l'altar i nínxol de María Auxiliadora (1913), s'adquireix una imatge pelegrina per a les processons (1914) i es prepara un dinar especial per a 600 xiquets en el pati del col·legi (1915).

En 1917 acaben les obres del nou col·legi, construït al costat de la parròquia. L'última pedra és la imatge de María Auxiliadora que corona la fatxada, regal de l'arquitecte, Manuel Peris Ferrando.

Durant el període de direcció d'Antonio Recasens (1922-1927) es va formar una banda de cornetes i tambors en el Col·legi Salesià, que va causar admiració durant les processons.

En 1924 es va celebrar el XXV Aniversari dels Salesians a València. Hi va haver un ambient de gran festa i solemnitat: "Tot el carrer estava adornat en les seues fatxades i balcons, traques sense parar i entusiasme desbordant del barri al pas de la Mare de Déu".

En la processó van participar la Guàrdia Municipal muntada, banda de cornetes i tambors del col·legi, pelegrins d'Alboraia, Manises i Torrent; xiquets del col·legi i xiquetes de l'Associació de María Auxiliadora, antics alumnes, banda de La Vega, arxiconfraria, cooperadors salesians i devots de la Mare de Déu.

En 1930 es va filmar una pel·lícula de la processó que va ser projectada en diversos cines de València i es va construir un barri

dedicat a María Auxiliadora. Un carrer té el seu nom i en ella s'ha instal·lat una fornícula amb la imatge de la Mare de Déu.

Finalitzada la Guerra de 1936-39, en 1940 s'adquirix una imatge de María Auxiliadora, ja que l'original havia sigut destruïda durant la contesa. La nova obra, que ha costat 2.000 pessetes, és obra d'Octavio Vicent, té 1,60 metres d'alçaria i ha sigut esculpida en fusta de pi de Suècia.

En 1945 es restaura l'estendard de María Auxiliadora, que ha sigut brodat en or, i en 1948 l'arquebisbe de València, Marcelino Olaechea, beneïx la imatge de la Mare de Déu de la fatxada del col·legi. En 1949, coincidint amb el cinquantenari de l'arribada dels Salesians, se celebra una processó davant d'una gran gentada plena de goig i devoció.

La imatge va avançant entre files estretes de públic que saluda reverent, que comenta emocionat, que resa i que eixuga unes llàgrimes. Passa pel carrer Sagunt, pel Burot (Filato) i enfila cap al carrer del Marqués de Montortal. I així, fins al final d'aquell barri, on tot el món ha bolcat el seu entusiasme i la seua iniciativa. Hi ha arcs en els carrers, pintures sobre les portes i rètols amb salutacions entenedriores; hi ha vives, poesies i cants; hi ha tot un món d'amor exterioritzat cap a la Mare Auxiliadora. Lentament, entre pluges de flors i paperets multicolors, va seguint la processó la seua carrera.

Al maig de 1967 se celebra l'última processó pels carrers del barri. A partir de llavors, el trànsit la fa inviable i es realitza en els patis del Col·legi dels Salesians.

L'arquebisbe José María García Lahiguera presidix el 24 de maig de 1975 una solemne missa pontifical en acció de gràcies pel final del 75 aniversari de l'arribada dels Salesians a València.

A partir de 1979, 20 capelletes de María Auxiliadora passen cada mes pels domicilis de persones devotes que ho han sol·licitat. L'any 2008 són unes 400 famílies les que reben cada mes esta reproducció de la verge.

Des de 1992 se celebra la Mostra de música Popular María Auxiliadora, una cita anual amb la música tradicional valenciana. S'oferix un concert organitzat per l'Aula de Música Domingo Savio. L'organització va a càrrec d'Antonio de la Asunción Andrés, professor de música del col·legi salesià i compositor.

Després de 40 anys en silenci, el 31 de gener de 1999 es recupera el toc inaugural de les campanes, beneïdes pel Rector Major amb motiu del centenari dels salesians a València.

L'any 2000 s'organitza una celebració multitudinària. S'instal·len mil cadires davant de la tarima de l'altar, en el pati del col·legi, per on discorre la processó i la missa. A continuació se celebrarà el sopar i una verbena, que conclou amb un castell de focs artificials.

En 2003 es restauren les andes, la corona i el ceptre de la imatge de María Auxiliadora, i en 2007 es restauren les pintures murals del cambril, que es trobaven molt deteriorades.

Des de 1939, la presidència de l'Arxiconfraria de María Auxiliadora ha sigut exercida per Elvira Hueso (1939), Trinidad Sales de Ferrando (1940-1948), Julia Ruiz de Fornes (1948-1973), Carmen Morte de Feliu (1973-1983), María del Carme Llopis (1983-2006) i Irene Grancha Casas (des de 2006 fins a l'actualitat).

Història de la Comissió 75 Aniversari

ANY 2000

Estem en el principi del segle XXI. La nova era, el nou segle, està davant dels nostres ulls. El futur ja està ací. El futur ja és present i el podem tocar amb les mans.

Estem en el mes de març i en la Setmana Fallera. Les nostres festes més volgudes es viuen intensament en ple carrer com no podia ser d'una altra manera. Posa't en situació. Tanca els ulls i imagina l'escena.

El carrer Pare Urbano tallat al trànsit, els nostres monuments fallers enclavats en la seua ubicació tradicional, el carrer il·luminat amb les seues garlandes, les portes del Casal obertes de bat a bat, i les del nostre carrer, per no dir les dels nostres cors, han sigut derrocades perquè tot el món puga disfrutar amb nosatres.

Xiquets vagarejant per totes les bandes. Els més majorets al seu aire fent tot tipus de malifetes, amb el baló i els petards com a principals protagonistes. Els més xicotius amb les seues mares, ties, iaies, començant a comprendre i a viure les Falles.

Sonen petards per totes les bandes i en l'ambient es respira un intens, festiu, i agradable olor a pólvora.

Algú crida "envide la falta", i se succeïxen les rialles,

Apareix aquell amic que fa anys va ser faller i que sempre es deixa veure en el mes de març. Diu que tot li va bé, que l'any que ve s'apuntarà, i si no pot, que ho farà la seua filla, que ja està molt ma-

jor i molt guapa. També s'ha vist fa un rato a aquella xica tan guapa que va ser Fallera Major fa uns quants anys i ha portat als seus fills perquè vegem el que encara vol a la seua Falla.

Els fallers veterans miren al voltant amb els ulls de sempre, serens, pròxims, alegres per contemplar com disfruten els seus, i també tristos per recordar a alguns amics que ja no poden acostar-se al menys estos dies per a veure com va tot.

Apareixen també per fi els més jòvens, ja s'han alçat. La verbena d'anit va haver de ser intensa i molt llarga.

Una altra vegada crida en força algú. Retruque i t'encale!!! I una altra vegada les rialles.

En un dels grups de fallers que estan fent el tradicional plantó de les vesprades falleres, algú diu: Sabeu una cosa? Falten només nou anys perquè complim el 75 Aniversari de la Falla i podríem anar pensant en alguna cosa. Pareix molt de temps però ja sabem que el temps passa volant.

Che tú, encara no s'han acabat les Falles de 2000 i ja estem pensant en les de 2009?. Però altres arrepleguen el guant. En efecte, cal fer alguna cosa. Continuem sent la falla humil i de barri que van crear els nostres iaies i pares, i d'ací a deu anys seguirem igual. Ací, però igual.

Així naix l'embrió de la Comissió 75 Aniversari.

Tot just acabar estes Falles es comença a parlar amb més serietat. És precís formar una comissió dins de la comissió i els dos objectius són molt clars. Un social i un altre econòmic. I els dos encaminats a celebrar com es mereix este important aniversari de la nostra Falla.

I s'adquirix el compromís d'organitzar almenys cada any un acte o cap de setmana dedicat al 75 Aniversari, sempre amb els dos objectius presents: el social, per a conscienciar a tot el món i per a

integrar les Falleres Majors i Presidents que ho hagen sigut o seran; i l'econòmic, per a recaptar la major quantitat de fons possible. I així es va començar.

FALLES 2001

Es convoca el “Concurs per al logotip del 75 Aniversari”. Podien concursar tots els fallers, majors o infantils, i s'acceptaven tot tipus d'idees, tenint com a única condició que en la composició havia de figurar l'escut de la Falla i el número 75. Es va muntar un sopar amb la seua corresponent festa, i després d'una votació va guanyar l'esbós de Vanessa Gil que pots veure en la portada d'este Llibre.

Durant l'exposició dels esbossos perquè tots pogueren veure els treballs realitzats i emetre el seu vot, comptarem amb la participació dels campions nacionals de tall de pernil i d'abocar vi, els quals van fer les delícies, i mai millor dit, de tots els assistents.

També vam tindre el plaer de comptar amb la presència d'un famós i conegut orfebre valencià, que va cisellar en viu algunes peinetes perquè tots vérem el seu procés de fabricació artesanal.

FALLES 2002

Es presenta el CD “Nostra Falla”, que per primera vegada en la nostra història arplega una gravació del nostre himne, possiblement el més bonic i amb major sentiment que mai s'haja escrit o compost.

Durant anys escoltàvem l'himne únicament el dia de Sant Josep gràcies a què els nostres amics de la banda de música el tenien assajat. Ara eixe tresor ja estava en les nostres mans, amb una versió cantada i una altra instrumental. A partir d'eixe moment ja podia utilitzar-se en totes les ocasions que es volguera. Va ser una gran idea perquè hui en dia quasi tot el món coneix la seua lletra i els seus compassos, algo que per desgràcia s'estava perdent.

Es van aconseguir rescatar les partitures de velles carpetes, es van portar a un estudi de gravació, i gràcies al patrocini de Rafael Garrote, la seua família, i el seu despatx professional, el somni es va fer realitat.

Es va muntar un altre sopar i la seua corresponent festa (açò serà recurrent). Amb l'assistència de Rafael Garrote, la seua esposa Mari Carmen, filla de Manuel Cuñat “El Llimonero”, autèntic artífex de la composició i creació de l'himne, i amb la participació de Joel Mauri, cantant que dóna la seua veu a l'himne, es va presentar oficialment el CD amb un gran èxit.

FALLES 2003

S'aprofita la festivitat de Sant Valentí per a organitzar una “sopar dels enamorats”. Durant el dissabte s'inaugura una exposició fotogràfica relativa a la història de la nostra Falla. Té una gran acollida i es presenten nombroses fotografies que ens tornen records inesborrables. És visitada per un gran nombre de fallers i amics i després de

les corresponents votacions s'entreguen premis a la fotografia “més original” a la “més emotiva”, i a la “més simpàtica o divertida”.

Després del sopar, gran ball d'enamorats amb preferència per a les cançons més romàntiques. Feia temps que en el Casal no es parava de ballar “solt” per a ballar el “lent”.....

FALLES 2004

Ací es comprén un cap de setmana complet. El dissabte es repetix experiència de l'any anterior i es torna a celebrar una festa de Sant Valentí amb ball per a enamorats. Però en esta ocasió, un grup de grans actors i actrius de la nostra Comissió posa en escena el “Club de la Comèdia per a parelles” amb una interpretació de “monòlegs”, tots ells referents a l'amor i els seus amagatalls. La vetlada té un gran èxit d'humor i de crítica.

I el diumenge després del corresponent dinar a base de paella valenciana (faltaria més), s'inaugura l'exposició que es denomina “Coses de Falleres Majors i Presidents”, la qual resulta molt entranyable a l'aportar els nostres volguts representants aquelles coses que poden ser admirades per tots una vegada més: trages, te-les, fotografies, adreços, bandes, faixins.....

FALLES 2005

Enguany hi ha descans per a la Comissió 75 Aniversari. Està en marxa el projecte general més ambiciós que la Falla ha escomés en la seua història. S'entra en el concurs de carrers adornats amb l'objectiu de fer alguna cosa gran, i s'aconsegueix. El carrer adornat dedicat als 100 anys de Peter Pan i el seu País de Nunca Jamás es fa amb el primer premi de carrers adornats de Junta Central Fallera. Durant mesos, el Casal es convertix en un autèntic taller multiusos i impediex pràcticament qualsevol altra activitat. Pintures, taulers, suro blanc, paper per a decorar... Tot l'ocupa Peter Pan i les molèsties valen la pena pel triomf que collita nostra Comissió Fallera.

FALLES 2006

Després de l'èxit aconseguit l'any 2004, tornen els monòlegs. Primer el sopar, clar, i després tots a riure amb la interpretació de “monòlegs en clau d'humor” amb l'actuació dels millors actors i comunicadors de la nostra Comissió. Després, per descomptat, fi de festa amb ball fins a altes hores....

FALLES 2007

Enguany, es dedica la festa anual a realitzar un homenatge al nostre Quadre Artístic. A la vesprada, s'inaugura l'exposició “Coses del Teatre” i es poden contemplar fotografies, els nombrosos premis obtinguts, objectes recordatoris, etc... Una vegada més, els millors records afloren per als que visiten esta exposició.

Després, per descomptat, sopar.

I a continuació, l'homenatge al Quadro Artístic, on es pot contemplar un muntatge audiovisual amb tot el material disponible al llarg dels anys. Una gran nit per a tots.

Però enguany, hi havia una sorpresa per a tots. Amb la participació d'un nombrós grup de tabals i dolçaines, es presenta l'estendard del 75 Aniversari de la Comissió, el qual es podrà contemplar en comptades ocasions, ja que es pretén que siga mostrat el dia de la seua presentació, el dia de la Gala del 75 Aniversari, el dia de l'Ofrena i el dia de Sant Josep de 2009. Després s'emmarcarà perquè sempre estiga visible en un lloc preferent del nostre Casal.

FALLES 2008

És l'últim any previ a la gran cita, i s'acorda dedicar la festa a una activitat fallera que en els últims anys ha crescut moltíssim. Els "playbacks". A la vesprada s'inaugura l'exposició "Remember playbacks", on de nou es poden tornar a contemplar fotografies i objectes d'esta activitat que durant tants anys ha portat als fallers i falleres de la nostra Comissió a moure l'esquelet masegant-se prèviament el cervell per a fer les millors coreografies.

Sí, clar, hi ha sopar. I després, un nou muntatge audiovisual amb el material disponible dels millors playbacks, encara que enguany, com a novetat, s'intercalen els vídeos amb actuacions reals dels mateixos participants, encara que clar, amb altres tipus, altres cabells, altres robes... Una gran vetlada per al record.

I fins ací el relat cronològic, però també al llarg d'estos anys s'han realitzat altres activitats. S'ha venut loteria de Nadal, s'han confeccionat sudaderes, bosses de mà, gorres, etc., s'han encarregat blusons i mocadors commemoratius per a estrenar en el Sopar de la Planta de 2009, s'han confeccionat insígnies especials, s'ha fet

un mural de taulellets amb participació voluntària dels fallers que quedarà per sempre en el lloc que ocupa en el Casal.....

I així arribem a la meta. El que en l'eixida pareixia tan llunyà, ja ho tenim ací. Durant tots estos anys, s'han anat complint els objectius de la Comissió 75 Aniversari.

L'objectiu econòmic. Encara que continuem sent la modesta comissió fallera de barri de sempre, l'anticipació i la previsió han suposat que amb les di-

ferents activitats que s'han organitzat i que ací s'han detallat, s'haja aconseguit algo de diners per a poder fer que este siga l'aniversari més feliç.

I l'objectiu social, per a intentar reunir totes les nostres Falleres Majors i presidents al voltant del record del que va ser l'any faller de les seues vides, i que novament tornen a sentir el que van ser, en este 2009.

I també, per a conscienciar tots els fallers i falleres que per distintes raons no han sigut els nostres màxims representants, de la importància d'este gran any, i que puguen sentir-se molt orgullosos de totes les hores que hagen pogut dedicar a fer més gran la nostra Falla, ja que la suma dels esforços individuals ha suposat i suposarà el triomf del col·lectiu.

Si has disfrutat d'estes activitats, si alguna vegada has portat o encara portes a esta Comissió de Falla en el teu cor, ens donarem per satisfets.

Si l'aroma a felicitat, a germanor, a valenciania, a sentiment faller, i a amor per la nostra Falla, que es desprén de tots i cada uns dels fulls d'este Llibre aconseguixen transportar-te a temps passats inoblidables, o posen una llavor en el teu cor perquè esta història pugua tornar a repetir-se en anys successius i en dates semblants, haurem complit amb la nostra intenció.

I és que estem segurs de algo important. Si has arribat a llegir estes últimes línies és perquè tens els mateixos sentiments que nosaltres: L'amor desmesurat per la festa de les Falles de València i la passió per cada un dels racons d'esta Comissió Fallera enclavada en el cor de la seua millor barriada.

Història de les Falles

- Ariño, A.: *La represión de la fiesta popular*, dins A. Ariño et al., *Historia de las Fallas*, València, Levante-EMV (1990),
- Borrego, V. (1996): *El vessant estètic*, dins Associació d'Estudis Fallers, *La festa de les Falles*. València, Consell Valencià de Cultura.
- Castelló Lli, Joan, Sanchis, Manuel i Mir, Hernan (2000): *Fallas infantiles: juego y tradición*. València, Ajuntament de València.
- Castelló Lli, Joan, Mir, Hernan i Sanchis, Manuel (2003). *Santaaulalia: la firma. Una saga de artistas falleros entre dos siglos*. Valencia, Albatros.
- Castelló Lli, Joan (2005): *La falla municipal: la busca d'una identitat entre la monumentalitat, el classicisme i la modernitat*, dins VV.AA., *Llibre Faller 2005*. Valencia, Junta Central fallera.
- Castelló Lli, Joan (2007): *500 fallas Especiales. La Secció Especial complix 500 fallas*. València, Associació Cultural Falla Joan d'Aguiló-Gaspar Aguilar.
- Castelló Lli, Joan i Mozas Hernando, Javier (2008). *Art i falles en la frontera. Un recorregut històric*, dins VV.AA., *Falles i art: 40 anys transitant per la frontera*. Valencia, Universitat Politècnica.
- Ferriols Monrabal, José Enrique, Pagola Erviti, Mikel i Solá Palmer, Juan José (2008): *Pirotecnia en Valencia*. Valencia, Ayuntamiento de Valencia.
- Garcia i Llorenç, J. (2000): *El surrealisme, Dalí i les falles*, València, Associació Cultural Falla l'Antiga de Campanar.
- Sanchis, M. (1995): *Hace 40 años de la falla de Dalí*, Artfa, 9, 27-29.
- Soler i Godes, E. (2000): *Las fallas. Notas para su historia. Volumen I. 1849-1936*, València, Albatros.
- VV.AA (1990). *Historia de las Fallas*. Valencia. Levante-EMV.

Cronologia de la Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano

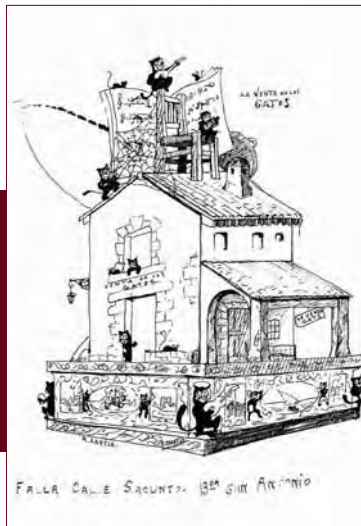
- Castelló Lli, Joan - Sanchis, Manuel - Mir, Hernán: *Fallas infantiles: juego y tradición*, València, Ajuntament de València, 2001
- Hernández i Martí, Gil Manuel i altres: *L'indult del foc. Catàleg raonat de la col·lecció de ninots indultats del Museu Faller de València, vol. I*, València, Ajuntament de València, 2002.
— *L'indult del foc. Catàleg raonat de la col·lecció de ninots indultats del Museu Faller de València, vol. II*, València, Ajuntament de València, 2003.
— *L'indult del foc. Catàleg raonat de la col·lecció de ninots indultats del Museu Faller de València, vol. III*, València, Ajuntament de València, 2005
- Galli, Jordi (dir): *Crónica del Siglo XX*, Madrid, Plaza y Janés, 1999
- Pérez Puche, Francisco y Lladró, Vicente: *Fallas en su tinta*, Valencia, Editorial Prometeo, 1978
- Prego, Victoria: *Diccionario de la Transición*, Madrid, Plaza y Janés, 1999
- Soler i Godes, Enric. *Las fallas de Valencia: notas para su historia (1849-1936)*, València, Editorial Albatros, 2000.
- Soriano, Manuel: *Sabino Fernández Campo. La sombra del Rey*, Madrid, Ediciones Temas de hoy. 1995
- VV.AA. : *Historia de las Fallas*, Valencia, Levante-EMV, 1990
- Anuario *El País* (de 1995 a 2005)
- *Las Provincias Siglo XX*.

La Nostra Falla i altres històries
Cronologia: 1929-2009

1929

Cap informació teníem fins ara de l'existència d'esta falla de l'any 1929. Però segons hem pogut esbrinar i constatar en l'Arxiu Històric Municipal de València, un veí del carrer Sagunt, D. Antonio Alabadi Pérez, va sol·licitar a l'Ajuntament autorització en nom de la falla per a plantar un cadafal en el carrer Sagunt.

Ja figura com a secretari D. Manuel Cuñat Nuez, qui a posteriori serà considerat com l'autèntic fundador de la nostra comissió.

També s'ha pogut aconseguir de l'Arxiu Històric Municipal, la còpia de l'esbós de falla que es pot veure en esta pàgina, així com la instància sol·licitant l'autorització per a plantar la falla comentada anteriorment.

VA PASSAR A LES FALLES

El primer premi de falles va ser per a la Plaça del Mercat, amb *La situació internacional*, de l'artista Carles Cortina. • Es convoca el primer concurs de cartells de falles. El primer premi va ser per al treball realitzat pel pintor José Segrelles. • El mestre Serranos estrena "El Fallero", el pasdoble que es convertirà amb els anys en l'himne oficiós de les falles. • El Patronat Nacional de Turisme institueix un premi, que en la seua primera edició, amb una dotació de mil pessetes, l'aconsegueix la falla de la Plaça de Sant Jaume amb el lema *El coloqui de la curandera*.

VA PASSAR A VALÈNCIA

José Sánchez Guerra, cap del partit conservador, va protagonitzar en el mes de gener a València un intent de colp d'Estat contra el Govern del general Miguel Primo de Rivera, que en 1923 havia instaurat un règim dictatorial a Espanya. Va ser detingut i jutjat mesos després en Consell de Guerra, que el va absoldre de tots els càrrecs. • En una reunió celebrada a València, el Consell de Ministres va acordar retardar les obres de l'autopista València-Madrid per falta de pressupost. • Desapareix la Baixada de Sant Francesc per a ampliar la plaça d'Emilio Castelar, que posteriorment es denominarà del Cabdill, del País Valencià i de l'Ajuntament. • El arquebisbat de València aprova la construcció de la Basílica de la Verge dels Desemparats, mitjançant l'ampliació de la capella preexistent.

FICHA TÉCNICA

► **President:** Antonio Alabadi Pérez ► **Fallera Major:** – ► **Artista faller:** R. García i A. Marzal ► **Lema de la falla:** La venta de los gatos ► **Banda de música:** –
► **Pirotecnia:** – ► **Ubicació de la falla:** Sagunt cantó Travessia de Moncada (La Creu) ► **Casal faller:** – ► **Presentació:** – ► **Elecció:** – ► **Premis obtinguts:** –

VA PASSAR A ESPANYA

Espanya ratifica el conveni de Washington de l'Organització Internacional del Treball, que limita la jornada laboral a 8 hores diàries i 48 setmanals. • Espanya acull en un mateix any dos esdeveniments internacionals: L'Exposició Iberoamericana de Sevilla i l'Exposició Internacional de Barcelona. • Les ciutats de Madrid i Barcelona superen el milió d'habitants. • La valenciana Pepita Samper és triada Miss Espanya i captiva als parisencs en el Concurs Europeu de Bellesa, que finalment guanya la representant d'Hongria. • Es disputa la primera lliga de futbol a Espanya. El campió va ser el C.F. Barcelona i el subcampeó el Reial Madrid.

VA PASSAR AL MÓN

La Borsa de Nova York patix els dies 24 i 29 d'octubre les majors caigudes de la història, conseqüència de l'especulació financera. Després d'estes dates, conegudes com el crack de 1929, s'inicia la Gran Depressió, un declivi econòmic en les nacions industrialitzades. • El president del Govern italià, Benito Mussolini, i el cardenal Pietro Gasparri signen el Pacte de Letrán pel qual es crea l'Estat Pontifici i la Ciutat del Vaticà. • En plena vigència de la Llei Seca, el 14 de febrer a Chicago es va produir la matança de San Valentín, ordenada per Al Capone contra set membres d'una banda rival. • El 22 de desembre, el científic escocès Alexander Fleming descobreix la penicil·lina. • Apareixen en Estats Units les primeres historietes de Tarzán (de Harold Foster) i Popeye (King Features), mentre que a França triomfa Tintin (de Hergé). • L'hotel Roosevelt d'Hollywood acull la primera cerimònia de lliurament dels premis Óscar, instituits per l'Acadèmia de Cinema.

1934

D'esta falla molt poc podem contar. Només podem dir que el lema va ser *L'horta*, realitzada per l'artista faller Salvador Gómez, amb unes barraques i damunt d'elles un florer amb moltes flors i al mig d'este un cap de valenciana eixint del florer. Per la part de baix, una escena de ball valencià.

No consta en els nostres arxius més documentació, encara que sí que s'ha pogut localitzar l'esbós que es pot observar en estes pàgines.

VA PASSAR A LES FALLES

Es va celebrar una *Cavalcada de la Crida*”, en la que van intervindre tres grups: “Crida del Tio Pep a la València fallera”, “l’Horta valenciana a les falles” i “El triomf del foc”. • Primera Exposició del Ninot. Va tindre lloc els dies 13, 14 i 15 de març en els soterranis del Mercat Central. El primer Ninot Indultat va ser *Iaia i neta*, de la Falla de la Plaça del Mercat, obra de l’artista Vicente Benedito. • A l’anar a arreplegar el Ninot Indultat, es va organitzar una comitiva folklòrica-humorista que, amb el temps, s’ha convertit en l’actual Cavalcada del Ninot. • En la ciutat de València es van plantar 117 falles i el primer premi (dotat amb 2.500 pessetes) va ser per a la Plaça de Sant Jaume. • Fallera Major de València: Amparo Albors.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Naix la Comissió Tarongera per a vetlar pel comerç dels cítrics. El primer acord adoptat és prohibir la coloració artificial de la taronja d’exportació. • El València perd la final de la Copa d’Espanya enfront del Madrid (1-2) en partit jugat en el Stadium de Barcelona. • Inaugurada la piscina de Las Arenas. Té aigua del mar depurada per un depòsit de decantació i quatre filtres.

FICHA TÉCNICA

► PRESIDENT: Manuel Cuñat Nuez ► FALLERA MAJOR: — ► ARTISTA FALLER: Salvador Gómez

► LEMA DE LA FALLA: L’Horta ► BANDA DE MÚSICA: — ► PIROTÈCNIA: — ► UBICACIÓ DE LA FALLA:

Sagunt cantó Travessia de Moncada (La Creu) ► CASAL FALLER: — ► PRESENTACIÓ: —

► ELECCIÓ: — ► PREMIS OBTINGUTS: —

VA PASSAR A ESPANYA

El valencià Ricardo Samper és triat president del Govern de la II República, un càrrec en què va estar tan sols 6 mesos (d’abril a octubre de 1934). • La folga general revolucionària convocada en tot Espanya per UGT i CNT tenen la seua major incidència a Astúries, on els miners prenen tota la conca, des de Mieres a Oviedo, i constitueixen un comitè revolucionari. Acabada la rebel·lió, el Govern va iniciar una dura repressió amb més de 30.000 detinguts. • El president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, proclama la República Catalana Independent.

VA PASSAR AL MÓN

En la guerra contra el Partit Nacionalista Xinès, l’Exèrcit Roig, comandat per Mao Zedong, inicia la Llarga Marxa de més de 12.000 quilòmetres, des de la província de Jiangxi, en el sud-est, fins a la de Shaanxi, en el nord-oest, per a escapar de les tropes de Chian Kai-shek. • La nit del 29 al 30 de juny, coneguda com “la nit dels ganivets llargs”, Hitler liquida a l’ala extremista del seu propi partit, els radicals nazis enquadrats en les Sturmabteilung de Röhm. • L’actriu Katherine Hepburn aconsegueix el seu primer Oscar com a millor actriu per la seua interpretació en la pel·lícula “Gloria d’un dia”. • El papa Pius XI canonitza Sant Joan Bosco, fundador de l’orde dels Salesians.

1948

Després de molts anys i després de la negativa empremta que va deixar en tota la societat espanyola la Guerra Civil i la consegüent postguerra, es va tornar a plantar falla.

Què podem contar? Dir que va causar sensació és poc, perquè va ser una gran falla plantada amb gran entusiasme per part dels veïns de l'època encapçalats per D. Manuel Cuñat, més conegut per tots com Manolo "el llimonero", que ha passat a la història com el fundador de la nostra falla, i president perpetu.

A banda del Sr. Manolo, formaven esta comissió: Ricard Bernet (secretari), Tónico Segarra, Ximo Ferrandis, Llorençet, Vivas, Michavila, Ballester,

Ximet, Calvet, i diversos comissionats més, destacant Milián, que va demostrar al fer el llibret certs dots de poeta, fent uns versos dedicats als fallers, Fallera Major i Cort d'Honor.

L'any 1948 passarà a la història de la nostra falla en lletres d'or per haver-se compost l'himne "Nostra falla", possiblement l'himne més bonic i sentit mai escrit. Açò va ser possible per l'entusiasme del sr. Manolo "el llimonero" i la seua enorme afició per la música. Va aconseguir embarcar en la idea a dos companys de la seua "rondalla de Benimaclet" i l'himne va ser compost per Patrici Galindo i escrit per Luis Gascó, sent un dels nostres més preats tresors.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Julia Martínez de Vallejo i Manglano. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Adulteracions So Quelo* de Regino Mas. • Es van plantar 166 falles i el primer premi va ser per a *Lluïta lliure*, realitzada per Regino Mas per a la Plaça del Mercat Central. • El Ninot Indultat va ser *El miniaturista Meseguer*, realitzat per José Arnal per a la Falla Felipe Valls-Campament de Benimàmet. • Es planta la primera falla en la plaça del Cabdill, impulsada per una comissió privada. El monument porta per lema *So Quelo* i va ser realitzat per Regino Mas. • Vicent Añón, de la Falla Joaquín Costa-Comte d'Altea, edita el "Cançoner valencià", amb lletres i partitures de música tradicional.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El ministre de la Governació inaugura en el mes de juny el Mercat d'abastiments. • La Diputació de València adquireix el Palau del marqués de Scala per a instal·lar en ell oficines de la corporació provincial. • S'obri al trànsit el pont del Àngel Custodi, que permet un ràpid accés al Port. • L'arquebisbe de València, Marcelino Olaechea, funda el Banc de la Mare de Déu dels Desemparrats i organitza la primera Tómbola Valenciana de Caritat.

FICHA TÉCNICA

► PRESIDENT: Manuel Cuñat Nuez ► FALLERA MAJOR: Josefina Ballester
► ARTISTA FALLER: — ► LEMA DE LA FALLA: Segle XX ► BANDA DE MÚSICA: Unió Musical de Casinos ► PIROTÈCNIA: — ► UBICACIÓ DE LA FALLA: Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► CASAL FALLER: — ► PRESENTACIÓ: — ► ELECCIÓ: — ► PREMIS OBTINGUTS: —

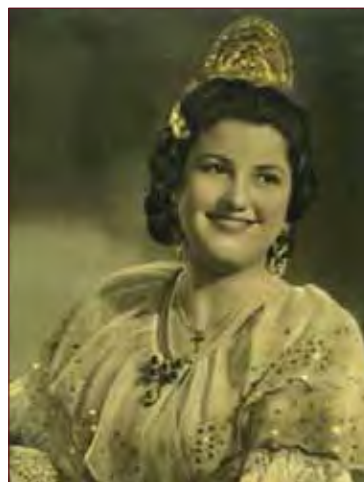

VA PASSAR A ESPANYA

Es reobri la frontera franc espanyola. • La majoria de les dones no poden participar en les eleccions municipals. Només els caps de família i les dones viudes o fadrines emancipades poden votar. • Franco es reuneix en secret amb Don Juan de Borbón a bord del iot Azor i decidixen que Don Juan Carlos cursarà estudis de Batxillerat a Espanya.

VA PASSAR AL MÓN

En Tel Aviv, David Ben Gurión proclama el 14 de maig la creació de l'estat jueu d'Israel. L'endemà, Israel és atacada pels estats àrabs veïns, que ocupen Jericó i la franja de Gaza. • El líder del Moviment Independentista indi Monades Karamchand Gandhi mor assassinat als 78 anys en un atemptat perpetrat per Nathuram Godes, un hindú fanàtic que li va disparar tres vegades, quasi a boca de canó. • Se celebren els primers Jocs Olímpics després de la II Guerra Mundial: els d'hivern, a Saint Moritz (Suïssa) i els d'estiu a Londres. No prenen part Alemanya ni Japó, causants de la guerra, ni la Unió Soviètica, que no s'ha recuperat dels greus danys patits. • L'ONU promulga la declaració Universal de Drets Humans i es constituïx l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

1952

Després d'un nou paró, novament el sr. Manolo amb el seu gran esperit faller i de valenciania, va tornar la festa fallera a la nostra barriada. Enguany van formar la comissió, entre altres: Puerto, Barrachina, Bonet, Ortiz, Juan i Gabrielo Vivas, Olmos, Meliá, i García Beneyto.

Es va formar "Copacabana", aquell ball que va tindre tanta fama i reconeixement.

La falla tenia sis cares o grups parlant del No-Do: "la última carga", "los que vivimos", etc., i presidint la falla un gran cameràman rodant una pel·lícula.

Per primera vegada, es té constància del quadro artístic de la comissió, el qual va tindre un gran èxit en les seues primeres representacions, les quals van tindre lloc en el Teatre de La Protectora. Entre altres obres es van representar "Nobleza baturra", "La condesa Maribel", "Lluvia de hijos", "La luz", etc. Ja es cobraven entrades i el seu preu era de 3 ptes., una cosa que quasi no pot calcular-se en euros. El

lloguer del teatre era de 283 ptes. (un poc menys de 2 euros).

Es va obtindre un benefici històric de 1.850 ptes., equivalent a 11 euros més o menys. Hem de situar-nos en l'època per a comprendre que davant de la falta d'oferta d'oci, tot el barri en ple acudia a estes representacions, havent problemes per al repartiment de les millors files i localitats.

Entre les pàgines d'este llibre es poden contemplar alguns programes d'estes funcions.

La presentació de la Fallera Major es va celebrar el dia 24 de febrer de 1952 en el Teatre de La Protectora, actuant com a mantenidor l'imminent poeta i rapsoda, D. Antonio Gandia. La Cort d'Honor estava composta per 20 senyoretetes, i el programa incloïa la presentació i una "Fantasia de varietats", amb l'actuació entre altres molts, de Rosita Amores. La direcció escènica i artística va estar a càrrec de D. Miguel García Torres, espòs de la Fallera Major.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María del Rosario Violant Ferrándiz Luna i Álvarez de Toledo. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Carabassa al forn* dels germans Fontelles. • Ninot Indultat: *Vella, xiqueta i gat*, dels germans Barea per a la Falla Gandia-Aragó. • En la ciutat de València es van plantar 166 falles i el primer premi va ser per a *El que va d'ahir a hui*, realitzada per Regino Mas per a la Plaça del Mercat Central. • Se celebra, del 5 al 22 de maig, el I Congrés Faller.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El general Franco inaugura els embassaments d'Alarcón i Generalíssim, que subministren aigua a mig centenar de pobles de la província de València. • Entra en funcionament l'Hospital Militar, situat entre Mislata i Quart de Poblet. Consta de 22 edificis i un miler de llits. • Madrid-València-Guinea, primera ruta aèria transcontinental amb escala en l'aeroport de València.

FICHA TÉCNICA

- ▶ **PRESIDENT:** Manuel Cuñat Nuez ▶ **FALLERA MAJOR:** Josefina Monrabal
- ▶ **ARTISTA FALLER:** Luís Toledo ▶ **LEMA DE LA FALLA:** Cinelandia ▶ **BANDA DE MÚSICA:** —
- ▶ **PIROTÈCNIA:** — ▶ **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu)
- ▶ **CASAL FALLER:** — ▶ **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ▶ **ELECCIÓ:** — ▶ **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A ESPANYA

L'1 d'abril, el Govern posa fi al racionament de pa, carn i oli. • El director valencià Luis García Berlanga dirigix *Bienvenido Mr. Marshall*, una pel·lícula que es convertirà en llegenda per la seua crítica a l'imperialisme nord-americà i per reflectir càusticament la societat franquista. • Gràcies a la cooperació hispà nord-americana, la costa mediterrània espanyola es converteix en base d'aprovisionament de la VI Flota dels Estats Units.

VA PASSAR AL MÓN

Isabel II és proclamada reina d'Anglaterra, després de la mort de son pare, Jorge VI. • Un colp militar porta de nou al poder al dictador cubà Fulgencio Batista després de huit anys en l'exili. • El papa Pius XII critica els balls moderns per considerar que afavorixen les conductes pecaminoses. • Eva Duarte, l'esposa del president argentí Juan Domingo Perón, mor de leucèmia als 33 anys. El poble argentí va plorar la mort d'Evita Perón, compromesa amb causes socials i amb el reconeixement del dret de vot femení.

1959

Després d'un nou parèntesi, la barriada va tornar a tindre falla, esta vegada encapçalada per un altre dels nostres presidents històrics, D. Juan Vivas, tenint com vicepresident a D. Manuel Cuñat. El cens social masculí va ser ja de 43 fallers, disposats esta vegada, a plantar falla per molts anys. La falla parlava del dòlar USA amb gran visió de futur, dels polítics, dels comerciants, i d'els preus, presidint la falla una bola del món i assentat damunt d'ella un gran pallasso.

Es va utilitzar com a casal la planta baixa de la venda i taller del Sr. President, coneguda com "La cistelleria", situada en el carrer Sagunt, 149.

La presentació es va celebrar en el Teatre Casa de los Obreros, destacant la gran cistella de flors, que a partir de eixe any es va imposar com a tradició la seua posterior eixida el dia de l'Ofrena a la Verge dels Desemparats.

Els sopars de falles es feien en el carrer Sagunt, ja que el casal comentat anteriorment, s'utilitzava únicament per a les reunions. Els fallers anaven vestits de particular, amb trage i corbata. Es va instal·lar un equip de megafonia en el carrer i el pick-up (tocado) que s'utilitzava estava situat en el carrer Sagunt cantó carreró de Guala. Es podien dedicar cançons per un preu mòdic o la voluntat, i així es feien les dedicatòries a familiars, amics, nòvies, etc.

El dia 14 de març a les 10'30 i 3 segons exactament es va inaugurar l'emissora, la qual es va anomenar "H.I.J.K. Ràdio Tostón".

Va ser el primer any que va haver Presidenta i junta directiva de la secció femenina, sent la Presidenta Adelita Roig, i la secretària Ma. Teresa Ots.

Per primera vegada es va acudir a Ràdio València per a una entrevista sobre la nostra falla, acudint el President i la Fallera Major.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Maria del Carme Colomer Casanova. • Falla de la Plaça del Cabdill: *El penúltim cuplé*, de Vicente Pallardó. • Ninot Indultat: *Llaurador valencià*, de Julián Puche per a la falla Peu de la Creu-Don Juan de Vilarrasa. • El primer premi de la Secció Especial de les falles de València creua per primera vegada el llit del riu Túria i se l'adjudica la comissió de Visitació-Oriola amb *La lluita per la vida* realitzada per Salvador Debón. • Se celebra el III Congrés Faller. • Se celebra la primera edició del Campionat de Truc. Els campions són els fallers de En Bany-Torno de l'Hospital i subcampions els de Joan d'Aguiló.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El príncep Don Juan Carlos de Borbón visita València. • Comença la reforma de la plaça del Cabdill amb la demolició del mercat de flors. • Les emissions de Televisió Espanyola (TVE) comencen a arribar a València gràcies al repetidor instal·lat en la muntanya Garbí. • El gros de la loteria de Nadal deixa 240 milions de pessetes a València. El número 36.600 ha sigut venut en l'administració núm. 15, situada en el carrer Calvo Sotelo. • S'inaugura l'Hotel Astoria Palace, amb 280 habitacions. Les seues instal·lacions compten amb aire condicionat i tèlex. • La plaça de bous de València celebra els seus primers cent anys amb un mà a mà entre Antonio Ordóñez i Miguel Dominguín.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Juan Vivas Cocoví ► **FALLERA MAJOR:** Ma Teresa Ots Gil ► **ARTISTA FALLER:** Manolo Ferrer ► **LEMA DE LA FALLA:** U.S.A. ► **BANDA DE MÚSICA:** Santa Cecília de Foios ► **PIROTÈCNIA:** Caballer, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó carrer Cheste (Carreró dels Pilons) ► **CASAL FALLER:** "La cistelleria", Planta baixa en Carrer Sagunt, 149 ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en "La cistelleria" ► **PREMIS OBTINGUTS:** Accèsit secció 3a, 1r. premi d'Enginy i Gràcia

VA PASSAR A ESPANYA

El Govern, a proposta dels ministres Alberto Ullastres (Comerç) i Mariano Navarro Rubio (Hisenda), aprova el Plans d'Estabilització per a reduir gastos de l'Estat, controlar la inflació i millorar el sistema de formació de preus. • El president dels Estats Units Eisenhower arriba de visita a Espanya, posant fi a l'aïllament internacional vigent des del final de la Guerra Civil (1936-1939). • Franco inaugura El Valle de los Caídos. • S'estrena la pel·lícula espanyola "On vas Alfons XII?", dirigida per Luis Cèsar Amadori, i interpretada per Paquita Rico i Vicente Parra.

VA PASSAR AL MÓN

Les forces revolucionàries, liderades per Fidel Castro, entren en L'Havana i acaben amb el règim dictatorial de Fulgencio Batista. • Després d'una rebel·lió contra les tropes d'ocupació xineses, el Dalai Lama fuig del Tibet i demana asil polític a l'Índia. • Federico Martín Bahamontes és el primer espanyol a guanyar el Tour de França.

1960

La falla, amb el lema *La campanya del silenci* va ser una àcida crítica a la campanya promoguda per l'ajuntament de València per aquells temps.

Durant la setmana fallera es podia sol·licitar un disc musical per la quantitat de 2 ptes. (sense traducció a euros).

Es va fer un repartiment de banderes i llibrets per la barriada amenitzat per tabal i dolçaina.

Es va instal·lar un potent equip de megafonia que

va ser inaugurat per la Fallera Major i el President, i acte seguit, es va fer el pregó faller.

Tota la comissió femenina va haver de desfilat amb les típiques espartenyas de careta en l'ofrena, per exigència de la Junta Central Fallera.

Enguany va passar a la història per les despertes dels dies 18 i 19 de març, tirant-se 20.000 i 50.000 trons, carcasses i traques, respectivament. Es va disparar una gran traca culminada per una mascletá a càrrec de la famosa pirotècnica Brunchú de Godella.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María Isabel Colomer Boquet. • La fallera Major Infantil de València és Carmen Martínez-Bordiu Franco, néta del General Franco. • Falla de la Plaça del Cabdill: *A la lluna de València* de Ramón Marco. • Ninot Indultat: *Tertúlia de vells*, de Julián Puche per a la Falla del Pilar. • Primer Premi de Secció Especial: *La fama*, de Salvador Debón per a la Plaça del Doctor Collado. • En el primer any d'existència, el jurat d'estimació desqualifica, per declarar un preu inferior a què correspon, a les falles Gran Via Ramón i Cajal-Espartero, Russafa-Gran Via, Visitació-Oriola, Joan Llorens-Calixt III, Sant Vicent-Pare Jofré i Plaça de Sant Bult. • La Direcció General de Turisme crea el premi

per a la "Falla de major interès turístic". En esta primera edició el guanya *Imatges*, realitzada per Modest González, per a la comissió de Barques-Pasqual i Genís.

VA PASSAR A VALÈNCIA

L'11 de gener cau una de les nevades més copioses que es recorden a València. • Se celebra el mil·lenari del Tribunal de les Aigües. • El Vaticà canonitza el beat valencià Juan de Ribera, el Patriarca.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Juan Vivas Cocoví ► **FALLERA MAJOR:** Amparo Llopis Casaní
► **ARTISTA FALLER:** Manolo Ferrer ► **LEMA DE LA FALLA:** La campanya del silenci
► **BANDA DE MÚSICA:** La Unión Musical de Villar del Arzobispo ► **PIROTÈCNIA:** Brunchú, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** "La cistelleria", Planta baixa en Carrer Sagunt, 149 ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en "La cistelleria" ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A ESPANYA

URSS, Ucraïna i Bulgària sol·liciten en l'ONU que Espanya descolonitze Canàries. El ministre d'Assumptes Exteriors d'Espanya, Fernando María Castiella, accepta negociacions sobre Guinea, Sàhara i Ifni a canvi de salvar les Illes Canàries. • L'èxit de la màquina d'afaitar elèctrica provoca una crisi en les perruqueries, que es veuen obligades a obrir els diumenges i festius al matí per a evitar perdre clients. • El maqui llibertari Quico Sabater, conegut com l'últim guerriller, és abatut per la Guàrdia Civil i el soterran en Sant Celoni (Barcelona).

VA PASSAR AL MÓN

John F. Kennedy guanya les eleccions presidencials dels Estats Units. El seu mandat es va prolongar de 1961 fins a 1963, al ser assassinat el 22 de novembre en Dallas. • El rei Balduí de Bèlgica i la jove espanyola Fabiola de Mora i Aragó es casen a Brussel·les. • Es posa a la venda la píndola anticonceptiva als Estats Units.

1961

L'elecció de la Fallera Major es va celebrar en “Bodegas Vercher”, local que feia de casal i que estava ubicat en el carrer Sagunt cantó amb la Travessia Moncada, zona popularment coneguda com “La creu”.

Es va fer un concurs de cant, amb una gran final.

I també un gran i espectacular campionat obert de truc amb la participació de parelles de La P rotectora, el club Sagunt, Bar Jacinto, i Bar Ortega, amb un premi de 500 ptes. (3 euros) per a la parella guanyadora.

Va haver ball totes les nits en el carreró de Guala amenitzat pel conjunt “Lis”, canta d'albaes per Concheta la del mercat, amb el degut acompanyament de tabal i dolçaina.

La falla va tindre la dona com a figura principal, sent tota una declaració d'intencions per a temps venidors.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Maria Victòria Lamo d'Espinoso i Michel de Chambourci. • La Fallera Major Infantil de València és Lolita Alfonso Sánchez, una òrfena acollida en La Beneficència. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Ni metro ni vara* de Modest González. • Ninot Indultat: *El càstig de ser-ne massa*, de Julián Puche, per a la Falla de Bailén-Xàtiva-Ferrovària. • Vicent Luna inicia el compte dels seus tres primers premis consecutius en Secció Especial amb *Els tornejos*, realitzada per a la comissió de Convent Jerusalem. • L'artista Ricart Rubert obri camins a la modernitat amb les seues falles desintegrades. La primera mostra és el cadafal plantat enguany en la Plaça del Mercat Central: *Gepes acabades d'eixir de l'ou*. • Arriba el primer barco faller des de Sud-amèrica amb valencians

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Juan Vivas Cocoví ► **FALLERA MAJOR:** Ma Teresa Vivas Sanchis
► **ARTISTA FALLER:** Manolo Ferrer ► **LEMA DE LA FALLA:** La moda a través del temps
► **BANDA DE MÚSICA:** La Unión Musical de Villar del Arzobispo ► **PIROTÈCNIA:** Brunchú, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** "Bodega Vercher", La Creu ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en "La cistelleria" ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A ESPANYA

Les Corts aproven la Llei del Plan Sud de València després de la riuada d'octubre de 1957. • El ciclista Angelino Soler, natural d'Alcàsser i de 21 anys, guanya la Volta a Espanya i es convertix en el corredor més jove que ha guanyat esta competició. • Se celebra a Barcelona un festival de música catalana impulsat pels integrants del grup "Els setze jutges". És l'inici de la nova cançó catalana. • Comença a fabricar-se a Espanya un nou teixit sintètic: el tergal.

de Xile, Argentina, Uruguai i Brasil. • Les falles inicien l'etapa del gegantisme. Joan Hierta erigix un cadafal de 24 metres en la demarcació de Bailén-Xàtiva-Ferrovària.

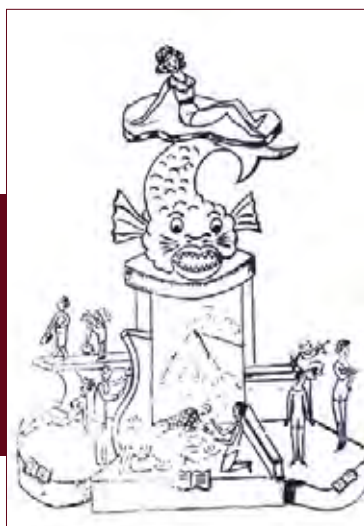
VA PASSAR A VALÈNCIA

El papa Joan XIII proclama la Mare de Déu dels Desemparats patrona de la Regió Valenciana. • El Corpus estrena una nova Roca, la de Sant Joan de Ribera. • La ciutat de València compta amb el seu primer canòdrom, El Túria, instal·lat junt el camp del Vallejo.

VA PASSAR AL MÓN

En la nit del 12 al 13 d'agost de 1961 es construeix el mur de Berlín per a evitar el flux de refugiats des de Berlín-este (controlat pels comunistes) cap a Berlín-oest (controlat pels països occidentals). • La Unió Soviètica mamprén el primer viatge espacial tripulat. El cosmonauta Iuri Gagarin pega una volta al voltant de la terra. • Estats Units trenca relacions diplomàtiques amb Cuba. Es produïx la invasió de la Badia de Cochinos.

1964

La presentació es va celebrar en el Teatre de la Casa de los Obreros i va tindre un gran èxit, aconseguint-se el 2n premi. Es va tornar a fer el concurs de cant i ball en el Carreró de Guala, amb gran èxit de participació.

La vespra de Sant Josep a la nit i després del ball, es va disparar una gran traca de colors, obsequi del Sr. Pepe el droguer.

Es va estrenar estendard patrocinat per D. José Llor "el droguer", actuant com a madrina la seua filla Mª Carmen Llor.

La falla va regalar a tota la comissió femenina la tela del trage, siguent este l'únic trage que va tindre la Fallera Major.

La comissió va rebre un premi d'una famosa casa de teixits per ser la millor vestida de València.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Desamparados de Rojas i Cárdenas. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Pese a tants* de Ricart Rubert. • Ninot Indultat: *Una fregada de panxa*, de Vicent Luna, per a la falla del Mercat Central. • Primer premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *Noe i el segle XX*, de Joan Huerta. • Se celebra el IV Congrés Faller davall el prisma del turisme. Es regula el trage faller (de negre) i s'establix que les falles queden exemptes de pagar impostos. • Un incendi, segons pareix per un coet d'una mascletà, arrasa el parador So Nelo, de la comissió de Convent Jerusalem, instal·lat en el carrer Sant Vicent. • La Duquesa d'Alba és nomenada Fallera Major de la Plaça del Mercat.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Juan Vivas Cocoví ► **FALLERA MAJOR:** Carmen Torán Ruiz ► **ARTISTA FALLER:** Manolo Ferrer ► **LEMA DE LA FALLA:** Aventures de l'estiu o La dona i el peix ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical de Casinos ► **PIROTÈCNIA:** Oltra, de l'Ollería ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** "Bodega Vercher", La Creu ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Teatre de la Falange ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A VALÈNCIA

València celebra els "25 anys de pau" amb la inauguració en la Plaça del Cabdill de l'estàtua eqüestre dedicada al General Franco. • El tren TALGO realitza el primer viatge Madrid-València, via Conca, en "tan sols" cinc hores i mitja. • L'Ajuntament cedix 630.075 metres quadrats de muntanya de la Devesa per a construir el Parador Nacional Lluís Vives i un camp de golf. • S'obri el carrer del Poeta Querol, junt amb el Teatre Principal, al derrocar-se uns blocs de cases junt amb la plaça Mirasol i el col·legi dels Maristes.

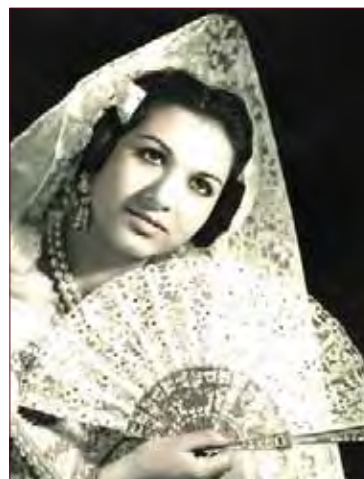

VA PASSAR A ESPANYA

Entra en vigor el I Plan de Desenvolupament. • Unes prospeccions troben petroli en Valdeajos de la Lora, en la província de Burgos. Serà un modest jaciment que proporcionarà 1.286.562 tones de cru fins a 1976. • La Selecció Espanyola venç a l'URSS per 2-1 i guanya la II Copa d'Europa de futbol.

VA PASSAR AL MÓN

En Estats Units entra en vigor una nova llei federal de drets civils. Amb esta nova normativa queda abolit tot tipus de discriminació per motiu de raça. • Pau VI és el primer papa a realitzar un pelegrinatge de tres dies a Terra Santa. • En la XXXII Biennal de Venècia es consagra el Pop Art com a moviment artístic. • La modista anglesa Mary Quant llança la minifalda i els Beatles inicien la seua primera gira per Estats Units.

1965

Es va realitzar un nomenament oficial de Fallera Major amb l'entrega d'un quadro commemoratiu, acte que es va celebrar en la casa de la mare de la Fallera Major, la popularment coneguda com Paca "l'andalusina". Va haver una gran invitació a tots els assistents per part de la Sra. Paca, la qual cosa va ser comentada i recordada durant molt de temps per tots els fallers. Des d'enguany, va ser una tradició que la fatxada de la casa de la Sra. Paca es pintara d'un blanc immaculat perquè els fallers la utilitzaren com a diana

per als trons de bac en les despertaes. Després de cada despertá, també va haver invitació en el corral de la casa per a tots els participants.

Per als balls es va contractar al conjunt "Los lobos de Cuenca", i van omplir fins als límits el carreró de Guala en totes les seues actuacions.

L'elecció es va celebrar en el Teatre de la Falange i acudiren tots els fallers i falleres de la comissió abillats amb el trage regional.

La Fallera Major va regalar a tota la comissió un estoig de sabó "Heno de pravia" amb tres pastilles.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major: María José Carmena Rodríguez de Manterola. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Homo sapiens* de Vicent Luna. • Ninot Indultat: *Amb mala fortuna*, de Vicent Luna, per a la falla del Cabdill. • Primer premi de Secció Especial: Falla de Na Jordana amb *És xopà fins la Moma*, de Julián Puche. • Es prohibix participar en l'ofrena als menors de set anys. • En la Plaça del Cabdill es va celebrar una cordà organitzada pels festers de Paterna. Es van disparar 12.000 coets de quatre canvis i sis eixides. • Les Falles són declarades Festes d'Interés Turístic. • Les falles infantils rendixen homenatge a Vicent Ros Belda, que va ser el seu impulsor en els anys 40.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Juan Vivas Cocoví ► **FALLERA MAJOR:** Lolín Ferrero Cruz ► **ARTISTA FALLER:** Manolo Villalba ► **LEMA DE LA FALLA:** Vixca la taronja ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical de Moncofa ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfàfar ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** "Bodega Vercher", La Creu ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Teatre de la Falange ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A VALÈNCIA

El Ministeri de la Vivenda aprova la urbanització de la Devesa d'El Saler. • Els exportadors valencians de taronges s'enfronten a la Comunitat Econòmica Europea (CEE), que pretén aplicar un impost o gravamen al comerç de cítrics procedents de països no membres i afavorir així als cítrics italians. • Naix el Banc de l'Exportació amb un capital de 125 milions de pessetes, aportat per inversors valencians. El president és José Antonio Noguera de Roig. • S'inaugura el zoo de València en els Jardins de Viviers en unes instal·lacions provisionals que es prolongaran en el temps fins a l'any 2008. El primer inquilí és un ximpanzé portat des de Bata (Guinea Espanyola).

VA PASSAR A ESPANYA

Diversos catedràtics (entre ells José Luis Aranguren i Enrique Tierno Galván) són separats de la Universitat espanyola acusats pel règim franquista de "incitar els alumnes a accions subversives". • Carlos Arias Navarro és designat alcalde de Madrid. • Es publica una edició del *Quixot* il·lustrada per Dalí. • Els Beatles actuen per primera vegada a Espanya, en sengles concerts en les Vendes de Madrid (2 de juliol) i en La Monumental de Barcelona (3 de juliol).

VA PASSAR AL MÓN

Guerra de Vietnam. Estats Units bombardeja Hanoi i llança les primeres bombes de NAPALM que produïxen incendis amb temperatures de més de 2000 graus. • El papa Pau VI clausura al desembre el Concili Vaticà II, iniciat en 1962 pel papa Joan XXIII. Un dels documents permet les misses en llengua vernacle. • El grup The Rolling Stones pren fama a l'aconseguir el número u d'èxits musicals amb Satisfaction.

1966

Torna a fer-se càrrec de la presidència el Sr. Manolo “el llimonero” de manera transitòria ja que la nova generació de fallers venia apretant fort.

Primer any que va plantar falla en la nostra demarcació el famós i llorejat mestre artesà Miguel Santaaulalia.

Després de l'elecció, que es va celebrar en el Teatre de La Falange, la Fallera Major va invitar tots els fallers a un espectacular aperitiu en el taller del seu pare, ubicat en el carrer Lleida.

Este va ser l'últim any en què les falles tingueren una duració de tres dies amb plantà la nit del dia 16 i cremà el dia 19 de març.

Per als balls en el carreró de Guala, es va contractar al anomenat grup “Els Telstar”, aconseguint

un grandió èxit en totes les seues actuacions.

El quadro artístic va obtindre també un gran èxit per la seua participació en el concurs de presentacions organitzat per J.C.F. aconseguint el 5t premi, culminant així una inoblidable temporada teatral.

Després dels balls, totes les nits hi havia ressopó.

El sopar de la plantà es va celebrar en el bar Tamarit, ubicat en el carrer Sagunt enfront de la porta principal del Col·legi dels Salesians.

La Fallera Major va començar eixe any a festejar amb el faller José Luis Sánchez, passant després a ser el seu marit fins al dia de hui, podent-se dir per tant que la Fallera Major va trobar l'amor de la seua vida en la nostra falla. Sens dubte, una bonica història baix la millor festa del món.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María de los Llanos Borso di Carminatti Martínez. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Ahí queda eso (La Torre Eiffel)* de José Barea. • Ninot Indultat: *Xiqueta amb porquet*, de Vicent Luna, per a la falla de Cabdill-Sant Vicent. • Primer premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *Pirateries*, de Joan Huerta. • Les falles de 1966 suposen una inversió de 55 milions de pessetes. • Es posa en marxa la primera edició de l'Olimpíada de l'Humor. • Els cines obrin la nit de Sant Josep per a albergar als més de 700.000 turistes que visiten València en falles.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Manuel Cufià Nuez ► **FALLERA MAJOR:** Amparo Vivó Salavert
► **ARTISTA FALLER:** Miquel Santaaulalía ► **LEMA DE LA FALLA:** La integració
► **BANDA DE MÚSICA:** La Vega ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfajar ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 1-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre Casa de los Obreros ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Teatre de la Falange ► **PREMIS OBTINGUTS:** 5t. Premi Presentació Fallera Major

VA PASSAR A VALÈNCIA

El diari Las Provincias celebra el seu primer centenari. • Arriba a l'aeroport de Manises-València el turista 11 milions. • El Gros de la Loteria de Nadal (el 48.677) deixa 267 milions de pessetes en Sueca (repartits en participacions pel Bar Pepi) i 21 milions a València. • Arriben a València les emissions del canal UHF de Televisió Espanyola (TVE).

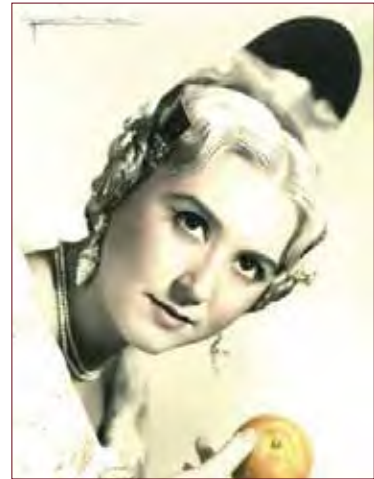

VA PASSAR A ESPANYA

Els espanyols voten SI en el referèndum sobre La Llei Orgànica de l'Estat, que codificava les sis lleis Fonamentals (Fur del Treball, Llei de Successió, Llei de les Corts, Fur dels Espanyols, Llei del Referèndum i els Principis Fonamentals del Moviment) i que reafirmava el futur monàrquic del règim. • Aprovada la llei de Premsa i Impremta. Impulsada pel ministre Manuel Fraga, suposa un tímid intent de liberalització encara que manté la censura prèvia. • Un avió bombarder dels Estats Units (un B-52) s'estrela en el terme de Palomares, en la costa d'Almeria. • Tres bombes termo-nuclears (d'hidrogen) van caure a terra i una en el mar, la qual cosa va dificultar la seua recuperació.

VA PASSAR AL MÓN

Indira Gandhi, filla del fundador de l'estat indi Jawaharlal Nehru, és triada primer ministre de l'Índia. • Mao Zedong dirigix en Xina la "gran revolució cultural proletària". • El president Lyndon Jonson declara que els soldats nord-americans han de quedar-se a Vietnam del Sud fins que acabe l'agressió comunista. • El papa Pau VI rep en la Ciutat del Vaticà al "premier" soviètic, Andrei Gromyko. És la primera trobada entre els líders de l'Església Catòlica i l'URSS.

1967

Primera any que va ser President D. José Gil, un altre històric de la nostra comissió, continuant en el càrrec diversos anys més. Primer i únic any que va plantar falla en la nostra demarcació el llorejat mestre artesà José Martínez Mollá.

El quadro artístic de la comissió va continuar amb els seus grans èxits de representació. En la presentació infantil es va representar l'obra "El gato con botas" amb la participació de la mitat de la comissió i fent una gran ostentació de vestuari i interpretació,

deixant amb la boca oberta a tot el veïnat.

Els sopars de la setmana fallera se celebraven en casa de la mare de la Fallera Major, convertint-se de nou la Sra. Paca l'andalusa, en la nostra millor amfitriona.

Després de les despertaes, també hi havien desdejunis en el corral de sa casa, acompanyats per la banda de música.

Per primera vegada es va cuinar una paella a les 12 de la nit i en ple carrer, una cosa insòlita en aquells temps.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María Dolores Palmero Salcedo. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Els que es posen les botes* de José Barea. • Ninot Indultat: *Amb el temps i una canya (Pescador)*, de Salvador Gimeno, realitzat per a la Falla de José Antoni-Sant Valero. • Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar amb *La nit*, de Salvador Debón. • Per primera vegada es desdobra l'ofrena: al matí del dia 18 de març desfilen els infantils i a la vesprada els adults. • Se celebra per primera vegada la Cavalcada Regional, que posteriorment passarà a denominar-se del Regne. • Les falles apareixen plantades per primera vegada el 16 de març, amb la qual cosa s'amplia a quatre els dies dedicats a les festes de les falles.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Paquita Ferrero Cruz ► **ARTISTA FALLER:** José Martínez Mollá ► **LEMA DE LA FALLA:** Turisme ► **BANDA DE MÚSICA:** La Vega ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfatar ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Travessia Moncada (La Creu) ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 1-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre dels Salesians ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Teatre de la Falange ► **PREMIS OBTINGUTS:** 10é Premi Secció 3a

VA PASSAR A VALÈNCIA

El centenari del naixement de l'escriptor i polític Blasco Ibáñez se celebra amb la inauguració d'una sala dedicada al novel·lista en el Museu Nacional de Ceràmica. • El València CF es proclama campió de la Copa del Generalíssim al guanyar en la final a l'Athletic de Bilbao per 2-1, amb gols de Jara i Paquito. • S'inaugura el Parador Nacional de Turisme Lluís Vives en El Saler, que ha tingut un pressupost de construcció de 37 milions de pessetes. • Una furgoneta Citroën, del model Dos Cavalls, aconseguix la matrícula V-200.000.

VA PASSAR A ESPANYA

Després d'una sèrie de vagues i manifestacions en diverses universitats espanyoles (Madrid, Barcelona i València), el Govern declara l'Estat d'Excepció en tot Espanya. • Aprovat el Plan per al transvasament d'aigües del Tajo al Segura. • La Fundació Juan March compra per 10 milions de pessetes el Cantar del mío Cid, la primera obra narrativa de la Literatura espanyola. El manuscrit, que va ser donat a l'Estat, és el més valuós de la Biblioteca Nacional.

VA PASSAR AL MÓN

A Roma, els països del Benelux, la República Federal d'Alemanya, França i Itàlia creen la Comunitat Europea (CE). • Israel guanya la guerra dels Sis Dies. • Després d'un tiroteig amb tropes governamentals, el guerriller i ex-ministre cubà Ernesto "Che" Guevara és assassinat en la selva boliviana. • El doctor Barnard realitza amb èxit, en Ciutat del Cap (Sud-àfrica), el primer trasplantament de cor. • El general Papadopoulos derroca el govern democràtic de Grècia per mitjà d'un Colp d'Estat i instaura la dictadura dels coronels.

1970

Enguany es va nomenar per unanimitat a Don Manuel Cuñat Nuez, autèntic fundador de la nostra falla, President Perpetu de la comissió.

Per primer any, l'elecció de la Fallera Major se va celebrar en el Teatre de La Protectora, passant les tres primeres triades a una gran final.

Per primera vegada, la presentació es va celebrar en el Teatre dels Salesians.

Es va realitzar un gran quadro de marqueteria enorme que cobria tot l'escenari, realitzat per Don Manuel López Arenas.

La millor anècdota d'aquella presentació va ser que la Fallera Major va estar tant de temps aca-

txada darrere d'un taronger del muntatge teatral, que quan va ser anomenada per a eixir, a penes podia alçar-se i moure's.

Va haver ball totes les nits en el casal per la modalitat de "micro surco" o "pick-up", o "tocadiscos".

El casal estava situat en el soterrani de la finca número 1 del carrer Pare Urbano. Este soterrani es va construir per a garatge de la finca però al fer-se amb una increïble "revolta en angle recte" amb una columna en el mig, no podia ni pot en l'actualitat, entrar cap cotxe.

Per primera vegada, se celebra missa en honor de Sant Josep, la qual cosa s'ha convertit en una tradició que encara perdura en els nostres dies.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Elisa Lassala Bau.

- Falla de la Plaça del Cabdill: *El colós de Rodes* d'Octavio Vicent. El cadafal va ser derrocat pel vent.
- Ninot Indultat: *Vell pescador amb reclam verd*, d'Alfredo Ruiz, per a la falla de Trinitat-Alboraia.
- Primer premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *Xoriços*, de Julián Puche.

• Per primera vegada una falla de secció especial aconsegueix arribar al preu d'un milió de pessetes.

• Se celebra la primera edició del Concurs Internacional de Carcasses. La guanyadora va ser la pirotècnia A. Parente d'Itàlia.

VA PASSAR A VALÈNCIA

L'alcalde Vicente López Rosat promet urbanitzar la Devesa respectant la seua flora i fauna.

- El ministre d'Hisenda, Alberto Monreal, inaugura el Borsí de València.
- La ciutat de València suprimix els tramvies després de 94 anys d'existència. Les últimes línies en servici, les que anaven al Grau, són substituïdes per Troleibusos.
- El general Franco inaugura les instal·lacions de la Universitat Laboral de Xest.
- La Fira Mostrari Internacional es trasllada a les noves instal·lacions de Benimàmet.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Irene Grancha Casas ► **ARTISTA FALLER:** Miguel Santaaulalia ► **LEMA DE LA FALLA:** El Tenorio ► **BANDA DE MÚSICA:** La Vega ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfajar ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Carreró Cheste (Carreró dels Pílons) ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 1-baix (soterrani) ► **PRESENTACIÓ:** Teatre dels Salesians ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Teatre de La Protectora ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A ESPANYA

Se celebra el "Procés de Burgos" contra militants d'ETA. S'imposen nou penes de mort i més de 500 anys de presó per als encausats. Franco commuta set de les nou penes de mort.

- Folga de 30.000 miners asturians per demandes laborals i polítiques.

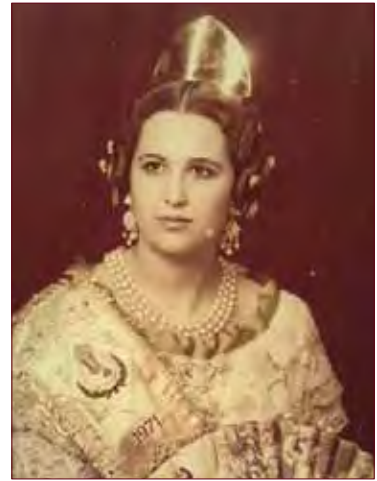
• Es promulga la Llei d'Educació, impulsada pel ministre valencià José Luis Villar Palasí, que estableix l'ensenyança primària obligatòria fins als 14 anys (EGB) i crea la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED).

- En Monza, Ángel Nieto es proclama campió del món de motociclisme en 50 cc. Comença així una dècada de victòries.

VA PASSAR AL MÓN

Biafra, regió de Nigèria, perd la guerra de secessió iniciada en 1967 al proclamar la seua independència. Han mort dos milions de persones, un 75% per desnutrició.

- A Xile, Salvador Allende, candidat de la coalició d'esquerres Unitat Popular, es convertix en el primer polític socialista d'Amèrica del Sud que guanya unes eleccions.
- George Harrison anuncia la dissolució dels Beatles.
- n Jochen Rindt patix en Monza un accident mortal en els entrenaments del Gran Premi d'Itàlia. El pilot guanya pòstumament el Campionat mundial de Fórmula 1.

1971

L'elecció es va celebrar en el Bar Tamarit, que feia les vegades de casal per a les reunions que se celebraven durant l'any. En la setmana fallera, es va poder "disfrutar" de nou del recordat soterrani del carrer Pare Urbano. La presentació es va celebrar en el Teatre dels Salesians i sempre serà recordada per la gran cistella de flors culminada per una font d'aigua i amb les Falleres Majors damunt d'ella. La comissió femenina d'enguany va estar compos-

ta per tan sols nou senyoretetes.

La falla la va realitzar novament Miguel Santaulalia i va ser desqualificada pel jurat per no estar acabada. Inclús no va ser acabada de pagar pel deficient treball realitzat per l'artista.

Era tradició que se celebrara una cordá en la Plaça del Cabdill, a la que tenien costum d'acudir els fallers més valents i animosos de la comissió.

Va ser l'única vegada que esta cordá va ser disparada pels famosos coeters de Paterna.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Lourdes Pascual Navarro. • Falla Plaça del Cabdill: *El colós de Rodes II* d'Octavio Vicent. • Ninot Indultat: *Parella de hippies*, d'Alfredo Ruiz, per a la falla de Peu de la Creu. • Primer premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *La Selva*, de Julián Puche. • La Primera Secció de falles se subdividix en A, B i C. • Diverses carcasses de la Nit del Foc, humitejades per la pluja, cauen sobre els espectadors que assistixen a la cremà de la falla de la Plaça del Cabdill. Hi ha tres morts i unes 200 persones ferides. És la Nit del Foc més tràgica de la història. • La comissió de Corretgeria-Bany dels Pavesos posa en marxa un concurs de teatre en valencià. La JCF ho desautoritzarà al maig de 1974. • La comissió del Foc de la Plaça del Cabdill instituïx els premis "Colossos del País Va-

lencià" per a distingir els valencians que més s'han distingit en qualsevol activitat pública o cultural.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El Plan General d'Ordenació Urbana de València contempla construir una autopista en el vell llit del Túria. Una campanya ciutadana es posa en marxa per a rebutjar esta possibilitat i sol licitar que el llit siga patrimoni dels valencians. • El València, entrenat per Alfredo Di Stéfano, es proclama campió de la lliga de futbol 1970-71 en Primera Divisió. • El Corte Inglés obri a València el centre de Pintor Sorolla, el més gran d'Espanya fins eixe moment. • La loteria de Nadal deixa 1.050 milions de pessetes de la grossa entre Manises i València. La Falla Jesús-Sant Francesc de Borja distribuïx 500 milions.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** María Puerto Canelles
► **ARTISTA FALLER:** Miguel Santaaulalía ► **LEMA DE LA FALLA:** La Tauromàquia
► **BANDA DE MÚSICA:** La Vega ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfagar ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Carreró Cheste (Carreró dels Pilons) ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 1-baix (soterrani) ► **PRESENTACIÓ:** Teatre dels Salesians
► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Bar Tamarit ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A ESPANYA

Nou penes de mort i 500 anys de reclusió a membres d'ETA en l'anomenat procés de Burgos. El juí va desencadenar una campanya internacional en contra del règim de Franco. El papa Pau VI va demanar clemència al dictador. • El Govern de Franco tanca el Diari Madrid, dirigit per persones afins a l'Opus Dei i que defenen els corrents oberturistes de la dictadura. • Eleuterio Sánchez "El Lute" aconseguix escapar-se del Penal de Port de Santa Maria. La vida d'este delinqüent s'arreglaria posteriorment en el llibre "Camina o rebenta".

VA PASSAR AL MÓN

Pablo Neruda rep el Premi Nobel de Literatura. n Durant la Guerra de Vietnam, tropes de Vietnam del Sud invadixen Laos, recolzades pels Estats Units. • En Amchitka (Illes Aleutianes), membres de Greenpeace protesten per les proves atòmiques subterrànies que realitza Estats Units en l'illa del nord del pacífic. És el naixement del moviment ecologista. • En Montreal es firma el Conveni per a la repressió d'actes il·lícits contra la seguretat de l'aviació civil, pel qual és obligatori extradir un terrorista.

1973

Primera any d'una nova ubicació del monument faller en la confluència dels carrers Sagunt i Pare Urbano.

L'elecció es va celebrar en una planta baixa llogada en el carrer Sagunt enfront de la parròquia de Sant Antoni Abad.

Primer any del nou casal, ubicat en el carrer Pare Urbano, 4 baix.

La proclamació de la Fallera Major va tindre lloc en el seu domicili, amb l'actuació de la rondalla de Benimaclet en la que participava amb la seua bandúrria el Sr. Manolo "el llimonero".

La presentació es va celebrar un dissabte a la nit en el Teatre de La Protectora, i prèviament es va realitzar un gran pasacarrer amb torxes per tota la barriada. Cal destacar la gran banda de música vinguda des

de Ciutat Real, composta per 40 xiquets, el major d'ells de 14 anys.

Mai podrem oblidar els aplaudiments de tota la gent el dia de l'entrega de premis, i sobretot, la desfilada de l'Ofrena, ja que va ser el primer any que en els carrers de València es va escoltar el famós pasadoble "Paquito el xocolatero"

El dia 18 de març serà recordat com la nit de "la gran panchá", perquè després de les paellas es va servir una gran xocolatá amb bunyols.

Es constituïx l'agrupació fallera "Sagunt-Quart", sent la primera agrupació de les falles de València. Vam estar representats en la mateixa pel nostre President José Gil Molins, qui va tindre el càrrec de secretari i va redactar les primeres actes de la nostra agrupació.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Encarna Folgado Tárrrega. • Falla de la Plaça del Cabdill: *La llibertat*, de Vicente Luna. • Ninot Indultat: *El Palleter*, de José Azpeitia per a la Falla Marqués de Montortal-José Esteve. • Primer premi de Secció Especial: Falla Bailén-Xàtiva-Ferrovària amb *La publicitat*, de José Martínez Mollá. • Rita Barberá és nomenada Musa de l'Olimpiada de l'Humor. • S'establixen dos itineraris per a l'Ofrena: l'habitual des de la Glorieta (pel carrer de la Pau) i un nou des de l'avinguda de l'Oest (pel carrer de Sant Vicent).

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Ma Francisca Cebrián Beneyto
► **ARTISTA FALLER:** Felipe Guardiola ► **LEMA DE LA FALLA:** La Caça ► **BANDA DE MÚSICA:** Santo Tomás de Villanueva, de Ciudad Real ► **PIROTÈCNIA:** Joan Mas, d'Alfàfar
► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 4-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en planta baixa llogada en el Carrer Sagunt, enfront de la parròquia ► **PREMIS OBTINGUTS:** 12é Premi Secció 2a

VA PASSAR A VALÈNCIA

El nou alcalde, Miguel Ramón Izquierdo, paralitza la subasta del sòl de la Devesa. • Ford anuncia oficialment una nova planta de fabricació d'automòbils a Almussafes. • El cantant valencià Nino Bravo mor en un accident de trànsit en la carretera N-III, prop de Tarancón (Conca). • Tanca el Teatre Russafa, situat en el carrer del mateix nom en la seua confluència amb el carrer Colom.

VA PASSAR A ESPANYA

ETA assassina a Madrid al president del Govern, l'almirall Luis Carrero Blanco, al fer esclatar una bomba col·locada davall la calçada al pas del cotxe oficial pel carrer Claudio Coello. • Moren tres grans figures de la cultura: el pintor Pablo Picasso, el músic Pau Casals i el poeta Pablo Neruda. • El F.C. Barcelona fitxa al davantier holandès de l'Ajax Johan Cruyff per 60 milions de pessetes i un sou de 12.000 dòlars al mes. Va ser el més car de la història del futbol fins eixe moment.

VA PASSAR AL MÓN

El general Pinochet protagonitza un colp militar a Xile que acaba amb les reformes socials iniciades en 1970 pel president Salvador Allende, que mor durant l'atac colpista a la Casa Rosada, seu de la presidència de l'estat xilè. • Després de la firma d'un armistici, Estats Units es retira de Vietnam i posa fi a una guerra que, des de 1964, ha costat la vida a uns tres milions de persones. • Com a conseqüència d'un tiroteig en la ciutat nordirlandesa de Londonderry, quaranta mil manifestants assalten l'Ambaixada de Gran Bretanya a Dublín.

1974

Segon i últim any de la Banda de Música Santo Tomàs de Villanueva de Ciutat Real, passant a la història com la millor banda de música que mai va xafar els carrers de la nostra barriada i molt possiblement de tots els carrers de València.

La banda era tan nombrosa que en alguns pasacarrers es repartia entre la comissió infantil i la comissió major. A banda dels instruments típics d'una banda de música, també tenia cornetes, tambors, i gaites.

Durant la setmana fallera, van oferir un concert en el carrer Pare Urbano per a tota la barriada, i durant el qual es va poder escoltar per primera vegada en la seua plenitud musical l'himne de la nostra falla, amb el Sr. Manolo "el llimonero",

dirigint a la banda batuta en mà i absolutament emocionat.

Durant la visita del jurat de JCF al nostre monument faller, la Fallera Major li va pregar encariadament que li donaren "un palet" perquè li feia una il·lusió tremenda poder anar a arreplegar-lo. Un dels membres de tal jurat, en una mostra d'arrogància i poc tacte, li va fer entrega d'un furgadents.

La Fallera Major i el President van acudir a la inauguració del monument a Teresa Jornet en el jardí de Santa Mònica.

La vesprada-nit de Sant Josep va caure una gran tromba de aigua que per poc impedis la cremá de la falla, podent fer-se finalment de forma quasi miraculosa.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María del Carmen Jarabo Calatayud. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Els atributs d'Atenea*, de Vicente Luna. • Ninot Indultat: *Transeïnts de poble*, de José Martínez Mollá, per a la falla de la Mercé. • Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar amb *La temptació*, d'Alfredo Ruiz. • La pluja obliga a suspendre la Nit del Foc. La falla de la plaça del Cabdill s'ha de cremar a les 3.30 hores de la matinada del 20 de març. • Se celebra el V Congrés Faller. Es crea el Bunyol d'Or amb fulles de lorer i brillants. • Es crea una assegurança fallera contra accidents. • Naix l'agrupació de falles del Carme.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Marisa López Gamón ► **ARTISTA FALLER:** Díaz Tarazona ► **LEMA DE LA FALLA:** La Pesca ► **BANDA DE MÚSICA:** Santo Tomás de Villanueva, de Ciudad Real ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 4-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A VALÈNCIA

València commemora el V centenari de la impremta i exposa l'original de "Les trobes en llahors de la Verge María", el primer llibre editat a Espanya. • Els telèfons de València passen a tindre 7 xifres i s'inclouen en la xarxa automàtica europea. • El Vaticà canonitza la mare Teresa de Jesús Jornet i Ibars, fundadora de les Germanetes d'Ancians Desemparats, els restes mortals de la qual estan a València.

VA PASSAR A ESPANYA

El president del Govern, Carlos Arias Navarro, anuncia un programa de tímides reformes polítiques d'obertura del règim franquista, que es coneixerà com "esperit del 12 de febrer". • Felipe González és triat secretari general del PSOE en el congrés celebrat en Suresnes, una localitat pròxima a París (França). Jòvens de l'interior (el denominat grup dels sevillans) prenen el relleu a la direcció en l'exili de Rodolfo Llopis. • Esclata l'escàndol Sofico, l'empresa dedicada a la promoció immobiliària i lloguer d'apartaments turístics que oferia alts interessos. En la fallida, que va afectar a milers de xicotets estalviadors, es van veure implicats ministres, militars i alts càrrecs.

VA PASSAR AL MÓN

Dimitix el president dels Estats Units, Richard Nixon, a conseqüència del Cas Watergate, descobert en 1972 quan el partit Republicà va espionar el quarter general electoral del Partit Demòcrata. • A Portugal, les forces armades posen fi a 41 anys de dictadura per mitjà d'un colp d'estat incruent que serà conegut com "Revolució dels clavells". Després de la caiguda de José Alves Caetano, el general Spínola dirigirà la junta Revolucionària. • Segrest de Patricia Hearst, néta del magnat de la premsa nord-americana William Randolph Hearst. La jove acaba unint-se als seus captors.

1975

Per primera vegada, va haver mascletá els dies 17 al 19 de març, sent per tant la primera vegada que es van disparar tres mascletaes en la setmana fallera, amb la curiositat que es van ubicar en llocs distints per a major gaudi dels nostres veïns.

Junta Central Fallera concedeix a la comissió el Bunyol d'argent col·lectiu.

La primera es va disparar en el carrer Sagunt cantó amb el carrer Maximilià Thous, la segona en el carrer Sagunt cantó amb el carrer Sant Bruno, i el dia de Sant Josep en el carrer Pare Urbano.

Enguany es va fer per primera vegada Falla d'Honor a la famosa i antiga "Penya el flan", formada per fallers ja veterans de la nostra comissió i que es distingia pel nombre i quantitat de flans

ingerits durant els sopars que organitzaven.

Primer any que es van instal·lar llums en la nostra demarcació. El "espectacular" adorn lluminós consistia en unes tires de peretes en línia recta.

El més destacat d'enguany, va ser que camí de la Ofrena a la Verge dels Desemparats va caure una gran tromba d'aigua. Es va seguir avant a pesar del gran ruixat i a petició expressa de la Fallera Major, sent una de les primeres comissions que se va atrevir a iniciar la desfilada i que per això va collir les més grans ovacions de les poques persones que se trobaven pel carrer i les que estaven en els balcons i finestres del carrer de la Pau.

S'ha quedat en la retina i en la memòria de molts fallers, la imatge del músic que portava el trombó, buidant el seu instrument i descarregant del mateix una gran quantitat d'aigua.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Macarena Cañamás Gadea. • Falla de la Plaça del Cabdill: *La serp de mar*, de Vicente Luna. • Primer premi de la Secció Especial: Falla Na Jordana amb *Naufraquen les tradicions*, de Julián Puche. • Ninot Indultat: *Enyorances del passat* de Julián Puche per a la falla Na Jordana. • La comissió Montortal-Torrefiel rendix homenatge a una pedra de tres tones que li va caure a un camió en 1973 i que l'Ajuntament encara no ha arreplegat. La falla serà coneguda a partir de llavors amb el sobrenom de "El cudol". • La pluja obliga a suspendre la Nit del Foc per segon any consecutiu.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Felicidad Cambra Martínez
► **ARTISTA FALLER:** Felipe Guardiola ► **LEMA DE LA FALLA:** Contes per a xiquets
► **BANDA DE MÚSICA:** Banda Municipal de La Vall d'Almonacid ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano
► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 4-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A VALÈNCIA

S'inicien les obres per a convertir en de vianants la plaça de la Mare de Déu. • L'oposició al franquisme també està activa a València. En la nit de Sant Joan són detinguts a Alaquàs nou professors universitaris i un periodista que s'havien reunit per a reclamar democràcia i autogovern. Seran coneguts com "Els 10 d'Alaquàs" i entre ells figuren Vicent Soler, Ernest Lluch, Josep Guia i Vicent Ventura. • Carmen Velasco és la primera dona taxista de València.

VA PASSAR A ESPANYA

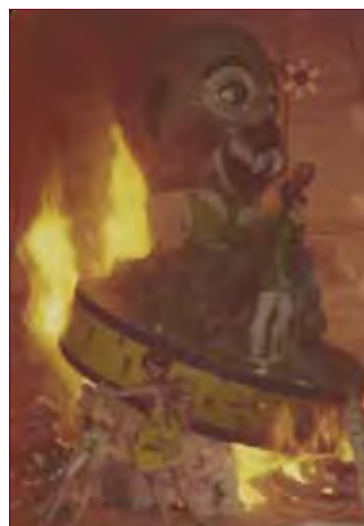
La mort de Francisco Franco el 20 de novembre en l'Hospital La Paz de Madrid posa fi a 40 anys de règim absolutista i de negació dels drets i llibertats a Espanya. • Don Juan Carlos de Borbón és proclamat rei d'Espanya i assumix la direcció de l'Estat amb un discurs en què va prometre llibertat. "Que ningú crega que la seua causa siga oblidada", va dir davant de les Corts Espanyoles. • Don Juan Carlos concedeix un primer indult del què es beneficien coneguts presos polítics i sindicals. Esta mesura de gràcia és considerada insuficient per les forces democràtiques, que exigixen una amnistia més àmplia.

VA PASSAR AL MÓN

Hassan II del Marroc impulsa la "Marxa verd" cap al Sàhara de 300.000 civils armats només amb banderes. És el principi del fi del Sàhara com a província espanyola. • Són 35 els Estats que firmen a Hèlsinki l'acta final de la Conferència per a la Seguretat i Cooperació Europea (CESCE), un organisme que en els anys següents tindrà gran incidència en l'extensió dels drets civils en l'Europa Oriental. • Amb el lema "Igualtat de drets, desenvolupament, pau", comença l'Any Internacional de la Dona proclamat per l'ONU.

1976

Primera falla que va plantar en la nostra demarcació el artista faller Vicente José March, el qual posteriorment va ser un comissionat més, perdurant esta condició fins hui en dia.

La comissió va oferir a l'artista 180.000 ptes. (1.100 euros aproximadament). Amb este oferiment es va dirigir a "Bombas Ideal", lloc de treball del president, sol licitant un augment fins a les 200.000 ptes. (1.200 euros en total), a la qual cosa i després del pertinent estudi, va accedir la comissió a realitzar este "esforç econòmic".

Vicente José es trobava fent el servici militar en

la Creu Roja. Quan un dels seus superiors se va assabentar que era artista faller li va sol·licitar la construcció d'un monument per a la seua filla que eixe any era Fallera Major, a la qual cosa es va negar per haver firmat ja amb la nostra comissió.

En el sopar de la planta al qual va ser invitat, es va trobar amb el seu superior que no era un altre que Valentín Villanueva, pare de la nostra Fallera Major, amb el que va fer la falla al seu superior sense saber-ho i sense trencar el seu compromís.

Totes les nits de la setmana fallera va haver ball en el casal, i el dia 18 de bon matí va haver una gran degustació de paelles.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Carmen Serratosa Caturla. • Falla de la Plaça del Cabdill: *Vanitats*, de Vicente Luna. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *La vida és un antifaç* de José Pascual “Pepet”. • Ninot Indultat: *Desperatar a l'erotisme* d'Arturo Musoles per a la comissió de Peu de la Creu-Don Juan de Vilarrasa. • La revista Ajoblanco dedica un número monogràfic a les falles amb una visió crítica de la festa, que xoca amb la imatge conservadora d'un sector polític (el denominat “Búnker barraqueta”), que al seu torn organitza una campanya de denúncies i desgreuges. El Tribunal d'Orde Públic segresta la publicació i impedit la seua venda. • Deu detinguts després de la cremà per incidents davant de l'estàtua de Franco en la Plaça del Cabdill. • El

Gremi Artesà d'Artistes Fallers organitza la primera edició de l'exposició “Antologia i procés de les Falles”.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El 12 de juliol, en la primera de les grans manifestacions de la transició, unes 120.000 persones van recórrer els carrers de València per a demanar “Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia”. • Don Juan Carlos inaugura la planta de Ford a Almusafes en la seua primera visita a València com a Rei d'Espanya. • S'inaugura la remodelació de la plaça de la Mare de Déu, que ha quedat convertida en zona de vianants.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Ma Amparo Villanueva Izquierdo
► **ARTISTA FALLER:** Vicente José March Bonilla ► **LEMA DE LA FALLA:** Molt de bombo
► **BANDA DE MÚSICA:** Banda Municipal de La Vall d'Almonacid ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 4-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

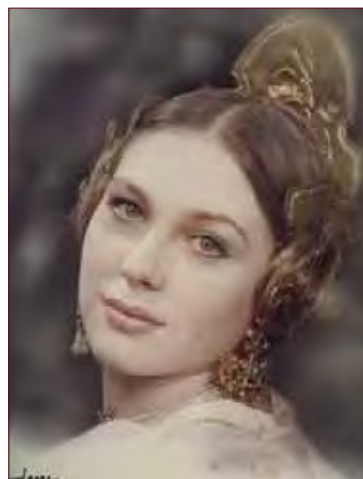

VA PASSAR A ESPANYA

Després del fracàs d'Arias Navarro per a conduir una transició cap a la democràcia, el rei Don Juan Carlos nomena en el mes de juliol a Adolfó Suárez com nou president del Govern. • Les Corts franquistes es fan el “harakiri” polític en el mes de novembre al votar a favor la Llei de Reforma Política, que, un mes després, els espanyols aproven en referèndum (amb un 97 per cent dels vots afirmatius).

VA PASSAR AL MÓN

Als 82 anys mor en Xina Mao Zedong, president del Partit Comunista i Fundador de la República Popular Xina. • En Soweto, al sud de Johannesburg (Sud-àfrica) la policia carrega brutalment contra jòvens de raça negra que protesten per la imposició de la llengua dels bòers (colons blancs) com obligatòria en les escoles. Sorgix així el moviment contra l'apartheid liderat per Nelson Mandela. • El príncep Bernhard, espòs de la Reina Juliana d'Holanda, renúncia als seus càrrecs pel cas Lockheed (pagament de suborns d'esta empresa a polítics, militars i traficants d'armes). Encara que no van haver proves de corrupció directa, el príncep va actuar de manera imprudent i va danyar la imatge internacional del país.

1977

La Fallera Major va invitar a tota la comissió a un sopar en el restaurant “taurino” de Massamagrell. Després del sopar va haver ball, i va durar tant i va ser tan amé, que la majoria va tornar a casa sense sabates i amb els peus unflats.

Enguany es canvia la ubicació de la mascletá del dia de Sant Josep, disparant-se per primera vegada en el solar del carrer Luz Casanova cantó carrer Gual Villalbí.

Per a la presentació es va arreplegar a la Fallera Major en el domicili dels seus pares, fent un pasacarrer de torxes fins al teatre.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Teresa Martínez-Hueso Ferrer. • Falla de la Plaça del Cabdill: *La nova Torre de Babel*, de Vicente Luna. • Primer Premi de la Secció Especial: Falla del Pilar amb *El rapte d'Europa* de José Martínez Mollá. • Ninot Indultat: *Dolçainer i tabaletter* de José Martínez Mollá per a la Falla del Pilar. És el primer realitzat amb fibra de vidre o polièster. • Sonsoles Suárez Illana, filla del president del Govern, Adolfo Suárez, és nomenada Fallera Major Infantil de València. • La Falla Na Jordana escenifica *La milotxa*, una obra desmitificadora que canviarà la tradicional concepció de les Presentacions falleres. • Naix la comissió Av. Jacinto Benavente-Reina Doña Germana, més coneguda com “King-Kong”, impulsada per universitaris, fills de la burgesia i militants de forces progressistes. Denuncien el cen-

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Gil Molins ► **FALLERA MAJOR:** Margarita Durá Guanter
► **ARTISTA FALLER:** Vicente José March Bonilla ► **LEMA DE LA FALLA:** La Pau
► **BANDA DE MÚSICA:** Banda Municipal de La Vall d'Almonacid ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano
► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 4-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

tralisme de la JCF i la distància existent entre les comissions falleres i la realitat social. L'experiència es va prolongar fins a 1980. • La comissió d'Almirall Cadarso-Comte d'Altea posa en marxa la primera “parada mora”. • La JCF censura la figura presentada a l'Exposició del Ninot per la falla Olivereta-Cerdá i Rico.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Mig milió de valencians es manifesta a València el 9 d'octubre per a demanar l'autonomia per a la Comunitat Valenciana. Va ser un clamor unitari i pacífic, ja que durant el recorregut van conviure senyeres amb franja i sense franja blava. • El Plenari de parlamentaris redacta el projecte preautonòmic del País Valencià, que és entregat al president Suárez per a la seua negociació. L'òrgan de govern preautonòmic serà un Consell format per 20 membres. • Apareix assassinada la xiqueta Verónica Carlier,

filla del cònsol de Bèlgica a València, que havia desaparegut del seu domicili uns dies abans.

VA PASSAR A ESPANYA

Matança d'advocats laboralistes (vinculats al sindicat Comissions Obreres) en el despatx del carrer Atocha de Madrid. • En el mes d'abril, en el famós “dijous sant roig” (9 d'abril), el president del Govern, Adolfo Suárez, legalitza el Partit Comunista d'Espanya (PCE). • El president del Govern, Adolfo Suárez, convoca les primeres eleccions democràtiques. Guanya UCD per majoria simple i el PSOE queda com a principal partit en l'oposició. La tercera força política és el PCE amb una vintena de diputats. • A l'octubre, tots els partits polítics amb representació parlamentària firmen “Els Pactes de

la Moncloa”, que incloïen acords econòmics per a eixir de la crisi econòmica i política per a avançar en la consolidació de la democràcia a Espanya.

VA PASSAR AL MÓN

Jimmy Carter firma amb el general Omar Torrijos un tractat pel qual Estats Units reconeix a Panamà la sobirania sobre el Canal a partir del 31 de desembre de 1999. • Un grup d'intel·lectuals dona a conèixer en Txecoslovàquia l'anomenada Carta 77, un document en què s'exigix al Govern de Praga que respecte els drets humans i civils dels ciutadans. • En Buenos Aires, les mares de la Plaça de maig inicien la seua primera marxa enfront de la casa Rosada per a demanar justícia pels seus fills desapareguts durant la dictadura. • La companyia British Airways inaugura el servei regular de l'avió supersònic Concorde entre Londres i Nova York. • Mor als 42 anys Elvis Presley, el “rei del rock'n'roll”.

1978

Primera any de presidència de D. José Martínez Llorca, un altre dels presidents històrics de la nostra comissió.

Enguany s'inaugura el nou i flamant casal faller ubicat en el carrer Pare Urbano, número 13 baix, el mateix que tenim en l'actualitat.

L'any de la seua estrena, va ser un dels casals de major qualitat de tota València, per la seua amplitud, instal·lacions, i equipament, sent durant tots estos anys lloc de nombroses celebracions, tant a nivell intern, com d'agrupació, o de Junta Central Fallera.

Per a la seua inauguració es va realitzar una gran festa amb tall de cinta inaugural a càrrec de la Fallera Major i el President.

Enguany no va haver candidates per a Fallera Ma-

jor, fent-se una votació entre totes les comissionades, tal i com es feia en els primers anys de la nostra història.

Per primera vegada, la presentació es va fer amb un sopar de gala, no havent escenari ni corredor. Les falleres desfilaven des de la taula en què es trobaven sopant, i la Fallera Major es va coronar com a tal en una butaca instal·lada en un dels racons del local.

La missa en honor de Sant Josep es va haver de celebrar el dia 18 de març, ja que el dia 19 coincidia amb el diumenge de rams.

Enguany es va fer novament el "pasacarrer de l'estoreta", acte que es tenia oblidat.

Per unanimitat de tota la comissió, es va nomenar a Na Concepció Gascó, presidenta perpètua de la mateixa en reconeixement a tots els seus mèrits.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Ángeles Vidal Lorente.

• Falla de la Plaça del Cabdill: *Pirates de hui*, de Vicente Luna. • Primer Premi de la Secció Especial: Falla del Pilar amb *El pas del temps* de José Martínez Mollá. • Ninot Indultat: *Vella soguera i net* de Manuel Martín López per a Peu de la Creu-Don Juan de Vilarrasa.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El Consell de ministres concedix la Preautonomia del País Valencià. Un mes després es constituïx el Consell, presidit per José Luis Albiñana i integrat per quatre consellers d'UCD, tres del PSOE, un del PSP, un del PCE i un d'AP. • La Comissió Central d'Urbanisme aprova que tot el vell llit del riu Túria siga zona verda. • Es reobri l'Institut Lluís Vives després de set anys d'obres. • El pilot valencià Ricardo Tormo es proclama campió del món de motociclisme en 50 cc.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llorca ► **FALLERA MAJOR:** Pilar Teresa Terrones Martí
► **ARTISTA FALLER:** Vicente José March Bonilla ► **LEMA DE LA FALLA:** Els tontos
► **BANDA DE MÚSICA:** Banda Municipal de La Vall d'Almonacid ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Villar, de Catarroja ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

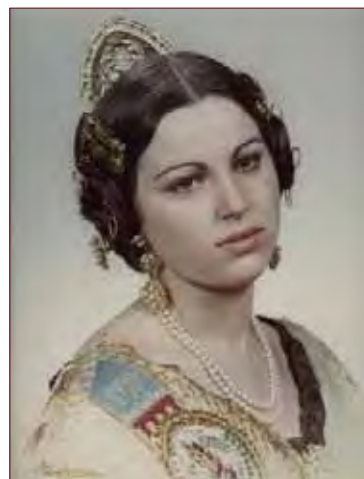

VA PASSAR A ESPANYA

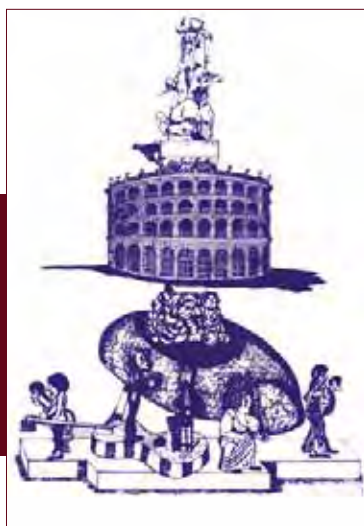
El 6 de desembre, els espanyols aproven en Referèndum la Constitució que torna la sobirania al poble i consagra un marc de drets i llibertats. • La bolcada i explosió d'un camió carregat de propilè en la carretera N-340 provoca 217 morts i 600 ferits en el càmping Les Alfaques, en la província de Tarragona. • Carmen Conde entra en la Reial Acadèmia Espanyola, convertint-se en la primera dona que forma part d'esta institució. • La cançó popular "Asturias, patria querida" és declarada himne oficial del Principat d'Astúries.

VA PASSAR AL MÓN

El Cap d'Estat egipci, Anuar el Sadat, i el primer ministre israelià, Menájem Beguin, firmen els acords de Camp David que, davall la supervisió del president dels Estats Units, Jimmy Carter, posen fi (provisionalment) a la guerra entre ambdós països. Al març de 1979, els mateixos protagonistes firmaran el primer Tractat de Pau. • La cristiandat va tindre tres papes en apenes dos mesos. A l'agost va morir Pau VI, que va ser substituït per Joan Pau I, que va tindre un dels papats més breus de la història perquè va morir als 32 dies. El seu substitut va ser l'arquebisbe de Cracòvia, Karol Wojtila, que va prendre el nom de Joan Pau II. • Naix en Oidham, Gran Bretanya, el primer bebé proveta, que obri un gran debat mundial sobre la fecundació artificial.

1979

Primera i única banda de tambors i cornetes de la comissió. Era la moda en aquells anys, i després de molt insistir per part dels comissionats més joves, els veterans van accedir a crear esta banda encara que amb moltes reticències. Com moltes vegades, el temps els va donar la raó i la banda només va tindre un any de vida.

Tots els diumenges a la vesprada hi havia ball de discoteca en el casal, també organitzat pels més joves. Aquell any es va posar de moda un eslògan titulat “Banda, banda, banda, baile, baile, baile...” i és que pràcticament no es parlava d’altres

qüestions en les juntes setmanals per totes les incidències i discussions que havien, allargant-se fins a altes hores de la matinada amb el consegüent empenyament de molts.

La comissió femenina va comprar i va regalar la primera senyera per a la falla.

Es va fer una festa per a la seua posada de llarg oficial en el casal i es va exhibir en públic per primera vegada en l’acte de la presentació de la Fallera Major en la Sala Ruizeñor de Meliana.

Es va fer el primer rallye humorístic el dia 17 de març, tenint un gran èxit d’acollida i participació, gaudint de continuïtat en anys posteriors.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Luz Fos Blanco. • Falla de la Plaça del Cabdill: *La pol·lució*, de Vicente Luna. • Primer Premi d'Espcial: Falla Convent Jerusalem amb *La caça* de José Pascual "Pepet". • Ninot Indultat: *Fent front al bou* de Vicente Agulleiro per a la Falla de Na Jordana.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Se celebren les primeres eleccions municipals democràtiques des de la II República. La coalició entre socialistes i comunistes dona l'alcaldia a Fernando Martínez Castellano (PSOE). • Sis mesos després de prendre possessió, Martínez Castellanos és expulsat del PSOE per irregularitats en la gestió econòmica de la campanya electoral. Ricard Pérez Casado és triat nou alcalde. • L'any

1979 representa el moment àlgid de l'anomenada "Batalla de València". El Consell adopta com a bandera les quatre barres d'Aragó amb l'escut de la Generalitat en el centre. En la festa del 9 d'octubre uns manifestants cremen la bandera del Consell i durant la processó cívica l'alcalde Pérez Casado és agredit. Al desembre dimiteix José Luis Albiñana i és substituït per Enrique Monsonís (UCD) com a president del Consell. Els sindicats UGT, CCOO, USO i CNT convoquen una folga en el sector de l'hosteleria durant els dies de falles. Els empresaris estimen les pèrdues en uns 250 milions de pessetes. • El València C.F. guanya la seua quinta Copa d'Espanya al vencer en la final al Reial Madrid per 2-0 amb gols de Mario Alberto Kempes "el matador".

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llorca ► **FALLERA MAJOR:** Ma José Puerto Canelles
► **ARTISTA FALLER:** Vicente José March Bonilla ► **LEMA DE LA FALLA:** La Tauromàquia
► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Cornetes i Tambors de la Comissió ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Ruizseñor, de Meliana
► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A ESPANYA

Se celebren les segones eleccions generals de l'acabada d'estrenar democràcia espanyola. UCD és, per segona vegada, el partit guanyador amb una majoria relativa: va obtindre 168 escons, per 121 del PSOE. • Aprovats els estatuts del País Basc i Catalunya, els primers de la nova Espanya de les Autonomies. • ETA segresta l'11 de novembre al diputat d'UCD Javier Rupérez, que serà alliberat el 12 de desembre.

VA PASSAR AL MÓN

Margaret Thatcher, al front del Partit Conservador, aconseguix la majoria absoluta en la Cambra dels Comuns de Gran Bretanya. La "dama de ferro" inicia la revolució conservadora. • Se celebren les primeres eleccions directes al Parlament Europeu. Els socialistes europeus aconseguixen formar el grup majoritari, amb 112 dels 420 escons. • La victòria dels sandinistes en la guerra civil de Nicaragua posa fi a més de 42 anys de domini de la família Somoza. • Els soviètics invadixen Afganistan. L'aiatol là Jomeini, que havia estat 15 anys a l'exili, torna a Iran després de la caiguda del sistema autocràtic del Xa de Pèrsia. Saddam Hussein es posa al front de l'estat iraquiana.

1980

El monument faller estava rematat per un gran masclet vestit de saraguell i un bunyol en la mà. El dia abans de la plantà i a conseqüència del vent, el remat de la falla va estar a punt de caure a terra. Es va eixir del seu emplaçament i va ser subjectat pel cable de telèfon que creuava el carrer i que va evitar la seua caiguda i consegüent destrossa. Amb l'esforç d'uns quants fallers, es va aconseguir tornar a posar-lo en el seu lloc quedant una falla presentable.

Va haver molts problemes amb la pirotècnia a pesar dels anys que estava amb nosaltres, culminant en el dia de Sant Josep per la nefasta mascletà i per haver brillat per la seua absència els castells per a la cremà de les falles.

Va ser el primer any que es va realitzar el concurs de paelles i va ser patrocinat per Mercadona, cadena de supermercats que començava amb la seua expansió i que acabava d'instal·lar-se en el nostre barri.

Es van fer dos emotius homenatges en la setmana fallera, un dedicat a la "Patida dona del faller", i un altre a totes les Falleres Majors de la comissió, al qual van acudir quasi totes elles.

L'equip de tenis de taula va quedar campió de grup i semifinalista de tota València.

Després de la inauguració del nou i flament casal i la compra d'una taula de ping-pong, va ser este un esport practicat per molts fallers quasi a qualsevol hora, el que va generar bons èxits per a la comissió en este aspecte, tant socials como esportius.

La Fallera Major no va poder comprar-se el trage que realment volia, i son pare, que lamentablement va morir pocs dies després de la setmana fallera, li va donar la sorpresa de tindre el trage preparat per al mateix dia de la seua presentació.

Enguany, totes les mascleaes van ser disparades en el solar del carrer Luz Casanova cantó amb carrer Gual Villalbí.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Carmen Dolz Adell. • Falla de la Plaça del País Valencià: *El jutí final*, de Vicente Luna. • Primer Premi de la Secció especial: Na Jordana amb *Els jocs* de Vicente Agulleiro. • Ninot Indultat: *La corda fluixa* de Julián Puche per a la falla de Bisbe Amigó-Conca. • El nou equip rector de la JCF nomenat per l'alcalde, Ricard Pérez Casado, inicia la democratització i descentralització de l'estructura fallera. Un dels primers gestos és l'elecció democràtica de la Fallera Major de València. • Se celebra el VI Congrés Faller, que imposa la torera i el pantaló negre com a trage obligatori dels fallers en els actes oficials.

VA PASSAR A VALÈNCIA

L'Ajuntament de València aprova que el vell llit del Túria siga un jardí amb instal·lacions esportives. El projecte el dissenyarà l'arquitecte Ricardo Bofill. • El Borsí de València es convertix en Borsa l'1 d'octubre. • El València guanya la Recopa al vèncer en la tanda de penals a l'Arsenal en un partit disputat en l'estadi Heysel de Brussel·les. L'encontre havia finalitzat amb 0-0. • Arriba a València la relíquia de Sant Vicent Ferrer. Es tracta del radi del braç dret, que fins ara es trobava en Vannes (França).

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llorca ► **FALLERA MAJOR:** Ma Carmen Soriano Gamón
► **ARTISTA FALLER:** Josep Lluís Esteban ► **LEMA DE LA FALLA:** València, Xocolata i Bunyols
► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical del Xúquer de Sumacàrcer ► **PIROTÈCNIA:** Greses, de Moncada ► **UBIGACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Rossinyol, de Nàquera ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 2n Premi conjunt "Per nostre teatre", Campions de grup de tenis de taula

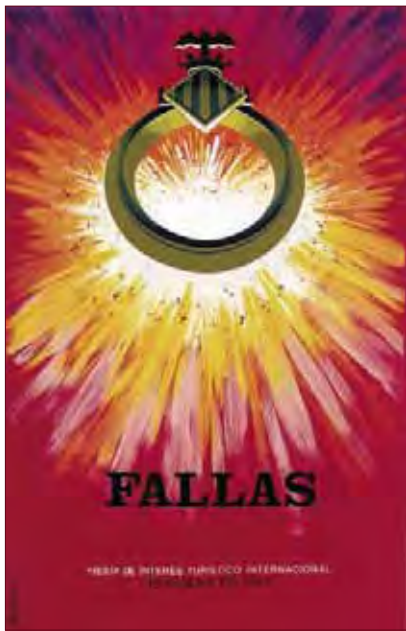

VA PASSAR A ESPANYA

Aprovada la llei antiterrorista, que preveu la suspensió d'alguns drets com la inviolabilitat del domicili i la correspondència, així com el termini màxim de 72 hores de detenció preventiva. • Se celebren les primeres eleccions autonòmiques en el País Basc i Catalunya. Andalusia vota a favor d'accedir a l'autonomia per la via de l'article 151 de la Constitució. • Tornen les restes mortals d'Alfons XIII, que són soterrats en el monestir de Sant Llorenç de l'Escorial.

VA PASSAR AL MÓN

A Polònia, el Govern comunista i els comitès de treballadors firmen un acord que posa fi a dos mesos de folgues (inclosa l'ocupació de les Drassanes Lenin de Gdansk) i que inclou la legalització dels sindicats lliures. Lech Walesa, fundador del sindicat lliure Solidaritat, es convertix en el nou líder sindical i polític. • La mort de Josip Broz Tito desencadena una crisi de gran calat que suposarà la fi de Iugoslàvia com a estat. • L'espanyol Juan Antonio Samaranch és triat president del Comité Olímpic Internacional (COI). • John Lennon és assassinat a Nova York per un pertorbat mental.

1981

Canvi de presidència en la comissió, testimoni que arreplega Rafael Garrote, després d'haver ocupat diversos càrrecs en les juntes directives, amb especial dedicació a la secretaria.

Primer any que va plantar falla en la nostra demarcació l'artista Juan García, sent el més longeu en este apartat, amb huit monuments plantats.

L'equip de ping-pong de la falla torna a proclamar-se campió de grup.

En els campionats interns, la sorpresa la va donar un infantil, Josete, quedant campió d'escacs per davant de tots els majors que van participar.

El quadro artístic va tindre una brillant tempora-

da, representant obres en el casal i presentant-se al concurs "Nostre teatre" en el Teatre de la Protectora, aconseguint cinc premis individuals i el primer premi de conjunt.

Es va celebrar en el carrer Pare Urbano el primer gran partit de fadrines contra casades.

Es va celebrar un homenatge al "iaio i iaia del barri", destinat a les persones de major edat.

Les Falleres Majors d'enguany van regalar a la comissió una imatge de la Verge dels Desemparats que encara hui en dia presidix el casal faller.

Primer any que va disparar en la nostra demarcació la famosa i reconeguda pirotècnia Ricardo Caballer, de Godella, obrint-se un cicle de diversos anys.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Amparo Marín Morales. • Falla Plaça del País Valencià: *Concorde... Concòrdia*, de Vicente Luna. • Primer Premi d'Espècial: Falla Antic Regne de València-Mestre Serrano amb el lema *Amb la música a una altra part* de José Luis Ferrer Vicent. • Ninot Indultat: *No canvies senda vella per novella* de Julián Puche per a la falla Espartero-Gran Via Ramón i Cajal. • La Falla Plaça del País Valencià passa a ser municipal, ja que la comissió del Foc cedeix els drets al consistori per una simbòlica pesseta. La primera falla pagada per l'Ajuntament, realitzada per Vicente Luna, portarà per lema "Concorde... concòrdia". • L'Ajuntament de València convoca un concurs de Llibrets després que Lo Rat Penat adoptara les normes de l'Acadèmia de Cultura Valenciana. L'experiència es prolongarà fins a 1984.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Rafael Garrote González ► **FALLERA MAJOR:** Mercedes Alegría López ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Bruixerías ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical del Xúquer de Sumacàrcer ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Ruizseñor, de Meliana ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 6é Premi Enginy i Gràcia Secció 3a, 1r Premi conjunt "Per nostre teatre", Premi a la millor actriu "Per nostre teatre", Premi a millor actriu còmica "Per nostre teatre", Premi a millor actriu secundària "Per nostre teatre", Premi al millor actor còmic "Per nostre teatre", Premi a la millor direcció "Per nostre teatre", Campions de grup de tennis de taula

VA PASSAR A ESPANYA

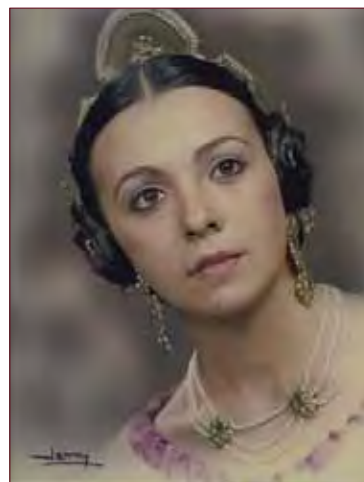
Els reis d'Espanya realitzen la primera visita oficial al País Basc. En la Casa de Junes de Guernica, els parlamentaris de Herri Batasuna van protagonitzar incidents i van cantar el "Eusko Gudariak". • Intent fallit de Colp d'Estat. El tinent coronel Tejero, pistola en mà, entra el 23 de febrer (23-F) en el Congrés dels Diputats, i segresta al parlament durant el debat d'investidura de Leopoldo Calvo Sotelo com a president del Govern. Entre els colpistes figuren també els generals Jaime Milans del Bosch i Alfonso Armada. • Aprovada la llei de Divorci. • La policia intervé, per orde de les autoritats de Sanitat i Consum d'Espanya, milers de litres d'oli de colza adulterat i desviat per a la seua venda com a oli d'oliva, per ser el causant de la pneumònia atípica o síndrome tòxica. Es comptabilitzen 60 morts i uns 50.000 afectats.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El tinent-general Milans del Bosch assumix tots els poders polítics i suspén totes les llibertats. • El Plenari de parlamentaris aprova l'Estatut d'Autonomia, amb textos alternatius sobre denominació i bandera, que serà sotmés a l'aprovació del Congrés dels Diputats a Madrid. • L'empresari Luis Suñer és segrestat per ETA, que el va mantindre retingut durant tres mesos. Segons pareix, pel seu rescat es van pagar 325 milions de pessetes. • Ricardo Tormo es proclama, per segona vegada, campió mundial de motociclisme en la categoria de 50 cc. n El Llevant U.D., que milita en segona divisió, fitxa a mitat de temporada com a entrenador a Johan Cruyff, encara que no aconseguix superar la crisi econòmica i esportiva.

VA PASSAR AL MÓN

El príncep Carlos d'Anglaterra contrau matrimoni amb lady Diana Spencer. • Atemptats contra Ronald Reagan a Washington (30 de març) i contra el papa Joan Pau II a Roma (13 de maig). Ambdós líders aconseguixen sobreviure. • Francois Mitterrand és triat, en segona volta, nou president de França i arrabassa el poder als gaullistes, en el poder des de 1958.

1982

Torna José Martínez a fer-se càrrec de la presidència de la comissió. Enguany es va proposar que les falles es cremaren tres hores més tard com a mesura de protesta per el nou Estatut d'Autonomia i la polèmica amb la denominació de "Comunitat Valenciana". Finalment, la comissió va decidir cremar-la a l'hora establida per a no barrejar política i falles. Per primera vegada es va realitzar el concurs de tir olímpic guanyant el mateix la Fallera Major. Enguany, el rallye humorístic es va fer "caminant", és dir, que no es podia utilitzar cap tipus de vehicle en els desplaçaments, la qual cosa va motivar un gran cansament alhora que un gran

sarau en tots els carrers per què es passava.

Es va celebrar el primer concurs en el casal de "La juventud baila", que gaudia de gran popularitat en tota Espanya pel seu desenvolupament televisiu.

El dia 16 de març, es va celebrar una atronadora cordá en el carrer Pare Urbano.

El dia 17 de març a la nit i en el carrer Pare Urbano es va celebrar un partit de futbol-carrer de fadrins contra casats que mai més es va repetir...

Primer any que es va contractar a la banda de música Unión Musical Maestro Serrano de Cofrentes, obrint-se un cicle de diversos anys en què comptarem amb la seua assistència.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María José Esplugues Oliver. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Compte arriere*, de Vicente Luna. • Primer Premi d'Espècial: Na Jordana amb *Els pecats capitals* de Manuel Martín López. • Ninot Indultat: *La dama de l'engrassadora*, de Vicente Agulleiro per a Zapadores-Vicent Lleó. • Algunes falles retarden la cremà fins a les 3.00 hores en protesta per la denominació de Comunitat Valenciana inclosa en l'Estatut d'Autonomia. Entre els defensors d'esta mesura, que defenia el nom de Regne de València, figura Vicente González Lizondo i dirigents de la Falla Regne de València-Duc de Calàbria que formen part del partit Unió Valenciana. • Una mascletá disparada en la plaça del País Valencià causa 36 ferits. • Durant l'estiu, la Fallera Major de València, María José Esplugues, presenta

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llorca ► **FALLERA MAJOR:** Mª Amparo Cebrián Beneyto ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Dificultats ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Ruizseñor, de Meliana ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

la seua dimissió per sentir-se discriminada en el tractament rebut per la JCF a causa de la seua humil condició social.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Un temporal de fortes pluges torrencials trenca la presa de Tous i desborda el riu Xúquer en diverses poblacions de la comarca de La Ribera. La catàstrofe provoca una trentena de morts i pèrdues per valor de 250.000 milions de pessetes. • El Congrés dels Diputats aprova a l'abril l'Estatut d'Autonomia després d'un pacte entre UCD i PSOE. La bandera serà la Senyera amb franja blava i la denominació Comunitat Valenciana. Joan Lerma és triat president del Consell preautonòmic.

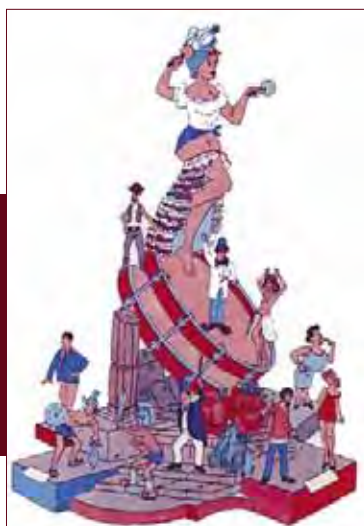

VA PASSAR A ESPANYA

En les eleccions generals del 28 d'octubre, el PSOE obté 8 milions de vots i la primera majoria absoluta en la recent etapa democràtica espanyola. Felipe González és nomenat president del Govern. UCD desapareix del mapa polític i Aliança Popular (AP) emergix amb força en l'espai de centre-dreta. • Espanya organitza el Mundial de Futbol de 1982. La selecció espanyola juga a València els tres partits de la primera ronda i és eliminada en octaus de final al perdre front Alemanya (1-2). El títol va ser per a Itàlia, que va derrotar per 3-0 a Alemanya Federal. • El papa Joan Pau II realitza al novembre la seua primera visita oficial a Espanya, amb un recorregut oficial que incloïa una visita a València. Es va desplaçar també a Alzira per a interessar-se pels damnificats de la pantanà i resar per ells en el santuari de la Mare de Déu del Lluch.

VA PASSAR AL MÓN

El 23 d'abril, Argentina ocupa militarment les Illes Malvines, una colònia britànica. Declarada la guerra l'1 de maig, en una miqueta més de sis setmanes l'Armada anglesa (amb 36 barcos i 5.000 soldats) recupera el territori. • El Govern xinès anuncia dràstics castics per a les parelles que incomplisquen la norma del fill únic per a frenar el creixement demogràfic. • Espanya es convertix en el setzé Estat membre de l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN).

1983

Nou canvi de presidència, fent-se càrrec de la mateixa José Milián, un altre dels fallers històrics de la comissió.

L'exercici faller comença amb molt mal peu, ja que en el mes de juny mor José Gil Molins, ex-president de la nostra comissió. Es va celebrar en la nostra demarcació un pasacarrer conjunt amb totes les falles de la nostra agrupació fallera.

El quadro artístic torna a presentar-se al concurs

“Per nostre teatre” organitzat per la protectora, i obté el tercer premi de conjunt.

En el concurs de Junta Central Fallera en la categoria de comèdia curta, es va aconseguir el primer premi de conjunt i dos premis individuals.

L'equip de truc obté de manera brillant el campionat de sector i el tercer lloc de tota València.

Per primera i única vegada s'obté el prestigiós premi de teatre únic Peris Celda.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Begoña de la Concepción Martínez. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Este país*, de Vicente Luna. • Primer Premi de la Secció Especial: Falla del Pilar amb *Carnestoltes* de Vicente Agulleiro. • Ninot Indultat: *Trobador i Colombina* de Vicente Agulleiro per a la Plaça del Pilar. • La falla Arrancapins inicia una nova etapa de “revolució fallera permanent”, apartant-se de l’ortodòxia fallera. Renuncia a nomenar falleres majors, elaboren un programa de festejos popular, i els seus propis fallers construeixen el cadafal.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Se celebren les primeres eleccions autonòmiques en la Comunitat Valenciana. El PSPV-PSOE obté majoria absoluta i Joan Lerma és triat primer president de la Generalitat Valenciana. • El ministre d’Indústria, Carlos Solchaga, anuncia el tancament de Altos Hornos del Mediterráneo de Sagunt. Els saguntins es manifesten contra el tancament i el Govern promet la reindustrialització de la zona. • El valencià es converteix en matèria escolar obligatòria a través de la Llei d’Ús i Ensenyança del Valencià, una de les primeres aprovades per les Corts Valencianes, el parlament autonòmic previst en l’Estatut d’Autonomia.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Milián Serrano ► **FALLERA MAJOR:** Amparo Sánchez Gimeno ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Carnaval ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix
► **PRESENTACIÓ:** Teatre de La Protectora ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller
► **PREMIS OBTINGUTS:** 1r Premi Teatre Comèdia Curta categoria B, Premi al millor actor, Premi a la millor direcció, Premi únic de Teatre en València Peris Celda, Campió de Truc Sector Saïdia, 43é Premi Activitat fallera, 3r Premi conjunt “Per nostre teatre”

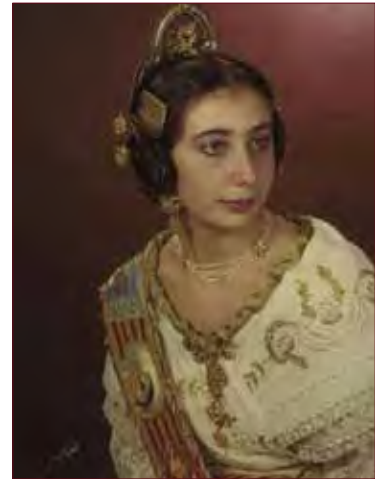

VA PASSAR A ESPANYA

El Govern, per mitjà de decret del Consell de ministres, expropia el grup empresarial Rumasa, del que formen part 232 empreses amb una facturació de 350.000 milions de pessetes. • La pel·lícula “Tornar a començar”, de José Luis Garci, aconsegueix a Hollywood l’Oscar a la millor pel·lícula en parla no anglesa. És el primer Oscar a una pel·lícula espanyola. • Espanya guanya per 12-1 a Malta en l’Estadi Benito Villamarín de Sevilla i es classifica per a l’Eurocopa 1984.

VA PASSAR AL MÓN

El president dels Estats Units, Ronald Reagan, anuncia un ampli programa d’investigació per a desenvolupar un sistema estratègic en l’espai. Esta iniciativa es coneixerà com “Guerra de les galàxies”. • Victòria indiscutible del Partit Conservador de Margaret Thatcher en les eleccions de Gran Bretanya. • Michael Jackson es converteix en superestrella després de l’espectacular èxit de “Thriller”.

1984

Torna a la presidència Rafael Garrote González. Després de la seua aprovació unànime en junta general extraordinària, es va celebrar un afectuós i entranyable homenatge a Don Manuel Cuñat Nuez, president perpetu de la nostra comissió.

El dia de l'ofrena va estar plovent però va deixar de fer-ho quan la comissió es disposava a eixir, i el bon temps va regnar durant tota la desfilada.

Va ser un dels exercicis més prolífics quant a premis a l'aconseguir-se cinc "palets".

L'equip de futbol sala va obtenir el tercer lloc de tota València.

Es va celebrar una cordà en el carrer Pare Urbano i a un dels participants li va entrar un coet pel cabestre del pantaló causant-li cremades en la cama.

Va ser l'última o de les últimes falles de València a cremar-se pel retard dels bombers.

Va haver una fugaç proposta de bolcar la falla per a poder cremar-la sense la presència dels bombers, però la negativa de la Fallera Major va ser fulminant.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María José Ariza Tro.

- Falla de la Plaça del País Valencià: *Visita d'altre mon*, de Mario Lleonart.
- Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar amb *La fam...a* de Vicente Agulleiro.
- Ninot Indultat: *Terrisser i aprenent* de Vicente Agulleiro per a la Plaça del Pilar.
- L'artista Miguel Santaaulalia presenta a l'Exposició del Ninot un grup (*El fantasma d'Hisenda*) modelat directament sobre làmines de poliestiré expandit. És l'inici de l'era del "suro blanc".
- JCF convoca la primera edició del Concurs de Teatre Infantil en Llengua valenciana.

VA PASSAR A VALÈNCIA

L'himne Regional és declarat Oficial de la Comunitat Valenciana per la Llei de Símbols de la Comunitat Valenciana, aprovada el 28 de novembre.

- L'exportació de taronges registra un rècord històric a l'aconseguir-se unes vendes a l'exterior de 2,35 milions de tones.
- L'alcalde de Sagunt, José García Felipe, i 17 regidors dimitixen pel desmantellament de Altos Hornos del Mediterráneo.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Rafael Garrote González ► **FALLERA MAJOR:** Ma José González Fernández ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Fent l'indio ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Azhor, de Bétera ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 6é Premi Secció 3a, 2n Premi Enginy i Gràcia Secció 3a, Campió futbol-sala Grup 2n, 52é Premi Activitat fallera, 7é Premi Presentació Fallera Major Categoria 2a, 3r Premi conjunt "Per nostre teatre"

VA PASSAR A ESPANYA

El Banc d'Espanya decidix fer-se càrrec de Banca Catalana, que presentava un "forat" financer de 130.000 milions, i procedir al seu sanejament a través del Fons de garanties de Depòsits.

- El mestre Francisco Rivera "Paquirri" és agafat mortalment pel bou "Avispado" en la plaça de Pozoblanco (Còrdova). Era casat en segones noces amb la cançonetista Isabel Pantoja.
- Espanya perd per 2-0 enfront de França en la final de l'Eurocopa disputada en l'estadi Parc dels Prínceps de París.

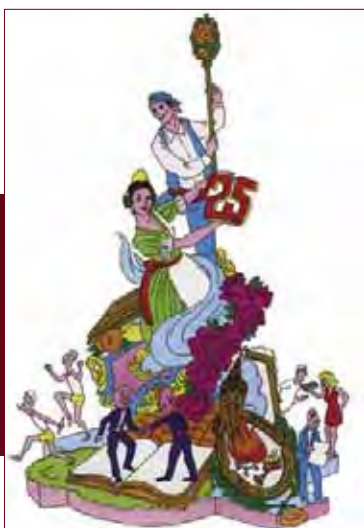
VA PASSAR AL MÓN

Indira Ghandi, la dona que va regir el destí de l'Índia des de 1966, és assassinada en un atemptat terrorista sij.

- Gran Bretanya accepta tornar Hong Kong a Xina quan expire el contracte d'arrendament, en 1997.
- L'exèrcit Republicà Irlandés (IRA) reivindica l'atemptat amb bomba en l'hotel de Brighton on els Conservadors britànics celebren el seu congrés. Moren quatre persones. La primera ministra, Margaret Thatcher, ix il·lesa.

1985

Torna a fer-se càrrec de la presidència José Martínez Llorca. Es van celebrar les *Bodes de plata* de la comissió a l'haver-se plantat amb esta, 25 falles en la nostra demarcació.

Un dels actes més importants va ser la presentació de la Fallera Major, celebrada en la Sala Canal de Pinedo, i a la que van acudir la quasi totalitat de Falleres Majors que fins eixe any havia tingut la falla. La comissió rep de Junta Central Fallera el Bunyol d'or col·lectiu.

Es va posar en escena un apropòsit que va reflectir la història de la comissió i de la seua barriada, tenint un gran èxit per a tot el públic que va assistir.

Es va aconseguir el campionat de canut que tradicionalment s'organitza en l'àmbit de la nostra agrupació.

Per primera vegada i amb un pressupost de 100.000

ptes. (equivalents a 600€), s'entra en el concurs de carrers adornats, faceta en què posteriorment destacaria la comissió en les seues moltes participacions. L'estrena no va ser molt afortunat, ja que la nit anterior al passe del jurat, va caure una gran tromba de aigua que va destruir gran part de l'adorn.

Durant el pasacarrer del dia de Sant Josep, es va descobrir un taulellet commemoratiu del 25 aniversari en la fatxada del Sr. Manolo el llimonero, inaugurat per la Fallera Major i tots els presidents de la nostra falla.

Estava previst realitzar la missa de Sant Josep en el carrer Pare Urbano amb l'assistència de les comissions de l'agrupació. Poc abans de l'acte, unes fortes ràfegues de vent van destrossar l'escenari previst i es va haver de traslladar de pressa i corrents al teatre dels Salesians.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Esther Silleras Descalzo. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Fantasia*, de Manolo Martín López. • Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar amb *Faroleros* de Vicente Agulleiro. • Ninot Indultat: *Al taller del ferrer* de Vicente Agulleiro per a la Plaça del Pilar. • *El Coet*, revista fallera dirigida per l'il·lustrador i artista faller José Soriano Izquierdo, publica el seu últim número, després de quaranta anys d'existència (1945-1985).

VA PASSAR A VALÈNCIA

La multinacional Disney rebutja l'opció d'instal·lar-se en la zona Pego-Oliva i tria París com a seu per a construir el seu parc temàtic a Europa. • Naix el primer bebé probeta a València. • Entra en funcionament la central Nuclear de Cofrentes.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llorca ► **FALLERA MAJOR:** Gloria Almela Marco
► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Aniversari ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 34é Premi Activitat fallera, 5é Premi Presentació Fallera Major Secció 2a

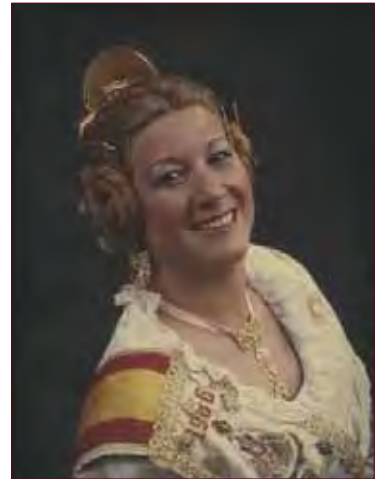

VA PASSAR A ESPANYA

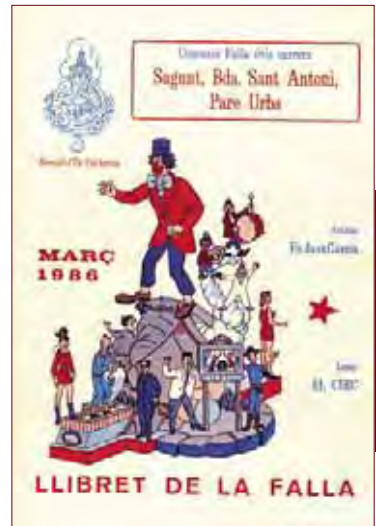
El president del Govern, Felipe González, firma el 12 de juny el tractat d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea (CEE), en presència del rei Don Juan Carlos. L'entrada serà efectiva a partir de l'1 de gener de 1986. • S'aprova la llei Orgànica de despenalització de l'avortament en determinats supòsits. • Espanya reobri la reixa que la comunica amb Gibraltar.

VA PASSAR AL MÓN

En la final de la Copa d'Europa entre el Liverpool i la Juventus de Torí, disputada en l'estadi Heysel de Brussel·les, una batalla entre seguidors d'ambdós equips acaba en un allau d'espectadors que causa la mort a 39 persones i ferides a altres 400. • Després de la mort de Chernenko, Mikhaïl Gorbachov és triat secretari general del PCUS, càrrec des del que impulsarà en els anys següents una política de reformes que a mitjà termini acabaran amb el règim comunista soviètic. • Els servicis secrets francesos afonen en el port d'Auckland (Nova Zelanda) el Rainbow Warrior, buc ensenya de l'organització ecologista Greenpeace.

1986

Per primera vegada visita nostra barriada el circ “Gran Fele” amb actuació en el carrer Pare Urbano per a tota la comissió i tota la barriada, obtenint un gran èxit en la seua actuació. Novament es va celebrar en el carrer Pare Urbano un partit de futbol entre fadrines i casades. També es va tornar a celebrar una gran cordá en el carrer amb gran participació de molts fallers.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María José Herre-ro Martí. • Falla de la Plaça del País Valencià: *L'estoreta velleta*, de Manolo Martín López. • Pri-mer premi de la Secció Especial: Na Jordana amb *El barri* de Miguel Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Indiana Jones: a la recerca del barri perdut* de Miguel Santaaulalia per a la Falla Na Jordana. • La JCF organitza el primer Concurs de Playbacks.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Naix l'Empresa Municipal de Transports (EMT), que substituïx a la societat laboral SALTUV. • El Consell declara l'Albufera Parc Natural, que es convertix així en el primer espai natural protegit de la Comunitat Valenciana. • El València CF baixa a segona divisió en una temporada de declivi esportiu que posa fi a 55 temporades en l'elit del futbol espanyol. Vicente Tormo dimitix com a president i és substituït per Arturo Tuzón. • El pilot d'Alzira Jorge Martínez "Aspar" es proclama campió del món en la cilindrada de 80 cc. El torrentí Manuel Herreros "Champi" es proclama subcampió en eixa mateixa categoria.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Martínez Llora ► **FALLERA MAJOR:** Pepa Pérez García ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** El Circ ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

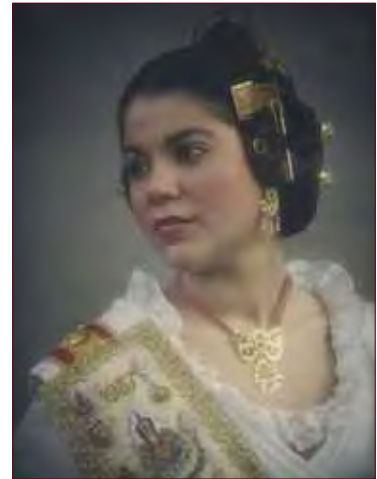

VA PASSAR A ESPANYA

Referèndum sobre la permanència d'Espanya en l'OTAN, organització a què pertanyia des de 1982 per decisió del Govern de Calvo Sotelo. El SI va guanyar amb el 52,5 % dels vots, enfront del 39,8% que va obtenir el NO. • Entra en vigor l'Impost pel Valor Afegit (IVA) com a conseqüència de l'entrada d'Espanya en la CEE. • Manuel Fraga, fundador d'Aliança Popular, dimitix com a president del partit. El seu substitut és Antonio Hernández Mancha, triat en un congrés extraordinari celebrat al març de 1987.

VA PASSAR AL MÓN

En la central de Chernobil, a Ucraïna (URSS) es produïx l'accident nuclear més greu de la història. Una sèrie de fallades per defectes en la construcció del reactor van produir l'alliberament de fins a 50 milions de curis (40 vegades més que la radioactivitat de la bomba de Hiroshima). • El primer ministre de Suècia, Olof Palme, és assassinat a tirs a Estocolm. • Un colp d'estat incruent derroca el dictador filipí Ferdinand Marcos. El nou govern és liderat per Corazón Aquino.

1987

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, José Rafael Ots Gil. La missa en honor de Sant Josep no es va celebrar enguany en la parròquia de Sant Antoni Abad per compromisos interns, celebrant-se per primera i única vegada en la església del col·legi Luz Casanova. L'equip de futbol sala va aconseguir el campionat organitzat per Junta Central Fallera.

En la nit de Sant Joan, es va posar en escena una obra teatral a càrrec del quadre artístic de la comissió femenina.

L'acte es va celebrar en el casal i l'obra representada va ser "La barraqueta del nano".

La nit del dia 18 de març, es va organitzar una gran "torrà de llonganises i botifarres" amb paqueta de l'horta, all i oli, i vi, sent molt recordat este acte lúdic-gastronòmic.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Mari Carmen Mollá Bau. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Projecte de falla*, de Manolo Martín López. • Primer premi de Secció Especial: Falla de la Plaça del Pilar amb *La creació*, de Vicente Agulleiro. • Ninot indultat: *València mora i cristiana*, de Miguel Santaaulalia per a la Falla Na Jordana. • La Nit del Foc, que fins ara s'ha disparat en la plaça del País Valencià la nit del 19 de març com a pròleg de la cremà, experimenta un doble canvi: es trasllada a la nit del 18 de març i estrena un nou emplaçament, el Jardí del Túria (en el tram comprés entre el pont de Vivers i el del Mar). • Naix el Premi Raga per a reconèixer la figura més satírica de l'Exposició del Ninot.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Rafael Ots Gil ► **FALLERA MAJOR:** Ma José Candel Vicente ► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Typical Spain ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** Campió futbol-sala

VA PASSAR A VALÈNCIA

Noves inundacions en la província de València causen 18 morts i danys per valor de 200.000 milions de pessetes. El Xúquer es va desbordar a Gvarda i Alberic. A Gandia es van arregar mil litres per metre quadrat en dos dies. • S'inaugura el Palau de la Música, construït junt amb el Jardí del Túria en la prolongació de l'Albereda. És obra de l'arquitecte José María García Paredes. • El València es proclama campió de la lliga de futbol de Segona Divisió i torna novament a la màxima categoria del futbol espanyol. • Els pilots Jorge Martínez "Aspar" i Manuel Herreros "Champi" revaliden els seus títols de campió i subcampió del món en la cilindrada de 80 cc.

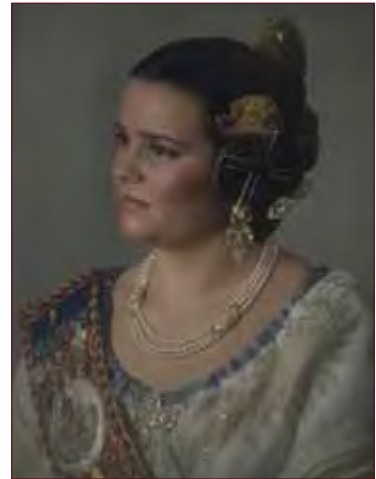

VA PASSAR A ESPANYA

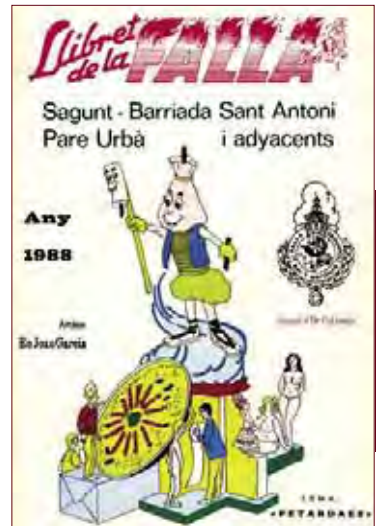
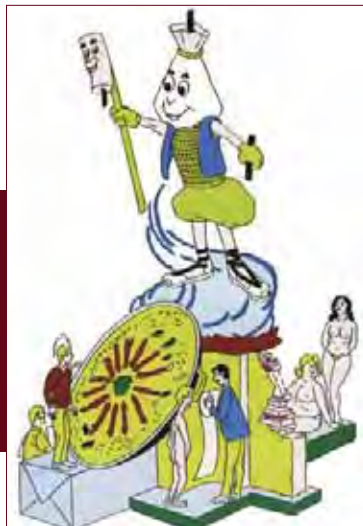
Atemptat d'ETA contra l'Hipercor de Barcelona: 21 morts i 34 ferits. • El Ministeri Fiscal presenta una querrela contra Lola Flores per presumpte delictes fiscal. • Primera edició dels premis Goya del cine espanyol. *El viatge a ninguna part*, de Fernando Fernán Gómez, aconseguix el premi a la millor pel·lícula i millor director.

VA PASSAR AL MÓN

Ronald Reagan i Mijaíl Gorbachov es posen d'acord sobre el desmantellament de míssils nuclears de mitjà abast. • Gorbachov imposa la Glasnost (transparència, obertura) i la Perestroika (reformes) en l'URSS. • L'espanyol Federico Mayor Zaragoza és triat secretari general de la UNESCO. • Segons l'ONU, enguany s'ha aconseguit la xifra de cinc mil milions d'habitants en la Terra.

1988

Este exercici va tindre lloc la luctuosa notícia de la defunció de D. Manuel Cuñat Nuez, fundador i president perpetu de la nostra comissió.

La Fallera Major va regalar a la comissió el seu actual estendard.

Durant el mes d'octubre, es va celebrar una gran gala de playbacks a càrrec de la comissió femenina, posant en escena una gran selecció del gènere

de revista espanyola.

Últim any que va plantar falla en la nostra demarcació l'artista faller Juan García, tancant un intens cicle de huit anys consecutius.

El dia 16 de març i després d'una gran verbena, se va fer una gran "torrà de sardines i sangria a go-go".

En la missa de Sant Josep va actuar l'Orfeó Sant Domingo Savio, tenint una gran acceptació entre tots els assistents.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Marta Querol Benech. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Ho tenim tot davall*, de Manolo Martín López. • Primer Premi de Secció Especial: Na Jordana amb *La Comoditat Valenciana*, d'Agustín Villanueva. • Ninot Indultat: *Pentinant-la de fallera*, d'Agustín Villanueva per a la Falla Na Jordana. • El príncep Felipe de Borbón va assistir d'incògnit a la cremà després de participar en una regata en el Club Nàutic de València.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Ricard Pérez Casado dimitix com a alcalde de València per discrepàncies amb el seu partit en l'aprovació definitiva del Plan General d'Ordenació Urbana (PGOU). És substituït al front el consistori per Clementina Ródenas. • València es convertix en la tercera ciutat espanyola a tindre metro, a l'entrar en funcionament les línies 1 i 2, que unixen els antics traçats del Trenet a Lliria i Bétera amb Vila-nova de Castelló a través d'un túnel que travessa les Grans Vies de Fernando el Catòlic i Ramón i Cajal. • Amadeu Fabregat és nomenat primer director general de Radiotelevisió Valenciana (RTVV), la televisió autonòmica aprovada pel Consell de ministres el 8 d'abril. • València celebra el 750 aniversari de la conquesta de la ciutat per Jaume I. • El Pamesa València puja a la Divisió d'Honor del basquetbol espanyol.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Rafael Ots Gil ► **FALLERA MAJOR:** Ma Amparo Martínez Guillén
► **ARTISTA FALLER:** Juan García ► **LEMA DE LA FALLA:** Petardaes ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A ESPANYA

La Folga general convocada pels sindicats UGT i CCOO per al 14 de desembre és seguida per uns 8 milions de treballadors per a protestar contra la política econòmica del govern i el plans d'ocupació juvenil. • Es produïx la primera gran fusió bancària a Espanya entre el Banc Bilbao i el Banc de Biscaia, que donen origen al BBV. • Espanya instal·la la seua primera base permanent en l'Antàrtida. • ETA segresta a Madrid a l'empresari Emiliano Revilla.

VA PASSAR AL MÓN

El 20 d'agost entrava en vigor l'alto el foc oficial entre Iran i Iraq, que posava fi a una guerra de huit anys en què es va veure involucrat el món sencer i que va causar un milió de morts. • Un gran incendi destrueix el barri històric de Lisboa. • El Sistema Monetari Europeu proposa l'ecu (unitat de compte europeu) com a moneda comuna. • A Renània Septentrional/Westfàlia (Alemanya) s'inicia un experiment amb metadona, que se subministra gratuïtament als heroïnòmans.

1989

El més destacat de la setmana fallera va ser la climatologia, ja que va estar plovent durant els quatre dies.

Especialment emotiva va ser l'ofrena a la Verge dels Desemparats, a la que va acudir gran part de la comissió per petició expressa de la Fallera Major, la qual va eixir de sa casa enfundada en un plàstic per protegir-se de la pluja, no levant-se'l fins a l'inici de la desfilada, curiosament l'únic moment en què va deixar de ploure, permetent la desfilada de tota la comissió sent de les poques de València que ho van fer, i collint grans mostres d'afecte de les persones que es trobaven en el carrer. Per esta raó, en l'ofrena

no es va portar cistella de flors i se li va regalar a la Fallera Major la nit en que va invitar a sopar a tota la comissió. La cistella posteriorment, va ser donada a la parròquia en la missa en honor a Sant Josep.

No va poder realitzar-se tampoc cap pasacarrer ni activitat prevista en el carrer. La cremà, com no, es va fer davall la pluja.

Curiosament, el dia 20 de març va eixir un dia esplèndid ple de sol.

Es va participar novament en el concurs de carrers adornats aconseguint-se el tercer premi. Com una premonició, va començar a ploure amb intensitat no més passar el jurat.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Covadonga Balaguer Malmierca. • Falla de la Plaça del País Valencià: *Vòlguts Reis Mags*, de Miguel Santaaulalia. • Primer Premi de Secció Especial: Falla l'Antiga de Campanar amb *L'eroticrónica*, de Ramón Espinosa. És la segona vegada en la història que el primer premi de les Falles de València creua el riu Túria i el guanya una comissió del marge esquerre. • Ninot Indultat: *Qui és sabater, que faça sabates*, de Vicente Agulleiro per a la Plaça del Pilar. • Es planta una falla en els carrers Barques-Pasqual i Genís en commemoració del II Centenari de la Revolució Francesa, realitzada per Daniel López.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Rafael Ots Gil ► **FALLERA MAJOR:** Chelo Izquierdo Palmero
► **ARTISTA FALLER:** Joan Josep Borillo ► **LEMA DE LA FALLA:** Quan la calor apreta
► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano
► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 3r Premi Carrers adornats

VA PASSAR A VALÈNCIA

El 9 d'octubre van començar les emissions de la televisió i la ràdio autonòmica valenciana, que uns anys després passaran a denominar-se Canal 9 i Ràdio 9. • La reina Doña Sofia inaugura el 18 de febrer l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM), dirigit per Carmen Alborch, que acull una exposició amb obres d'artistes valencians com a Equip Crònica, Renau i Ignacio Pinazo. • Manuel Herreros "Champi" es proclama campió del món de motociclisme en 80 cc.

VA PASSAR A ESPANYA

El Consell de ministres aprova la plena incorporació de la dona a totes les armes, cossos i escales de les Forces Armades, encara que no té obligació de complir el servei militar. • A l'empar de la llei de televisions privades, comencen a emetre Canal Plus, Tele 5 i Antena 3. • L'escriptor Camilo José Cela rep el Premi Nobel de Literatura.

VA PASSAR AL MÓN

La República Democràtica d'Alemanya (RDA), controlada pels comunistes, decidix obrir les seues fronteres a Occident. Vint-i-huit anys després de la seua construcció, cau el mur de Berlín. • A Pequín, l'Exèrcit reprimix violentament una manifestació multitudinària a favor de la democràcia i els drets humans. La massacre de la plaça de Tiananmen causa 3.600 víctimes. • Espanya assumix per primera vegada la presidència de la CEE.

1990

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa Francisco Javier Terrones Martí.

Les dos obres que es van posar en escena en l'acte de la presentació, van ser escrites per la Fallera Major. Es va obtindre el tercer premi de carrers adornats i durant l'acte d'entrega de premis es va arreplegar el tercer premi de carrers il·luminats, havent de tornar molt de pressa a la Plaça de l'Ajuntament

per a resoldre el problema.

Torna el quadro artístic de la comissió amb components tots ells molt jòvens i participant després de molts anys en el concurs de Junta Central Fallera. No es va obtindre premi però es va posar la llavor per als grans èxits que s'aconseguirien en anys posteriors.

Es va celebrar una exhibició de taekwondo en el carrer Pare Urbano.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: María José Oliver Mompó. • Falla Plaça del País Valencià: *Tirant lo Blanch*, de José Martínez Mollá. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Na Jordana amb *Ja semos europeus*, d'Agustín Villanueva. • Ninot Indultat: *Amb cucs de seda* d'Agustín Villanueva per a la falla Na Jordana. • La “Crida” deixa de realitzar-se en la plaça dels Furs i es du a terme en un escenari situat en la part davantera de les Torres de Serrans. • La JCF concedeix el Bunyol d'Or Honorífic al president de la Unió Soviètica, Gorbachov. • Conclou el VII Congrés Faller, el més llarg de la història, perquè va començar al setembre de 1988 i va concloure al Gener de 1990. • Es limiten les mascletaes de la Plaça de l'Ajuntament a 110 quilos de material pirotècnic. • Levante-EMV publica la “Història de les Falles”, un

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Francisco Javier Terrones Martí ► **FALLERA MAJOR:** Mª Consuelo Aparisi Barrachina ► **ARTISTA FALLER:** Vicente Cebrián ► **LEMA DE LA FALLA:** Quina mona més gran ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix
► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller
► **PREMIS OBTINGUTS:** 3r Premi Carrers adornats

VA PASSAR A ESPANYA

Esclata el cas “Juan Guerra”. El germà del vicepresident del Govern usava unes dependències del Govern a Andalusia per a activitats financeres particulars. • Aprovada la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), que adequava l'ensenyança als canvis de la societat democràtica i aposta per la qualitat en tots els nivells. • El ministre de l'Interior, José Luis Corcuera, i el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, acorden les bases per al desplegament de la Policia Autònoma Catalana.

complet i erudit compendi de la festa fallera.

VA PASSAR A VALÈNCIA

La circumval·lació o Bypass de València acaba amb l'anomenat “semàfor d'Europa”, situat en l'entrada a la capital per l'avinguda de Catalunya. Des del nord d'Europa ja es pot viatjar per autopistes fins a Alacant sense trobar cap semàfor. • Moren Concha Piquer (“la reina de la copla”), l'empresari d'Alzira Luis Suñer (creador de l'imperi Avides), el cantant Bruno Lomas i Luis Puig, el valencià que va ser president de la Unió Ciclista Internacional (UCI). • El jutge Manglano inicia una investigació sobre finançament il·legal del PP coneguda com “Cas Naseiro”. El cas s'arxivarà uns anys després per un error processal del jutge instructor.

VA PASSAR AL MÓN

Invasió de Kuwait per part d'Iraq. Tropes espanyoles, al comandament de Nacions Unides, acudixen a la zona del conflicte. • La República Democràtica Alemanya (RDA) s'integra en la República Federal d'Alemanya. Quaranta-un anys després, la reunificació és un fet. • La desintegració de l'URSS comença amb la independència de Lituània, a la que seguiran altres repúbliques soviètiques. • El Comitè Olímpic autoritza la participació en els Jocs Olímpics a jugadors professionals.

1991

Es va organitzar en el nostre casal el campionat de truc organitzat per la Junta Central Fallera i corresponent al sector Saïdia.

Es va aconseguir un gran èxit en la participació teatral del quadro artístic de la comissió amb la posada en escena de l'obra "I vosté que haguera fet?", obtenint un molt meritori segon premi després d'haver deixat el jurat desert el primer, decisió que mai va ser entesa per cap dels participants.

També es van obtindre primers premis individuals.

Després d'este èxit es va representar l'obra en la falla Ramón i Cajal de Torrent, comissió que va destacar per la posada en escena dels seus play-backs, tornant-nos la visita el mateix dia 16 de març amb actuació en el carrer Pare Urbano.

Enguany estava previst un descans en l'activitat de carrers adornats, però en el mes de gener i a petició expressa de la Fallera Major, es posa en marxa un nou projecte obtenint un quart premi amb el lema "Seus olímpiques".

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Carla Muñoz Antolí-Candela. • Falla de la Plaça del País Valencià: *En la terreta de l'art*, de José Martínez Mollá. • Primer Premi de Secció Especial: Falla l'Antiga de Campanar amb *Contes xinesos*, de Ramón Espinosa. • Ninot Indultat: *Família japonesa: orient i occident* (El samurai), de Miguel Santaaulalia per a la Falla Na Jordana. • El Gremi Artesà d'Artistes Fallers inaugura el seu nou edifici social, que inclou un museu. • Es crea el primer concurs de falles experimentals de l'IVAJ. • La Generalitat estableix un premi d'un milió de pessetes per a l'artista guanyador del primer premi de la Secció Especial. • Amnistia Internacional recomana visitar la falla realitzada per Alfredo Ruiz en Universitat Vella-Plaça del Patriarca per ser un al·legat contra la pena de mort.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Francisco Javier Terrones Martí ► **FALLERA MAJOR:** Encarna Crespo Mansergas ► **ARTISTA FALLER:** Vicente Cebrián ► **LEMA DE LA FALLA:** Gats ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Sagunt cantó Pare Urbano ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Canal, de Pinedo ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 4t Premi carrers adornats, 2n Premi Teatre Obra Curta, Premi al millor actor, Premi a la millor actriu

VA PASSAR A ESPANYA

Apareix el cas Filesa sobre finançament irregular del PSOE per part de bancs i constructors. • Es firma a Madrid el protocol del Tractat Antàrtic entre 30 països, que protegeix a la zona de l'explotació durant 50 anys. • Induráin guanya el primer Tour de França. Després vindran altres quatre victòries consecutives, que el convertiran en el primer corredor del món que guanya esta prova cinc anys consecutius.

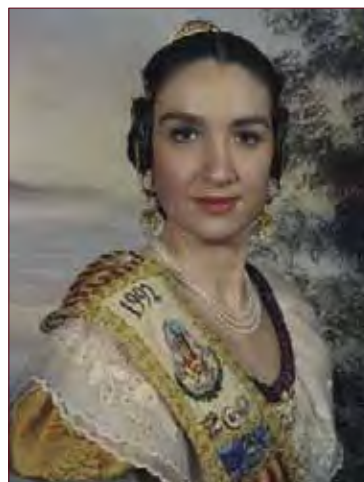
VA PASSAR A VALÈNCIA

Les eleccions municipals celebrades el 26 de maig eleven Rita Barberá com a alcaldessa de València, després del pacte aconseguit entre PP i UV. Encara que va ser el partit més votat, el PSOE passa a l'oposició. • Naix Bancaixa de la fusió de les caixes d'Estalvis de València i Castelló. • Entra en funcionament el Centre Penitenciari València II, ubicat en el terme de Picassent, amb capacitat per a 786 reclusos en cel·les de 10 metres quadrats. Les instal·lacions posseïxen poliesportiu cobert, gimnàs, pistes poliesportives, piscina i frontó. • L'Ajuntament de València deroga el ban dictat en 1391 que prohibia jugar a la pilota en els carrers.

VA PASSAR AL MÓN

Una coalició internacional declara la guerra contra Iraq. Estats Units bombardeja Bagdad. • Dissolució de l'URSS i dimissió de Gorbachov com a president. • S'inicia la Guerra a Iugoslàvia. La independència de Croàcia i Eslovènia desencadenen una guerra civil.

1992

Per primera vegada i ja de mode ininterromput fins hui, es va plantar la falla en l'encreuament dels carrers Pare Urbano i Luz Casanova, motivat pel constant canvi que ha viscut el carrer Sagunt en la seua urbanització així com per la construcció de les noves voreres que impediien el muntatge del monument.

Per problemes interns de l'artista faller, va tindre que firmar la comissió com a tal. El dia previst per al trasllat del monument al carrer, es va tindre la desagradable notícia que la falla no cabia per la porta del taller per a la seua eixida i els ninots no estaven tan sols pintats. Per tot açò, els treballs de plantá de la falla es van allargar durant més de dos dies.

Primer any que es va utilitzar la Sala Flumen per a l'acte de la presentació de la Fallera Major, obrint-se un cicle de molts anys que encara perdura.

Primer any que es realitza la mostra de playback en el nostre casal, comptant amb la participació de 14 comissions falleres amigues, realitzant-se una clausura apoteòsica.

El dia 13 de març va caure en divendres, i per la moda de la època es va celebrar una gran festa terrorífica, procedint-se a un fantàstic adorn del casal i amb la participació de quasi la totalitat dels fallers disfressats d'este motiu.

Va ser una gran festa d'inici de les falles d'enguany.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Mónica Palmer Cuenca. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Carmen*, de José Martínez Mollá. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Plaça del Pilar amb *Caceres* de Julio Monterrubio. • Ninot Indultat: *Temple hindú*, d'Agustín Villanueva per a la Falla de Convent Jerusalem.

VA PASSAR A VALÈNCIA

ETA assassina d'un tir en el bescoll al professor Manuel Broseta, exSecretari d'Estat per a les Autonomies i membre del Consell d'Estat. • S'inicia la restauració del Teatre Romà de Sagunt al mig d'una polèmica entre els partidaris de fer una intervenció que permeta utilitzar les instal·lacions, com defenen els arquitectes Grassi i Portaceli, autors del projecte, i els que volen mantindre les ruïnes tal com estan. • Un motí en la Presó Model de València va desencadenar un important incendi en les instal·lacions, amb danys valorats en 26 milions de pessetes. • El velòdrom Luis Puig, recentment inaugurat, acull les proves del Mundial de Ciclisme en pista.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Francisco Javier Terrones Martí ► **FALLERA MAJOR:** Mª Carmen Gil Sánchez ► **ARTISTA FALLER:** La Comissió ► **LEMA DE LA FALLA:** El Carrer Morvedre ► **BANDA DE MÚSICA:** Unió Musical Maestro Serrano, de Cofrentes ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 3r Premi Teatre Obra Curta, Premi al millor muntatge de teatre

VA PASSAR A ESPANYA

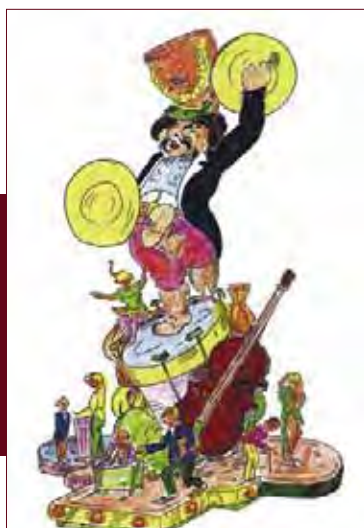
Celebració del V Centenari del Descobriment d'Amèrica. • La Cartoixa de Sevilla és la seu on se celebra l'Exposició Universal. • Barcelona és la primera ciutat espanyola a ser seu d'uns Jocs Olímpics. • Entra en funcionament la primera línia d'alta velocitat (AVE) a Espanya. Madrid-Sevilla. • Moren 45 persones al bolcar un autobús en l'autopista A-7, prop de l'eixida de Torreblanca.

VA PASSAR AL MÓN

Els dotze països membres de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) firmen a Maastricht el tractat de la Unió Europea, que entrarà en vigor l'1 de gener de 1993. • En la Conferència de Medi Ambient de les Nacions Unides, celebrada en Rio de Janeiro i coneguda com "Cimera de la Terra", es fixen els principis per a una política de desenvolupament sostenible. • El diari *Pravda*, òrgan oficial del Partit Comunista de la Unió Soviètica durant quasi huit dècades, ix a la venda per última vegada a causa de problemes financers.

1993

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, José Alberto López Gamón, sent el president més jove en la història de la nostra falla al accedir al càrrec amb tan sols 27 anys.

Per primera vegada s'organitza en la nostra demarcació la preselecció de les Corts d'Honor de la Fallera Major de València del sector Saïdia.

La secció de playbacks participa per primera vegada en el concurs de Junta Central Fallera, actuant en la Sala Rialto i en la Sala Flamingo de València.

Per primera vegada planta falla en la nostra demarcació l'artista faller Hernán Cortés García, amb un cicle de cinc anys consecutius i set alterns en total.

El carrer adornat va ser un homenatge al gremi d'artistes fallers en el seu 50 aniversari.

La resolució del jurat amb el quart premi va suposar una gran maçada per a les nostres il·lusions.

En base a les nostres fundades reclamacions, es van crear per primera vegada les normes per al jurat de carrers adornats que encara hui en dia continuen en vigor.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Remedios Rodrigo Carbonero. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *La muntanya de la cultura*, de José Martínez Mollá. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem amb *Mantis viatgera*, d'Agustín Villanueva. • Ninot Indultat: *Berenar campestre* d'Alberto Rajadell per a l'Antiga de Campanar.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Les tres xiquetes d'Alcasser, desaparegudes al desembre de 1992, van ser trobades mortes en la partida de La Romana, en el terme de Tous. Les jóvens, de 14 i 15 anys, van ser violades i assassinades. Miguel Ricart va ser condemnat per estos fets, mentres que el principal responsable, Antonio Anglés, segueix encara en parador desconegut. • El Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana declara il·legals les obres de restauració del teatre Romà de Sagunt. • La polèmica illa dels Jesuïtes, en la Gran Via Fernando el Catòlic és edificable, segons una sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Alberto López Gamón ► **FALLERA MAJOR:** Esther Gregorio Catalá ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** Molt de "roido" ► **BANDA DE MÚSICA:** Agrupació Musical de Benissanó ► **PIROTÈCNIA:** Ricardo Caballer, de Godella ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 3r Premi Teatre Obra Curta, 4t Premi Carrers adornats

VA PASSAR A ESPANYA

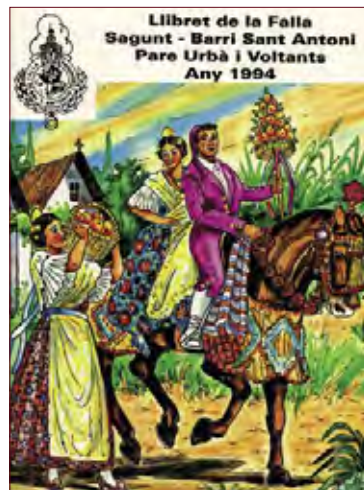
El Banc d'Espanya intervé Banesto i destituïx el seu president, Mario Conde. • Mor Juan de Borbón, fill i pare de reis, però que no va poder regnar a Espanya. • El decret de Finançament Selectiu de Medicaments, conegut com "Medicamentazo", exclou del finançament públic 1.200 fàrmacs. • Set membres de la "Plataforma 0,7 ja" inicien a Madrid una folga de fam per a sol·licitar que Espanya destine el 0,7% del Producte Interior Brut (PIB) a ajudes de cooperació per a països del Tercer Món. • El president del Govern, Felipe González, nomena ministres a tres valencians: Carmen Alborch, Antoni Asunción i Vicente Albero.

VA PASSAR AL MÓN

Txecoslovàquia deixa d'existir després de 74 anys d'història i es dividix en dos nous Estats: República Txeca i Eslovàquia. • Israel i l'OLP firmen un acord que atorga l'autonomia als palestins en els territoris ocupats per Israel. • Bill Clinton pren possessió com 42 president dels Estats Units.

1994

Per primera vegada es planta en l'encreuament dels carrers Pare Urbano i Luz Casanova una creu de maig, gaudint d'una gran acceptació per part de fallers i veïns.

Primer any que va haver un pasacarrer després de la presentació de la Fallera Major, des de la Sala Flumen fins al casal faller.

Per primera vegada dispara en els nostres carrers la Pirotècnica Valenciana. Encara que oficialment la seua ubicació està en la localitat de Llanera de Ranes, en la comarca de La Costera, el seu gerent, José Manuel Crespo és una persona totalment vinculada a la nostra barriada i amb una clara herència pirotècnica de son pare. Al morir este, es va fer càrrec de l'empresa sent encara un xaval.

Ha sigut l'única ocasió en què un pirotècnic ha eixit a muscles després de la mascletá del dia de Sant Josep, quedant gravada per sempre en la memòria de tots aquells que van tindre l'ocasió de disfrutar-la.

Primer recorregut faller amb autobús del dia 16 de març per a poder disfrutar de les millors falles de València acabades de plantar. Va ser esta una activitat que se va fer després durant diversos anys per la gran acceptació que va tindre entre tots els fallers, disfrutant d'autèntiques excursions falleres amb gran ambient.

Primer concurs intern de mini-castells de focs artificials, provocant una gran competència en els anys posteriors.

Per problemes interns, l'artista no va poder acabar de plantar tots els ninots de la falla, i encara així es va aconseguir un meritori nové premi.

El carrer adornat va estar dedicat a Xina, i la seua entrada era la boca del cap d'un gran drac. El seu desmuntatge va ser digne de la millor comèdia espanyola, ja que després de diverses hores d'intents, es va decidir tirar-la baix en una insòlita ostentació de desesperació.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Laura Segura Hervás.

- Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *50 Aniversari del Gremi d'Artistes Fallers*, de José Martínez Mollá.
- Primer Premi de Secció Especial: Falla Na Jordana amb *El verí del teatre* de Miguel Santaaulalia.
- Ninot Indultat: *Fallers del futur*, de José Puche per a Arxiduc Carles-Xiva.
- La JCF desqualifica a cent figures (la majoria infantils) entre les més de set-centes (entre grans i infantils) que es presenten en l'Exposició del Ninot per excedir-se en les mesures màximes establides i que enguany han entrat en vigor.

VA PASSAR A ESPANYA

El ministre de l'Interior, Antoni Asunción, dimitix després de la fuga del director general de la Guàrdia Civil, Luis Roldán, detingut com a presumpte autor d'apropiació indeguda de fons de l'Institut Armat i delictes fiscals.

- El 27 de gener se celebra una folga general contra la Reforma Laboral. Després de les protestes, els sindicats i el govern arriben a un acord sobre pujades de pensions i condicions laborals per als funcionaris.
- El Partit Popular guanya les eleccions europees, primer triomf de la dreta conservadora des de la mort de Franco.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Mor a València el cardenal Vicente Enrique i Tarancón, expresident de la Conferència Episcopal Espanyola, que va tindre un paper destacat durant la Transició a l'aconseguir que l'Església es despreguera dels lligams franquistes i adoptara postures en defensa de la democràcia.

- Durant l'estiu queden calcinades 140.000 hectàrees de diferents muntanyes de la Comunitat Valenciana. A més, catorze agents forestals perden la vida mentre intervenen en l'extinció de quatre d'estos sinistres (Millares, Tous, Ortells i Sierra Mariola). És l'estiu més tràgic en la lluita contra els incendis forestals.
- Bancaixa compra al Banc Central Hispà el 24 per cent de les accions del Banc de València per 15.000 milions de pessetes.
- Ford anuncia que fabricarà a Almassafes el motor Sigma i el model Ka.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Alberto López Gamón ► **FALLERA MAJOR:** Beatriz Garrote Cuñat
► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** El Poder ► **BANDA DE MÚSICA:** Agrupació Musical de Benissanó ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 9é Premi Secció 5a, 3r Premi Carrers adornats, 2n Premi Teatre Obra Curta, Premi a la millor actriu, Premi a la millor direcció teatral

VA PASSAR AL MÓN

La primera guerra civil a Rwanda es transforma en genocidi a causa de les sagnants rivalitats tribals.

- Entra en funcionament l'eurotúnel, de 50,5 quilòmetres de longitud, que unix Calais (França) i Folkstone (Gran Bretanya) per davall del mar.
- Rússia invadix Txetxènia per a frenar les peticions independentistes de la república del Caucas.

1995

Primera any de la Banda Musical de Benimàmet, obrint-se un llarg cicle que encara perdura, sent la banda de música amb major participació d'anys en la nostra falla.

La Fallera Major va ser triada posteriorment com membre de la Cort d'Honor de la Fallera Major de València, sent la primera vegada que una de les nostres falleres aconseguia tal guardó.

Per primera vegada es va organitzar la "gran gala dels comerços" en el carrer Pare Urbano amb la participació de primeres figures del gènere de varietats valencià, i tenint una gran acceptació en la barriada.

Per primera vegada es va fer una inauguració oficial del adorn de llums dels nostres carrers.

Després de la comunicació del premi de llums en una plujosa nit, el president va patir un sever acci-

dent elèctric al agarrar el micròfon per a comunicar el premi a la comissió.

Afortunadament, tot va quedar en un esglai i una bona anècdota.

El quadro artístic va obtindre el primer lloc en la fase de classificació amb l'obra "Dones més bordes que un atac de nervis", aconseguint d'esta manera representar la mateixa obra en el Teatre Olympia de València.

Va ser l'any que més tard es va desfilar en l'ofrena a la Verge dels Desemparats, passant la comissió per la seua plaça a les 2'45 h. de la matinada.

La comissió rep de Junta Central Fallera el Bunyol d'or amb fulles de llorer col·lectiu.

La família Tamarit-Grancha regala a la comissió un gran quadro amb la lletra de l'himne de la falla que ocupa un lloc preferent en el casal faller.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Raquel Giner Ortiz. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Homenatge a Sorolla*, de José Pascual "Pepet". • Primer Premi de Secció Especial: Falla de Na Jordana amb *Açò és Hollywood*, de Miguel Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Amb la poli en els talons* de Miguel Santaaulalia per a la Falla Na Jordana. • S'inaugura el Museu Faller, amb la col·lecció de Ninots Indultats, en l'antic Convent de Monteolivete.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Després de dotze anys de govern socialista, Eduardo Zaplana, que encapçala les llistes autonòmiques del PP, és triat president de la Generalitat gràcies a l'acord polític aconseguit amb Unió Valenciana (UV), conegut com "Pacte del pollastre", pel que ambdós partits es repartixen el poder institucional a la Comunitat Valenciana. • Una bomba col·locada per ETA en el Corte Inglés de Pintor Sorolla mata el 16 de desembre a una dona de Sagunt. Altres huit persones, entre elles la seua filla de 14 anys, resulten ferides de diversa consideració. • Entra en servici la Línia 3 del Metro de València amb una espectacular estació en L'Albereda, dissenyada per Santiago Calatrava.

FIGHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Alberto López Gamón ► **FALLERA MAJOR:** Nuria García Martínez ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** El Pas del Temps ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotecnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 2n Premi Secció 5a, 9é Premi Carrers il·luminats, 2n Premi Teatre Obra Curta, Premi a la millor direcció teatral, Premi al millor muntatge de teatre, Premi a la millor obra teatral d'autor viu

VA PASSAR A ESPANYA

En la catedral de Sevilla es casen la infanta Doña Elena, primogènita dels Reis d'Espanya, amb Don Jaime de Marichalar. • Rafael Vera, ex-número dos del Ministeri de l'Interior, és empresonat pel jutge Garzón acusat d'estar implicat en la trama dels GAL. • El Corte Inglés compra Galerías Preciados, que es troba en situació de suspensió de pagaments.

VA PASSAR AL MÓN

Els presidents de Bosnia-Herzegovina, Croàcia i Sèrbia firmen el 21 de novembre en Dayton (Estats Units) un acord provisional per a posar fi a la guerra dels Balcans. El 14 de desembre es firma a París el tractat de pau. • Massacre de Srebrenica. Les tropes sèrbies assassinen a més de 8.000 civils bosnians, entre ells ancians i xiquets. • Una secta, "Veritat suprema", sembla el terror al Japó al realitzar atacs amb gas sarin (un gas nerviós altament tòxic) en diverses estacions de metro de Tòquio. Es comptabilitzen dotze morts. • El Rei d'Espanya, Joan Carles I i l'expresident dels Estats Units, Jimmy Carter, obtenen el Premi de la Pau de la UNESCO.

1996

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, José María Martínez Guillén, ocupant per primera vegada esta distinció un fill d'un dels nostres presidents històrics.

L'acte de la proclamació va calar molt fondo en la Fallera Major ja que es va repetir una gravació de l'exaltació que li va fer el seu germà quan va ser Fallera Major Infantil l'any 1983.

La presentació va coincidir amb el dia de l'aniversari de la Fallera Major.

La banda de música va tocar en directe la famosa cançó de l'aniversari feliç mentre se li feia entrega de una gran "tortada fallera".

Va ser la primera vegada que la Fallera Major va

tindre dos mantenidors en el dia de la seua presentació.

Primera i única vegada que va haver una gran carrossa el dia del pregó, en la qual van poder lluir les dos Falleres Majors i els dos presidents.

Enguany s'establixen els "Sagunts", recompenses internes que reconeixen els anys d'antiguitat i dedicació dels fallers i falleres de la comissió, sent entregats per primera vegada en el transcurs del sopar de la plantá, tradició que perdura hui en dia.

En la gala dels comerços, va actuar el gran artista valencià d'adopció, Rafael Conde "el Titi", registrant-se un absolut ple en el carrer Pare Urbano com mai s'havia vist.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Elena Muñoz Carpi.

• Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *A Europa... de València*, de José Pascual "Pepet". • Primer Premi de Secció Especial: Plaça del Pilar amb *Fora de la llei*", de Julio Monterrubio. • Ninot Indultat: *Espantall*, de José Lafarga per a la falla de Cadis-Dènia.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El president de les Corts Valencianes, Vicente González Lizondo, mor el 23 de desembre mentre presidix un ple del parlament, uns dies després de ser expulsat d'Unió Valenciana (UV), el partit que ell havia fundat en 1982. • L'edifici de La Llotja de Mercaders de València és declarat per la UNESCO Patrimoni de la Humanitat. • La grossa de la Loteria de Nadal, el 56.169 venut per l'administració número 56, en l'avinguda de l'Oest, deixa 36.000 milions de pessetes a València.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José María Martínez Guillén ► **FALLERA MAJOR:** Ma Luisa Milián López ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** Trencant aigües ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotecnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 7é Premi Secció 4a, 2n Premi Teatre Obra Curta, 3r Accésit Carrers il·luminats, Subcampió de tenis de taula

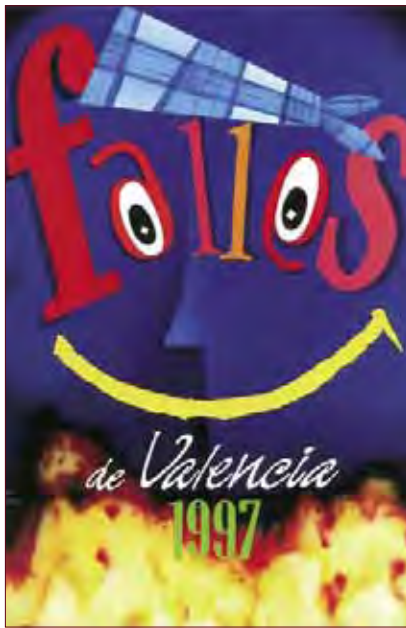

VA PASSAR A ESPANYA

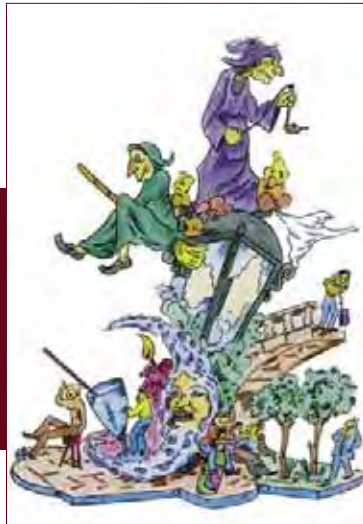
Les eleccions generals del 3 de març acaben amb 14 anys d'hegemonia socialista. El PP obté 156 diputats i, gràcies al suport dels partits nacionalistes PNB i CIU, José María Aznar és elegit president del Govern. • ETA assassina en la Universitat Autònoma de Madrid a Francisco Tomás i Valiente, ex-president del Tribunal Constitucional. • Se celebren els primers juís amb Jurat, que suposa una nova experiència de participació del poble en l'administració de Justícia.

VA PASSAR AL MÓN

El valencià Ricard Pérez Casado és nomenat Administrador de la Unió europea (UE) en la ciutat bosniana de Mostar i encarregat d'organitzar les eleccions municipals en eixe enclavament. • Les milícies islàmiques radicals dels talibans conquisten Kabul i es fan amb el poder d'Afganistan. • L'ovella Dolly va ser el primer mamífer clonat a partir d'una cèl·lula adulta. Els seus creadors van ser els científics de l'Institut Roslin d'Edimburg (Escòcia), Ian Wilmut i Keith Campbell. El seu naixement no va ser anunciat fins a febrer de 1997.

1997

Va ser l'any que va haber el nombre més gran de candidates per a Fallera Major, presentant-se oficialment nou senyoretetes el dia de l'elecció.

El quadro que es va entregar a la fallera major en l'acte de la seua proclamació no porta imprés l'any, sent per tant un error gràfic de molta curiositat.

Va ser una setmana fallera molt recordada pel bon temps, ja que es van registrar temperatures estivals amb el sol lluint amb tota la seua força.

El quadro artístic va tornar a emportar-se el segon premi, igual que el grup de playback.

A partir d'este any, es va fer famós l'eslògan de "Segundo San Antonio", malefici que costará uns anys trencar.

El monument faller no va gaudir de molta acceptació, obtenint no obstant un meritori quint premi de falla i sèptim d'enginy i gràcia.

Enguany es va fer una rèplica del famós programa televisiu "Sorpresa, sorpresa", i valent la redundància, van haver moltes i entranyables sorpreses.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Sandra Climent Jordá. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *La nostra història*, dels Germans Ferrer. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Na Jordana, amb *De la festa, la vespra*, de Miguel Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Iaio i néta*, de Pedro Santaaulalia per a la falla Arxiduc Carles-Xiva. • L'Exposició del Ninot deixa la Llotja i es trasllada als soterranis del Mercat Central. • La Junta Central Fallera estableix unes mesures màximes per a les figures de l'Exposició del Ninot: 1.00 x 0.80 x 2.10 metres per als grans i 0.50 x 0.40 x 0.75 metres per als infants.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Un incendi en les drassanes d'Unió Naval de Llevant, en el port de València, causa la mort per asfixia de 18 treballadors. El sinistre es va produir quan es realitzava la càrrega de combustible d'un barco en construcció. • Entra en funcionament l'Euromed, un tren que aconseguix els 220 quilòmetres per hora i que unix Barcelona i València en un poc menys de tres hores. • Se celebren les sessions de "València-III Mil·lenni", un projecte impulsat per la UNESCO amb el que es pretén analitzar els problemes que afrontarà la humanitat en el segle XXI.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José María Martínez Guillén ► **FALLERA MAJOR:** Puri Candel Vicente ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** València a fosques ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 5t Premi Secció 5a, 7é Premi Enginy i Gràcia Secció 5a, 2n Premi Teatre Obra Curta, 2n Accésit Carrers il·luminats, Premi extraordinari a la convivència en el barri

VA PASSAR A ESPANYA

Un equip de paleontòlegs espanyols dona a conèixer el descobriment en Atapuerca, prop de Burgos, de "l'Homo antecessor", una anella clau en l'evolució de l'home. • La Guàrdia Civil allibera José Antonio Lara —segrestat per ETA durant 523 dies— i poc després la banda terrorista assassina al regidor Miguel Ángel Blanco. Sorgix el moviment de protesta "Basta ja!". • La infanta Cristina de Borbón i Iñaki Urdangarín es casen en la catedral de Barcelona. • S'inaugura el Museu Guggenheim de Bilbao, un edifici de pedra, vidre i titani projectat per Frank Ghery.

VA PASSAR AL MÓN

La princesa Diana, la "reina de cors", mor a París en un tràgic accident de trànsit quan el cotxe en què viatjava amb el seu núvio Dodi al-Fayed era perseguit per paparazzis de la premsa del cor. • Toni Blair, al front del Partit Laborista, guanya les eleccions en Gran Bretanya. • En les eleccions legislatives franceses guanya el Partit Socialista. S'obri una etapa de cohabitació entre Jacques Chirac (el president neogaullista de la República) i Lionel Jospin (president del Govern). • S'inaugura als Estats Units la Cimera del Microcrèdit, un moviment destinat a concedir xicotetes ajudes econòmiques a les 100 milions de famílies més pobres del món perquè els dediquen a activitats productives concretes.

1998

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, Jesús Martínez Egido. Va ser un any de gran i intensa activitat fallera, amb participació en teatre, playbacks, futbol-sala, tennis de taula, etc.

Va ser l'últim any de participació del renovat quadre artístic en el concurs de Junta Central Fallera. En la setmana fallera es va poder disfrutar de diverses verbenes, començant a ser famosa la nostra falla en esta faceta.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Susana Remohí Andrés. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Cultura 98*, de José Martínez Mollá. • Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar amb *Érase una vez*, de Julio Monterrubio. • Ninot Indultat: *Jacques Cousteau*, de José Latorre-Gabriel Sanz per a la falla de la Plaça de la Mercé. • Naix la Federació de Falles de la Secció Especial.

VA PASSAR A ESPANYA

L'autovia Madrid-València queda oberta en la seua totalitat al trànsit, després de la construcció de l'últim tram que passa junt a Las Hoces del Caudiel, després de l'acord aconseguit en 1996 entre Govern central, Generalitat Valenciana i la Comunitat Castella-La Manxa, poc després d'accedir José María Aznar a la presidència del Govern. • ETA declara una "treva indefinida" després del pacte de Lizarra, subscrit per 23 associacions cíviques, sindicals i polítiques basques. L'alto el foc va acabar el 21 de gener del 2000 amb un atemptat amb cotxe-bomba a Madrid en el que va morir un militar.

VA PASSAR A VALÈNCIA

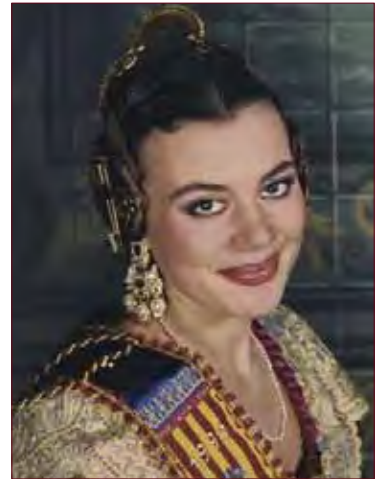
L'anestèsista Juan Maeso és el principal imputat pel contagi massiu d'hepatitis C en els hospitals La Fe i la Salut de València. • Dimitix el conseller d'Obres Públiques, Luis Fernando Cartagena, al ser imputat per un presumpte delictes fiscal relacionat amb les assegurances de primes úniques, un producte opac pel que no es tributava a Hisenda. • El Pamesa guanya la Copa del Rei al derrotar al Valladolid per 89-75. És el seu primer títol en la màxima categoria del basquetbol espanyol. • S'inauguren l'Hemisfèric, el primer edifici de la Ciutat de les Arts i les Ciències, i el Palau de Congressos de Norman Foster. • Les Corts Valencianes aproven la llei de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, entitat encarregada d'elaborar la normativa lingüística del valencià. • Mor el pilot Ricardo Tormo d'una leucèmia. El circuit que es constrüix a Xest portarà el seu nom.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Jesús Martínez Egido ► **FALLERA MAJOR:** Mª José Pérez Avellán
► **ARTISTA FALLER:** Santiago Rubio ► **LEMA DE LA FALLA:** La influència de la dona ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotecnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix
► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 12é Premi Secció 3a, 1r Accésit Carrers

VA PASSAR AL MÓN

El Govern espanyol autoritza la utilització de la base de Morón de la Frontera (Sevilla) a les tropes dels Estats Units en cas d'un atac contra Iraq. • L'Assemblea Nacional de França aprova el projecte de setmana laboral de 35 hores presentat pel Govern del primer ministre socialista, Lionel Jospin. • Estats Units aprova la Viagra, el principi bàsic de la qual és el sildenafil, com a fàrmac per a la disfunció erèctil masculina.

1999

Primera any en què es va organitzar una desfilada i pasacarrer de moros i cristians. Va estar plovent intensament durant els primers dies de març, corrent seriós perill la plantá de la falla, arribant inclús a patir un afontament el seu remat, encara que va poder recuperar-se.

Afortunadament, la vesprada del dia 15 va deixar de ploure i es va poder disfrutar d'una bona setmana fallera.

Es va organitzar una gran festa vaquera que és recordada pel seu gran ambient i participació.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Sandra Bonet Martínez. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *València cap al 2000*, de Vicente Agulleiro. • Primer Premi de Secció Especial: Falla del Pilar, amb *Ball de màscares*, de Julio Monterrubio. • Ninot Indultat: *La pilota valenciana*, de José Latorre-Gabriel Sanz, per a la Falla de la Mercé.

VA PASSAR A VALÈNCIA

La Universitat de València-Estudi General complix 500 anys. • El València CF guanya la copa del Rei al derrotar en la final a l'Atlètic de Madrid per 3-0 en partit disputat en l'estadi olímpic de La Cartoixa, a Sevilla. • El rei Don Juan Carlos inaugura el circuit de Velocitat de Xest, que porta el nom del pilot valencià "Ricardo Tormo". • Centenari de l'arribada dels pares Salesians a València, que en 1899 van adquirir el convent de Sant Antoni Abad per a iniciar la seua labor apostòlica i social.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Jesús Martínez Egidio ► **FALLERA MAJOR:** Conchín Gregorio Catalá
► **ARTISTA FALLER:** Santiago Rubio ► **LEMA DE LA FALLA:** La moda ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova
► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** —

VA PASSAR A ESPANYA

El XIII Congrés Nacional del PP aprova un canvi ideològic pel qual el partit abandonava les seues arrels de la dreta per a abraçar les idees del "centre reformista", amb les que el PP aspira atraure antics votants del PSOE. • Dimitix José Borrell com a secretari general del PSOE, un any i 20 dies després de ser nomenat, i és substituït al front del partit socialista per Joaquín Almunia. • El Liceu de Barcelona torna a obrir les seues portes després del pavorós incendi patit en 1994. Turandot, de Puccini, obri la nova temporada.

VA PASSAR AL MÓN

La moneda única europea, l'Euro, entra en funcionament com a unitat de compte, tot i que encara no substituïx a les monedes nacionals. El valor de l'euro és de 166,386 pessetes. En la seua primera cotització se situa per damunt del dòlar. • Forces de l'OTAN intervenen militarment a Kosovo per a expulsar a les tropes sèrbies i acaben amb una llarga cadena de violacions de drets humans contra la població d'origen albanès. • L'espanyol Javier Solana és nomenat Alt Representant per a la Política Exterior i de Seguretat Comuna de la Unió Europea i comandant en Cap de l'EUFOR. • Bill Clinton ix absolt del cas Mónica Lewinsky, la becària amb què, segons pareix, va mantindre una aventura amorosa.

2000

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, José Ramón Ballesta Pla. Després d'un exhaustiu treball dut a terme per diversos components de la comissió, en junta general extraordinària celebrada a este efecte, es constituïx l'Associació Cultural Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano, i s'aproven per unanimitat tots els articles del reglament intern que marcaran i regularan el funcionament de la comissió.

Per a l'ofrena a la Verge dels Desemparats se va realitzar una gran cistella decorada amb multitud de paperets de colors.

La nit anterior va ser d'intens treball per a tots fins a aconseguir el seu muntatge definitiu.

Després de molts anys, es va tornar a organitzar un rallye humorístic, tenint gran acceptació i participació per part de molts fallers i falleres.

El dia de Sant Josep a la vesprada va caure una gran tromba d'aigua.

Durant molts minuts es va estar esperant als bombers per a la cremà de la falla. Davant de la seua falta d'assistència es va prendre la decisió de cremar-la amb una curiosa mescla de foc i aigua.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Lola Flor Bustos. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Tercer mil lenni*, de Vicente Agulleiro. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem, amb *L'encantament* de Francisco López Albert. • Ninot Indultat: *Embogador*, de José Latorre-Gabriel Sanz per a la Falla de la Mercé. • La Intergrupació realitza un estudi sobre l'impacte econòmic de les falles, xifrat en 240 milions d'euros. • L'Exposició del Ninot passa a celebrar-se en els soterranis del Mercat de Rusafa.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El nové congrés ordinari del PSPV-PSOE tria a Joan Ignasi Pla nou secretari general dels socialistes valencians. • Inauguració del Museu Príncep Felipe, el segon dels edificis de la Ciutat de les Arts i les Ciències de València. • Mor l'actor Antonio Ferrandis, l'entranyable "Chanquete" de la sèrie de televisió *Verano Azul* i un dels protagonistes de *Volver a empezar*, la primera pel·lícula espanyola guanyadora d'un Oscar. • Una explosió en la pirotècnia Germans Borredá de Rafelcofer causa la mort de set persones, a més de ferir a altres huit.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Ramón Ballesta Pla ► **FALLERA MAJOR:** Beatriz Avendaño Mullor
► **ARTISTA FALLER:** Ramón Llaveró ► **LEMA DE LA FALLA:** Qui aprofita el temps... ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 13é Premi Secció 3a

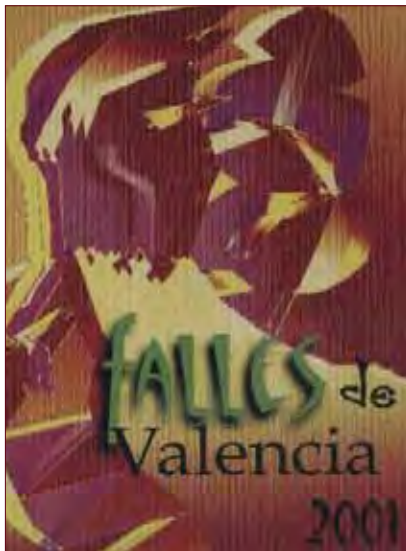

VA PASSAR A ESPANYA

El Partit Popular i el Partit Socialista Obrer Espanyol firmen el 8 de desembre l'Acord per les Llibertats i contra el Terrorisme, conegut també com a Pacte Antiterrorista. • El Partit Popular (PP) guanya les eleccions generals per majoria absoluta (183 escons) i José María Aznar repeteix quatre anys com a president del Govern sense tindre que pactar amb els partits nacionalistes. • Per només nou vots de diferència, José Luis Rodríguez Zapatero és triat secretari general en el 35 Congrés del PSOE celebrat a Madrid. • Els productors espanyols de bestiar vaquí de carn tanquen l'exercici 2000 amb unes pèrdues de 21.647 milions de pesetes pel mal de les "vaques boges". • El Príncep d'Astúries, Felipe de Borbón, inaugura a Benidorm el parc temàtic Terra Mítica.

VA PASSAR AL MÓN

L'exèrcit rus pren Grozni, la capital txetxena. • En unes eleccions polèmiques als Estats Units, el candidat republicà George W. Bush derrota al vicepresident demòcrat Al Gore, però els resultats finals no es coneixeran durant un mes, a causa del minuciós recompte dels vots en l'estat de Florida. • Es firma a Niça (França) la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea • La pel·lícula *Todo sobre mi madre*, de Pedro Almodóvar, aconsegueix l'Oscar de Hollywood a la millor pel·lícula de parla no anglesa.

2001

Per primera vegada es va organitzar la presentació del President en un simpàtic acte muntat en el mateix casal faller.

Els fallers i el President van poder desfilars per una passarel·la, rebre unes flors, i escoltar una exaltació dedicada. Tot això a càrrec de la comissió femenina.

La Fallera Major va ser triada posteriorment com a candidata a la Cort d'Honor de la Fallera Major de València en la preselecció del nostre sector.

Enguany es va triar l'escut del 75 aniversari de la falla després d'una votació entre tots els presentats.

Les nostres imponents verbenes continuaven gaudint de fama en el nostre entorn, anant en augment la seua intensitat i el prestigi de les orquestres participants.

En este exercici faller va succeir la luctuosa notícia de la defunció de Juan Vivas Cocoví, històric president de la nostra comissió.

La cremá de la falla es va haver de fer a les 3 de la matinada pel retard dels bombers.

Va ser l'últim any que es va mantindre l'obligatorietat interna de desfilars tots els fallers amb l'anterior trage negre el dia de l'ofrena.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València. Adriana Polo Escrich. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Adéu segle XX*, de Pedro Santaaulalia. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Convent Jerusalem, amb *Descobriments del segle XVIII*, de Francisco López Albert. • Ninot Indultat: *Bany de llàgrimes*, de José Latorre-Gabriel Sanz per a la Falla Exposició-Mícer Mascó. • La Junta Central Fallera concedeix una subvenció del 25 per cent del cost del monument.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Amb el lema "Comunicació entre les arts" se celebra la primera edició de la Biennial de València, una convocatòria que reuneix els diferents llenguatges i les propostes més innovadores dels creadors artístics. • En el centenari del seu naixement, el mestre Rodrigo, autor del famosíssim "Concert d'Aranjuez", rep in memoriam la medalla d'or del Palau de la Música de València. • Es posa en marxa la iniciativa popular "Per l'horta" per a aconseguir que l'horta valenciana siga espai natural protegit. Les Corts Valencianes no la van admetre a tràmit.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** José Ramón Ballesta Pla ► **FALLERA MAJOR:** Paula Pascual Estellés
► **ARTISTA FALLER:** Ramón Llaveró ► **LEMA DE LA FALLA:** Crisi total ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotecnia Valenciana, de Llanera de Ranes
► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 3r Premi Enginy i Gràcia Secció 5a

VA PASSAR A ESPANYA

Aprovació del Plan Hidrològic Nacional (PHN), que permetrà el transvasament de fins a 1.050 hectòmetres cúbics a la conca mediterrània, i el nou model de Finançament Autòmic. • És detingut a Madrid el narcotraficant gallec Sito Miñanco. • Jaime de Marichalar, marit de la infanta Doña Elena de Borbón i Grècia, patix un infart cerebral greu per l'obstrucció de l'artèria cerebral mitja.

VA PASSAR AL MÓN

Atemptats del 11-S. Terroristes d'Al-Qaeda van segrestar quatre avions i els van fer esclatar contra les Torres Bessones de Nova York (dos avions) i contra l'edifici del Pentàgon en Virginia (un avió). El quart no va impactar contra cap objectiu i es va estavellar en camp obert a Pennsilvània. • L'aviació nord-americana bombardeja Bagdad, la capital iraquiana. • Comença la invasió d'Afganistan per part dels Estats Units i els seus aliats. • Se celebren a Holanda els primers matrimonis homosexuals amb plens drets.

2002

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, Manuel Aparisi Barrachina. Per primera vegada es va presentar una única candidata per a ser triada Fallera Major, no sent per tant necessària cap votació.

La Fallera major vivia fora de la nostra barriada, i el dia de l'ofrena és recordat encara per molts per la gran caminada realitzada, això sí amb la major il·lusió com sempre, per a anar a arreplegar-la al seu domicili i complir amb esta tradició de la nostra falla.

Per primera vegada es fa el concurs de paelles en horari nocturn, gaudint de gran acceptació i mantenint-se este horari fins hui en dia.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Sara Martín Marín. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Mare Nostrum*, de Pere Baenas. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Sueca-Literat Azorín, amb *Desitjos, només en Nadal?* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Blanc i negre*, de José Latorre-Gabriel Sanz per a la Falla Exposició-Mícer Mascó. • La comissió de la Falla Duc de Gaeta-Pobla de Farnals decidix indultar la seua falla infantil (*Un dia a Venècia*, de Miguel Santaaulalia Serrán) al considerar que és “un monument irrepetible” per la seua perfecció i qualitat. Després de la polèmica suscitada per esta decisió, la falla serà cremada cinc dies després, el dimecres de Setmana Santa.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Manuel Aparisi Barrachina ► **FALLERA MAJOR:** Marta Borja Luque ► **ARTISTA FALLER:** Vicente Torres ► **LEMA DE LA FALLA:** Pirateries ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A VALÈNCIA

Les instal·lacions militars de Bétera es convertixen en el Quarter General Terrestre d'Alta Disponibilitat de l'OTAN. • El Banc de València absorbix al Banc de Múrcia. • El València CF, entrenat per Rafa Benitez, es proclama campió de la lliga espanyola de Futbol.

VA PASSAR A ESPANYA

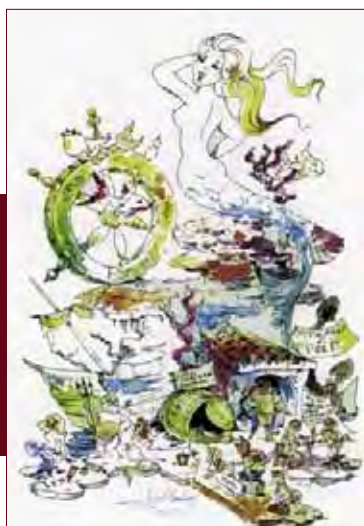
El petrolier Prestige, un barco monocasc de bandera panamenya carregat amb 77.000 tones de fuel, s'afona enfront de les costes de Galícia i produeix una immensa marea negra, que va afectar una àmplia zona compresa des del nord de Portugal fins a les Landes de França, tenint especial incidència en “La costa de la mort” gallega. • Patricia Botín, filla d'Emilio Botín, president del Banc de Santander Central Hispà, és triada presidenta de Banesto. És la primera dona que presidix un gran banc a Espanya. • Finalitza el curs legal de la pesseta i del període de convivència amb l'euro. • Queda prohibida a Espanya la gasolina amb plom.

VA PASSAR AL MÓN

Atemptat terrorista en Bali. Grups d'Al Qaeda fan esclatar dos bombes que causen 102 morts. • Holanda és el primer país del món a legalitzar l'eutanàsia. • Les FARC de Colòmbia segresten la candidata a la presidència Ingrid Betancourt i la seua candidata a vicepresidenta Clara Rojas. Seran alliberades en 2008. • Militars marroquins invadixen l'illot Perejil, de sobirania espanyola. L'Exèrcit espanyol el va ocupar dos dies després.

2003

Per segon any consecutiu es va presentar una única candidata a Fallera Major, per la qual cosa tampoc va ser necessària cap votació. Va coincidir a més amb el dia de l'aniversari de la Fallera Major, sent el millor regal que va poder tindre.

Va ser el regnat més curt d'una fallera major, ja que l'elecció es va celebrar en el mes d'octubre, i a l'any següent va ser per primera vegada en el mes de juny.

Es va entregar el Bunyol d'or i brillants al faller més jove en la història de les falles de València, títol que va recaure en José María Martínez Guillén.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Vanesa Lerma Navarro. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Bandes*, d'Agustín Villanueva i Alejandro Santaaulalia. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Na Jordana amb *Natura mare*, de José Latorre-Gabriel Sanz. • Ninot Indultat: *Per l'Horta*, de José Latorre-Gabriel Sanz per a la Falla Na Jordana. • La Falla de la Mercé col·loca dins d'un ninot una webcam per a gravar la cremà des de l'interior del cadafal.

VA PASSAR A VALÈNCIA

El PP guanya les eleccions autonòmiques en la Comunitat Valenciana per majoria absoluta i Francisco Camps es converteix en president electe de la Generalitat. • Se celebra la Biennial de València, una convocatòria oberta a tots els llenguatges de la cultura artística contemporània. • El tenista Juan Carlos Ferrero es proclama campió del torneig de Roland Garros.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Manuel Aparisi Barrachina ► **FALLERA MAJOR:** Nuria Talens Requena ► **ARTISTA FALLER:** J. R. Espuig ► **LEMA DE LA FALLA:** La mar de car ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València **ELECCIÓ:** en el Casal faller **PREMIS OBTINGUTS:** –

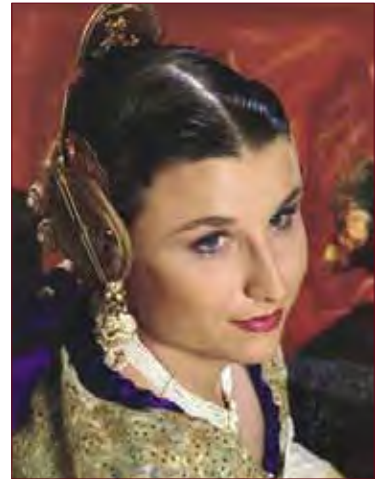

VA PASSAR A ESPANYA

El Govern espanyol aprova el projecte de llei que modifica el Codi Penal per a introduir l'increment i el compliment íntegre de les penes per als condemnats per terrorisme i crims greus. • En una de les primeres entrades massives d'immigrants il·legals, 163 subsaharians són detinguts en les costes espanyoles de Tarifa (Cadis), on van arribar en pastera després de travessar les aigües de l'Estret de Gibraltar. • Un hospital de Madrid aconsegueix trasplantar un aparell digestiu complet (estómac, duodé, intestí prim, pàncrees i fetge) a més d'un renyó, a una adolescent. • Les ciutats d'Úbeda i Baza són nomenades patrimoni de la humanitat per la UNESCO.

VA PASSAR AL MÓN

Un avió Yak 42 s'estrela en la costa turca del Mar Negre. Moren els 62 militars espanyols que viatjaven a bord d'este avió de la companyia ucraïnesa UM Air. • El transbordador Columbia es desintegra en el reingrés a l'atmosfera terrestre, donant mort als seus 7 tripulants. • La ciutat d'Alacant es converteix en seu del Tribunal de Marques de la Unió Europea. • Isabel II d'Anglaterra celebra els 50 anys de la seua coronació amb un discurs en què qualifica a l'any 2002 com "anus horribilis" (per la mort de sa mare i de la seua germana Margarita). • La pel·lícula *Hable con ella*, de Pedro Almodóvar, aconsegueix l'Oscar de Hollywood al millor guió original.

2004

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, Pedro Pons Álvarez. Per primera vegada, l'elecció de la Fallera Major se celebra a l'aire lliure en el carrer Pare Urbano i aprofitant el sopar i verbena de Sant Joan.

Per segona vegada s'organitza en la nostra demarcació la preselecció de les Corts d'Honor de la Fallera Major de València del sector Saïdia, passant a la història per la seua excel·lent organització i vistositat.

La tradicional exposició de trages de les falleres majors prèvia a la presentació, es va fer en el casal faller per primera vegada.

Va haver un sopar homenatge als fallers més veterans de la comissió, resultant un acte molt entranyable.

Es va fer molt famosa una cançó amb molt de ritme titulada "Last night", que encara hui és un himne i una coreografia que es disfruta en totes les festes.

El dia 11 de març del 2004 va passar a formar part de la història més negra d'Espanya pel tràgic atemptat terrorista en l'estació d'Atocha de Madrid.

Com solidaritat, tots els actes programats en els següents tres dies van ser ajornats o suspesos.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Noelia Sòria Mompó. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Al·lucine, València un gran plató*, de Pere Baenas. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Nou Campanar amb *Qui espera, desespera* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Arts de pesca*, d'Alejandro Santaaulalia per a la Falla Exposició-Mícer Mascó. • Les comissions de Nou Campanar, Malva-rosa-Ponz Cavite, Arxiduc Carlos-Xiva, Pizarro-Cirilo Amorós i Almirall Cadarso-Comte d'Altea, constitueixen l'Associació de Falles d'Especial (AFE), una nova federació l'objectiu de la qual és crear un espai de diàleg i d'interessos comuns. • L'Exposició del Ninot es trasllada a l'esplanada de Nou Centre. • Naix la Federació de Falles d'Especial d'Enginy i Gràcia. S'accentuen les protestes veïnals per les molèsties i sorolls que provoquen les festes de les falles.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Pedro Pons Álvarez ► **FALLERA MAJOR:** Vanessa Gil Puerto ► **ARTISTA FALLER:** Juan Gómez Martínez ► **LEMA DE LA FALLA:** AMOR de pares ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Carrer Pare Urbano ► **PREMIS OBTINGUTS:** 12é Accèsit Carrers il·luminats

VA PASSAR A VALÈNCIA

Francisco Camps és triat president del PP en la Comunitat Valenciana, en un congrés marcat per les tensions entre els seus partidaris i els d'Eduardo Zaplana. • La derogació per part del Govern central del transvasament de l'Ebre provoca un enfrontament amb la Generalitat que reclama les aigües sobrants per al desenvolupament de la Comunitat Valenciana. • El València CF guanya la copa de la UEFA, al vencer en Goteborg a l'Olimpic de Marsella per 2-0 (amb gols de Vicente i Mista) i es proclama també campió de la lliga espanyola de futbol.

VA PASSAR A ESPANYA

Una cèl·lula yihadista de terroristes islàmics fa esclatar deu bombes en quatre trens de rodalia de Madrid en vespres de les eleccions generals del 14 de març. En les explosions moren 191 persones, en la major massacre comesa a Espanya. • El secretari general del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero, és triat president del Govern, després d'unes eleccions que posen fi a huit anys de govern del PP. • El príncep d'Astúries, Felipe de Borbón, i Letizia Ortiz, van contraure matrimoni el 22 de maig en la catedral de l'Almudena de Madrid. A la boda van assistir representants de trenta Cases Reials i quinze caps d'Estat, a més de 1.700 invitats. • Es posa en marxa a Espanya el Document Nacional d'Identitat (DNI) electrònic. • S'inaugura a Barcelona el Fòrum Universal de les Cultures 2004.

VA PASSAR AL MÓN

A Rússia, un atac suïcida en el metro de Moscou mata a 40 persones i ferix a altres 129. Es culpa dels fets a grups separatistes txetxens. • S'integren en la Unió Europea deu nous països: Xipre, la República Txeca, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta i Polònia. • Els caps de govern de la Unió Europea firmen a Roma el Tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa. • Entre l'1 i el 3 de setembre es produïx un segrest massiu en un col·legi de Beslán (Osetia del Nord, Rússia) que se salda amb més de 335 morts.

2005

L'elecció de la Fallera Major es va celebrar novament en el carrer Pare Urbano aprofitant el sopar i verbena de Sant Joan, presentant-se una única candidata pel que no va ser necessària cap votació.

En este exercici faller es produïx una doble notícia molt amarga per a tots. Les males notícies són la defunció de José Martínez Llorca, un altre dels presidents històrics de la comissió, i el de Concepció Gascón Domínguez, Presidenta perpètua.

Es trenca el malefici. Amb el projecte més gran i ambiciós mai escomés en la nostra comissió, s'aconsegueix el Primer Premi de carrers adornats amb un espectacular muntatge dedicat als 100 anys de Peter Pan.

Després de la concessió del Primer Premi, es realitza una inauguració oficial del carrer adornat que

passarà a la nostra història per la seua vistositat i grandiositat. Comptem amb l'assistència de les Falleres Majors de València i les seues Corts d'Honor, actuant com a padrins el torero valencià Vicente Barrera, i les cinc Falleres Majors de València de la nostra agrupació.

Durant els dies de treball de muntatge del carrer adornat van haver diverses onades de fred que van assolir tota Espanya, arribant quasi a nevar en la nostra ciutat.

Esta ha sigut l'ocasió que el nombre més gran de visitants ha tingut la nostra falla, quedant ajornats inclús els treballs de desmuntatge del carrer adornat fins ben entrada la nit de Sant Josep per este motiu. La comissió va rebre el Bunyol d'or amb fulles de llorer col·lectiu, sent la màxima recompensa atorgada per Junta Central Fallera.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Carmina Gueguel Masmanian Estellés. • Falla Plaça de l'Ajuntament: *I tu què pintes?* d'Alejandro Santaaulalia. • Primer Premi de Secció Especial: Nou Campanar amb *Ser o no ser currante* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Amor incondicional* de José Puche per a la Falla Exposició-Micer Mascó. • Els Prínceps d'Astúries presencien des del balcó de l'Ajuntament la mascletà del 17 de març, segon dia gran de les festes falleres. • El calendari festiu s'amplia amb la incorporació de la Cavalcada del Foc en la vesprada del 19 de març. La Cavalcada del Regne passa a denominar-se Folklòrica. • El portal *LocalFestivities.com*, promogut per dos empreses holandeses, declara les falles com les millors festes d'Europa.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Pedro Pons Álvarez ► **FALLERA MAJOR:** Mabel Gasulla Domingo ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** Visites de l'altre món ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Arnal, de Moncada ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Lluís Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Teatre de les Escoles Professionals Sant Josep, de València ► **ELECCIÓ:** Carrer Pare Urbano ► **PREMIS OBTINGUTS:** 1r Premi Carrers adornats, 14é Accésit Carrers il·luminats, 3r Premi pàgina web

VA PASSAR A VALÈNCIA

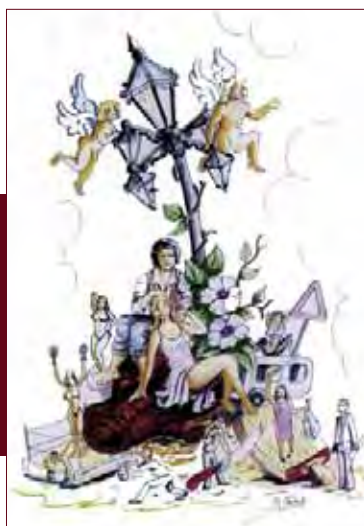
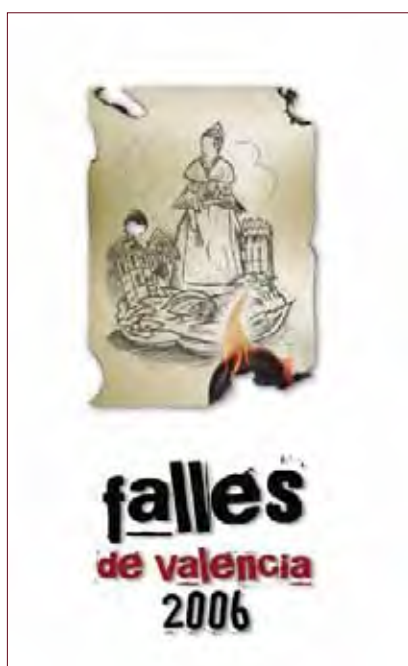
Una comissió del Parlament Europeu investiga possibles abusos urbanístics en la Comunitat Valenciana, en un any en què es van posar en marxa un centenar de plans d'actuació integrada (PAI) en sòl no urbanitzable en el litoral per a construir camps de golf, hotels i desenes de milers de vivendes. • Inauguració oficial del Palau dels Arts Reina Sofia, encara que caldrà esperar un any (octubre del 2006) perquè done començament la programació regular amb l'òpera "Fidelio", de Beethoven. • Al voltant de cent mil immigrants van sol·licitar autorització de residència i treball a la Comunitat Valenciana a l'empar del reial decret de regularització aprovat pel Govern central.

VA PASSAR A ESPANYA

Aprovat un nou Plan Hidrològic Nacional (PHN), que modifica el de 2001 i que substitueix el transvasament de l'Ebre pel projecte AIGUA, que preveu subministrar 600 hectòmetres cúbics, dels que 300 seran pel regadiu. • Referèndum nacional per a la ratificació de la Constitució Europea. Els espanyols aproven la proposta de nova Carta Magna europea amb un 76,7% dels vots. La participació va ser de només el 42%. • El 31 d'octubre naix la infanta Leonor, filla del Príncep d'Astúries, Felipe de Borbón, i Doña Leticia Ortiz Rocasolano. És la segona en la línia de successió en la Corona d'Espanya, després de son pare. • S'aprova la llei que modifica el Codi Civil i permet el matrimoni entre persones del mateix sexe, que a partir d'ara també podran disfrutar d'altres drets com l'adopció, herència i pensió.

VA PASSAR AL MÓN

Entra en vigor el protocol de Kioto, firmat en 1997, que té com a objecte reduir les emissions de sis gasos provocadors del canvi climàtic global en un percentatge aproximat del 5%. • Mor el papa Joan Pau II. El conclave de cardenals reunit dies després tria com a successor a Joseph Ratzinger, que prendrà el nom de Benet XVI. • El 7 de juliol, quatre terroristes suïcides van fer esclatar tres bombes en tres vagons del metro de Londres. Una quarta bomba va explotar en un autobús en la Plaça Tavistock. Van morir 56 persones i 700 persones van resultar ferides. • La pel·lícula "Mar adentro", d'Alejandro Amenábar, guanya l'Oscar de Hollywood a la millor pel·lícula de parla no anglesa. • Fernando Alonso es proclama campió del món de Fórmula 1, convertint-se en el primer espanyol que guanya un campionat del món.

2006

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, Vicente Fernández Pascual.

Per primera vegada s'han de convocar dos eleccions a Fallera Major per l'absència de candidates en la primera convocatòria del mes de juny. En la segona convocatòria del mes de setembre, es presenta una única candidata no sent necessària cap votació.

La Fallera Major va ser triada posteriorment com a candidata a la Cort d'Honor de la Fallera Major de València en la preselecció del nostre sector.

En este exercici es produïx la trista notícia de la defunció de Rafael Garrote González, un altre

dels nostres històrics presidents i fallers.

Es l'any amb més fallers d'honor en la història de la nostra falla, havent d'organitzar-se dos sopars d'homenatge perquè tingueren cabuda i comoditat en el nostre casal.

Es van fer una paella i una tortilla gegants per a 400 persones en el carrer Pare Urbano.

El dia del tradicional homenatge a Maximiliano Thous va resultar molt plujós.

El balcó de la nostra Fallera Major situat just davant de la seua estàtua en la rotonda del carrer Sagunt, estava abarrotat de fallers.

Primer any de guerra nocturna de petards.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Lucía Gil Raga. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Imagine*, de Ramón Espinosa. • Primer Premi de Secció Especial: Nou Campanar amb *Tot a cent* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Blasco Ibáñez* de Manolo Martín per a la Falla Malvarrosa-Ponz-Cavite. • Uns dies abans de la plantà oficial, uns jòvens van llançar un artefacte incendiari contra la falla municipal, que va destruir tres elements de la rematada. El col·lectiu d'artistes fallers es va mobilitzar i va aconseguir restaurar les figures danyades.

VA PASSAR A VALÈNCIA

Un tren del metro de València descarrila en la revolta d'entrada a l'estació de Jesús i causa la mort a 43 persones, en el major accident de metro a Espanya. • El papa Benet XVI visita València per a clausurar la V Trobada Mundial de les Famílies. • Aprovació definitiva, amb el suport del PP i del PSPV-PSOE en el Congrés dels Diputats, de la reforma de l'Estatut d'Autonomia, que reconeix a la Comunitat Valenciana com a nacionalitat històrica.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Vicente Fernández Pascual ► **FALLERA MAJOR:** Inmaculada González Company ► **ARTISTA FALLER:** Hernán Cortés García ► **LEMA DE LA FALLA:** Històries d'amor ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotecnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Carrer Pare Urbano i Casal Faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** 1r Premi reconeixement al respecte medioambiental

VA PASSAR A ESPANYA

El president del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, inaugura la quarta terminal de l'aeroport de Barajas (T-4), que augmenta la seua capacitat fins als setanta milions de passatgers a l'any. • ETA difon un comunicat al març en què declara un alto el foc permanent. La treva es prolonga fins al 30 de desembre quan la banda terrorista fa esclatar una bomba en l'aparcament D de la nova terminal de Barajas. L'explosió mata a dos persones de nacionalitat equatoriana. • La Selecció Espanyola de Basquetbol es proclama per primera vegada en la seua història, campiona del món després de derrotar a Grècia per 70-47.

VA PASSAR AL MÓN

El parlament de Montenegro declara la independència del país després del plebiscit celebrat en 2006. • Se celebra l'Any de Mozart per a commemorar el 250 aniversari del naixement del compositor austríac Wolfgang Amadeus Mozart, un dels grans genis de la música clàssica. • L'expresident serbi Slobodan Milosevic és trobat mort en la seua cel·la del Tribunal Penal Internacional per a l'ex Iugoslàvia en L'Haia, on se li jutjava per crims contra la humanitat i genocidi. • Saddam Hussein i dos dels seus col·laboradors són condemnats pel tribunal que els jutja a morir en la forca per la mort de 148 iraquians chiïtes de l'aldea de Duyail en 1983.

2007

La Fallera Major és nascuda i resident a Madrid. Per este motiu, els seus amics i amigues es van disfressar de “chulapos y chulapas” el dia del pregó.

Després la van acompanyar a una presentació com a falla invitada i van desfilat tots davant la sorpresa i ovació del públic assistent.

El cap de setmana de la presentació de la Fallera Major de València va haver una gran nevada en tota Espanya, i la nostra Fallera Major va arribar pels pèls amb autobús des de Madrid i darrere

d'una màquina llevaneus.

El pare de la Fallera Major va actuar com a mantenidor en la presentació, sent una cosa inèdita fins llavors.

En un emotiu acte es va presentar l'estendard del 75 aniversari de la comissió, el qual es podrà contemplar després d'eixe dia, únicament en el pas-carrer previ a la gran gala del 75 aniversari i en les desfilades de l'ofrena i del dia de Sant Josep de l'any 2009, passant després a quedar emmarcat i ocupar un lloc preferent en el casal faller.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Marta Reglero Mangada. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *La mar al vent*, de Pere Baenas. • Primer Premi de Secció Especial: Falla de Nou Campanar amb *El desafiament* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Pescadors de Sorolla*, de Francisco López Albert per a la Falla de Convent Jerusalem. • Explosió d'una furgoneta carregada de material pirotècnic en el carrer Azcàrraga en la que 17 persones van resultar ferides i es van causar importants danys materials.

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** Vicente Fernández Pascual ► **FALLERA MAJOR:** Carolina Pos Sánchez
► **ARTISTA FALLER:** José Jarautá "Pepo" ► **LEMA DE LA FALLA:** Els Jocs ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova
► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Carrer Pare Urbano ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

VA PASSAR A VALÈNCIA

Dimissió del secretari general del PSPV-PSOE, Joan Ignasi Pla, després de difondre's que va rebre tracte de favor d'una constructora en la reforma de sa casa. • La Fundació Bancaixa porta a València els 14 llenços de gran format que Joaquín Sorolla va pintar per a la biblioteca de l'Hispanic Society, i que per primera vegada ixen de Nova York. • València acull la 32 edició de la Copa de l'Amèrica. L'Alinghi suís va aconseguir retindre la 'Gerra de les Cent Guinees', en la primera vegada que esta competició es va realitzar a Europa.

VA PASSAR A ESPANYA

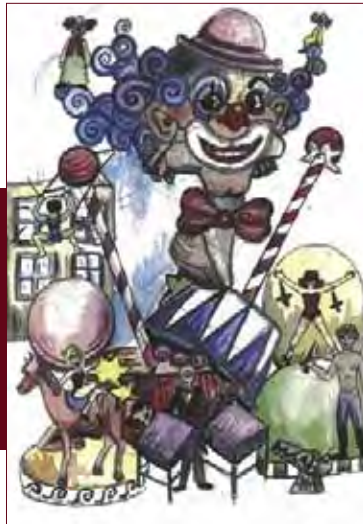
Es posa en marxa la Llei de Dependència, que atindrà a més d'un milió de persones sense autonomia personal. • L'expresident de la Generalitat de Catalunya i exalcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, anuncia que patix un principi de la malaltia d'Alzheimer. • El ciclista madrileny Alberto Contador es proclama campió del Tour de França.

VA PASSAR AL MÓN

Durant la Cimera Iberoamericana de Santiago de Xile, el rei Don Juan Carlos li va dir al president de Veneçuela, Hugo Chávez: "¿Por qué no te callas?", com a reprotxe per no deixar parlar al president espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero. • Al Qaeda comet dos atemptats a Alger (Algèria), causant 24 morts i 222 ferits. • Una trentena d'estudiants són assassinats en l'Institut Politècnic i Universitat Estatal de Virginia, en el pitjor atac a una universitat en la història d'EE.UU. • Es donen a conèixer les Noves Set Meravelles del món, triades per votació popular a través d'internet: la Gran Muralla Xina, la ciutat de Petra a Jordània, el Crist Redemptor en Rio de Janeiro (Brasil), Machu Picchu a Perú, Chichén Itzá a Mèxic, el Colosseu de Roma a Itàlia i el Taj Mahal a l'Índia.

2008

Nou canvi en la presidència, fent-se càrrec de la mateixa, Jesús Tamarit Grancha. En el mes de novembre es va produir la mala notícia de l'accident de circulació del President que a punt va estar de costar-li la vida, encara que afortunadament tot va quedar en un gran esglai. No obstant, i per raons de la seua costosa i llarga convalescència i recuperació, va haver de prendre les regnes de la falla David Gil com vice-president primer. Este fet va motivar possiblement el major compromís mai vist de participació, confraternitat, i treball en equip de tots els fallers i falleres de la comissió, quedant tots els actes i activitats dedicades al president, a la seua esposa, i a la seua família.

En la proclamació de la Fallera Major es va posar en escena el musical "Fama" amb gran èxit per la seua gran interpretació.

El dia de la crida va caure un gran ruixat a València, sent un mal presagi que afortunadament no se va complir.

Es va fer una gran exhibició de motos Harley Davidson en el carrer Pare Urbano.

Després dels pasacarrers, es van poder degustar uns grans aperitius en el carrer per a tot el que va voler acostar-se, sent una novetat que va comptar amb l'aprovació de tots per tractar-se d'una nova iniciativa en el nostre afany per traure la festa al carrer per a que puga ser disfrutada per tots els nostres veïns, amics, i visitants.

VA PASSAR A LES FALLES

Fallera Major de València: Gloria Martínez Amigó. • Falla de la Plaça de l'Ajuntament: *Desitges el que desitges...* de José Latorre-Gabriel Sanz. • Primer Premi de Secció Especial: Falla Nou Campanar amb *Quant de conte* de Pedro Santaaulalia. • Ninot Indultat: *Concha Piquer* de Francisco López Albert per a la Falla de Convent Jerusalem. • La Intergrupació presenta el segon Estudi d'Impacte Econòmic i Social de les Falles, xifrat en 844 milions d'euros. • La crisi immobiliària obliga Juan Armiñana a deixar la falla Nou Campanar i a suspendre temporalment el contracte verbal amb Julio Monterrubio per a fer una falla d'un milió d'euros en 2009. El nou president, Julio Torras, reconduirà la situació i mantindrà el contracte amb Julio Monterrubio.

FICHA TÉCNICA

► PRESIDENT: Jesús Tamarit Grancha ► FALLERA MAJOR: Patricia Terrones Sánchez
► ARTISTA FALLER: José Jarauta "Pepo" ► LEMA DE LA FALLA: El Círc ► BANDA DE MÚSICA: Banda de Música de Benimàmet ► PIROTÈCNIA: Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► UBICACIÓ DE LA FALLA: Pare Urbano cantó Luz Casanova ► CASAL FALLER: Carrer Pare Urbano, 13-baix ► PRESENTACIÓ: Sala Flumen, de València ► ELECCIÓ: Carrer Pare Urbano ► PREMIS OBTINGUTS: –

VA PASSAR A VALÈNCIA

La ciutat de València és seu del congrés del PP, en el que va eixir reelegit Mariano Rajoy com a president del partit i en el que va haver un fort debat ideològic. • Les Corts Valencianes aproven per unanimitat la llei que avala el monestir de Santa Maria de la Valldigna com referent històric del patrimoni sociocultural dels valencians. • Se celebra una prova del campionat de Fórmula 1 en un circuit urbà en la contornada del Port i dels barris del Grau i de Natzaret. La repercussió mediàtica és enorme.

VA PASSAR A ESPANYA

José Luis Rodríguez Zapatero aconseguix un segon mandat com a president del Govern al guanyar el PSOE les eleccions generals i aconseguir 168 escons. El PP aconseguix 154 escons, mentres que IU es desploma a l'aconseguir només 2 diputats. • Esclata la bombolla immobiliària, que fa que Espanya entre en una important crisi econòmica. • La ciutat de Barcelona queda unida a la xarxa ferroviària d'alta velocitat (AVE) amb la línia Madrid-Saragossa-Lleida-Barcelona. • Inauguració de l'Exposició Internacional de Saragossa, davall el lema "Aigua i desenvolupament sostenible".

VA PASSAR AL MÓN

En les eleccions de novembre als Estats Units, Obama és elegit president i serà el primer negre en arribar a la Casa Blanca. • Les guerrilles de les FARC colombianes alliberen a Clara Rojas i Consuelo González de Perdomo, segrestades en 2002. Al juliol, les forces armades colombianes alliberen Ingrid Betancourt. • Kosovo declara unilateralment la seua independència de Sèrbia amb suport occidental. • Al juliol és detingut Radovan Karadzic, "el carnisser de Sarajevo", acusat de genocidi. • Es cancel·la per primera vegada en tota la seua història el ral·li Dakar per temor a ser víctima d'un atemptat al seu pas per Mauritània. • El parlament cubà tria Raúl Castro com a president de Cuba, reemplaçant Fidel Castro. • Es produïx un terratrèmol en la província xinesa de Sichuan amb més de 20.000 morts.

2009

FICHA TÉCNICA

► **PRESIDENT:** David Gil Sánchez ► **FALLERA MAJOR:** Alicia Laparra Báez ► **ARTISTA FALLER:** José Jarauta "Pepo" ► **LEMA DE LA FALLA:** Despertant els nostres cors ► **BANDA DE MÚSICA:** Banda de Música de Benimàmet ► **PIROTÈCNIA:** Pirotècnia Valenciana, de Llanera de Ranes ► **UBICACIÓ DE LA FALLA:** Pare Urbano cantó Luz Casanova ► **CASAL FALLER:** Carrer Pare Urbano, 13-baix ► **PRESENTACIÓ:** Sala Flumen, de València ► **ELECCIÓ:** Per votació, en el Casal faller ► **PREMIS OBTINGUTS:** –

Al' hora de confeccionar este llibre encara ens trobem en els últims mesos de l'any 2008, per la qual cosa no és possible relatar les dades, anècdotes, o successos més cridaners de les falles de 2009.

Sí que sabem els noms de la Fallera Major i el President, així com la resta de dades que es poden veure en la fitxa tècnica anual.

I com a avanç, també algunes coses com per exemple que de nou es va organitzar la preselecció de candidates a les Corts d'Honor de la Fallera Major de València del sector Saïdia, sent la primera vegada en la nostra història que les nostres dos candidates major i infantil resulten triades, encara que després ja no vam tindre sort i finalment ens vam quedar sense representants en les Corts

d'Honor de les Falleres Majors de València.

També podem contar la que va ser la millor de les notícies. Durant els dies 26, 27 i 28 de setembre, la Mare de Déu dels Desemparats va visitar la nostra falla, la nostra parròquia, i tota la nostra barriada. Van ser dies molt intensos i viscuts amb molta emoció, ja que vam poder tindre la patrona molt prop de les nostres cases, dels nostres cantons més volguts, i sobretot, en la porta mateixa del nostre casal, on per sempre quedarà un taulellet en la fatxada que recordarà esta visita.

I també sabem que quan la falla d'enguany hi haja sigut consumida pel foc, haurà quedat la llavor perquè de nou pugam imprimir un altre llibre relatant alguns anys més de la història d'esta comissió fallera.

La visita de
la Mare de Déu dels Desemparats

Mare dels Desemparats. Molts han sigut els actes que hem fet i que tenim previstos per a celebrar el 75 Aniversari de la nostra Comissió Fallera.

A l'hora d'escriure estes línies perquè este llibre pugua veure la llum d'ací a uns mesos, encara ens quedaran per viure molts moments que seran molt emocionants per este aniversari.

Però estem segurs que res del que hàgem fet o ens quede per fer ens omplirà de tant d'orgull, emoció, i intensitat, com allò que vam sentir per la teua visita del mes de setembre a la nostra barriada, a la nostra parròquia, i a la nostra humil Falla.

Vam estar temps programant la teua visita. No volíem que s'escapara cap detall. Vam posar tota la nostra dedicació i interès perquè la teua estada entre nosaltres fóra el més còmoda possible i que en tot moment et trobares com en ta casa. Al cap i a la fi, esta també serà sempre ta casa... Però volíem que estigueres com la Reina i Senyora que eres.

I va arribar el gran dia. El divendres 26 de setembre del 2008. Tota la setmana va estar amenaçant pluja. El mateix divendres va caure un bon ruixat al matí que ens va fer témer el pitjor. Però es va aclarir, va canviar el nostre semblant, i amb tota la il·lusió que ens podia cabre, un grup de fallers vam anar a arrebregar-te per a portar-te a casa.

Hi havia nerviosisme, intranquil·litat, ansietat... I al mateix temps, alegria, il·lusió, entusiasme... Esta mescla de sentiments ens va fer sentir-nos com a autèntics herois. Com a veraders fills que arrebregaran a Sa Mare després de molt de temps esperant-la.

Ens van rebre els teus Seguidors. Quina sort la seua poder estar

Visita de la
Mare de Déu

sempre tan prop de tu. Què bo el seu treball perquè de tant en tant els valencians puguem disfrutar de la teua presència amb un poc més d'intimitat.

Quan per fi et teníem molt prop, no sols es van obrir les xicotetes i últimes portes que donaven accés a la teua Imatge. En eixe moment també es van obrir de bat a bat les portes del cel i les de tots els nostres cors, entrant una suau brisa marina que va calmar el nostre nerviosisme i ens va inundar de plenitud espiritual.

Era veritat. Estaves tan prop, tan pròxima.... Podíem tocar el teu mant, besar-lo, dir-te els piropos de sempre... Però calia treballar. Havíem de complir amb la gran il·lusió d'emportar-te a casa.

I van començar les instruccions dels Seguidors. Ara amunt lentament, ara aball també lentament. Tot lentament. Que cap moviment poguera pertorbar la teua pau. Ara escales aball i a la porta de la teua basílica. Ja estaves en la teua Plaça i et portàvem no-

saltres. Ens pareixia mentida. Els aplaudiments i vïctors de la gent van ressonar en el més fondo. Quin orgull més indescriptible.

I llavors el desplaçament. Tots corrent per a arribar al nostre carrer de Sagunt a esperar-te. No va faltar ningú.

El carrer estava ple. Fallers, veïns, amics.... Tots a rebre't com només tu mereixes.

I vas aparéixer majestuosa com sempre. Aplaudiments, vixques, mirades emocionades, 21 salves en el teu honor. Nerviosisme. Tots volíem ajudar. Que tot isca bé. Que sàpia que ha vingut a sa casa...

I de nou en els nostres muscles, en els nostres braços. Van sonar el tabal i la dolçaina en el teu honor i el carrer Sagunt va deixar de ser carrer per a convertir-se en avinguda, o en bulevard, o en passeig, o en eixe moment, el carrer més ample i gran de València.

La Patrona pel carrer de Sagunt i el carrer de Sagunt sencer amb la seua Patrona.

Tots volien emportar-te. Vam fer relleus.

Seguien els vixques, els aplaudiments, les emocions en les mirades.

Xiquets i majors que s'acostaven per a tocar el teu mant. Altres majors que acostaven als més xiquets per a tocar-te i besar-te. Balcons plens.

I així entre emocions i sentiments plens, vam arribar a la nostra parròquia. Una altra vegada les sàvies indicacions dels Seguidors. Calia franquejar les tres portes d'accés a la parròquia. Una altra vegada la delicadesa en forma de força. Dificil paradoxa que només amb tu es pot fer realitat.

La parròquia estava plena. Tots esperant-te amb la respiració continguda. Silenci. Cal seguir correctament les indicacions del Seguidor perquè la teua entrada es produísca sense contratemps.

I al franquejar la tercera porta, es va sentir aquell crit del Seguidor: AMUNT !!!

Increïble. Inoblidable. Tots a una com un sol home, com un sol cor. Te vas elevar per damunt dels nostres caps i vas entrar majestuosa, gua-

pa, presumida, enorme... I l'ovació. Una gran salva d'aplaudiments i vixques que et van donar la més calorosa benvinguda.

I vas ocupar el teu lloc en l'Altar Major, junt a Sant Antoni Abad, junt a María Auxiliadora, i enfront de Sant Joan Bosco, presidint l'església i omplint-ho tot.

El rector et va dedicar unes paraules de benvinguda, es van resar unes Ave Maríes en el teu honor, i vam cantar més emocionats que mai el teu Himne de la Coronació.

SALVE REINA DEL CEL I LA TERRA !!!!!

El dissabte aparegué amb núvols, però poc importava. Estaves en casa i podíem disfrutar de la teua presència més prop que mai.

Van arreglar el teu entorn en l'altar. Ciris, teles blaves i roses. Tot per a realçar la teua bellesa.

Es van celebrar eucaristies per als malalts, per als necessitats, per als ancians de la nostra barriada. Portes obertes perquè tot el que volguera s'acostara a parlar amb tu, a resar-te, a adorar-te, a tocar el teu mant, a besar-lo...

A la vesprada, oferiment dels xiquets de la nostra barriada. Que grat record els quedarà per a tota la seua vida. La Patrona de València en casa i tan propet...

I va arribar la Solemne Missa programada en el teu honor. L'església plena. Els amics de la Clavaria de la Mare de Déu del Rosari, dels Antonians, de l'Arxiconfraria de María Auxiliadora... Tots junts a rendir-te honors.

I per descomptat, nosaltres. Els fallers i falleres d'esta Comissió amb les nostres millors gales per a retre homenatge i tribut a la seua Maredeueta.

Ja faltava poc per a la Processó i la teua visita a la nostra Falla, a la porta del nostre Casal. Però abans, un altre cant emocionat del teu Himne de la Coronació.

SALVE VERGE DELS DESEMPARATS !!!!!

I amb rapidesa et vam traure de l'Altar Major per al començament de la Processó. Teníem pressa. Volíem que arribara prompte el moment de veure't en l'epicentre del nostre cor faller. En el nostre Casal. En el teu Casal. En ta Casa.

Vam arribar al carrer Pare Urbano. Estaves ja molt prop. I va començar una pluja que ens va fer témer el pitjor i es van estendre els nervis. Ningú podia permetre que et mullares. El temps va aguantar un poc però amb presses i amb emocions trobades vam poder donar-te la benvinguda.

David i Sergio van descobrir una placa commemorativa que per sempre quedarà en l'entrada del nostre Casal.

“Rècord de la visita de la Mare de Deu dels Desemparats, patrona i Senyora del poble valencià, amb motiu del 75 Aniversari de la Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano”.

Victòria María et va imposar la Insígnia commemorativa del nostre 75 Aniversari, sent la primera que s'entrega, i Alicia et va imposar la nostra insígnia més distingida. El "Sagunt d'Or i Brillants". Una insígnia que reconeix trenta anys de pertinença i dedicació a la nostra Comissió i que et va ser entregada per acord unànim i excepcional de tots els fallers, com a reconeixement a la teua pertinença a la nostra Falla des de la seua fundació.

En eixa insígnia anava tot el nostre afecte i amor cap a tu. I és una enorme alegria que per sempre quede entre les teues pertinences. I després, Victòria María et va dedicar unes enceses paraules que van intentar resumir la nostra enorme alegria per tindre't entre nosaltres.

Tu eres la Falla que mai vam poder plantar.

La música que mai va sonar en els nostres carrers.

La mascletà mes sonora.

El pasacarrer dels nostres somnis.

Mare dels Desemparats.

Ara que estàs enfront del nostre Casal, en el centre de la nostra ànima festiva.

Amb els cors encollits i amb les veus trencades.

Amb les mans tremoloses, i amb l'ànima a flor de pell,

hui cridarem amb mes força que mai.

VIXCA LA MARE DEL DESEMPARATS!!! VIXCA!!!
VIXCA LA GEPERUDETA!!! VIXCA!!!
VIXCA LA NOSTRA PATRONA!!! VIXCA!!!
VIXCA LA PERLA DEL TÚRIA!!! VIXCA!!!
VIXCA LA MES BONICA DEL MON!!! VIXCA!!!
VIXCA LA REINA DE LA BARRIADA SANT ANTONI!!! VIXCA!!!
VIXCA LA NOSTRA MARE!!! VIXCA!!!
VIXCA LA MARE DELS QUE NO TENEN MARE!!! VIXCA!!!
VIXCA LA NOSTRA FALLERA MAJOR PERPÈTUA!!! VIXCA!!!
VALENCIANS I FALLERS, TOTS A UNA VEU!!!
VIXCA LA MARE DE DEU!!!

I la pluja. No volíem, però calia fer cas als Seguidors. No podíem permetre que unes gotes de pluja et molestaren i pertorbaren la teua senyorial figura. I no vam tindre més remei que tornar pels nostres passos i deixar-te novament en la parròquia.

Va caldre suspendre la Processó i molts veïns van quedar amb les ganes de veure't passar per davall de les seues cases. No podíem fer res. Ens haguera agradat complir el seu desig, però per damunt de tot calia protegir-te de la pluja.

Almenys, vam poder tindre't davant del nostre Casal. En ta Casa. I va arribar el diumenge.

Una altra vegada portes obertes en la parròquia perquè els veïns i amics pogueren seguir visitant-te. I a les 12, una Solemne Missa per l'aniversari de la Inspecció Salesiana. Vas ser per a ells el millor dels regals que van poder tindre en la seua celebració, i et van dedicar els seus demostrats amor i afecte de què porten fent gala en el nostre barri més de cent anys.

I va arribar l'hora. Al terme de la missa t'havies de despedir per a tornar a la teua Basílica. No volíem que arribara eixe moment, però sabíem que així estava disposat perquè pogueres continuar visitant altres barris, altres pobles, on altres grups de valencians tornarien a admirar-te i rendir-se als teus peus.

Una altra vegada va tornar a sonar el teu Himne de la Coronació, retronjint amb tota la seua força en els nostres cors.

SALVE SEMPRE ADORADA PATRONA !!!!!

I de nou ens vam abalançar sobre tu. Era el final de la teua estada junt a nosaltres i tots volíem estar molt prop. Una altra vegada tocàvem el teu mant, et besàvem...

Entre forts aplaudiments et vam portar en volandes pel corredor central de l'església, però a un nou crit del Seguidor, vam reaccionar com un sol home i un sol cor: **AMUNT !!!**

I te vas elevar sobre tots nosaltres. Els braços fermes i alts, el més alts que vam poder. I te vas hissar majestuosa per damunt de tots nosaltres, dels nostres pensaments, dels nostres sentits, de Tot.

Fins a tres vegades es va repetir este gest dins de l'església. Però

una vegada en el carrer, al mig de les traques que anunciaven la teua eixida de la barriada, un altre crit del Seguidor: AMUNT!!! I al mig del carrer Sagunt et vam pujar novament al mes alt que van abastar els nostres braços. Mai ningú ni res va sobrevolar el nostre carrer principal i més volgut amb tant de garbo, elegància i majestuositat. Els aplaudiments es van repetir, els vixques van tornar a ressonar, les emocions una altra vegada a flor de pell. Impossibile descriure el realitzats i plens que tots ens vam sentir. SALVE MARE DELS BONS VALENCIANS!!!

I després, la tornada a la teua Basílica. Allí estàvem perquè amb tot l'afecte i dolçor que cabia en les nostres ànimes, tornar a deixar-te en el teu lloc. Tot tipus de despedides, de promeses, de peticions...

Junt amb el Seguidor vam resar una Ave Maria i et vam tributar un molt íntim aplaudiment.

El nostre somni s'havia complit. Vam tindre la immensa sort de tindre't durant tres dies en què vam ser les persones més felices del món. Tots. Hòmens, dones, xiquets, xiquetes... Ningú va poder quedar absent davant de tal demostració d'afecte i felicitat.

Ho vam fer. Vam tindre la nostra Mare, a la nostra Patrona, a la Senyora del poble valencià. I no com sempre. Va ser físicament i al nostre costat. Inoblidable.

Tant de bo que estes línies servisquen perquè algun dia algú pugua llegir-les i amb el mateix entusiasme i afecte, pugua portar-te novament als nostres carrers. I allí tornarem a estar, no ho dubtes, per a tornar a cridar amb totes les nostres forces:

VIXCA LA NOSTRA FALLERA MAJOR PERPÈTUA!!!

Memòria fotogràfica

Juntes i reunions

Proclamaciones

Teatre

Play-backs

Esports

Presentacions

Pregons

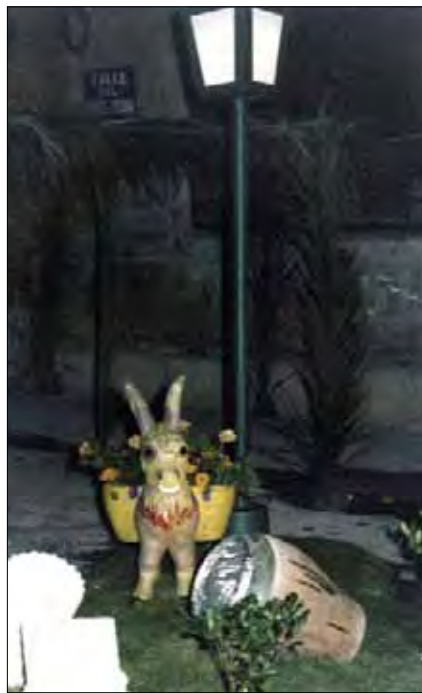

Carrers
Adornats

Paelles

Premis

Mascletaes

Ofrenes

Cistelles de la Ofrena

Cremaes

De tot un poc

Insignies

Insignies donades per la comissió al llarg de la seua història.

Curiositats

Anuncis de llibrets

Anys 1960 i 1961

Bar
TAMARIT
*Selecto servicio en Café - Café
y lo complementa en su vino*
C. Sagunto, 227 Teléfono 22 76 11
Valencia

Come usted...
MAGNESIA EFERVESCENTE del
Dr. TRIGO
LAXANTE IDEAL EN NUESTROS CLIMAS
DE VENTA EN FARMACIAS

Laboratorios Dr. TRIGO
Calle Sagunto, 142-148 Tel. 22 16 95
VALENCIA

LABORATORIOS D. M. T. - Tel. 22 0331 - Valencia

JUAN VIVAS
ARTESANIA DE MIMBRE
*
Especialidad en paja para cuna sazosa corriente y plegable
Cestas artísticas propias para regalos de Navidad
*
FABRICA Y DESPACHO.
Calle de Sagunto, 149 Tel. 22 66 34
VALENCIA

Terraza Barcelona
(BARRIADA DE SAGUNTO)
Selectos Programas de Cine
Excelente Servicio de BAR
Apertura temporada 1.º de Junio

Avis d'aparcament per la cordà

Any 1980

AVISO
Sr Propietario de este vehiculo
Esta comision de Falla Ruega a Ud.
tenga a bien no aparcocar o retirar su
vehiculo el dia 17 de Marzo 1980, desde
la confluencia C/SAGUNTO a LUZ CASANOVA
durante las horas 21a24, por celebrar
esta comision un festejo de fuegos
"C O R D A"
Por favor atiendan esta nota en evi-
tacion de posibles danos y perjuicios
Esperamos su colaboracion.
GRACIAS ANTICIPADAS
LA COMISION

Convocatòries

A elecció de Fallera Major, any 1972
A Junta General, any 1981

**SOLEMNE EXALTACIÓ DEL NOSTRE PRESIDENT
I LA SEUA COMISSIÓ MASCULINA**

**JOSÉ RAMÓN
FALLERA Y PLA**

FEBRER DEL 2001

¡ FELIZ NAVIDAD !
*Os deseamos a todos una
Feliz Navidad y Prospero Año Nuevo
(Muchas Felicidades!)*

COMISION FALLA
Deposito: Sala San Antonio
Padre Urbán y adyudo.

CONVOCATORIA

Se le convoca como fallero de esta Comision, para la Junta General
Extraordinaria que se celebrará D. m. el proximo día...
a las 10 de la noche en nuestro Casal Fallero, sito en Calle Sagunto, 149
Valencia, a las... de 19...
El Presidente... El Secretario...

2001

Programa de presentació del President
Felicitació nadalenca

Convocatoria

A Junta General que se celebrará
en Valencia a las 10³⁰ horas del día 5
de Octubre de 1981 en el lugar de
costumbre, con arreglo al orden del día
que al margen se cita.

Orden del día Valencia 28 de Septiembre 81
El Secretario

Le. de Actas
Revisión de cuentas
I. Elección de F. Mayores
Asuntos varios
Ruegos y preguntas.

Paperetes de lotería

Anys 1966, 1969 i 1970

Himnes

Any 1964
Any 1995

COMISSIÓ FALLA
MOVEDORS - SANT ANTONI

DANONE

La sort li oferix **VUIT** pesetes en el
NUM. 23.308
del sortej que es celebrarà a Madrid el 5 de Gener de 1966.

Son **VUIT** Pesetes

Depositari:
Josep Lluís Sureda
Barcelona, 127

EL VERDADERO YOGHOURT /

LLEGIU EN VALENCIA

LOTERIA NACIONAL

Núm. 49.680

El portador interesa la cantidad de **OCHO** pesetas en el número arriba indicado del sorteo que se celebrará el día 6 de mayo de 1969.

Depositario: José Tamarit.—Sagunto. 207.

Son **OCHO** pesetas. **Nº 809**

Cada una a los tres meses.

FALLA
SAGUNTO
(San Antonio)
PADRE
URBANO
VALENCIA

Nº 01503

LAZARO FERNANDEZ
MERCADO CENTRAL
Pabon n.º 80 - Tel. 317924

Números
29536 - 34340

Sorteo
7 de Julio de 1970

JAMON SERRANO Y DE ARAGON

Son **8** pesetas

FALLA SAGUNTO - SAN ANTONIO
PADRE URBANO Y ADYACENTES Nº 101503

NÚMS. 29536 - 34340

El portador interesa **CUATRO** pesetas en cada uno de los números arriba indicados, del sorteo de la Lotería Nacional, que se celebrará en Madrid el día 7 de Julio de 1970.

Son **8** pesetas

Depositari:
LA COMISION

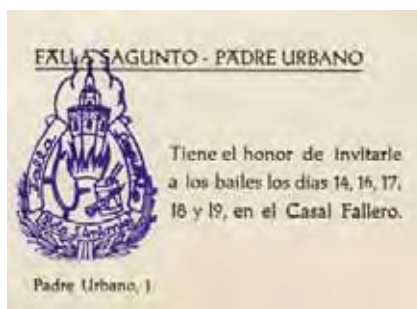
Programes del Dinar de Germanor

Anys 1971, 1974 i 1975

Programa de la Presentació

Anys 1952

Invitació al ball

Anys 1975

Diploma de Soci Protector

A la Casa de la Caridad, any 1970

Programes de la Velada Teatral

Anys 1980 i 1981

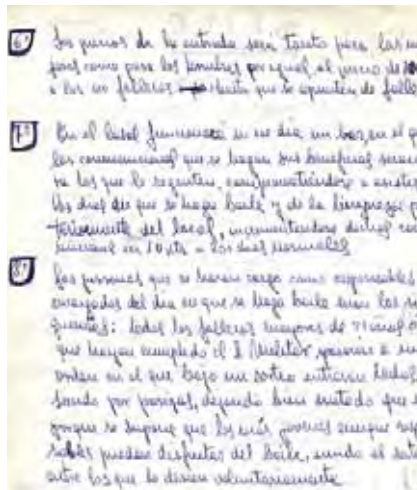
Tarjeta de Colaborador

Any 1979

Reglament del ball al casal

Any 1981

Reglamento interno

Banda de cornets i tambors, any 1979

COMISION FALLA
SAGUNTO-SAN ANTONIO-P. URBANO
EJERCICIO 1979-78

TARJETA DE FALLERO PROTECTOR

A la tarjeta cuyo numero coincide con el presentado en el boleto del Cupón Pro-Ciego, que se extrae en cada sorteo todos los dias, será otorgado un premio valorado en 100 pesetas, excepto los sábados que será de 200 pesetas.

Depositarlo: Manuel Tamari, Sagunto, 397. (BAN)

DONATIVO SEMANAL, CINCO PISSETAS.

NOTA.—Esta tarjeta, estará en vigor desde el día 7-4-79 al 31-3-79.

La tarjeta que no haya sido retiradas en el pago semanal, no tendrá derecho a premio. CADUCA AL RES.

1) Para ser elegible en la Banda de Cornets y Tambors, hay que estar convenientemente instruido en esta Sociedad como Fallero, por tanto las faltas y ausencias que sean repetidas, con especialidad en algunas partes siempre de haberse de haberse pagado de la Comisión, para poder ser las faltas, faltas, etc.

2) Para la entrada en la Banda de Cornets y Tambors, hay que haberse instruido en todas las materias que sean repetidas, con especialidad en algunas partes siempre de haberse de haberse pagado de la Comisión, para poder ser las faltas, faltas, etc.

3) La Comisión de la Banda de Cornets y Tambors, será la encargada de instruir a los alumnos en todas las materias que sean repetidas, con especialidad en algunas partes siempre de haberse de haberse pagado de la Comisión, para poder ser las faltas, faltas, etc.

4) La Comisión de la Banda de Cornets y Tambors, será la encargada de instruir a los alumnos en todas las materias que sean repetidas, con especialidad en algunas partes siempre de haberse de haberse pagado de la Comisión, para poder ser las faltas, faltas, etc.

5) La Comisión de la Banda de Cornets y Tambors, será la encargada de instruir a los alumnos en todas las materias que sean repetidas, con especialidad en algunas partes siempre de haberse de haberse pagado de la Comisión, para poder ser las faltas, faltas, etc.

Targetes de Faller protector

Anys 1971, 1974 i 1976

COMISION FALLA
SAGUNTO-SAN ANTONIO-P. URBANO
EJERCICIO 1976-71

TARJETA DE FALLERO PROTECTOR

A la tarjeta cuyo numero coincide con el presentado en el boleto del Cupón Pro-Ciego, que se extrae en cada sorteo todos los dias, será otorgado un premio valorado en 100 pesetas, excepto los sábados que será de 200 pesetas.

Depositarlo: Manuel Tamari, Sagunto, 397. (BAN)

DONATIVO SEMANAL, CINCO PISSETAS.

NOTA.—Esta tarjeta, estará en vigor desde el día 7-4-70 al 31-3-71.

La tarjeta que no haya sido retiradas en el pago semanal, no tendrá derecho a premio. CADUCA AL RES.

Falla e. Sagunto, San Antonio, P. Urbano
y Adyacentes 1975-74

TARJETA DE BOCIO PROTECTOR N.º 000134

El premio de el boleto cuyo numero coincide con el presentado en el boleto del Cupón Pro-Ciego, que se extrae en cada sorteo todos los dias, será otorgado un premio valorado en 100 pesetas, excepto los sábados que será de 200 pesetas.

Depositarlo: Manuel Tamari, Sagunto, 397. (BAN)

DONATIVO SEMANAL, CINCO PISSETAS.

NOTA.—Esta tarjeta, estará en vigor desde el día 7-4-70 al 31-3-71.

La tarjeta que no haya sido retiradas en el pago semanal, no tendrá derecho a premio. CADUCA AL RES.

1.º cupón	1.º cupón
50 Ptas.	50 Ptas.
2.º cupón	2.º cupón
30 Ptas.	30 Ptas.
3.º cupón	3.º cupón
50 Ptas.	50 Ptas.
4.º cupón	4.º cupón
30 Ptas.	30 Ptas.
5.º cupón	5.º cupón
50 Ptas.	50 Ptas.
6.º cupón	6.º cupón
30 Ptas.	30 Ptas.
7.º cupón	7.º cupón
50 Ptas.	50 Ptas.
8.º cupón	8.º cupón
30 Ptas.	30 Ptas.

FALLA
Calle Sagunto, San Antonio, P. Urbano y Adyacentes

Ejercicio 1978-78

TARJETA ANUAL DE BOCIO PROTECTOR N.º 00651

El premio de el boleto cuyo numero coincide con el presentado en el boleto del Cupón Pro-Ciego, que se extrae en cada sorteo todos los dias, será otorgado un premio valorado en 100 pesetas, excepto los sábados que será de 200 pesetas.

Depositarlo: Manuel Tamari, Sagunto, 397. (BAN)

DONATIVO SEMANAL, CINCO PISSETAS.

NOTA.—Esta tarjeta, estará en vigor desde el día 7-4-78 al 31-3-79.

La tarjeta que no haya sido retiradas en el pago semanal, no tendrá derecho a premio. CADUCA AL RES.

Targeta del Sorteig de la ONCE

Any 1977

COMISION FALLA
Sagunto-San Antonio-P. Urbano
N.º 000244

El premio de el boleto cuyo numero coincide con el presentado en el boleto del Cupón Pro-Ciego, que se extrae en cada sorteo todos los dias, será otorgado un premio valorado en 100 pesetas, excepto los sábados que será de 200 pesetas.

Depositarlo: Manuel Tamari, Sagunto, 397. (BAN)

DONATIVO SEMANAL, CINCO PISSETAS.

NOTA.—Esta tarjeta, estará en vigor desde el día 7-4-77 al 31-3-78.

La tarjeta que no haya sido retiradas en el pago semanal, no tendrá derecho a premio. CADUCA AL RES.

Proves del Rally humorístic

Any 1980

5-1

Tracer un Bocadillo de Blanco y Negro del Bar Valencia
Tiempo 30 Minutos Puntos 30
Cada Minuto mas un Punto menos y cada Minuto de menos un Punto Mas.

1'37   2'02

1-7

Tracer unas Bragñas Negras
Tiempo 10 Minutos Puntos 5

2'52 - 15
Solves

Comptabilitat teatral

Any 1952

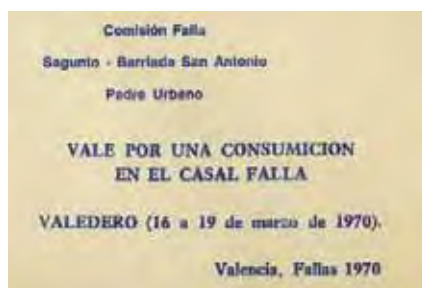
Ticket de Sopar

Any 1973

Vales de Consumició

Anys 1970 i 1974

Taulell Commemoratiu del 25 Aniversari

Anys 1985

Bunyols col·lectius

Bunyol

Estandarts

Anys 1952, 1964, 1988 i 2007

Recull de premsa

1967

Don José Gil Molins, presidente de la falla de la calle Sagunto-barrriada San Antonio

Una de las fallas más populares y antiguas de Valencia es esta de la calle de Sagunto-barrriada San Antonio, que cuenta con un brillante y nutrido historial fallero. Merecen destacarse la solemnidad de sus presentaciones, siendo tanto el mérito artístico que

ponen en las mismas que la Junta Central Fallera les recompensa casi todos los años con los primeros premios en esta actividad. Cabe destacar también su extraordinaria colaboración en la ofrenda de flores, a la que concurren con monumentales canastillas de flores.

Pocovi, don Vicente Ternel Esteve, don Antonio Cruz Gambero, don Ramón Ferrero Cruz, don Gregorio López Lizondo, don Salvador Aranda Navarro, don José Aparicio Llatas, don Jorge Martín Vivó Salavert, don José María Pagola García, don Isidoro Guaita Lambies, don Enrique Cugat, don Francisco Solís Llatas, don José Sanchis Zaragoza, don Francisco Martínez Sánchez,

Don José Gil Molins, presidente

fallera mayor, nombramiento que ha recaído en la señorita Paquita Ferrero Cruz, y su corte de honor, queda integrada por las siguientes señoritas:

Mari Carmen Llorca, Amparita Vivó Salavert, Lolín Ferrero Cruz, Amparo Boix Gascón, Maribel Vivas Murgui, María Luisa López Gamón, Ana Angeles Fernández Sesé, María Francisca Cebrián Loneyto, María del Carmen Soriano Gamón, María Pilar Ortega Navarro, María Puerca Canelles, Rosa María Bolgues Casadevall, Amparo Bellmunt Lázaro, Felicidad Cambra Martínez, Ana María Gómez Casals, Desamparados García Fernández y María del Carmen Mate Soriano.

Señorita Paquita Ferrero Cruz.

Tanto la fallera mayor como su corte de honor, fueron presentadas el pasado día 18 de febrero en un emotivo y solemne acto de valencianía y ambiente fallero, que siempre anida en todos los componentes de la referida comisión, que este año, en un extraordinario esfuerzo, piensan superarse asimismo en unos magníficos festejos, en una artística falla, para elevar al máximo el pabellón fallero de esta popular y antigua comisión fallera de la barrriada de Sagunto.

Dicha comisión se tiene el honor de presentar...

Falla Sagunto, San Antonio y Padre Urbano

Pilar Teresa Terrones Martí y la niña Rocío Cerrillo Civera, han sido elegidas fallera

mayor e infantil, respectivamente, de la comisión Sagunto, San Antonio y Padre Urbano.

1978

1984

FALLA SAGUNTO-SAN ANTONIO. — La comisión de la falla Sagunto, San Antonio y P. Urbano hizo el acto de la firma del contrato fallero bajo la presidencia de la fallera mayor, María José González Fernández.

1985

FIRMA DE CONTRATO. — Juan García Marqués será el artista fallero que plantará en 1985 la falla de la comisión de las calles Sangunto, San Antonio y Padre Urbano. Aquí vemos una escena de los actos y fiestas que rodearon la firma

1987

FUTBOL SALA
RODYTRANS, CAMPEON

Tras una brillantísima campaña, el equipo de la falla Sagunto-San Antonio, que patrocina RODYTRANS, se ha proclamado campeón de la Liga de fallas, y campeón del Trofeo Fallera Mayor, siendo, a la vez, el equipo máximo goleador del torneo.

1996

**Sagunto-P. Urbano
recibió a Elena
Muñoz y la corte**

La comisión de Sagunto-San Antonio-Padre Urbano organizó recientemente el acto de recepción a la fallera mayor, Elena Muñoz, y su corte de honor, dado que una de ellas, Nuria García, es fallera de esta comisión. En la foto, las falleras con el presidente y falleras mayores de la comisión.

2001

Falla Sagunto-Padre Urbano.- Las falleras mayores en el presente ejercicio son la niña Sandra López Terrones y la señorita Paula Pascual Estellés.

2005

CALLES ADORNADAS

Peter Pan lleva el primer premio al barrio de Sagunt

La comisión de Padre Urbano gana tras muchos años de ausencia

Moisés Domínguez, Valencia
La comisión de Sagunto-Padre Urbano inscribió ayer por primera vez su nombre en el listado de ganadores del concurso de calles adornadas. Su montaje dedicado a Peter Pan supone el espaldarazo a un esfuerzo enorme para la reaparición de la comisión en este concurso, del que faltaban desde hacía diez años. El centenario del conocido personaje del cuento es el telón de fondo para un montaje basado en la película de Disney, en el que el visitante se sumerge en el País de Nunca Jamás. La tarde se vivió con una tensión enorme, pues el veredicto no se dio a conocer por la mañana, sino por la tarde. Al final, los falleros han encontrado su recompensa.

El segundo premio fue para otra comisión que ha reaparecido: Padre Santonja-Cardenal Benlloch de Mislata, que ha hecho un adorno basado en la lírica y el existencialismo, con visiones sobre el más allá y las creencias.

El tercer premio fue para los últimos ganadores, Progreso-Teatro de la Marina, que lo dedica al cuerpo humano, a cuyo interior se accede. El jurado consideró insuficientes los méritos de Actor Mora para darles el cuarto premio, que declaró desierto, concediéndoles

el quinto. A pesar de la calidad de los montajes participantes, el concurso de calles adornadas pasa uno de los peores momentos de su historia. Tan sólo cuatro de las 377 comisiones de Junta Central Fallera han decidido tomar parte en una modalidad que requiere, por encima de todo, un notable esfuerzo de los falleros a la hora de trabajar por ofrecer unos adornos que, normalmente, reciben gran cantidad de visitantes.

EL BARCO, GARFIO Y EL COCODRILO. El espectacular remate del adorno de Sagunto-Padre Urbano.

LEVANTE-EMV

LEVANTE-EMV

PADRE SANTONJA. Mislata tiene el adorno más reflexivo. Segundo premio.

LEVANTE-EMV

PROGRESO. Un curioso viaje por el cuerpo humano. Tercer premio.

2006

Fallera oriental. Esta pequeña fallera luce con la misma dulzura que su llamativo traje sus rasgos orientales durante la Ofrenda, en el desfile junto al resto de su comisión. /JESÚS SIGES

EMOCIÓN. Falleras infantiles de una comisión de Valencia se disponen a depositar sus ramos de flores ante la Mare de Déu en el primer día de Ofrenda. FERRAN MONTEMEIRO

Tots hem fet falla

Cens històric de fallers i falleres

A

Abancens Del Puerto, María José
Abancens Del Puerto, Monserrat
Adell Roig, Rosa
Adrián Gamón, Concha
Albero Orquín, Rubén
Albir Cortina, Francisca
Albir Cortina, Purificación
Albors Bruguera, María José
Albors Gil, Miguel
Alcañiz Izquierdo, Roberto
Alcañiz Izquierdo, Mari Carmen
Alcarria Martínez, Encarna
Alegría López, María José
Alegría López, Mercedes
Alfaro Sánchez, Manuel
Algora Rangel, Carlos Antonio
Algora Rengel, Francisca
Aliaga, Juan Manuel
Aliaga Ferrer, Miguel Ángel
Almela Marco, Gloria María
Almenar, Amparo
Almenar Mareo, Ramón
Alós Reig, Amparo
Álvarez Cano, José Vicente
Álvarez Ortega, Juana
Álvaro Sánchez, Consuelo
Amores Llopis, Julián
Amores Llopis, Vicenta
Amorós Arnau, José Antonio
Antolí, José Vicente
Antón Zamora, Pilar
Añón, Sonsoles
Aparicio Gálvez, Agustín
Aparicio Llatas, José
Aparisi Arlandis, Manuel
Aparisi Barrachina, Manuel
Aparisi Barrachina, Consuelo
Aparisi Belarte, Vicente
Aranda Navarro, Salvador
Arco Garrido, Verónica
Arcos Izquierdo, Borja
Arcos Izquierdo, Marta
Arcos Traver, Rafael
Argüello Andrés, Víctor

Armengol Canet, Consuelo
Arroyo, Javier
Arroyo Montesinos, Isidro
Arroyo Sánchez, Leandro
Avendaño Mullor, José Francisco
Avendaño Mullor, Jorge Luis
Avendaño Mullor, Beatriz
Avivar Edo, Miguel
Ayuso Climent, Javier

B

Badal Fauli, Antonio
Badia Vidal, Amparo
Báez Izquierdo, Alicia
Balaguer Fas, Isabel
Ballesta Plà, José Ramón
Ballesta Plà, María Victoria
Ballesta Silvestre, José
Ballester, Antonio
Ballester, Pepita
Ballester Fenollosa, Francisco
Ballester Fenollosa, Rafael
Ballester Morant, Ricardo
Ballester Ruiz, Antonio
Ballesteros, José Miguel
Baquet Sánchez, Antonio
Barba Pérez
Barberá, Mari Luz
Barberá, Arturo
Barberá Girbes, José
Barberá Girbes, Emilia
Barez, Adelita
Barquero Santamaría, Sonia
Barrachina, Miguel
Barres Pauls, Carmen
Bastit, Margarita
Bastit, Carmen
Bastit Serrano, Arturo
Bau Manzanera, Josefa
Becerra Izquierdo, Luis Agustín
Belenguer Claramunt, Cristina
Belenguer González, Antonio
Belenguer Hernández, Manuel
Bellmunt Lázaro, Enrique
Bellmunt Lázaro, María Amparo

Benavent Calvo, Cristina
Beneyto Segarra, Vicente
Beneyto Segarra, Paquita
Benlliure Lis, Mari Carmen
Berenguer, Finita
Berenguer, Antonio
Berenguer, José María
Bernal Sánchez, Pedro
Bernal Sánchez, Juan
Bernet Pérez, Ricardo
Bertomeu, María José
Bertomeu, Leonor
Besó González, Isabel
Beta Andreu, José
Beyte Cano, Ana María
Blasco, Maruja
Boigues Casadevall, Rosa María
Boix, Rafael
Boix De Valls, Mili
Boix Gasco, Arturo
Boix Gasco, Vicente
Boix Gascon, Amparo
Boix Palop, José
Boluda Bonet, Vicente José
Boluda Bonet, Vicente José
Bolufer Corell, Elvira
Bon García, Ana Isabel
Bori Murgui, Manuel
Borja Luque, Marta
Borrás Mulet, Ana Isabel
Borrero Sese, María Isabel
Borrero Sese, Patricia
Borrero Sese, María Isabel
Bosch, Ana
Bosch Juan, Rafael
Bou Manzanera, Amparo
Bresó Bolinches, Salvador
Bresó Bolinches, Mari Carmen
Bresó Galindo, Enrique
Bresó Grancha, Irene
Bresó Grancha, Sara
Bresó Grancha, Noemí
Brisa Besó, Manuel
Brisa Besó, Manolita
Broseta, Nieves
Bueno Chirivella, Sergio
Burguera Albiñana, Francisca

C

Caballero, Milagro
Caballero Lluch, María Teresa
Cabero Martí, Mari Carmen
Cabet Renart, Juan
Cabet Renart, Francisco
Cabrera Pardo, Manuel
Cabrera San Félix, Amparo
Calabuig, Emilio
Calvé Civera, José
Calvé Civera, Graciano
Cambra Martínez, Felicidad
Cambra Olmos, Antonio
Campos Ots, Carlos
Campos Raga, José
Campos Villalba, Manuel
Candel García, Vicente
Candel Marco, Vicente
Candel Vicente, María José
Candel Vicente, Purín
Candel Vicente, Vicente Manuel
Candel Vicente, Jesús
Candel Vicente, Vicente
Caparrós, Mari Sol
Caparrós Flores, Francisco
Carbonell, Ángel
Carbonell, Juan
Carrá, Josefina
Carrasco Ruiz, María José
Carrión Pardo, Aurelio
Carvajal Fernández, Antonio
Casanova Miguel, Mari Carmen
Casas, Mari Carmen
Casas Molina, Héctor
Castaños Huelamo, María
Castaños López, José Antonio
Castellano Diago, Jesús
Castellets Sánchez, Presentación
Castelló Marco, Rafael
Castelló Segrelles, Raquel
Castelló Segrelles, Raquel
Castillo, María Ángeles
Castillo, Finita
Castillo Flores, José
Castillo Requena, Ana María

Castro, Trinidad
Catalá De Royo, Rosa
Catalá Hernández, María Luisa
Catalá Hernández, Inmaculada
Catalá Martínez, María
Catalá Ortega, Miguel
Cebriá Alamán, Ricardo
Cebrián Beneyto, María Amparo
Cebrián Beneyto, María Francisca
Cebrián Martínez, Francisco
Centelles Asensi, Juan Francisco
Centelles Asensi, Rogelio
Centelles Asensi, Consuelo
Centelles Sánchez, Presentación
Cerdá Molina, Elvira
Cerrillo Civera, Rocío
Cervera Bernabeu, José Luis
Cervera Roig, María Amparo
Chicano Rodríguez, María Antonia
Chicano Rodríguez, Mercedes
Chicharro, Finita
Chiveli Andreu, Alfredo
Chornet Fernández, María Pilar
Chornet Peris, Víctor José
Chornet Peris, Nuria
Chornet Peris, Mari Carmen
Civera Cerrillo, Conchín
Civera Gaspar, José
Civera Roig, Jorge
Claramunt Medina, Sonia
Claramunt Peris, José
Claramunt Peris, María Jesús
Claramunt Peris, Ana María
Clavel Ramón, José Luis
Collado López, Pilar
Collado Martínez, Ana María
Comos Tomé, Vicente
Conejero Blasco, Silvia
Contreras Muñoz, Antonio
Copado Vidal, Andrea
Córdoba Alcayde, María José
Corell Cejudo, María Dolores
Coret Puerto, María Desamparados
Cortes, Eliseo
Cortes Cerberón, José
Cortes López, Miguel Rafael
Cortes Marco, Francisco

Cortes Vilata, Miguel
Cortijo Aragón, Beatriz
Cortijo Aragón, Beatriz
Costal, Mari Ángeles
Crespo, Cristina
Crespo Mansergas, Encarna
Cruz Gambero, Antonio
Cruz Gambero, Juan
Cubells, Amparín
Cuenca, Dionisio
Cuñat Cuñat, Manuel
Cuñat Cuñat, Mari Carmen
Cuñat Mir, Enrique
Cuñat Mir, Manuel
Cuñat Nuez, Manuel
Cutanda Roig, Elena

D

De Cerro Carpintero, Laura
De La Fuente, José Manuel
De La Asunción Tomás, Asunción
De Toro Ramón, Aurora
Del Barrio, Pablo
Del Río Blanco, Ángel
Delgado, Laura
Delgado García, Julio
Deltoro Mor, Bárbara
Diago Cárcel, José Alberto
Diago Cárcel, Vicente
Diago Cárcel, Javier
Diago Cárcel, María Nieves
Diago Giner, José
Díaz Cebrián, José Antonio
Díaz Cebrián, Vicente
Díaz Sáez, Cristina
Dolz Esquer, Ángeles
Dolz Tonda, Rafael
Doménech, Mari Carmen
Doménech Lázaro, Elena
Doménech Lázaro, Elena
Doménech Ortega, Ana
Doménech Salvador, Juan
Doménech Salvador, Vicente
Domingo Cano, Alberto
Domingo Cano, Mónica

Domingo Gómez, Manuel Emilio
Domínguez, Francisco
Domínguez Fernández, Mª Amparo
Domínguez Martínez, Antonio
Domínguez Martínez, Damián
Donat Tarín, Dolores
Durá Fernández, Tamara
Durá Guanter, Enrique
Durá Guanter, Pilar
Durá Guanter, Margarita
Durá Guanter, Consuelo

E

Ecobí Montaña, Zaida
Edo-García De Dionisio, Alejandro
Embuena Pérez, José Luis
Escamez Pajares, Ana
Escamez Pajares, Belén
Escobedo Montoliu, Rafael
Escobosa Casas, Antonio
Escobosa Casas, Jorge
Escobosa Casas, Javier
Estela Fornés, Jaime
Estela Morata, Eva
Estellés, Vicente
Esteve Belenguer, Rafael

F

Fabregués Renart, María Teresa
Fagoaga Galí, Yolanda
Fagoaga Ramos, Francisco Jesús
Falcó Soler, Almudena
Félix, Mari Ángeles
Fernández, Pepita
Fernández, María Amparo
Fernández Albert, Antonio
Fernández Ballesteros, José Miguel
Fernández Blay, Manuel
Fernández Blay, Lázaro
Fernández Cortes, Tomás
Fernández Chardí, Mari Ángeles
Fernández Morcillo, María Luisa
Fernández Pascual, Lázaro

Fernández Pascual, Vicente
Fernández Pascual, Jorge
Fernández Pons, Juan José
Fernández Sánchez, Caridad
Fernández Sese, Ana Ángeles
Ferrandis Aguirre, Joaquín
Ferrer, Piedad
Ferrer Morcillo, Mari Carmen
Ferrero Cruz, Ramón
Ferrero Cruz, Lolín
Ferrero Cruz, Francisca
Ferrero Cruz, Elvira
Ferrero Gramaje, Ramón
Ferriols García, Antonio
Ferriols Lluch, Antonio
Ferris Blesa, Patricia
Finaldos Martínez, María
Fons Álvaro, Pascual
Fons Álvaro, Carlos
Fons Álvaro, Antonio
Fons Álvaro, Pascual
Fons Simó, Antonio
Forés Montesinos, Alicia
Fornés Ruiz, José
Furió Camarena, Pilar
Furió Gallart, Rosario

G

Gago Patiño, Andrés
Galí Mengual, María
Galván Benlliure, Carmen
Gálvez Collado, Esther
Gálvez Ramos, José Miguel
Gálvez Ramos, Mari Ángeles
Gálvez Vicent, Luis
Gallado Verdugo, Yolanda
Gallardo Verdugo, Alberto
Gallart Paz, María Pilar
Gamón Aparicio, Pepita
Gamón Company, Marina
Gamón Company, María Carmen
Gamón Marín, Concepción
Garay Carbonell, Francisco
Garay Carbonell, Laura
Garcés Alapont, Jaime

García, Rosario
García , Consuelín
García , Narcisa
García Alós, María Rosario
García Alós, Amparo
García Calvo, Félix
García Cuñat, Jorge
García Escrich, Ana María
García Fernández, Desamparados
García García, Francisco
García González, Miguel Ángel
García Izquierdo, Cintia
García Marín, Antonio
García Martínez, María
García Martínez, Irene
García Martínez, Nuria
García Núñez, Julio
García Núñez, Domingo
García Palma, Mari Sol
García Pascual, Daniel
García Reig, María Teresa
García Salom, Vicente
García Soriano, José
García Tadeo, Eugenio
García Torres, Miguel
García Úbeda, Rafael
García Villena, Jaime
Gariñana, Rosarín
Garrido García, Francisco
Garrigues Molina, Vicente
Garrote Cuñat, Víctor
Garrote Cuñat, Rafael
Garrote Cuñat, Beatriz
Garrote González, Rafael
Gascón, María Pilar
Gascón Gavara, Conchín
Gaspar Latorre, Mari Luz
Gasulla Domingo, María Isabel
Gasulla Domingo, Yessica
Ghelfi Fontela, Gustavo
Gil, Carmen
Gil Abancens, Claudia
Gil Balbuena, José Manuel
Gil Benedi De Vila, Ángeles
Gil Cuenca, Alfonso
Gil Mareo, Miguel
Gil Molins, José

Gil Molins, Rafael
Gil Nieva, Vicente
Gil Peris, Vicente
Gil Peruga, Mari Carmen
Gil Puerto, Carlos
Gil Puerto, Vanessa
Gil Puerto, María
Gil Sales, Salvador
Gil Sánchez, María Carmen
Gil Sánchez, Rafael
Gil Sánchez, José Miguel
Gil Sánchez, David
Giménez Sanchis, José
Gimeno, Alfonso
Gimeno Moreno, David
Giner Andreu, Francisco
Giner Andreu, José
Giner Solaz, Elisa I.
Gómez Alhambra, Jesús Miguel
Gómez Casals, Ana María
Gómez García, Francisca
Gómez Sanchis, Antonio
Gómez Vera, Daniel
González, Ramón
González Amor, Manuel Vicente
González Bosquet, Antonio
González Bosquet, Ángel
González Company, Juan Ramón
González Company, Mari Nieves
González Company, Imaculada
González Fernández, María José
González García, Kevin
González Martínez, Juan
González Muñoz, José Luis
González Muñoz, Carlos
González Muñoz, Pilar
González Planas, Orenca
González Planas, Anastasia
González Santana, Antonio
González Vitores, Francisco
Grancha Casas, María Amparo
Grancha Casas, Irene
Grancha Martí, Antonio
Gregorio Catalá, Amadeo
Gregorio Catalá, Esther
Gregorio Catalá, Conchín
Grima Cortes, Beatriz

Grima Cortes, Beatriz
Guaita Cuñat, Isidoro
Guaita Cuñat, María Dolores
Guaita Chornet, Pablo
Guaita Lambies, Isidoro
Guaita Vercher, Vanessa
Guanter García, Inmaculada
Guijón Bernabeu, Marta
Guillamón, Gregorio
Guillamón Cruz, Vicenta
Guillem Gimeno, José
Guillén Furió, María José

H

Harlow, Philippa
Hernandes Sanz, Miguel Ángel
Hernández Agustí, Milagros
Hernández Alfonso, José Luis
Hernández Alfonso, José Luis
Hernández García, Milagros
Hernández Jiménez, Francisco José
Hernández Martínez, Gema
Hernández Romero, Fernando
Hernández Romero, Andrés
Hernández Romero, Teresa
Hernández Seguí, José
Herranz, Lolín
Huelamo Martín, Ascensión
Hurtado, Remedios

I

Imedio Ballester, José Vicente
Iranzo, José
Iranzo Cortes De López, José
Isach Tarín, Isabel
Ivars Ramos, María Amparo
Ivars Zurano, María Dolores
Izquierdo Ballesteros, Juan Luis
Izquierdo Ballesteros, María Dolores
Izquierdo Durá, Enrique
Izquierdo Jiménez, Daniel
Izquierdo Palmero, Manuel
Izquierdo Palmero, Chelo

Izquierdo Prades, Carmen
Izquierdo Terrones, Maribel

J

Janini Alpera, Eugenia
Jareño Carraliza, José Antonio
Jareño Corraliza, Vicente
Jareño Molina, Vicente
Jareño Molina, Esther
Javaloyas Gaudiza, Emilio
Jorge Planelles, Remedios
Jorge Planelles, Purificación
Juan Bielsa, Gustavo
Juan Ortiz, Mari Carmen
Juan Zurano, Agustín
Juan Zurano, Ana
Juan Zurano, María Dolores
Jurado Gómez, Ana
Jurado Gómez, Beatriz

K

Kaissi Salgado, Rachid

L

Lainez Bori, Luis Francisco
Laparra Báez, José
Laparra Báez, Alicia
Laparra Báez, Laura
Laparra Báez, Sonia
Lara Pastor, Adrián
Latorre Crespo, José
Lázaro Gallego, José María
Lázaro Macián, Jorge
Lázaro Macián, Carlos
Leal Pérez, Antonio
León García, Francisco José
Lledó Fas, Joaquín
Lledó Pardo, Joaquín
Lleonard, Amparín
Lleonart Aleixandre, José

Llopis, Ramón
Llopis Casaní, Amparín
Llopis Casaní, Mari Carmen
Llopis Dionís, Antonio
Llopis Pérez, Antonio
Llopis Pérez, Mari Luz
Llora, Maruja
Llora Cortina, Mari Carmen
Llora Grancha, Vicente
Llora Grancha, María Amparo
Llora Marzal, José
Llorca Griñó, María
Llorca Griñó, Nuria
Llorens Carmona, José Miguel
Llorens Carmona, Mercedes
Llorens Casaní, Vicente
Llorens Casaní, Asunción
Llorens Lorente, José
Lloret Lloret, Vicente
Lluch, Rosario
Lluch Gamón, Joaquín
López, Carmen
López , María Pilar
López Arenas, Manuel
López Bañuls, Esperanza
López De Cortes, Pilar
López De La Fuente, Antonio
López De La Fuente, Mercedes
López Gamón, Alberto
López Gamón, Marisa
López Guardiola, Federico
López Guerola, Miguel
López Guijarro, Pedro
López Guillem, Sandra
López Guillem, Adrián
López Lizondo, Gregorio
López Luján, Manuel
López Ortega, Julián
López Sánchez, Yolanda
López Terrones, Sandra
López Vindel, Hilario
Lucas Sánchez, Dolores

M

Macián Lázaro, Carlos

Macián Lázaro, Jorge
Madrid Santos, Ana María
Madrid Santos, María Isabel
Magan, Antonio
Maicas Palacios, Pedro
Mansanet, José
Mansanet Solves, Encarna
Manuel García, Emilio
Máñez Expósito, Cristina
Máñez Expósito, Laura
Máñez Expósito, Cristina
Marco Martínez, Daniel
Marco Navarro, Enrique
March Bonilla, Vicente José
Marín Colas, José Vicente
Marín Colas, María Elena
Marín Colas, María Amparo
Marín De Ruiz, Amparo
Marín Marín, José Luis
Marín Marín, Jesús Ernesto
Marinez Martínez, Antonia
Marro Sanz, Pilar
Martí Cebrián, Xavier
Martí Cebrián, Ignacio
Martí Hernández, Francisco
Martín, Mercedes
Martín Fababuj, Paquita
Martín Gálvez, Inmaculada
Martín Utrilla, José Javier
Martínez, Ángel
Martínez, Miguel
Martínez, Carmen
Martínez, Maruja
Martínez Adrián, Rafael
Martínez Alonso, José
Martínez Arnedo, Beatriz
Martínez Benlloch, José
Martínez Castelló, José
Martínez Cresto, Sara
Martínez Egido, Jesús
Martínez Egido, Laura
Martínez González, Ana
Martínez Guillem, José María
Martínez Guillem, María Amparo
Martínez Hernán, Carla
Martínez López, Mónica
Martínez Llora, José

Martínez Martínez, Antonia
Martínez Miguel, Manuel
Martínez Pérez, Ignacio Francisco
Martínez Pérez, Adoración
Martínez Rivela, Manuel
Martínez Sánchez, Francisco
Martínez Sánchez, Manuel
Martínez Santamaría, Sonia
Martínez Silvestre, Sergio
Martínez Silvestre, Sergio
Martín-Macho Illana, Francisco
Marzo Sanz, María Mercedes
Marzo Sanz, Pilar
Mata Miralles, Rafael
Mateo Hernández, Benito
Mateu, Vicenta
Mateu Soriano, Mari Carmen
Mateu Torres, María Teresa
Medina Ballester, Patrocinio
Meliá Baraona, Carmen
Meliá Castelló, José
Meliá Castelló, Emilia
Mencho Ronda, Luisa
Mendoza Garrido, Emilio
Mendoza Garrido, Susana
Merchante, Mari Carmen
Mestre Segarra, Vicente
Michavila Molina, Luis
Miguel Martínez, Javier
Milián López, José Antonio
Milián López, María Luisa
Milián Moya, Rosa
Milián Moya, Amparo
Milián Serrano, Arsenio
Milián Serrano, Francisco
Milián Serrano, José
Milián Yuste, José
Millán Cifuentes, Pascual
Mínguez Ascensión, Jesús
Mínguez Lucas, María Jesús
Mínguez Lucas, Nuria
Mínguez Tello, Judith
Mirallas Mezquita, José A.
Miralles Abellán, David
Miralles Mezquita, José Antonio
Molina Hernán, Ermelinda
Molina Hernán, Mari Nieves

Molina Marín, Vicente
Molina Ruiz, Rafael
Molina Santiago, María Carmen
Molina Santiago, María Carmen
Moliner Guaita, Miguel
Moliner Muñoz, Vicente
Molins Giner, Natalia
Molins Sanz, Francisco
Mompo Pérez, Yolanda
Moncada Román, Manuel
Monrabal, Maruja
Monrabal, Pepita
Montero, Vicente
Montesinos García, Isidro
Montesinos Ortiz, Ángel
Montesinos Ortiz, Esperanza
Montesinos Ortiz, Mari Luz
Montesinos Ortiz, Celia
Montesinos Segarra, José
Mora Latorre, Antonio
Mora Soriano, Antonio Oscar
Morata Mellado, Isabel
Moreno Castillo, Mariano
Mullor Uris, María Teresa
Muñoz González, José
Muñoz Marín, Cristina
Muñoz Martínez, Soledad
Muñoz Martínez, Julia
Murgui Murgui, José

N

Navalón Arenas, José Enrique
Navarro Domingo, Amparo
Navarro Ferri, Tomás
Navarro Mateu, María José
Navarro Tatay, Vicente
Nicolau, Mari Carmen
Noguera, Julio
Norans, Antonio
Noriega Galán, María Isabel
Novejarque Cuesta, Vicente
Núñez-Cornejo Martínez, Enrique

O

Ojeda Guerola, María Del Pilar
Olmos, Miguel
Olmos Llinares, Vicente
Olmos Pastor, Vicente Rafael
Orengo Guanter, Desamparados
Ortega De Avivar, Carmen
Ortega Navarro, Rafael
Ortega Navarro, María Pilar
Ortells, Manuel
Ortells, Mari Carmen
Ortiz, Rosa
Ortiz, Juana
Ortiz Ahullo, Javier
Ortiz Martínez, Lucía
Ortiz Ripoll, Manuel
Ortiz Rodríguez, Pedro
Ortiz Rodríguez, Juan
Ortiz Rodríguez, Inocencia
Orts Escribano, Eva María
Osuna Gálvez, Begoña
Osuna Gálvez, Blanca
Osuna Nene, Mariano
Otián Ruiz, Eric
Ots, José
Ots Gil, José Rafael
Ots Gil, María Teresa
Ots Pérez, Héctor
Ots Pérez, Sergio

P

Pagola García, José María
Pagola García, Alfonso
Pagola García, Mercedes
Palau Blay, Vicente
Palau Blay, Miguel
Palau Del Barrio, María José
Palmero Salvador, Pepita
Pascual Domínguez, Eduardo
Pascual Estellés, Paula
Pascual Moreno, Vicenta
Pasies, Salvador
Pasies Oviedo, Trinidad

Pastor Mercader, María José
Pavía, Rosita
Payá Chardí, Carlos Manuel
Payá Chardí, Ana María
Payá Chardí, Josefa Isabel
Peinado Cervera, Alejandro
Peiró, Conchín
Pérez, Maruja
Pérez, Anita
Pérez Avellán, María José
Pérez Benajas, Joaquín
Pérez Boix, Teresa
Pérez Boix, María Fernanda
Pérez Boix, Mari Ángeles
Pérez Collantes, Mari Carmen
Pérez De Los Cobos Llopis, Marta
Pérez De Llopis, Mari Luz
Pérez De Peris, Amparo
Pérez García, Josefa
Pérez García, Paquita
Pérez García, Josefina
Pérez Gorques, Enrique
Pérez Guaita, Luis
Pérez Guaita, Alejandro
Pérez Hernández, Luis
Pérez Navarro, Noelia
Pérez Picaso, Marivi
Pérez Sanz, Gennifer
Pérez Yuste, José Miguel
Pérez Yuste, María Pilar
Pérez Yuste, Laura
Peris Tormo, José
Pinazo Janini, Mari Carmen
Piquer Vicente, Paquita
Plá Pérez, Emilia
Plaza García, Adoración
Ponce, Hermenegildo
Pons Álvarez, Pedro
Pons Álvarez, Ana Belén
Pons Cecilia, Pedro
Porras Cuesta, Marcial
Pos Hernández, Santos Enrique
Pos Sánchez, Carolina
Pos Sánchez, Celia
Pozo Vico, Carlos
Pozo Vico, Lourdes
Prieto García, María Pilar

Prieto García, M^a del Carmen
Puerto Canelles, Mari Carmen
Puerto Canelles, María
Puerto Canelles, María José
Puerto Mico, José María

Q

Quiles Sáez, José

R

Raga Ríos De Campos, Amparo
Raimundo Cabanes, Jesús
Ramírez Jorge, José Vicente
Ramírez Jorge, Miguel Ángel
Ramírez Mir, José
Ramírez Pastor, Amparo
Ramos Bonillo, Ignacio
Real Alonso, Alberto
Real Peris, Isabel
Recio Giménez, Alberto
Redondo Jiménez, Javier
Retamero López, Mariola
Ribas, Paquita
Ritas, Manuel
Rivilla Cervera, María Luisa
Roca, Conchín
Rocha-Amorín Gil, André
Roda Lledó, José María
Rodrigo, Francisca
Rodríguez Fonseca, Dos Santos
Roig, Vicente
Roig, Adela
Roig Ridaura, Joaquín
Roig Verdeguer, Vicente
Romero Badía, Milagros
Romero Forteza, Joani
Romero Palmer, José Juan
Romero Puerto, Pepita
Rosell Escobi, Zuleima
Rosello Santamaría, Jorge
Royo Catalá, Pilar
Royo Catalá, María Rosa

Royo Cuenca, José María
Royo Ruiz, Arturo
Rozalén Genaro, José Javier
Rubio Abad, Rosana
Rubio Domingo, Luis Miguel
Ruiz, Consuelo
Ruiz Barberá, José
Ruiz Barberá, Pascual
Ruiz Moreno, Juan Antonio

S

Sabate Expuni, Segundino
Sáez Giménez, Javier
Saiz Domingo, Juan
Salas, Amparo
Salcedo Ortiz, José Manuel
Salmerón Zapata, Alonso
Salvador, Encarnita
Salvador, Carmen
Salvador, Amparo
Salvador Grancha, Salvador
Sánchez, Miguel
Sánchez, Antoñita
Sánchez Casas, Amparo
Sánchez Fabra, José Luis
Sánchez Fabra, Amparo
Sánchez Giménez, María Teresa
Sánchez Gimeno, Amparo
Sánchez Gómez, Manuel
Sánchez Gómez, María Teresa
Sánchez Gómez, Teresa
Sánchez Lasa, Miguel
Sánchez Mercado, Josefa
Sánchez Navarro, Juan José
Sánchez Ortega, Juan Francisco
Sánchez Ortega, José Francisco
Sánchez Peris, Jaime
Sánchez Piñana, María Mercedes
Sánchez Serrano, Vicente
Sanchis Ballester, Pedro
Sanchis Chofré, Vicente
Sanchis Peris, Francisco
Sanchis Zaragoza, José
Sancho Carpena, Alfredo
Sancho Carpena, Francisco Javier

Sancho Grau, Alfredo
Santamaría, Francisco
Santana Jiménez, Vicente F.
Sanz Castillo, María Mercedes
Sanz Pablo, Vicente
Sempere Corral, María Amparo
Serneguet, Domingo
Serneguet Navarro, Domingo
Serralle Henche, Manuel
Serrano Belmonte, José Luis
Serrano López, Fernando
Serrano Sánchez, Vicente
Sese, María Amparo
Sese, Pepita
Sese, Teresa
Sese, Asunción
Sese, Manuel
Sese Ramos, Tomás
Sese Sospedra, Manuel
Sevillano, Silvestre
Sevillano, Ángeles
Soler López, Ignacio
Soler López, Antonio
Solís Llatas, Francisco
Solves Bresó, María Rosario
Solves Solves, José
Soriano Capella, Ignacio
Soriano Gamón, María Carmen
Suero, María Luisa
Suero, María Mercedes

T

Talaya Ballester, María José
Talén Requena, Nuria
Talens Requena, Óscar
Talens Requena, Begoña
Tamarit Broseta, Rafael
Tamarit Broseta, José Ramón
Tamarit Grancha, José Manuel
Tamarit Grancha, Jesús
Tamarit Grancha, Ignacio
Tari Soroya, María José
Tárrega Martínez, Lourdes
Tello López, José
Tello Mínguez, Monserrat

Tello Mínguez, Dolores
Terrones Almela, Sergio
Terrones Jovani, José María
Terrones Martí, José María
Terrones Martí, Vicente Luis
Terrones Martí, Francisco Javier
Terrones Martí, Pilar Teresa
Terrones Sánchez, Patricia
Terrones Sánchez, María Amparo
Teruel Bermell, José
Teruel Esteve, Vicente
Teruel Jorge, José
Teruel Jorge, Javier
Teruel Pérez, María Isabel
Tido, Vicente
Tomás Martínez, Jesús
Tomás Sese, Luis
Tomás Sese, Sergio
Tomás Sese, María José
Tomás Sese, Nuria
Tomás Zafrilla, María Virtudes
Tomero Carrascosa, Andrés
Torán Ruiz, Mari Carmen
Torregrosa Escoda, Javier
Torregrosa Escoda, Javier
Torres, Amparín
Torres Belda, José
Torres Campos, María Dolores
Torres Campos, María José
Torres Herrera, Rocío
Tramoyeres Domínguez, Vicente
Traver Vázquez, Almudena
Troya Navarro, Carlos
Turbi, Pepita

V

Valera Alabarda, David
Valero Piza, Víctor
Valero Prieto, Víctor
Vallejo Gómez, Elena
Valles De Navarro, Pilar
Valles Iniesta, Mari Nieves
Valls Benzal, Aurelio
Valls Benzal, José Miguel
Valls Gasent, Aurelio
Vázquez Gimeno, María Dolores
Verche Miralles, Enrique
Vicente Sebastián, María Pilar
Vidal Cuenca, Amparo
Vidal Milián, Mari Amparo
Vila, Conchín
Vila Alabau, Ángel
Vila Campos, Vicente
Vila Cocovi, José
Vila Ramón, José
Vila Sanchis, José Vicente
Villalba Garcillán, Miguel
Villalba Garcillán, Mari Carmen
Villalba Mompó, María Dolores
Villanova Algarra, Lorenzo
Villanueva Aparicio, Purificación
Villanueva Calvo, Rafael
Villanueva Izquierdo, Valentín
Villanueva Izquierdo, María Amparo
Villarroya Samper, Conchín
Vivas Cocovi, Gabriel
Vivas Cocovi, Emilio
Vivas Cocovi, Juan
Vivas Murgui, Maribel
Vivas Sanchis, María Teresa
Vivo Salavert, Jorge Martín
Vivo Salavert, Vicente
Vivo Salavert, Amparo

X

Ximénez Selles, María Isabel

Y

Yáñez Jiménez, Isabel
Yuste Sanz, Alfonso
Yuste Sanz, Mercedes
Yuste Vivas, Chelo
Yuste Vivas, Emilio

Z

Zahonero Gil, José
Zahonero Mateu, María Teresa
Zahonero Mateu, Mari Carmen
Zahonero Zahonero, José

D. Antonio Segarra Pablo (q.e.p.d.)

President Perpetu Fallers d'Honor

Candel Hijos, S.L.

D. Manuel Martínez Miguel

Rafael Arcos, Empresa Operadora

Durá Guanter, S.L.

Charcuterías Lázaro Fernández

Garrote Asesores, S.L.

Helvetia Previsión, S.A. De Seguros

Oderia Innovación, S.L.

Bullycan, S.A.

D. Juan Carlos Pons Pons

D. Joaquín Díaz Andrés

Dña. Susana Barrés Sebastià

D. Mario Gil Cebrián (Abogado)

Dña. Mª Carmen Jover Andreu (Procuradora de los Tribunales)

D. Carlos Aullana Giner

ANQ Asesores Jurídicos V. S.L.

Construcciones Urbem, S.A.

Varona Asesores S.L.

Gómez-Acebo & Pombo, Abogados SCP.

Celestino Aparicio Argiles

Lex Artis Asesoramiento Jurídico S.L.

Carba Asesores S.L.

Ortiz & Rosich S.L.

SEG S.A.

CG IMPORT

EBZ MÓSTOLES

NÁCHER IMAGE

COMON, S.L.

MC MUTUAL

S.M. Juan Carlos I, Rei d'Espanya	3
Francisco Camps, President de la Generalitat Valenciana	5
Rita Barberà, Alcaldessa de València	6
Félix Crespo, President de la Junta Central Fallera	7
José Milián, President més antic de la comissió	8
Francisco Cebrián, Faller més antic de la comissió	9
La Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano fa història en el seu LXXV aniversari	11
Història de les Falles	13
Història de la Falla Sagunt-Bda. Sant Antoni-Pare Urbano	37
Història dels nostres carrers	53
Història d'altres festes del Barri de Sant Antoni	57
Història de la Comissió 75 Aniversari	69
Bibliografia	75
La nostra falla i altres històries. Cronologia: 1929-2009	77
La visita de la Mare de Déu dels Desemparats	177
Memòria fotogràfica	187
Curiositats	233
Recull de premsa	243
Tots hem fet falla. Cens històric de fallers i falleres	251
Agraïments	261